דער בעסאַראַבער ייִד

יאַנואַר, 1946

Bessarabian Federation of American Jews, Inc.

NATIONAL OFFICE
145 WEST 41st STREET, NEW YORK 18, N. Y.
Tel. LAckawanna 4-5573

•

OUT-OF-TOWN AFFILIATED ORGANIZATIONS

BOSTON, MASS.
Bessarabian Relief Society of Boston
MAX MILGRAM, *Secretary*
79 Nelson St., Dorchester, Mass.

PHILADELPHIA, PA.
United Bessarabian Relief Society
MRS. IDA STEIN, *Secretary*
1814 S. 5th St., Philadelphia, Pa.

PITTSBURGH, PA.
United Bessarabians of Pittsburgh
JACOB SEGALL, *Secretary*
5445 Jackson St., Pittsburgh, Pa.

DETROIT, MICH.
United Bessarabian Relief Society
H. RESNICK, *Secretary*
1617 Gladstone St., Detroit, Mich.

SYRACUSE, N. Y.
Bessarabian Relief Society
S. FRIEDMAN, *Secretary*
615 Madison Street, Syracuse, N. Y.

WASHINGTON, D. C.
United Bessarabian Relief Society
JACOB SCHWARTZ, *Secretary*
724 Quebec Place, N. W., Washington

MONTREAL, CANADA
Federation of Bessarabian Jews
WILLIAM GITNICK, *Secretary*
5442 St. Urbain St., Montreal

ARGENTINA, S. A.
Comite pro Socorro a los Israelitas
de Bessarabia
Paso 550, Buenos Aires, Argentina

BRAZIL, S. A.
Comite de Socorro aos Israelitas
da Bessarabia
Rua Joaquim Palhares 595,
Rio de Janeiro, Brazil

Comite de Socorro aos Israelitas
da Bessarabia
Rua Guarani 138, Sao Paulo, Brazil

PERU, S. A.
Comite pro Socorro a los Israelitas
de Bessarabia
Petit-Thouars, 1597, Lima, Peru

COLOMBIA, S. A.
Comite Hebrev de Besarabia
Calle 12, Cali, Colombia, S. A.

Comite Hebrev de Besarabia
Calle 17 con Carrera 7,
Bogota, Colombia, S. A.

URUGUAY, S. A.
Societas Besarabia Israelitas
1122 Julio H. I. Obez
Montevideo, Uruguay

TRINIDAD, B. W. I.
Society of Bessarabian Jews
McCarthy Lane 1B
Belmont, Port-of-Spain
Trinidad, B. W. I.

PALESTINE
Federation of Bessarabian Jews
33 Lillianbloom St.
Tel-Aviv, Palestine

PARIS, FRANCE
Les Originaires de Bessarabie
47 Due de la Victoire
Paris, France

Astoria Press, N. Y. C. 490

אונזער יאָר־בוך

•

צו דער געלעגנהייט פון דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַבישע פאַרבאַנדן, דעם 26טן און 27טן יאַנואַר, 1946, אין ניו־יאָרק, גיבן מיר אַרויס דאָס יאָר־בוך „דער בעסאַראַבער ייד" אַלס אַ צושטייער צו דער מאָביליזאַציע פאַר אַ ברייטער און דערפאָלגריי־כער קאַמפּאַניע פון רעליף און רעהאַביליטאַציע פון בעסאַראַביע־מאָלדאַוויע.

די ערשטע נאַציאָנאַלע קאָנפערענץ פון דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד אין אַמעריקע אין יאַנואַר, 1945, האָט אָנגענומען די רע־קאָמענדאַציע פון דער פילאַדעלפיער דעלעגאַציע אַרויסצוגעבן אַזאַ יאָר־בוך.

דאָס פאָלגנדיקע בוך איז אַ זאַמלונג פון מאַטעריאַלן, וואָס וועט דינען אונדזערע פאַרבאַנדן אין זייער פאַרצווייגטער רעליף־אַרבעט.

מיר פילן, אַז דאָס לעבן און שאַפן פון בעסאַראַבער יידנטום פאַרדינט אַ גרעסערע אַרבעט ווי דאָס איצטיקע יאָר־בוך.

מיר האָפן, אַז צו דער צווייטער וועלט־קאָנפערענץ וועלן מיר קענען אַרויסגעבן אַ גרעסערן און פאַרשענערטן בוך „בעסאַראַ־ביע".

די רעדאַקציע

דאָס יאָר־בוך־קאָמיטעט

הערי זילבערמאַן, פאָרזיצער
י. מאַלעסטער, טרעזשורער
אַלעקס קאָהן, סעקרעטאַר
לעאָן גאַרפילד,
אייב ליבמאַן,
משה פינטשעווסקי,
אָסקאַר בוירן,
דוד כרמל.

טעכנישע רעדאַקציע:

דוד סעלצער,
משה שיפריס,
דזשוליאַ קאָהן.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

בעסאַראַבער יידנטום און וועלט-יידנטום

פון דר. אריה טאַרטאַקאָווער

אין דער יידישער געשיכטע פון די לעצטע פאָר דורות איז דער בלאט „בעסאראבער יידן" זיכער איינער פון די שענסטע. העכער א פערטל מיליאָן יידן האָבן געלעבט אויף בעסאראבער ערד פאר דער איצטיקער מלחמה; אָבער זייער באדייטונג אין עקאָנאָמישן, סאָציאלן און קולטור־לעבן פון יידישען פאָלק האָט מיט א סך איבערגעשטיגן די דאָזיגע ציפער. ווער עס האָט געוואָלט שטודירן דעם אלטן יידישן לעבענסשטייגער מיט זיינע ליידן און פריידן, מיט זיין כאראקטעריסטישן צוגאנג, סיי צו גרויסע פראגן און סיי צו די ענינים פון טאָגטעגלעכן לעבן, מיט זיין גאנצער רייכקייט פון קאָלירן און געשטאלטן, האָט עס געקאָנט געפינען אויפן בעסטן אופן אין די בעסאראבער שטעט און שטעטלעך; ווער עס האָט געוואָלט זעען דעם ווילן פון יידישן פאָלק צו באנייען זיין לעבן, האָט געדארפט גיין אין די יידישע קאָלאָניעס וואו אין שווערן קאמף האָט זיך געשאַפן דער נייער טיפּ פון יידישן פויער, אָדער האָט געדארפט גיין אין די שטעט און שטודירן די שיינע קאָאָפעראטיווע באַוועגונג אין אלע אירע פאָרמען; און ווער עס האָט געחלומט וועגן קולטורעלן און נאציאָנאלן רענעסאנס פון יידישן פאָלק, האָט אים געפונען אין די צענדליקער שולן און אנדערע קולטור־אינסטיטוציעס, אין דעם רייכן געזעלשאַפטלעכן לעבן, אין ביכער און צייטונגען, אין גרויסן אינטערעס פאר אלץ וואָס איז יידיש, אין דעם אלץ שטארקערען קאָנטאקט מיט דעם יידישן אויפבוי־ווערק אין א״י און מיט אנדערע יידישע צענטרען.

אָט דאָס איז געווען פאר אונז דאָס בעסאראבער יידנטום. און צוליב דעם איז אַלץ וואָס איז פאָרגעקומען אין בעסאראביע אין די לעצטע פאָר יאָרן ניט געווען קיין לאָקאלער ענין, פונקט ווי אלץ וואָס וועט דאָרט פאָרקומען אין דער צוקונפט, וועט ניט זיין די זאך פון איין גרופּע פון פאָלק. מיט ציטערנדען הארץ האָבן מיר געלייענט די איוב־ידיעות וועגן דער נאצי־ממשלה אין קישיניעוו און אין אנדערע שטעט און שטעטלעך, וועגען גירוש טראנסניסטריע, וועגן די צענטליקער טויזענטער וואָס זיינען געשטאָרבן על קידוש השם און מיט ציטערנדן הארץ ווארטן מיר איצט אויף ידיעות וועגן די וואָס זיינען איבערגעבליבן. ס׳איז שווער, זייער שווער אָפּצושאצן, וויפיל בעסאראבער יידן האָבן באוויזן זיך אָפּראטעווען, אנטלויפענדיג אין אנדערע פּראָווינצן פון סאָוויעטן־פאַרבאַנד, פונקט ווי ס׳איז שווער אָפּצושאצן, וויפיל האָבן באוויזן אדורכלעבן דעם גיהנם פון טראנסניסטריע. הלואי זאָל דאס אלץ צוזאמן זיין א דריטל פון בעסעראבער יידן פון פאר דער מלחמה. ווער ווייס צי עס וועט ניט זיין ווייניקער...

אָבער וויפיל בעסאראבער יידן עס זאָל ניט לעבן אין דער איצטיקער שעה, איז קלאָר, אַז פאָר זייער גורל און פאר זייער צוקונפט זיינען מיר אלע פאראנטוואָרטלעך. ליידער איז ביז איצט ניט קיין סך געטאָן געוואָרן כדי צו העלפן. ניט די הילף־אקציע פאר די בעסאַראַבער פליטים אין סאָוויעט־רוסלאַנד און ניט די רעטונגס־אקציע פאר די דעפּאָרטירטע אין טראנסניסטריע זיינען ניט געמאכט געוואָרן אין א פארנעם, וואָס זאָל ווייניגסטנס זיין אזוי גרויס ווי גרויס איז געווען דער אומגליק און דער חורבן.

לאָמיר אָבער לאָזן אין א זייט די חשבונות פון דער פארגאנגענהייט. א סך וויכטיקער איז די פראגע פון דער צוקונפט. די בעסאראבער יידן וואָס האָבן באוויזן אדורכצולעבן די יאָרן פון פארשיקונג, זיינען מן הסתם שוין דאָ צוריק אין זייער לאנד, אָדער וועלן דאָרט זיין צוריק אין א פאָר טעג צי אין א פאָר וואָכן ארום; די וואָס זיינען אנטלאָפן, אָדער וואָס זיינען עוואקואירט געוואָרן אין אַנדערע טיילן פון סאָוויעטן־פאַרבאַנד, וועלן באַלד צוריקגעשיקט ווערן אין זייערע פריערדיקע היימען. אָט דאָ הייבן זיך אָן אונזערע אויפגאבן. מיר דאַרפן זאָרגן דערפאר, אז כל זמן די בעסאראבער יידן זיינען נאָך נישט צוריקגעשיקט געוואָרן אין בעסאראביע, זאָל זייער עקזיסטענץ געזיכערט ווערן דאָרט וואו זיי געפינען זיך איצט; אַז די רעפּאַטריאירטע זאָלן געפינען ברויט און א דאַך איבערן קאָפּ אין זייערע אַלטע היימען און זיי זאָלן קאָנען זיך איינאָרדנען דאָרט נאָך א געוויסער צייט; און אז זיי זאָלן האָבן די מעגלעכקייט צו באפרידיקן ניט נאָר זייערע עקאָנאָמישע, נאָר אויך זייערע קולטורעלע און נאציאָנאלע באדערפענישן.

אודאי איז דאָס ניט אונזער, און אפילו ניט בעיקר, אונזער ענין. דאָס איז אין דער ערשטער ריי די אויפגאבע פון דער רעגירונג. לאָמיר ניט זיין צו שטארק באַזאָרגט וועגן דעם; מיר קאָנען רוהיק אָננעמען, אז די סאָוויעט־רעגירונג פונקט ווי זי האָט געהאָלפן אין די פריהערדיקע יאָרן אלע בירגער פון לאַנד, ניט מאַכענדיג קיין חילוק ניט צווישן מענשן פאר פארשידענע פעלקער, פונקט אזוי וועט זי אָפּהיטן די דאָזיגע שיינע טראַדיציע אויך אין דער צוקונפט. פונדעסטוועגען איז קיין ספק ניט, אז מיט מלוכה׳שע מיטלען אליין וועט די פּראָבלעם נישט קאָנען געלייזט ווערן, ווייל זי איז צו גרויס און צו קאָמפּליצירט. א גרויסע הילף־ארבעט וועט

דאַרפן געמאַכט ווערן אויך דורך יידישע אָרגאַניזאַציעס. דאָס איז די אויפגאַבע פון גאַנצן יידישן פאָלק. מען קאָן זיכער דערוואַרטן אַ ספּעציעלע אָנשטרענגונג מצד די בעסאַראַבער לאַנדסמאַנשאַפטן אין אַנדערע לענדער און קודם כל דאָ אין אַמעריקע. אָבער ניט מיט דעם אַליין וועלן מיר יוצאָ זיין. דאָס איז אונזער אַלגעמיינע פאָלקס־אויפגאַבע, פּונקט ווי דאָס לעבן און די שאַפונג פון בעסאַראַבער יידן אין פריהערדיקע יאָרן און יאָרצענטן איז געווען אַ זאַך אַרום וועלכער עס האָט זיך קאָנ־צענטרירט אין גרויסער מאָס דער אינטערעס פון גאַנצן יידישן פאָלק.

לאָמיר האָפן, אַז אַלע וועלן מיר דאָס פאַרשטיין און אַז אַלע וועלן מיר אונטערשטעלן די פּלייצע. לאָמיר האָפן, אַז אויך די סאָוויעט־רעגירונג וועט דאָס פאַר־שטיין און אַז זי וועט ניט מאַכן קיין שוועריקייטען. די ספּעציעלע הילף פאַר בעסאַראַבער יידן איז ניט קיין פּריווילעגיע; זי וואַקסט אַרויס פון גרויסער נויט און גרויסע באַדערפענישן. עס מוז מער געהאָלפן ווערן די יידן, ווייל צוליב זייער יידישקייט האָבן זיי צען און הונ־דערט מאָל מעהר געליטן איידער אַנדערע טיילן פון דער באַפעלקערונג. און עס וועט אויך דאַרפן געגעבן ווערן די בעסאַראַבער יידן די מעגלעכקייט ווייטער ענטוויקלען זייער קולטור און אָפּהיטן דעם קאָנטאַקט מיט זייער פאָלק. די צייטן ווען דאָס רוסישע יידנטום איז געווען אָפּגעגרעניצט מיט אַ כינעזישער מויער פון אַנדערע טיילן פון פאָלק האָבען זיך געענדיקט; לאָמיר האָפן, אַז זיי וועלן זיך קיינמאָל מער נישט אומקערן.

איך ווייס, אַז די בעסאַראַבער יידן דאָ אין אַמעריקע און אויך אין אַנדערע לענדער קלערן איצט אַ סך וועגן דעם גורל פון זייערע ברידער און שוועסטער, וואָס זיינען דאָרט געבליבען אָדער וועלען זיך אומקערן אהין. און עס וויל זיך נאָך אַמאָל פאַרזיכערן זיי, אַז זיי זיינען ניט אַליין אין דער דאָזיגער זאָרג. אַלע זיינען מיר מיט זיי. ס'איז אַ זאַך פון גאַנצען פאָלק. און אַלס אַזעלכע וועט זי געטאָן ווערען בשלימות.

פּליטים — געמאָלן פון מינקאָווסקי

אויפן שוועל פון א ניי לעבן

פון פ. נאָוויק

נישט אַזוי גרינג רעדט זיך אַרויס די ווערטער: ניי לעבן. דאָס קאָן אפשר קלינגען פאר אימעצן — פאר זיך אַליין — ווי פאראט צו די געפאלענע, די קדושים אונ־זערע. עס קאָן זיך אימעצן — זיך אליין — דאכטן, אז ווען מען טרעט צו צו א ניי קאפיטל אין אונזער געשיכטע פרובירט מען פארגעסן, וויל מען, חלילה, פארגעסן, וואָס אין דעם פריערדיקן קאַפּיטל איז געשריבן.

דאָס איז, פארשטייט זיך, ניט ריכטיג, כאָטש אין זינען דאַרף מען עס האָבן. מען מוז צוטרעטן בויען — מיט א ז כ ר ל ח ו ר ב ן ביי זיך אין געדאנק. און טאקע מיט'ן געדאַנק צו לאָזן א צייכן, א זכר לחורבן. דאָס איז געבאָט — סיי פון דעם לעבן און סיי פון דעם טויט. אזוי וואָלטן געוויס געזאָגט די קרבנות אונזערע: מען מוז בויען!

בעסאראבער, ווי אלע אידן, שטייען אויפ'ן שוועל פון א ניי לעבען פאר אונזער פאָלק. בעסאראבער, ווי אידן פון אנדערע געגנטן און לענדער אין אייראָפּע, ווי אידן פון אומעטום, האָבען צוגעטראָגן זייער קאָליר און זייער טאָן אין דעם גאנצען סכום, וואָס שטעלט צונויף דעם פאַרמעגן פון אידישן פאָלק. יעדער איינער, בויענדיג זיי־נע פּאָזיציעס, בויט דאָס לעבן פון דעם פאָלק.

מען דארף נישט באהאלטן: עס זיינען פאראן אזעל־כע, וואָס זיינען צוליב דער קאטאסטראָפע פון אונזער פאָלק — א קאטאסטראָפע וואָס מיר קאָנען גאָרנישט משיג זיין אפילו, — אריינגעוואָרפן געוואָרען אין יאוש. קאָן מען בויען? דארף מען בויען? אויף דעם איז פאראן מער ווי איין ענטפער. אז מען וויל קאָן מען זאָגן, אַז דער רוצח אַליין, דער דייטש, האָט אונז געגעבן אן ענטפער. עס קאָן נישט אַרויס פון געדאַנק דאָס וואָס עס האָט אונז דערציילט דער געטאָ־דיכטער א. ס ו צ־ק ע ו ו ע ר. ער האָט אונז דערציילט, אַז די געשטאַפּאָ אין ווילנע האָט געהאט א לאָזונג: אויב צען אידען בלייבן לעבן וועט עס הייסן דער ציל איז ניט דערגרייכט געוואָרען. דארפן מיר זיך זאָגן: אויב אפילו צען אידן זיינען געבליבן אין קישינעוו, אין בענדער, כאָטין, ווי אין ווילנע, וואַרשע, לאָדז, אָדעס און אַזוי ווייטער — אויב, חלילה, ניט מער ווי צען אין יעדן אָרט, — מוז מען זען אז זיי זאָלן בלייבן לעבן און בויען א לעבן, כדי מיר זאָלן קאָנען זאָגן מיט'ן פולן מויל און פול האַרצן: דער שונא האָט פארשפּילט!

אָבער עס זיינען דאָ נאָך ענטפערס. איין ענטפער, א געבאָט, האָבן אונז געגעבן די געפאלענע אליין, ווי שוין אָנגעוויזן: מען מוז בויען! און גאָר אַן אַלטער ענטפער האָט אונז געגעבן און עס גיט אונז די אידישע געשיכטע: מען מוז בויען!

ס'איז אַ באַקאַנטער פסוק: בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו... דוד נאָך דור איז מען אויפגעשטאנען אויף אונז, אונז צו פארלענדן. און דור נאָך דור זיינען אידן אויפגעשטאנען און געגומען בויען אויף די חורבות א ניי לעבען. ס'איז דאָ דער געבאָט פון דורות, דער געבאָט פון דער געשיכטע.

עס וועט זיך בויען, עס מוז זיך בויען א ניי אידיש לעבן אין בעסאראביע. און עס איז ניטאָ קיין שום סתירה

פ. נאָוויק

צווישן דעם און צווישן דער בויאונג אין אנדערע ערטער. איין ישוב דארף דעם אנדערן. דער ישוב אין ליטע, אין אוקראינע און בירא בידזשאן, ווי אין ארץ ישראל, אָדער אמעריקע, וועט זיין אָרעמער אָן א אידישעז ישוב אין בעסאראביע. און ווער קאָן דען לייקענען, אז אידן אין בעסאראביע האָבן איצט די מעגליכקייטן צו בויען זייער לעבן רייכער, זאַפטיגער, קאָלירפולער, ווי אַמאָליגע יאָרן? בעסאראביע וואָלט דורכגעגאנגען גאָר אן אנ־דער קאפיטל, ווען די געגענט וואָלט זינט 1917 זיך ניט געפונען אונטער דער הערשאפט פון די רומענישע באָ־יאָרן; ווען אידן וואָלטן געקראָגן פון דער מלוכה די מעגלעכקייטן און די מיטלען צו אנטוויקלען זייער קול־טור, צו באארבעטן די פעטע און פרוכטבארע בעסאַרא־

ביער ערד. די מעגליכקייטן קריגען די בעסאַראַביער אי־דען. דערפאַר טאַקע ברענט נאָך שטאַרקער דער ווייטאָג: ניטאָ גענוג בעסאַראַביער אידען... עס פעלן אַזוי פיל... אָבער צוליב דעם טאַקע, וואָס עס פעלן אַזוי פיל מוז מען טייער האַלטן דעם רעשטל, דאָס געבליבענע בוימעלע, האָדעווען עס און קעכלען...

אין אַ באַריכט וואָס אַ שליח פון אידשן וועלט קאָנגרעס האָט איבערגעגעבן פון באַזוך אין פראַנקרייך און בעלגיע, האָט זיך געזאָגט: דאָרט הערשט צווישן די געראַטעוועטע אידן אַן אויפברויז, אַ דורשט צום בויען דאָס לעבן, בויען די אידישע קולטור. און ס'איז נאַ־טירלעך אַזוי. זיי מוזן! זיי מוזן לעבן! דאַרפען זיי דינען ווי אַ ביישפּיל פאַר אונז דאָ. זיי — אַ ביישפּיל פאַר אונז...

איך בין ניט פון די, וואָס זעען אַ גליק אין דעם וואָס אידן זיינען צעשפּרייט איבער פיל לענדער פון דער וועלט. עס וואָלט גאָרניט געווען אַזוי שרעקלעך, ווען עס וואָלט געהאַלטן מיט אידן ווי עס האַלט מיט אַנדערע פעלקער. אָבער אַזוי האָט זיך אויפגעפורמט אונזער געשיכטע. אידען זיינען צעטיילט געוואָרן אין אַ ריי מחנות, אין פאַרשיידענע לענדער. טאָ זאָלן מיר דערפון מאַכן אַ נוץ. ווען איין מחנה ווערט געטראָפן — זאָלן די אַנדערע מחנות אונטערקומען מיט הילף. איצט זיינען געטראָפן געוואָרן מחנות, אָבער עס איז געבליבן גאַנץ איין גרויסע מחנה, דער אידישער קיבוץ אין אַמעריקע, און אויף אים ליגט אַ היסטאָרישער חוב אונ־טערצוקומען מיט מאַטעריעלע און גייסטיגע הילף. בפרט נאָך ווען גאַנץ איז אונזער מחנה געבליבן אַ דאַנק זייערע קרבנות דאָרטן.

זאָל קלאָר זיין, זאָל מען ניט מאַכן קיין טעות: מיר זיינען ניט די געבער! און מיר זיינען אויך ניט די דעה־זאָגער, ווי אַזוי די הילף זאָל געגעבן און פאַר־ווענדט ווערן. די דעה־זאָגער, די באַלעבאַטים, זיינען זיי. מיר זיינען די שולדיגע וואָס דאַרפן זיך ווי עס איז אויסצאָלן.

מיר טרעטן אַריין אין אַ לאַנג־יאָריגער אויפגאַבע. אויב מיר וועלן זיך ברעקלען, אויב מיר וועלן זיך שטעלן אין דער פּאָזע פון געבער, אויב מיר וועלן אונזער וועקסל ניט צאָלן, וועלן זיי דאָרט אָן אונז אויך בויען. עס וועט זיי אָנקומען שווערער. עס וועלן פאַלן נאָך קרבנות. עס זיינען געבליבן ווייניג אידן — עס וועלן בלייבן נאָך ווייניגער, צוליב אונזער שולד... דער געדאַנק וויל אָבער ניט דערלאָזן, אַז אידן פון אַמעריקע זאָלן זיך אַליין אַריינשרייבן אין דעם שוואַרצן טאָוול פון אונזער געשיכטע און דעם וועקסל ניט צאָלן. דער אָנהויב, וואָס די בעסאַראַבער און אַנדערע האָבן גע־מאַכט, גיט האָפנונג, אַז אַמעריקאַנער אידן, צום ווינ־ציגסטן דער פאָרגעשריטענער טייל פון זיי, באַגרייפן, אַז מיר זיינען אַריינגעטראָטן אין אַ פּעריאָד פון הילף־אַר־בעט, פון בוי־אַרבעט, אַ לאַנגיאָריגער פּעריאָד.

מען דאַרף בויען אידיש לעבן אין סאָוועטן־פאַר־באַנד און בכלל אין מזרח אייראָפּע, מען דאַרף בויען דעם ישוב אין ארץ ישראל. צוזאַמען דערמיט מוזן מיר פאַרשטאַרקן אונזער אייגענעם ישוב דאָ, אין אונ־זער לאַנד אַמעריקע, שטאַרקן דעם נאַציאָנאַלן באַ־וואוסטזיין, די אידישע קולטור. איין ישוב וועט שעפּן יניקה פון אַנדערן. איין ישוב וועט בלייבן אַ ר ע מ ע ר ווען דער אַנדערער וועט זיך ניט בויען.

צי מיר ווילן, צי מיר ווילן ניט — מיר זיינען גע־שטעלט געוואָרן פאַר דער אויפגאַבע צו לעבן.. בעל כרחך אתה חי... מיט געוואַלד זאָלסטו לעבן... אָבער דער געבאָט צו לעבן שרייט אַרויס פון דעם גאַנצן עצם פון אונזער עקזיסטענץ. מיר קאָנען ניט און טאָרן ניט עק־זיסטירן ווי אָפּגעריסענע, בלוטנדיגע אַברים, נאָר ווי אַ גאַנצער אָרגאַניזם. נאָכאַמאָל: אונזער לעבן דאָ וועט זיין אָרים, — נאָך אַרגער, מיר וועלן געשטעלט ווערן פאַר דער פראַגע פון אונטערגאַנג! — אויב יענע גלידער פון אונזער פאָלק, דאָרטן, זאָלן ניט זיין קיין געזונטע. שטייען מיר אויפ'ן שוועל פון אַ ניי לעבען פאַר זיך אַליין, דאָ. און דאָס איז דער זין פון אונזער גאַנצער אַרבעט צו העלפן בויען דאָס אידישע לעבן אין בעסאַ־ראַביע, ווי בכלל אין סאָוועטן־פאַרבאַנד, ווי בכלל אין מזרח אייראָפּע, ווי אין ארץ ישראל. ס'איז איין אַרבעט פאַר איין פאָלק.

אונזער חוב צו די בעסאַראַבער יידן

פון יצחק מאַלעסטער

קאַסירער, בעסאַראַבער פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער יידן

בעסאַראַביער שוועסטער און ברידער אין אַמעריקע, דער גורל האָט געוואָלט, אַז מיר זאָלן זיך געפינען דאָ אין דער פרייער אַמעריקע, און אַ סך פון אונזערע קרובים און נאָענטע, זאָלען בלייבן אין די אַלטע היים־שטעטלעך. מיר אַלע דאָ זיינען געקומען זוכן ברויט, אַרבעט, קינדער פון אַרבעטער און פאָלקסמענטשן, וואו אונזערע עלטערן האָבן געלעבט אין אָרעמקייט, נישט האָבנדיק די פּריווילעגיע צו געבן אונז ברויט צו דער זעט, שוין אָפּגערעדט פון וועלכע עס איז סטודיע.

יעדער פון אונז זיינען געקומען קיין אַמעריקע, אין דער בליענסטער יוגנט פול מיט אַרבעטס־ענערגיע. אמת, דאָס רייכע און ליבעראַלע אַמעריקע האָט אונז געגעבן אַלע רעכט און מעגלעכקייט. מיר ווייסן, אַז אַ סך פון אונז האָבען געהאַט אין דעם נייעם פאַטערלאַנד שווערע צייטן, אָבער מיר זיינען די צייטן בייגעשטאַנען, זיך אַקלימאַטיזירט און צוגעפּאַסט צו דעם לעבנסשטייגער. מיר זיינען געוואָרען געהאַרטעוועט מיט פולן גלויבן אין דער צוקונפט, פאַר בעסערע צייטן.

אין דעם פּראָצעס פון די ערשטע יאָרן האָבן מיר געהאַט פאַר זיך דעם דראַנג זיך איינאָרדנען עקאָנאָמיש, שאַפן אַ פאַמיליע־לעבן, וואָס עס איז אין יענער צייט פאַר נישט איינעם פון אונז געוועזן זייער שווער, נישט קענענדיק ענגליש ריידן און שרייבן, ווי אויך נישט האָבנדיק די געהעריקע פאַרבערייטונג אין דער אַלטערהיים, וואו הונדערטע עלטערן זיינען געוועזן סרוב זייער אָרעם. און נאָר רייכע קינדער האָבן געגאָסן אין אַמאָליקן צאַריסטישן רוסלאַנד, פון גיין אין אַ שול און געקענט צאָלן. מיר, וואָס זיינען געקומען קיין אַמעריקע, זיינען געווען די קינדער פון אָרעמען שטאָנד, ווייל דער גורל האָט געוואָלט אַז מיר זאָלן זיין געבוירן ביי דעם אָרעמען מענטשן, וואָס האָט פּשוט נישט געהאַט מיט וואָס איבערצולעבען דעם טאָג.

יונגעלייט, וואָס האָבן געהאַט אַ שטיקל פאַך, ווי: שניידער, שוסטער, פיינטער, האָבן זיך באַלד גוט איינגעאָרדנט, אין דער צייט ווען דער גרעסטער טייל וואָס האָט נישט געהאַט דאָס גליק צו געהערן צו איינער פון די פאַכן, האָט געמוזט ווערען אַ פּרעסער, אַ בעקער, אַ בויאַרבעטער, אַ קלינער, אַ העלפער אין אַ רעסטאָראַן, און דאָס צו באַקומען איז נישט געווען אַזוי לייכט, שוין אָפּגערעדט פון די קליינע וועידזשעס. אָבער אַלע האָבען מיר זיך געפילט גליקלעך, גלויבענדיק אין דער צוקונפט, וואָס מיר האָבן געהאַט צו דער פרייער און ליבעראַלער אַמעריקע. די גרעסטע טייל פון אונז, וואָס האָבן פאַרדינט צווישען דריי און פינף דאָלער אַ וואָך, האָבן זיך געטיילט מיט דעם ביסן, כדי אַ טייל פון אונזערע פאַרדינסטן אהיימצושיקען צו אונזערע אומגליקלעכע אָרימע קרובים.

מר. און מרס. י. מאַלעסטער

יאָרן, גוטע, יאָרן שלעכטע זיינען אַוועק, אַ סך פון אונז זיינען רייך געוואָרן, די וואָס האָבן דורך שווייס און אַרבעט זיך אַרויפגעאַרבעט האָבן אָנגעהויבן פאַרגעסן, דאָס אַמאָליקע היימישע שטעטעלע, די אָרעמע שטיבעלעך, זייערע אָרעמע חברים, ווען יאָ, שוין געגעבן אַ טראַכט פון דער אַלטער היים, איז עס געווען נאָר וועגן די גאָר נאָענטסטע פון דער אייגענער משפחה. וואָס מער דאָס גליק האָט איהם באַגלייט אין אַמעריקע, אַלץ מער האָט ער פאַרגעסן, ווער ער איז און פון וואַנען ער קומט. די גוטע צייטן האָבן פאַר'שכור'ט די הערצער, מען איז געוואָרן גלייכגילטיק צו דעם נעכטן פון עלענד און נויט. דאָס איז די טראַגעדיע פון אונז אידן, וואָס דער שיקזאַל

האָט געמאַכט רייך. פאַרשטיינערט צום אידישן נויט און פּיין. טויב צום אידישן ווייַ־געשריי.

איך אַליין בין איינער פון דער גרויסער אידישער אָרימער, אָבער ערליכער מאַסע, שוין צו 12 יאָר געמוזט גיין צו אַ שניידער אַרבעטן פאַר אַ הונגער־לוין, געוואַנ־דערט פון שטעטעלע צו שטעטעלע, פון בריטשאַן אין רישקאַן, פון רישקאַן קיין פעלעשט, פון פעלעשט קיין אונגען, און ווען איך זאָג געוואַנדערט, מיין איך געגאַנגען צו־פוס, ביז וואַנען דער גורל האָט געוואָלט אַז ביי 15 יאָר, נאָך אַ קינד, זאָל איך קומען קיין אַמע־ריקע און זיך פּלאַגן ווי אַלע אַנדערע עמיגראַנטען און טראַכטן וועגן מיינע עלטערן און שוועסטער אין דער אַלטער היים, אַז זיי פון מיין פּראַצע זאָלן אויך קענען האָבן אַ שטיקל ברויט.

יאָרן זיינען אַוועק און עס איז מיר געלונגען ווי אַ סך אַנדערע צו ווערן רייך. אָבער קיינמאָל האָב איך נישט איבערגעריסן מיט דער פאַרגאַנגענהייט. איך ווייס וואָס עס הייסט לעבן אין נויט, מיין גרעסט גליק איז, וואָס איך קען זיין נוצלעך אַנדערע צו העלפן. איך האָב ביי זיך געשוואוירן, אַז שטענדיק וועט מיין האַרץ זיין אָפן פאַר העלפן און איך פיר אויס מיין שבועה. זייט יאָרן וואָס איך גיב יעדעס יאָר 15,000 דאָלער צדקה צו פאַרשידענע אידישע אָרגאַניזאַציעס.

ביז צום אויסברוך פון דער מלחמה האָב איך מיט טויזענטער דאָלער געשטיצט מיינע קרובים אין ברי־טשאַן, פעלעשט און בעלץ, אויך אַ סך אידישע אינסטי־טוציעס. איצט, נאָך דעם גרויסען חורבן בעסאַראַביע, וואו דער גרעסטער טייל פון אונזערע ברידער און שוועסטער זיינען על קידוש השם אומגעקומען דורך די נאַצי־אַנטאָנעסקו בעסטיעס, איז אונזער הייליקער חוב צו געדענקען די וואָס זיינען לעבן געבליבן. זיי זיינען אונזערע קרובים און זיי דאַרפן מיר העלפן פאַרהיילן די טיפע וואונדן און פאַר זיי דאַרפן מיר זאָרגן, אַז זיי זאָלן האָבן עפּעס צום עסן, אַ קלייד אָנצוטאָן, אַ מעדי־קאַמענט צו דערהאַלטן אויף ווייטער זייער לעבן.

בעסאַראַביער, ברידער אין אַמעריקע, וואָס גאָט האָט אייך געגעבן רייכטום, גליק און דערווייטערט פון דעם שוידערליכן מאָרד־פּלאַץ, די ערטער און שטיינער, וואו איר האָט אייער יוגנט און אָרעמקייט פאַרבראַכט, ווילט איר אין דעם אין גאַנצן פאַרגעסן? אָ, ניין, איר טאָרט נישט פאַרגעסן, איר מוזט אייער חוב דערפילן, אייערע הערצער טאָרן נישט בלייבן פאַרגליווערט, איר מוזט דערוואַכן, זיך דערמאָנען אין אייערע קינדער יאָרן, זיך דערמאָנען אין די אָרימע חברים, מיט וועלכע איר האָט אין אייערע קינדער יאָרן זיך געשפּילט, היינט וואַרטן זיי אויף אייער ביישטייער, ווייל דער גורל האָט גע־וואָלט, אַז איר זאָלט זיין דאָ אין אַמעריקע און זיי דאָרטן.

איך אפעליר צו אייך, צו אייער געוויסען, אַז איצט איז בעסאַראַביע פריי און אונזערע ברידער און שוועסטער וועלן קענען שוין לעבן אַלס פרייע מענטשן, נאָר זיי רופן צו אייך פאַר מאָמענטאַנע הילף, פאַר ראַטעווען זיי אין איצטיקן שווערן מאָמענט.

איך האָף, אַז איר וועט מיין ביישפּיל נאָכטאָן און געבן לויט אייערע מעגלעכקייטן, נישט אַ נדבה פאָדערן אייערע ברידער און שוועסטער, נאָר דערפילן אייער חוב, וואָס איר זייט זיי שולדיק. מיין חוב האָב איך מיט ליבע דערפילט, קיינער האָט צו מיר נישט אפעלירט, נאָר מיין געוויסן האָט עס געפאָדערט, אַז איך זאָל מיין חוב פרייוויליק צוטראָגן. אַליין בין איך געגאַנגען זוכן די וואָס האָבן געוואָלט נעמען מיין ביישטייערונג פון 4 טויזענט דאָלאַר פאַר בעסאַראַביע, און דאָס איז בלויז אַ קליינער טייל, וואָס איך האָב געגעבען, אַזוי שנעל ווי די אַרבעט פון אידישער רעהאַביליטאַציע וועט זיך אָנהייבן, וועט מיין ביישטייערונג פאַרדאָפּלט ווערן.

געדענקט, די צייט איז געקומען, ווען מיר דאַרפן און מוזן העלפן!

ווער דאַרף זאָרגן פאַר די יידן אין בעסאַראַביע?

פון איזידאָר ליפשיץ

פּרעזידענט פון בעסאַראַבער פאַרבאַנד, פילאַדעלפיע

ס׳ווילט זיך פרעגן די פירער פון דזשאָינט, די פירער פון אידישן קאָנגרעס, פאַרוואָס געפינט זיך נישט אין אַלע אייערע ראַפּאָרטן א רובריק פון הילף צו די אומגליקליכע יידן אין בעסאַראַביע? אָדער האָבן אייערע בוך־קיפּערס עס פאַרגעסן אָדער האָבן די וואָס דאַרפן הילף פאַרטיילן פאַרגעסן אַז אין בעסאַראַביע זיינען יידן פאַראַן און נייטיקן זיך אין הילף פונקט אַזוי ווי די אומגליקלעכע יידן אין אַלע אַנדערע אייראָפּעאישע לענדער.

טויזנטער און צענדליקער טויזנטער יידן פון בעסאַראַביער אָפּשטאַם אין די אַמעריקאַנער לענדער באַטייליקן זיך ברייטהאַרציק אין אַלע קאַמפּיינס וואָס ווערן געפירט דורך דעם „דזשאָינט״ און אידישן וועלט קאָנגרעס, פאַר ראַטעווען די רעשטלעך פון דעם אייראָפּעאישן יידנטום, אריינגערעכנט דאָס בעסאַראַביער יידנטום. קיינער פון אונז פרעגט נישט צי וועלן פון די מיליאָנען דאָלאַרן וואָס ווערן געזאַמלט ביי אַלע יידן, כאָטש עפּעס געניסן די צענדליקער טויזנטער לעבן געבליבענע בעסאַראַביער יידן, וואָס זיינען אויך באַרעכטיקט צו הילף, נאָך לאַנגע יאָרן פון ליידן, געניסן די פּריווילעגיע פון ווערן באַהאַנדלט גלייכע מיט גלייכע.

ס׳קומט מיר אויף דעם געדאַנק דאָס וואָרט, איר בעסאַראַביער יידן אין די אַמעריקאַנער לענדער דאַרפט געבן און נישט פרעגן, ווייל אין די פריערדיקע יאָרן האָבן די יידן אין בעסאַראַביע נישט געפרעגט און נישט געבעטלט, דערפאַר האָבן זיי אויך היינט נישט דאָס רעכט צו פאָדערן? ס׳באַקומט זיך דאָס געפיל אַז אין בעסאַראַביע איז גאָרנישט פאָרגעקומען, אַז די יידן לעבן זיך דאָרט פונקט אַזוי ווי פריער און די היטלער קאָניבאַלן האָבן בעסאַראַביע אויסגעמיטן. איז דאָס אמת, אָדער זיינען די בעסאַראַביער יידן אויסגעשלאָסן פון כלל־ישראל?

האָבן אונדזערע כלל־פאַרזאָרגער שוין פאַרגעסן די 5 יאָר שמאַכטן פון בעסאַראַביער יידנטום אונטער דעם נאַצי־אַנטאָנעסקו יאָך, האָבן זיי פאַרגעסן די טויטן־לאַגערס פון סעקוראַני פון יעדיניץ, פון כאָטין און פון טראַנסניסטרי אָדער וויל זיך פאַרגעסן פון די צענדליקער טויזנטער בעסאַראַבער יידן וואָס זיינען אומגעקומען על קידוש השם דורך די זעלבע מערדער וואָס האָבן פאַרניכטעט דאָס פּוילישע, ליטווישע, לאַטווישע און אַנדערע יידנטום.

כ׳פאַרשטיי א סך פון אונזערע „פאַרזאָרגער״ זאָגן, אַז בעסאַראַביע איז א טייל פון סאָוועט־רוסלאַנד, און קיין סאָוועט־רוסלאַנד קען מען נישט אריינפירן, אַזוי אַז עס איז נישט מעגלעך צו געבן דאָרט הילף? פרעג איך ביי די זעלבע פאַרזאָרגער, ווי אַזוי האָט איר געגעבן הילף צו די יידן אין די פאַרשידענע געטאָס און אין די לענדער וואָס זיינען געווען אָקופּירט דורך די נאַצישע בעסטיעס, דאַמאָלסט האָט איר געפונען וועגן? מיר ווייסן אַז די וועגן האָט איר געפונען ווייל איר האָט געוואָלט געפינען און זיך נישט געשפּילט מיט פּאָליטיק. אויך

איזידאָר ליפשיץ

אין די שרעקלעכע יאָרן האָט איר נישט געזוכט די וועגן מיט עפּעס בייהילפיק צו זיין די יידן וואָס דער גורל האָט געוואָלט אַז זיי זאָלן זיך געפינען אויף דער טעריטאָריע פון בעסאַראַביע.

מיר, אָבער, אַ פּאָר פאַר׳עקשנטע בעסאַראַבער פיררער האָבן יאָ געפונען וועגן און געטאָן הילפס־אַרבעט דורך פאַרשידענע וועגן און אפילו מיט קאָנצעסיעס וואָס זאָל דערמעגלעכן אַז אַ טייל זאָל דערגרייכן צו די בעסאַראַבער יידן. נאַטירלעך אונדזער הילף איז געווען זייער באַגרעניצט לויט אונדזערע מאַטעריעלע מעגלעכ־

קייטן, באַשיידן צווישן זיך געזאַמלט כדי נישט צו שטערן די גרויסע קאַמפּיינס פון דזשאַינט און אין דער זעלבער צייט געגעבן דאָס מאַקסימום צום דזשאַינט, פאַר אַלגעמיינער יידישער רעטונג. אמת, מיר האָבן געהאָפט און געוואונשט אַז דער מאָמענט וועט קומען וואו די פירער פון „דזשאַינט" וועלן זאָגן צו די פירער פון בעסאַראַבער יידן, איר האָט אייער טייל געטאָן און טוט עס כסדר, מיר, דער דזשאַינט האָבן קיין צוטריט אין סאָוועטן־פאַרבאַנד, זאָלן אייערע הענט זיין געשטאַרקט און איר דאַרפט ווייטער טאָן די אַרבעט און מיר, דער דזשאַינט, וואָס זאַמלען די געלטער אין דער גאָרער וועלט פאַר די ליידנדע אומגליקלעכע יידן אין אַלע לענדער, וועלן אייך בעסאַראַבער יידן ביישטייערן דעם חלק וואָס דאָס בעסאַראַבער יידנטום קומט.

וואָס זעען מיר היינט, ווען די בלוטיקע מלחמה איז פאַרענדיקט. הילף קיין פּוילן, רומעניע, איטאַליע, אונגאַרן, פראַנקרייך, בעלגיע א. א. ווערט געשיקט דורך דעם דזשאַינט, און ווער זיינען די וואָס שיקן קיין בעסאַראַביע — ווידער נישט קיין אַנדערע ווי די בעסאַראַבער פאַרבאַנדן אין אַמעריקע און קאַנאַדע טוען זייער חוב ווי אין די גאַנצע פינף שרעקלעכע מלחמה יאָרן — מיר שיקן מעדיצינען, קליידער, טויזנטער אינדיווידועלע שפּייז פּעקלעך דירעקט צו די יידן וועמענס אַדרעסן מיר האָבן.

ס'בלייבט אונדז נאָר איבער ווייטער זיך צו פרעגן און וואונדערען די גרינגשעצונג פון דעם „דזשאַינט" צו דעם אומגליק פון בעסאַראַבער יידנטום.

מיר זאָגן זיך, מיר וועלן ווייטער פאַרזעצן אונזער נאָבעלע הילפס־אַרבעט לטובת די לעבן־געבליבענע בעסאַראַבער יידן. מיר וועלן זיי שיקן נויטיקע שפּייז און קליידער, מיר וועלן זיי שיקן די נויטיקע רעליגיעזע און קולטורעלע באַדערפענישן, מיר וועלן צו זיי שיקן כסדר אָן אויפהער מעדיצין צו היילן זייערע וואונדן, מיר וועלן צו זיי שיקן די נייטיקע מאַשינען צו אָרגאַניזירן דאָס עקאָנאָמישע לעבן אין איינקלאַנג מיט די לאָקאַלע געזעצן פון אויפבויען קאָאָפּעראַטיווע וואַרשטאַטן.

מיר פאַרזיכערן, אַז טראָץ אונזערע גרויסע לאַסטן וואָס דער גורל האָט אויף אונז אַרויפגעלייגט צו טראָגן אַליין דעם הייליקן חוב פאַר ווידער העלפן אויפבויען דאָס חרוב געוואָרענע יידיש לעבן אין בעסאַראַביע, וועלן מיר אויך אין דער זעלבער צייט העלפן אין דעם אויפבוי פון ארץ־ישראל, העלפן אין דער רעטונגס אַרבעט וואָס ווערט געפירט דורך פאַרשידענע קערפּערשאַפטן פאַר די יידן אין אַלע אייראָפּעאישע לענדער.

מיר, בעסאַראַבער יידן אין פילאַדעלפיע, האָבן אין פאַרלויף פון יאָר 1945, צוגעטראָגן ביי 40,000 דאָלער אין הילף פאַר בעסאַראַביע און נישט אַ סך ווייניקער צו אַנדערע יידישע הילפס־אָרגאַניזאַציעס. מיר פאַרפליכטן זיך אין יאָר 1946 צו פאַרדאָפּלען אונזער ענערגיע בכדי צו שאַפן באַדייטנד מער און מער.

צו אייך, בעסאַראַבער יידן אין אַמעריקאַנער לענדער, איר די געבערס פאַר דעם יידישן וועלט אומגליק — קענט איר באמת בלייבן אַזוי גלייכגילטיק, ניט פרעגנדיק פאַרוואָס ווערן אייערע לעבן־געבליבענע שוועסטער און ברידער אין בעסאַראַביע אַזוי פאַרשעמט און מיסהאַנדלט דורך די יידישע „כלל־פאַרזאָרגערס" פון אייערע געלטער.

די ערשטע וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער יידן וועט זיך דאַרפן אָפּגעבן אַ דין־וחשבון פאַר דעם ווייטערדיקן גורל פון אונזערע ברידער און שוועסטער אין דער אַלטער היים, וואָס רופן צו אונדז פאַרצווייפלט יעדן טאָג — העלפט — העלפט אונדז באַלד.

פילאַדעלפיע, דעם 26טן יאַנואַר, 1946.

בויער — פון העלען וועסט העלער

קול מבשר

פון אפרים אויערבאַך

אויפן שניי איז נאָך אויסגעוועבט דער גאַנג פון קראָען,
ס׳איז נאָך קאַלט דער רויך און נאָך קעלטער דער קוימען,
נאָר פונווייט אַ געזאַנג טראָגט זיך די לעצטע שעה׳ען:
קול מבשר, מבשר ואומר.

ס׳האָט אַ לעמעלע געבראַכט אחיעזר פון סטינע,
מיט אַ ציטער קוקט עס, ברעכט זיך און מעקעט,
ס׳איז אויף דער וועלט געקומען היינט באַגינען
מיט די גרויסע אויגן דאָס פריי־יאָר צו וועקן.

ס׳איז דער טאָג מוטנע, ערשט דער אָנהייב אין אָדר,
אויף די טאָפליעס זיינען אָנגעוואקסן בלאָטערס,
אויפן היי ליגט נאָך די קו צונויפגעקנאָדערט,
מיט אַ שטעכיקער פעל גייט אַרום נאָך דער קאָטער.

נאָר דאָס לעמעלע שטעלט זיך אויף די דינע קנאָכן,
גיט אַ שפּרונג, פאַלט אַנידער און הייבט זיך אויף ווידער,
יידן קומען אין פעלצן און מאַכן אַ ברכה
אויפן ערשטן געבורט, ווי ס׳שטייט געשריבן אין סידור.

ס׳האָט פאַרשמעקט די שטוב מיט ווייץ און מיט קאָרן,
מיט צעשפּריצטן רעגן, מיט ווינט אין די זאַנגען, —
ווי אַ רויז ביסטו אינעם טאָל פונעם שרון,
זינגט אַרויס פון מיר דאָס געזאַנג פון געזאַנגען.

אפרים אויערבאַך

ווייַנט אַרויס פון מיר דאָס געוויין פון געוויינען,
האָסט פאַרוויסט מיין היים, אי די פרייד, אי דעם טרויער,
ס׳גייט אַ לעבן ליכטיק דורך דורות ביי איינעם,
נאָר ביי מיר האָט דאָס ליכט אַזוי ווייניק געדויערט.

ס׳וועט דאָס לעמעלע ווידער געבוירן ווערן,
ס׳וועט די זון מיט גאָלד די כמאַרעס באַזוימען,
נאָר דעם רוף אין מיין היים ווער וועט דערהערן,
קול מבשר, מבשר ואומר?

צו דער געשיכטע פון די יידן אין בעסאַראַביע

(מאַטעריאַלן פאַר היסטאָריקער)

פון הרב מרדכי שוחטמאַן

א.

די געשיכטע פון יידן אין בעסאַראַביע איז גאַנץ פאַרנעפּלט, ניט די רוסיש־יידישע היסטאָריקער, ניט די רומענישע האָבן זיך מיט דעם פאַרנעמען ווי געהע־ריק, אַלע האָבן זיך באַגנוגנט מיט אייניקע כראָנאָלאָ־גישע באַמערקונגען און מיט דעם יוצא געווען. ס׳איז איצט די העכסטע צייט צו מאַכן אַ חשבון פון אונ־דזער לעבן אין בעסאַראַביע, ווען זיינען מיר אַהין געקומען, און וואָס האָבן מיר דאָרט געטאָן פאַר דעם לאַנד, אָבער דאָס בלייבט פאַר היסטאָריקער און פאַר ערנסטע היסטאָרישע און עטנאָגראַפישע באַהאַנדלונגען.

איך דאָ, וויל אונטערשטרייכן, און מיט היסטאָרישע פאַקטן, אַז די יידן זיינען ניט געקומען קיין בעסאַראַביע, נאָר אַנטלאָפן אַהינצו, פון זייערע פייניקער אין די אַרומיקע לענדער, און האָבן דאָרט תמיד געפונען אַ מקום־מקלט.

בעסאַראַביע, וואָס איז קיינמאָל ניט געווען קיין שטענדיקער באַשטאַנד־טייל פון אַ געוויסער מדינה, בעסאַראַביע, וואָס איז ניט אַזוי ברייט צווישן פּרוט און דניעסטער, אָבער זייער לאַנג לענג־אויס דעם דניעסטער, וואָס שטאַמט פון דער טיפעניש אין גאַליציע ביז צום שוואַרצן ים; בעסאַראַביע, וואָס גרענעצט זיך מיט אוקראַינע און ענדיקט זיך ביי די באַלקאַן־לענדער און דונאַי, האָט דערפאַר געדינט פאַר איין אַנטרונונגס־פּלאַץ צו די געיאָגטע און געפּלאָגטע, און פאַר אַ בריק צום דורכפאָר פאַר די אַנטלאָפענע.

באַזונדער האָט בעסאַראַביע געדינט פאַר די עולים קיין ארץ־ישראל אין אָנהויב פאַריקן יאָרהונדערט. די גאַנצע חסידישע עליה פון תלמידי־הבעל־שם־טוב, איז געווען דורך בעסאַראַביע. חסידים ווייסן צו דער־ציילן פון בעל־שם אַליין, ווען ער האָט געפּלאַנט זיין נסיעה קיין ארץ־ישראל צו זען זיך מיט דעם אור־החיים הקדוש, כדי צו ברענגען די גאולה שלימה, און אַז ער איז געקומען קיין בעסאַראַביע, האָט ער געזאָגט, אַז ער פילט שוין אַ ריח פון ארץ־ישראל. אָבער דער „שטן״ האָט זיך געלייגט אין דער לענג און אין דער ברייט און ניט דערלאָזט, און ער איז פון בעסאַראַביע שוין געפאָרן קיין מעזשיבוש.

אויך דער בראַצלאַווער האָט פיל פאַרבראַכט אין בעסאַראַביע פאַרנדיק קיין ארץ־ישראל און צוריק. דער בעל ערבי־נחל איז אויך פון גאַליציע געפאָרן קיין ארץ־ישראל דורך בעסאַראַביע און דורך די רוסישע חיילות האָט ער ניט געקענט פאַרזעצן זיין נסיעה דורך גאַלאַץ און הונט דערפאַר געמוזט בלייבן אין בעסאַראַביע בערך פון אַכט יאָר און דערווייל אָנגענומען די כסאַ־הרבנות אין סאַראַקע. און געפאָרן שוין קיין ארץ־ישראל דורך אָדעס אין יאָר תקס״ח.

אויך פון דער טיפער ליטע איז געקומען הרב ר׳ שניאור־זלמן פון לאַדי, דער באַקאַנטער בעל־התניא, צו

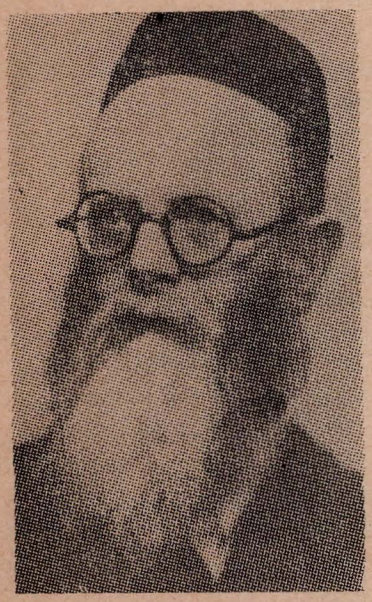

הרב מרדכי שוחטמאַן

פאָרן קיין ארץ־ישראל דורך בעסאַראַביע, אָבער די רוסישע חיילות האָבן אים ניט אַריבערגעלאָזט דעם דניעסטער, און ער איז געבליבן דערפאַר אַ לאַנגע צייט אין מאָהילעוו־פּאָדאָלסק.

ב.

בעסאַראַביע, הגם דער נאָמען בעסאַראַביע איז אַ ריין רומענישער, אויף דעם נאָמען פון מאַטיי בע־סאַראַב, אַן עכט־רומענישער גזלן, וואָס איז אויך ניט ווייניק פאַרשמירט מיט יידיש בלוט, אָבער בעסאַ־ראַביע איז קיינמאָל ניט געווען אונטער רומענישער הערשאַפט און אפילו ניט פאַראייניקט מיט די צוויי רומענישע טיילן, מאָלדאָווע און מאָנטעניע. אין דער מיטל־אַלטער־צייט איז בעסאַראַביע געווען מערער סלאַ־וויש ווי רומיש. און ס׳איז אַ גרויסע סברה, אַז אין

1400 איז בעסאַראַביע געווען אַ ריין רוסישע פּראָווינץ, וואָס די טערקן האָבן דאָס אַוועקגערויבט פון די רוסן. נאָר אונטער די טערקן האָבן איבערגעוואַנדערט פון מאָלדאַוויע קיין בעסאַראַביע פיל רומענער און נאָר אין אייניקע אויעזדן, ווי בעלצער, סאָראָקער, און לאַפּאַשנער (קעשענעווער), אַזוי אַז די רוסן האָבן דאָס אין 1812 נאָר צוריק אָפּגענומען פון די טערקן.

ג.

וועגן די יידן אין בעסאַראַביע, ווען זיי זיינען אַהין געקומען, איז קיין דאַטום נישטאָ, אָבער ווי ס׳ווייזט אויס, זיינען יידן אין בעסאַראַביע געווען נאָך איידער די רומענער האָבן זיך אַהינצו אַריינגעשמוגלט פון מאָלדאַוויע. דאָס האָט פּראָפעסאָר יאַרגאָ אַליין באַשטעטיקט אין זיין מעמאָראַנדום צו דער אַקאַדעמיע רומען אין 30טן יאָר. ס׳זיינען אפילו דאָ באַווייזן פון יידישע מטבעות פון טויזנט יאָר צוריק, ד. ה., אַ צירקולאַציע פון יידישע סוחרים לויט דעם מוסטער פון סוחרים פון ווענעציע. ווען די כאַזאַרן זיינען צעפאַלן און די יידן האָבן אָנגעהויבן לויפן זיינען פיל יידן געלאָפן אַריבער דעם דניעסטער.

ר׳ בנימין פון טאָלעדאָ אין זיין באַרימט בוך „מסעות־בנימין״ דערציילט, אַז אין 12טן יאָרהונדערט זיינען יידן געלאָפן צו די וואַלאַכן וואָס זיינען ניט געווען צופיל קריסטלעך און האָבן גאַנץ פריינטלעך אויפגענומען די לויפנדיקע יידן. גאָר אינטערעסאַנט איז ווי ר׳ נתן האַנאָווער, דער שרייבער פון דער טרויעריקער כמעלניצקי־צייט אין זיין ספר יון המצולה שרייבט אַז די גוטע באַציאונג פון דער בעסאַראַבער באַפעלקערונג צו די אַנטרונענע פון דער שווערד פון כמעלניצקי האָט פיל יידן געראַטעוועט פון אַ זיכערן טויט, אַזוי, אַז כמעלניצקי איז מיט זיין מחנה אַריבער דעם דניעסטער צו זוכן עטלעכע הונדערט יידן, וואָס די וואָלעכן האָבן באַהאַלטן, זיי באַפרייט און אַוועקגעשיקט קיין ארץ־ישראל.

אויך אין דעם צווייטן אוקראַינער אויפשטאַנד, וואָס ווערט באַטיטלט מיט דעם נאָמען גאָנטע און זשעלעזניאַק אויפשטאַנד, וואָס האָבן געמאַכט אַ שחיטה פון דער צווייטער זייט דניעסטער, ווי שאַרגאָראָד, טולטשין א. א. זיינען פיל יידן אַריבער קיין בעסאַראַביע, און האָבן דאָרטן געמאַכט אַ חרם אומצוקערן זיך קיין אוקראַינע.

אָבער ווי ס׳ווייזט אויס, האָט דער יידישער ישוב אין בעסאַראַביע ניט געוואָקסן, זייער פיל האָבן פון דאָרט עמיגרירט ווייטער, און די געבליבענע האָבן זייער אָרים געלעבט עקאָנאָמיש אויך קולטורעל. און בשעת רוסלאַנד האָט איבערגענומען בעסאַראַביע אין 1812 פון די טערקן זיינען בסך־הכל געווען אין גאַנץ בעסאַראַביע אַ צאָל פון 5000 יידן אָרעמע און צעבראָכענע.

ד.

די הונדערט און זעקס יאָר אונטער רוסלאַנד, פון 1812 ביז 1918, איז די יידישע באַפעלקערונג שטאַרק געוואָקסן פון 5000 אין 1812 און אין דער ציילונג אין 1897 דערגרייכט צו 225,637, אָבער אין 1918 איז די צאָל צוריק געפאַלן אויף 190,000 און אין יאָר 1939 צוריק אַרויף אויף 290,000.

און כדי צו פאַרשטיין די ציפערן ,דעם גרויסן צוואוקס אונטער די רוסן און נאָך מערער אונטער די רומענער, ווערט עס פאַרשטאַנען ניט מיט דער צוציקראַפט פון בעסאַראַביע, נאָר מיט די צרות און ליידן אונטערן רוסישן צאַריזם, און דאָס וואָגלעניש פון דעם רוסישן יידנטום דורך בעסאַראַביע און אין בעסאַראַביע.

אין די יאָרן 1825־1855 איז געווען אַ תקופה פון בלוט און טרערן פאַר די יידן אין רוסלאַנד. די רוסישע רעגירונג אונטער דעם צאַר ניקאָליי דעם ערשטן, האָט דעמאָלט „באַוויליקט״ צו נעמען אויך יידן אין דער רוסישער אַרמיי. אָבער ניט ווי אַלע בירגער אין רוסלאַנד, וואָס זיינען גענומען געוואָרן ווען זיי האָבן דערגרייכט זייער מיליטער־עלטער, נאָר ספּעציעל יידן זיינען גענומען אָדער בעסער געכאַפּט געוואָרן אין עלטער פון זעקס יאָר און עלטער. די רעגירונג האָט דאָס קליינוואַרג צעזייט צווישן דער קריסטלעכער באַפעלקערונג אין טיף־רוסלאַנד, פאַרבאָרגן פון זייערע עלטערן ביז זיי וועלן דערגרייכן זייער מיליטער־עלטער. און דאַן האָבן זיי געדאַרפט מאַכן מיליטערדינסט אין אַ משך פון פינף און צוואַנציק יאָר. נאַטירלעך, אַז יעדער געכאַפּט עופהלע איז געווען פאַררעכנט פאַר טויט צו די עלטערן. די רעגירונג פלעגט נאָך פון די יידן מאַכן דעם גרעסטן חוזק מיט דעם וואָס זי האָט איבערגעגעבן די שמוציקע אַרבעט פון כאַפּן קינדער צו די יידן אַליין, אַז זיי זאָלן פאַר איר, די אַרבעט טאָן. און האָט פאַרוואַנדלט די יידישע פּרנסים אין כאַפּערס, אָדער ווי מ׳פלעגט זיי רופן „לאָפּטשיקעס״.

דוקא די רבנים דאַן, זיינען אַרויס אַנטקעגן דער רעגירונג און אירע יידישע מיטהעלפער. אין שאלות־ותשובות נאות־דשא שימפט ער שטאַרק די כאַפּערס. און זייער טענה, ס׳איז דינא דמלכותא, איז אַ שקר, דאָס איז ניט „דינא דמלכותא״, נאָר „דינא דגזלנותא״, און אַנטקעגן די משכילים פון יענער צייט, ווי ריב״ל און אַנדערע, וואָס האָבן דאָס אינגאַנצן פאַרשוויגן.

ה.

בעסאַראַביע, הגם זי איז שוין געווען דעמאָלט אַ רעגולערער באַשטאַנד־טייל פון רוסלאַנד האָט אָבער די „ליבהאַרציקע באַוויליקונג״ דאָרט ניט עקזיסטירט, דערפאַר וואָס רוסלאַנד איז געווען פאַרפליכטעט דורך איר פאַרנעמען בעסאַראַביע ניט צו נעמען נאָך דאָרט קיין מיליטער, און דער עיקר, ווייל די ערד־אַרבעטער אין בעסאַראַביע זיינען געווען פריי פון מיליטער־דינסט.

די יידן אין רוסלאַנד, וואָס האָבן זיך געטרונקען אין בלוט און אין טרערן, פון דער וויסטער גזירה, און פון די יידישע כאַפּערס, באַזונדער אין די געגנטן פון פּאָדאָליע: קיעוו, אָדעס, זשיטאָמיר, זיינען געוואויר געוואָרן פון דער ישועה אין בעסאַראַביע, האָט זיך אָנגעהויבן אַ געלויף קיין בעסאַראַביע, גאַנצע פאַמיליעס, האַלבע, דער טאַטע, אָדער די מאַמע מיט די עופהלעך, און אַמאָל די קינדער אַליין, אַבי פּטור צו ווערן פון די לאָפּטשיקעס.

דאָס קומען פון יידן קיין בעסאַראַביע קער אויך צו די מיט טרערן אויסגעווייקטע בלעטלעך אין דער יידישער געשיכטע. זייער אָנקומען קיין בעסאַראַביע דוקא ניט אין די שטעט, ווייל דאָרטן זיינען זיי ניט געווען גוט געשיצט פון דער מאַכט, נאָר זיינען געקומען אויף די פרייע סטעפּעס, אונטערן הוילן הימל, אויסגעגראָבן זיך אַ „בורדעי", ד. ה., אַזאַ גרוב ערגעץ אונטער אַ באַרג, דאָרטן זיך געמאַכט אַ קיך, אַן עס־צימער, אַ שלאָף־צימער פאַר זיך און פאַר די שאָף, וואָס דער פּריץ האָט זיי באַוויליקט, און אַ גאַנצן טאָג ליגן אויף די פעלדער ביי דער קאַטערזשנער אַרבעט פון טאַבאַק־פּלאַנטאַציע, און ביינאַכט זיך באַנוגענען מיט אַ הויל שטיקל מאַמעליגע. די באַנעמונג פון פּריץ, וואָס האָט באַוויליקט די ערד, די שאָף און האָלץ אויף איין שטוב, איז אויך פול מיט טרערן און באַליידיקונג. אָבער אַבי זיי זיינען געווען געשיצט פון דער וויסטער גזירה און פון די לאָפּטשיקעס.

אייניקע היסטאָריקער ווילן באַהויפּטן, אַז די בעסאַראַבער קאָלאָניעס זיינען ניט אַנטשטאַנען פון דעם חסד פון רוסישן צאַר, נאָר בעסער פון די אַנטלאָפענע פאַר די לאָפּטשיקעס. זייענדיק אין דער קאָלאָניע און אַרבעטנדיק די ערד דאָרט, זיינען זיי געווען בעסער באַשיצט.

די רוסישע רעגירונג האָט זיך דערוואוסט פון דעם געלויף און האָט אָנגעהויבן אַ געיעג אויף די אַנטלאָפענע דאָרט אין בעסאַראַביע. אָבער בעסאַראַבער יידן האָבן זיך ממש מוסר־נפש געווען און קיינמאָל ניט דערלאָזט, מ׳זאָל אַוועקנעמען אַ יידיש קינד אין גוישע הענט.

ס׳פלעגט דערציילט ווערן צווישן בעסאַראַבער יידן אַ סך מעשהס פון דעם ניט לאָזן לעבן די לאָפּטשיקעס, וואָס זיינען געקומען קיין בעסאַראַביע. אייניקע פון די דאָזיקע מעשהס זיינען איצט פאַרעפנטלעכט געוואָרן אין דער ארץ־ישראל־פּרעסע.

אַ ייד פון מעזשיבוש, ר׳ שלום קאָמאַראָוו, כמעט אַ חסיד פון בעל־שם־טוב, אַ ייד מיט פיר קינדער, מורא האָבנדיק פאַר דער וויסטער גזירה איז אַנטלאָפן קיין בעסאַראַביע און זיך באַזעצט אין דער ערשטער געגרינדעטער קאָלאָניע דאָמברעווען. די סאָראָקער פּאָליציי איז פון דעם געוואויר געוואָרן און פונקט פרייטיק־צונאַכטס האָט זי מיט דער הילף פון איינעם אַ יידישן לאָפּטשיק, אויך מיט עטלעכע גויים פון דעם דאָרף באַפאַלן די שטוב פון קאָמאַראָוו און אָנגעהויבן בינדן די קינדער, זיי צו פאַרנעמען. אַ דערבייאיקער שכן, פּרץ דער רויטער, דערהערנדיק די ווילדע געשרייען פון דער פאַמיליע קאָמאַראָוו איז אַוועק צום אַלטן שוחט־רב פון דער קאָלאָניע, ר׳ שמואל וואָלף און אים דערציילט פון דעם אומגליק, דער שוחט איז באַלד אַרויס אין גאַס מיט אַ געוואַלד: יידן, גזלנים זיינען באַפאַלן די פאַמיליע קאָמאַראָוו, יידן, ראַטעוועט! (דערווייל האָט ער פאַרזאָגט פּרץ דעם רויטן, קיין וואָרט וועגן לאָפּטשיקעס, נאָר גזלנים), די יידן האָבן דערהערט: געוואַלד, גזלנים, זיינען זיי אַלע אַרויס, דער מיט אַ האַק, דער מיט אַ שטעקן, און דער שוחט פון פאָרנט שרייענדיק: יידן, ראַטעוועט פון גויישע הענט! גזלנים, רויבערס! דער עולם האָט זיך גענומען צו דער אַרבעט און די פּאָליציי איז קוים אַוועק לעבעדיק. אַ סברא, אַז דעם לאָפּטשיק האָט מען געטאָן זיין רעכט...

נאָך שבת האָט מען באַלד אַרעסטירט דעם שוחט, און אים געבראַכט פאַר דעם געריכט אין סאָראָקע, און ווען דער ריכטער האָט געפרעגט דעם שוחט אַמאי ער האָט זיך געשטעלט אַקעגן דער פּאָליציי, האָט ער תמימותדיק געענטפערט, אַז ער האָט זיכער געמיינט, אַז דאָס זיינען איבערגעטאָנענע גזלנים, ווייל פּאָליציי, רעגירונגס־לייט דאַרפן ניט קומען אין דער שטאָק־פינצטערער נאַכט, פּאָליציי דאַרף און קען קומען אין מיטן העלן טאָג. הלמאי, ווען זיי זיינען געקומען ביינאַכט איז ער איז געווען איבערצייגט, אַז דאָס איז אַ באַנדע נאַכטרויבערס. דאָס געריכט האָט געפונען דעם שוחט פאַר גערעכט און אים פרייגעשפּראָכן.

נאָך אַ סך טשיקאַווע מעשהס פלעגן דערציילט ווערן. ס׳איז אַמאָל אַראָפּגעקומען אַ כאַפּער, נאָך אין געשטאַלט פון אַ פרומען יידן, פרייטיק, ערב־שבת איז ער געגאַנגען אין באָד אַריין, דער עולם האָט אָבער דערפילט ווער דער אורח איז, און — צוויי יידן האָבן שטיל אָפּגעמאַכט, גענומען אַ שעפעלע קאָכיקע וואַסער און זיך אָנגעהויבן צו קריגן נאָענט פון דעם אורח און דאָס קאָכיקע וואַסער אויף אים איבערגעקערט, אַזוי אַז ער האָט שוין זיין שליחות ניט דערפילט...

ביז לעצטנס איז אין בעסאַראַביע געווען דאָס גרעסטע שימף־וואָרט „פּוילישער לאָפּטשיק".

אַזוי ווייט איז געווען די איבערגעגעבנקייט פון די יידישע בעסאַראַבער תושבים צו די נייע געקומענע, אָדער אַנטלאָפענע.

דאָך זיינען פון נויט און פּלאָג אויסגעוואָקסן אַ צענדליק שיינע און פרוכטבאַרע יידישע קאָלאָניעס, גוטע ערד־אַרבעטער, און אַרום זיי אַ גרויסע האָראָפּאַשנע מאַסע, פון בינענ־צוכט־אַרבעטער, מילעכערייען גערטנער און אַנדערער אַרבעטס־צווייגן. אויך אַ ברייטער מסחר פון די אַלע אויסאַרבעטונגען פון וויין, ניס, פּלוימען און טאַבאַק. צו דעם שיינעם אויפגעוואָקסענעם יידישן ישוב האָבן זיך געצויגן יידן פון גאַנץ רוסלאַנד. מענדעלע אין זיין ספר „מסעות־בנימין־השלישי" מאָלט

אויס ווי ליטווישע יידן לאָזן זיך אַוועק אין דער בעסאַראַביע, זיך אָנצועסן מיט חלה (ד. ה. ווייס ברויט) און זיך אָנטרונקען מיט וויין.

ו.

אמת, דער יידישער ישוב איז געווען דאָרט אַביסל בעסאַראַביש, ווייניק תורה, ווייניק בילדונג, — פאַרעמהארצט, אָבער דאָס איז געווען אַ פּועל־יוצא פון זייער לעבן אין אָרעמקייט, אין שרעק פאַר די רוסישע פּאָליציי, אַזוי אַז זיי האָבן ניט געהאַט קיין צייט פאַר לערנען א. ד. ג.

אויך דער בעסאַראַבער מילדער קלימאַט און אירע זבת־חלב־ודבשדיקע בערג האָבן געווירקט אויף זיי, און זיי זיינען געוואָרן אמתע בעסאַראַבער. מ׳דערציילט, אַז אין סאַראָקע האָט מען אויפגענומען אַ רב, איינעם, אברהמל חריף, איינעם פון די גאונים פון אוקראַינע, אַ ייד, אַ גרויסער גאון און זייערע אַ פרומער. דעם ערשטן שבת בייטאָג, און דער רב גייט מנחה דאַווענען, ווי ער קומט צו דעם שול־הויף, דערזעט ער אַ גאַנצע מחנה געזונטע יידן מיט יידענעס און אפילו אויך ניט־יידן, און מען טאַנצט אינאיינעם אַ וואָלעכעשן „דזשאָק״. אַז דער רב האָט דאָס דערזען, האָט ער געמאַכט אַ געוואַלד און האָט שוין געוואָלט אַנטלויפן צוריק. קהל האָט זיך צונויפגענומען און האָט געמאַכט אַ תקנה מערער ניט טאַנצן דעם „דזשאָק״. אין אַ צייט אַרום האָט אַ ייד פון דער מאָלע (אַזאַ גאַס אין סאַראָקע פון סאַמע ערד־אַרבעטער) ניט וויסנדיק פון דער גזירה שבת נאָכן טיש גענומען דאָס ווייב זיינס און קינדער און געגאַנגען צום דזשאָק. געקומען אויף דעם פּלאַץ און ניט געפונען דאָרט קיינעם פרעגט ער וואו איז ערגעץ דער עולם? האָט מען אים דערציילט, אַז דער נייער רב האָט דעם דזשאָק מבטל געווען, האָט ער מיט אַ קרעכץ אויסגעשריען: „גאָט זאָל אים פאַרשטערן זיינע שמחות, ווי ער האָט פאַרשטערט יידישע שמחות״.

יידן זיינען אַזוי אַקלימאַטיזירט געוואָרן אין בעסאַראַביע, אַז אפילו אין זייערע רעליגיעזע תפילות האָט זיך געפילט די נגינה פון די וואַלאַכישע ניגונים, דער „טשאַבאַן״ האָט מיט זיין סיפילקי געווירקט אויף דעם יידישן געדאַנק. ער האָט מיט אים מיטגעזונגען די „פּאַרניאַלע״, דעם ניגון פון „פרונדזע ווערדע״ האָט ער געזונגען פסח ביים סדר און ראש־השנה פאַר די תקיעות. די וואַלאַכישע נוסחאות זיינען פאַרשפּרייט געוואָרן אַ סך ווייטער פון די גרענעצן פון בעסאַראַביע, און איז געוואָרן די קרוין פון דער יידישער מוזיק ביי אַ סך חזנים, אַ סך איז דאָס געטאָן געוואָרן דורך דעם באַקאַנטן חזן ניסי בעלזער.

ס׳איז אַ סוד פאַר גאַנץ בראַד, אַז דער ניגון פון „התקוה״, וואָס איז פאַרשפּרייט צווישן אַלע יידן שטאַמט פון בעסאַראַביע און טאַקע פון אַ „טשאַבאַן״, וואָס דער חזן ליבערמאַן פון דער סאַראָקער גרויסער שול האָט אים געבראַכט אויף דער גרויסער יידישער וועלט, וועגן דעם גלגול פון אַ ניגון איז שוין פיל געשריבן געוואָרן.

די יידן אין בעסאַראַביע מיט זייער גוטהאַרציקייט און פאָלקסטימלעכקייט זיינען געווען דער בעסטער באָדן פאַר דער חסידות הבעשטנית. און דאָס האָבן גוט געוואוסט אויסצונוצן די באַרימטע גרויס־חסידים און לומדים, הרב ר׳ חיים טשערנאָרויצער זייענדיק אַ רב אין קעשענעוו, און זיין חבר, הרב ר׳ דוד שלמה אייבשיץ דער רב פון סאַראָקע. זיי האָבן די גאַנצע בעסאַראַבער יידישע באַפעלקערונג געמאַכט פאַר הייסע חסידים.

איך וועל קיינמאָל ניט פאַרגעסן דאָס דביקות פון בעסאַראַבער יידן ביים זינגען דאָס וואָלעכישע לידל האַלב אויף יידיש און האַלב אויף וואָלעכיש: „צווישן דעם דניעסטער און פרוט שפּרייז זיך די שוואַרצע ערד פון פאָמע און ניט, פרונדזע ווערדע, האָב רחמנות, מיינע שעפעלעך, וואָליו, וואָליו״ . . .

אין די אַכציקער יאָרן האָט שוין דער ישוב דערגרייכט זיין שלימות אויך אין קולטורעלן לעבן. די צאָל פון חדרים דעמאָלט און תלמוד־תורות האָט דערגרייכט צו 600, און די תלמידים צו 12000. אין קעשענעוו האָט מען אין דער גרויסער תלמוד־תורה אויף דער סיגאַדינאָווסקי אַראַנזשירט אַ פאַך־שול „טרוד״ אויף דעם מוסטער ווי אין אָדעס.

יידישע דאָקטוירים האָבן שוין דערגרייכט: 4 פּראָצענט, סוחרים 43 פּראָצענט, פּראָפעסיאָנעלע 6 פּראָצענט און בעלי־מלאכות 47 פּראָצענט. אָנהויב נייניציקער יאָרן איז אין קעשענעוו געגרינדעט געוואָרן אַ ישיבה, וואָס איז געווען אַ מוסטער פון ישיבות מיט אַ גרויסער שיינער געביידע געשענקט פון ה׳ שלום פּערלמוטער און די צאָל תלמידים האָט דערגרייכט אין די הונדערטער געבוירענע אין בעסאַראַביע ווי אויך פון גאַנץ אוקראַינע, אפילו פון פּוילן. די ישיבה האָט אַרויסגעגעבן פיל רבנים, איינער פון זיי איז דאָ אַ רב אין ניו־יאָרק, הרב ווייצמאַן. און ווען די צאַרישע רעגירונג זאָל ניט געווען אָנגיין מיט אירע גזירות וואָלט דער ישוב זיך געווען נאָך מערער צעוואַקסן. אויך אין אַלע אַנדערע געביטן.

ז.

אָבער די לעצטע יאָרן פון דעם פאָריקן יאָרהונדערט, ווען די יידן האָבן באַטראָפן 15 פּראָצענט פון דער גאַנצער באַפעלקערונג, האָט די פּעטערבורגער רעגירונג אָנגעהויבן וואַרפן מיט גזירות איינע אויף דער אַנדערער. מ׳האָט אָנגעהויבן שטאַרקן די „צייטווייליקע״ געזעצן קעגן עקזיסטירנדיקע קאָלאָניעס, אַזוי אַרום, אַז די ערד־אַרבעטער האָבן זיך געמוזט נעמען פאַר האַנדל, אָבער דער צאַריזם האָט זיך ניט באַנוגנט מיט דעם, און אין אָנהויב פון דעם יאָרהונדערט אָנגעהויבן פּלאַנעווען אַ פּאָגראָם אויף בעסאַראַביע, און דאָס האָט דער געוויסער צורר פאָן פּלעווע אויסגעפירט דורך זיין באַדינער פאָן ראַבין, דער גובערנאַטאָר פון בעסאַראַביע, און אַפּריל, 1903 אין קעשענעוו, נאָך אַ פּאָגראָם מיט

אַלע פּרטים זיינען געווען עטלעכע און פערציק טויטע און הונדערטער פאַרוואונדעטע.

דער קעשענעווער פּאָגראָם, וואָס האָט געמאַכט דעם גרעסטן איינדרוק אין זיין צייט, אויך אויסער די גרענעצן פון רוסלאַנד, האָט אָבער אַממערסטן געמאַכט דעם שווערן איינדרוק אויף דעם יידישן ישוב אין בעסאַראַביע. ווי דער משורר ביאַליק האָט דאָס אויסגעדריקט אין זיין באַוואוסטן שיר „משא נימירוב" : „גדול הכאב וגדולה הכלימה ומה משנהו גדול ? אמור אתה, אם יש לך עוד כוח להגיד", אַזוי אַז יידן האָבן גענומען לויפן קיין אַמעריקע און אין אַלע טיילן פון צפון און דרום־אַמעריקע. זיי האָבן אַ גרויסן טייל אין דעם אויפבוי פון אַרגענטינע, בראַזיל, אורוגוואַי א. אַ. וו.

אויך די וואָס זיינען געבליבן אין בעסאַראַביע זיינען געווען זייער פאַרביטערט און ס'האָט זיך אָנגעהויבן פילן אַ רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג קעגן דעם רוסישן צאַריזם. צווישן יידן איז די באַוועגונג צעטיילט געוואָרן אויף צוויי־ען, אַ טייל האָבן זיך געוואָרפן אין די אָרעמס פון סאָציאַליזם, דאָרט איז כמעט אויסגעפורעמט געוואָרן דער בונד און די איסקראַ. דער צווייטער טייל האָט אָנגעהויבן פאַר ארץ־ישראל. דר. כהן־בערנשטיין אין קעשענעוו און הרב פישמאַן אין אונגען האָבן ציוניזירט די יידישע מאַסן אין בעסאַראַביע, אין צענטן יאָר האָט הרב פישמאַן פאַרלאָזט זיין כסא־הרבנות און אַוועק מיט אַ גאַנצער גרופּע „אחוה" קיין ארץ־ישראל, וואו ער געפינט זיך ביז היינטיקן טאָג ביי דער אַרבעט פון שאַפן אַ יידישע מלוכה אין ארץ־ישראל.

און בעסאַראַביע האָט דאַן אַרויסגעגעבן אַ סך חלוצים קיין ארץ־ישראל און אויך אַ סך רעוואָלוציאָנערן, וואָס האָבן געהאָלפן שמעטערן דעם צאַריזם.

אפילו די שטילע אָרטאָדאָקסיע האָט אויך געוואָלט אַרויסווייזן איר ניט־צופרידנקייט מיט די געזעצן פון צאַר, און האָט אַראָפּגעוואָרפן דעם צאַרישן קאַזיאָנע רב, וואָס האָט מער געדינט דעם צאַר ווי דעם יידישן פאָלק און האָט אין יאָר 1907 געוויילט דעם גרויסן גאון און געלערנטן הרב צירלסאָן, וואָס האָט באַלד זיך אַריינגעוואָרפן אין דער אַרבעט פון דעם וואוילזיין פון דעם יידישן ישוב אין בעסאַראַביע.

ח.

די ערשטע וועלט־מלחמה וואָס איז אויך געווען ביי די גרענעצן פון בעסאַראַביע האָט זייער שלעכט געווירקט אויף דער אַנטוויקלונג פון ישוב.

אָבער ווען די כוואַליע פון פּאָגראָמען פון פּעטליורע, דעניקין, מאַכנאָ און אַנדערע האָט זיך צעשפּרייט אויף דער גאַנצער אוקראַינע מיט אַ ים פון בלוט און פייער, און די יידן פון דאָרט האָבן אין די הונדערטער טויזנטער גענומען לויפן אַלע קיין בעסאַראַביע. דאָרטן האָבן זיי געפונען אַ צוגעגרייטן באָדן פאַר זיי. די בעסאַראַבער יידן האָבן זיי אויפגענומען מיט אָפענע אָרעמס, און מיט סבר־פּנים־יפות. ווער ס'האָט ניט געזען דעם קבלת־פּנים וואָס בעסאַראַבער יידן האָבן געגעבן זייערע געיאָגטע ברידער אין די יאָרן 18־19־20, האָט ניט געזען קיין אמתע הכנסת־אורחים אויף זיין לעבן.

אין דער אַרבעט פון אויפנעמען די „בעזשענצעס" האָבן גענומען אָנטייל אַלע יידישע פּאַרטייען פון רעכטס ביז לינקס אין דעם צענטראַלן אוקראַינער קאָמיטעט אין קעשענעוו זיינען געווען פאַרטרעטער פון דער אָרטאָדאָקסיע, ציוניסטן, בונדיסטן און קאָמוניסטן. אַלע האָבן נאָר געזוכט ווי ווייט גרינגער צו מאַכן דעם גורל פון די אומגליקלעכע אַנטלאָפענע. פיל זיינען דורכן „היאַס", „דזשאָינט", אַוועקגעשיקט געוואָרן קיין אַמעריקע, ארץ־ישראל, אָבער אַ גרויסער טייל בערך פון הונדערט טויזנט זיינען פאַרבליבן דאָרטן.

ט.

דער גרויסער צופלוס, פון רוסישע יידן אין בעסאַראַביע, וואָס האָט שטאַרק באַלעבט דעם ישוב דאָרט, אויך די גוטע פירער פון אַלע שאַטירונגען, און דער גוטער ווילן און גוט האַרץ פון די בעסאַראַבער יידן האָבן גורם געווען צוצוגעבן שוואונג צו דעם ישוב אויף אַלע געביטן. גלייך האָט אָנגעהויבן וואַקסן די דערציאונגסאַרבעט מיטאַמאָל האָבן זיך געעפנט עלף מיטל־שולן, און דריי און דרייסיק פאָלקס־שולן און צוויי און צוואַנציק העברעאישע פאָלקס־שולן, דריי מיטל־שולן און עלף פאָלקס־שולן, יידישע, אַלע מיט מלוכה־רעכט, אייניקע, יידישע, אויך אויסגעהאַלטן פון דעם מלוכה־בודזשעט. די צאָל תלמידים פון די מיטל־שולן האָט דערגרייכט ביז 4000, פון די פאָלקס־שולן — מערער פון צען טויזנט.

שטאָט־ביבליאָטעקן, אַ מערהייט שותפותדיקע, ציוניסטן מיט קולטור־ליגע זיינען געווען כמעט אין יעדער שטאָט און שטעטל, אפילו אַ יידישער פאָלקסס־אוניווערסיטעט אין קעשענעוו. אַלע העברעאישע שולן אונטער אַ מרכז־תרבות אין קעשענעוו, און די יידישע, אונטער דער קולטור־ליגע. אַ גימנאַזיע מגן־דוד פון אגודת־ישראל, און אַ ברייט צעצווייגטע ישיבה פאַר רבנים און אַנדערע כלי־קודש.

מ'האָט זיך אויך אַ נעם געטאָן צו אָרגאַניזירן יידישע קהילות און 1922 האָט די רעגירונג גערופן אַ זיצונג פון יידן צוצוגרייטן איין איינהייטלעכן סטאַטוס פאַר אַלע קהילות. מ'האָט באַלד אַראָפּגעוואָרפן די יידישע טאַקסע מיט די בעלי־טאַקסעס, און מ'האָט אָנגענומען געהעריקע מיטלען, אַז די קהילות זאָלן באַקומען פון דער מלוכה־קאַסע אַ טייל פון זייער בודזשעט.

אויך האָבן די יידישע מאַסן פון זיך אַליין אַראָפּגעוואָרפן די רעשטלעך פון די צאַרישע קאַזיאָנע רבנים. און האָט אָנערקענט די אַזוי־גערופענע דוכאָוונע רבנים, נאָר זיי, זיינען געווען די רבני־הקהילות.

אין סאָציאַלן לעבן האָט זיך געפילט אַ געוויסע פאַרבעסערונג. די אַרבעטער האָבן זיך אָרגאַניזירט אין פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען „אוניאָני מעסאַריאַשעלאַר"

און האָבן אַדורך זיי אויסגעבעסערט זייער לעבן. אמת, די רעגירונג האָט אויף זיי זייער שלעכט געקוקט, אָבער ס׳האָט איר גאָרניט געהאָלפן.

אויך אין פּאָליטיק האָבן בעסאַראַבער יידן געאַר־בעט אַלע פּאַרטייען האַנט אין האַנט און מ׳האָט געשיקט דעפּוטאַטן אין פּאַרלאַמענט און אין די שטאָט־פאַרוואַל־טונגען איינשטימיק, כמעט.

דער מסחר איז געווען אונטער רומעניע זייער שלעכט, ווייל בעסאַראַביע איז געווען תמיד פאַרבונדן מיט רוסלאַנד און אונטער די רומענער איז דאָס געווען אוממעגלעך, אַזוי, אַז דער מסחר איז זייער געפאַלן און יידן זיינען פאַראָרעמט געוואָרן.

נאָך אַ מאָטיוו, די ניט־ערלעכע לייזונג פון דער רו־מענישער אַגראַר־פראַגע האָט גורם געווען צו דער שלעכטער פּראָדוקציע פון דער פרוכטבאַרער בעסאַראַ־בישער ערד, און די בעסאַרביע, וואָס האָט געשפּייזט אַמאָל רוסלאַנד האָט אונטער די רומענער אַליין ניט גענוג צו עסן. און האָט צוויי מאָל אין צען יאָר געהאַט הונ־גער־יאָרן.

דערפאַר האָבן אָבער אַביסל אויפגעלעבט די יידי־שע קאָלאָניעס.

אין דער ערשטער בעסאַראַבער קאָלאָניע דאָמברע־ווען איז געגרינדעט געוואָרן דורך דער איק״א אַ מילכע־ריי, וואָס האָט באַשעפטיקט הונדערטער אַרבעטער און האָט געשפּייזט אַ גרויסן טייל פון ישוב.

די „איקא״ האָט אָנגעהויבן אַ נייעם עקספּערימענט פון מאַכן נייע קאָלאָניעס, און האָט שוין אָנגעהויבן מיט דער קאָלאָניע „איזבעשט״ לעבן בעלץ, אָבער ס׳האָט זיך ניט איינגעגעבן.

אונזער בעסאַראַבער פאַרבאַנד

פון לעאָן גאַרפילד

דער בעסאַראַבער פאַרבאַנד האָט זיך אָרגאַניזירט הויפּטזעכלעך, צו העלפן אונדזערע בעסאַראַבער יידן אין אייראָפּע און אין אַלע טיילן פון סאָוועטן־פאַרבאַנד. — די גרינדער און טוער האָבן אָבער אויך געהאַט אין אויג די סאָלידאַריזירונג פון די בעסאַראַבער לאַנדסמאַנשאַפטן צו פאַרפעסטיקן, זיי בעסער עקאָנאָמיש און גייסטיק, און זיי מאַכן מערער פרוכטבאַר פאַר עוועגטועלער טעטיקייט.

מיר האָבן אַלע געאַרבעט ערלעך און געטריי. אָבער אונדזער הילף האָט בלויז דערגרייכט אַ קליינעם טייל פון אונדזערע בעסאַראַבער יידן. — די סיבה: 1) דער פאַקט וואָס אין סאָוועטנלאַנד עקזיסטירט ניט קיין ספּע־ציעלע יידישע נויט, נאָר אַן אַלגעמיין־מענטשלעכע. אַ „כל־דכפין ייתי וייכול!״ — 2) די צעשטערטקייט פון דעם פאַרקער־סיסטעם דורך דער מלחמה. 3) די סאָ־וועטישע פאַרשלאָסנקייט פאַר דער אויסערער וועלט.

אונדזער גראַדער שכל האָט אונדז דיקטירט אָרגאַ־ניזירן די אַרבעט, אַרויסצוהעלפן אויף וועלכע וועגן עס וועט זיך לאָזן; אויסאיבן אַ ווירקונג אויף דער סאָוועט־טישער רעגירונג, פאָדערן דירעקטע קאָנטאַקטן מיט יידישע געמיינדע־פאָרשטייער, ווי אויך אַן אַמעריקאַנער דעלעגאַציע קיין בעסאַראַביע. אגב, האָבן מיר לעצטנס איבערגעשיקט דירעקט טויזנטער פּעקלעך שפּייז און קליידער צו יידן יחידים.

ווער האָט אָנגעפירט מיטן בעסאַראַבער פאַרבאַנד? — בעסאַראַבער־אַמעריקאַנער יידן. אויף קיין פּאַספּאָרט אָדער פּאַרטיי־קאַרטל האָט מען קיינעם ניט געפרעגט. — „כל בעסאַראַבער ישראלים חברים״. — לויט עכט־דעמאָ־קראַטישע אַמעריקאַנער טראַדיציעס, האָט די מערהייט שטענדיק באַשלאָסן דעם גאַנג פון אונדזער אַקטיוויטעט, די בעסאַראַבער, וואָס זיינען געשטאַנען „מחוץ־למחנה״ קאָנען בלויז זיך אַליין באַשולדיקן, אויב זיי געפעלט ניט אונדזער ביז־איצטיקע אַרבעט.

צו דער קאָנפערענץ דעם 26טן און 27טן יאַנואַר אין האָטעל קאָמאָדאָר, ניו־יאָרק, וועלן זיך צונויפקומען די בעסטע כחות און מוחות פון בעסאַראַביער יידנטום מחוץ דעם סאָוועטנלאַנד. — זאָל די קאָנפערענץ אָנווייזן די בעסטע וועגן און מאָדוסן פון ווייטערדיקער אַרבעט.

מיר, די טוער, וועלן מאַכן ערנסטע און ערלעכע באַ־מיאונגען די דירעקטיוון פון דער קאָנפערענץ דורכצו־פירן.

בעסאַראַביע

פון משה שיפרים

ס׳ברעכט דער פרילינג דאָס אייז פונ׳ם דניעסטער,
די רויטע אַרמיי — דעם קאַרק פונ׳ם פיינט.
אַ פריידיגע בשורה האָט מאָסקווע צעשאַלט:
די ערד פון בעסאַראַביע אַ פרייע איז היינט.

ס׳פלאַטערט מיין האַרץ מיט פרייד פון מאַי.
בעלץ, מיין שטעטל, איז אויך שוין פרייד.
ס׳האָט פרילינג באַפרייט מיין שטעטל פון שניי,
פון שונא באַפרייט האָט די רויטע אַרמיי.

בעלץ, מיין שטעטל איז אויך שוין פריי.
מיין בענקשאַפט צו דיר געווען איז פאַרלאָשן.
שווער זאָל די ערד זיין דעם קאָפּ ניקאָלאַ׳ס —
דו גייסט מיר אַנטקעגן מיט שפע פולע קוישן.

רחבות׳דיגע, שפע׳דיגע בעסאַראַביע,
פאַר׳שכור׳ט מיט ריחות פון פאַרכלינעטע סעדער.
אויפן ברעג פון טאָג פאַרגייט די „דאָניע״ פון „טשובאַן״
און די שניטערס בענקענדיגע לידער.

עך, איז דאָס געווען אַ לעבן אין מיין בעסאַראַביע —
מיין שטעטל האָט שטענדיג געשמעקט מיט רייפן זומער.
פון אַלץ האָסטו געגעבן מיט אַ ברייטער האַנט,
מיט פרייד פון געבן, ווי אַ גוטע מוטער.

די זומערן האָבן די מערק באַלאָדן מיט שפע,
מיט רייפע רונדע אַרבוזן, אויפגעטורעמט ווי פּיראַמידן,
מיט דיניעס צאַרט און גלאַט ווי מיידל־באַקן.
איך הער נאָך איצט די פּאָווידלע אין קופּער־קעסלען זידן.

די יאַרידים זונטאָגדיגע, מיט פויערים און אידן,
מיט פּאַטשערקעס און קרעלן און בעטלער־לידער,
מיט פערד און קי און קעלבלעך און שאָף —
ווי ערשט נעכטן זע איך עס ווידער.

איך הער דאָס ריטמישע קלאַפּן פון מאַזאָליעטע הענט
פון הערש־בער און סטעפּאַן ביים „פאַרקלאַפּן״ דעם מקח;
דאָס טרויער־ליד פון בעטלער׳ס קאַטערינקע —
און איך פיל דעם טעם פון באָבע׳ס האָניג־לעקאַך.

איך זע די פויערשע פערדלעך
פאַרזונקען אין בעלצער בלאָטעס.
דאָס גאַנצע שטעטל שטעקט אין שטיוול
און האַלט פאַרהויבן די קאַפּאָטעס.

צווישן אילוזיאָן און די הילצערנע קלייטלעך
איז זונטאָג געלעגן די פרייד.
די פאַראָבקעס, דינסט־מיידלעך און פויערים
האָבן מיט סאָלניטשניק די גאַס פאַרשנייט.

משה שיפרים

זוניקע בעסאַראַביע, שוואַרץ־זאַפטיקע ערד,
באַשאָטנט פון רויב־פויגל, פון צאַריסטן
פאַרגוואַלדיגט, געשענדעט פון פאַרשוועכטע הענט.
פאַרמאָרעט פון רומענישע פאַשיסטן.

עך, בעסאַראַביע, מיין בעסאַראַביע,
וועט מען איצט אַ לעב טאָן אויף דיין ערד!
ס׳וועלן סעדער זיך אַ לאָז טאָן אין קאַדריל! —
ס׳וועט דאָס לעבן מער ניט טאַנצן אויף שפּיץ פון שווערד.

ס׳האָט פרילינג באַפרייט מיין שטעטל פון שניי.
פון שונא באַפרייט האָט די רויטע אַרמיי.
ס׳פלאַטערט מיין האַרץ ווי די פרייד אין מיי.
בעסאַראַביע מיין פרילינג איז פריי.

דער בלוטיקער חורבן „טראַנסניסטריאַ"

מאַטעריאַלן אַרויסגענומען פון דער יידישער פּרעסע

פון ד. סאָראָקער

דאָס וואָרט „טראַנסניסטריע" (דער ראַיאָן „אויף יענער זייט דניעסטער"), וועט אריין אין דער געשיכטע אַלס אַ וואָרט וואָס איז פאַרבונדן מיט בלוט און פּיין פון צענדליקער טויזנטער בעסאַראַבער, רומענישע און אוקראַינישע יידן. אַהער, אין דעם דאָזיקן טייל פון דער רומעניש־אָקופּירטער אוקראַינע, האָט די רומענישע רע־גירונג דעפּאָרטירט צום טויט, צו הונגער און צום אומ־קום, 185 טויזנט יידן פון בוקאָווינע, בעסאַראַביע און אנדערע טיילן פון רומעניע.

יידישע קברים פון טויזנטער פאַרפייניקטע יידן ציען זיך איבער דעם גאַנצן וועג וואָס גייט פון רומעניע קיין אָדעס, קיין זשמערינקע, קיין באַלטע, קיין מאָהילעוו־פּאָדאָלסק, קיין שאַרגאָראָד, קיין קאָפּאיגאָראָד, קיין בער־שאד, קיין אָלגאָפּאָל, קיין לאַדיזשין און אויף די שליאַכן וואָס פירן צו פיל אַנדערע שטעדט אין דער דאָזיקער טייל פון אוקראַינע, וועלכע די נאַציס האָבן „אַוועקגע־שענקט" צו די רומענער. די דאָזיקע שטעט און שטעט־לעך — איבער הונדערט אין צאָל — זיינען פאַרוואַנדלט געוואָרן דורך דער רומענישער מאַכט אין קאָנצענטראַציע לאַגערן פאַר דעפּאָרטירטע יידן און באַצייכנט געוואָרן מיט איין בלוטיק וואָרט:

„ט ר אַ נ ס נ י ס ט ר י אַ!"...

אין יאָר 1942 האָט די רומענישע אַנטיסעמיטישע רעגירונג איבערגעטראַנספּאָרטירט קיין טראַנסניסטריאַ אַ גרויסן טייל יידן, אַרום 185 טויזנט. אין דעם זעלביקן יאָר האָט די רומענישע רעגירונג די איבעריקע יידן, פון 18 ביז 50 יאָר, אריינגעשפּאַרט אין אַרבייטס־לאַגערן. אַלע יידישע געביידעס, שולן און האָספּיטאַלס זיינען קאָנפיסקירט געוואָרן. אין איין וואָך צייט, פון דעם 23טן אויגוסט ביז דעם 1טן סעפּטעמבער, 1942, זיינען ליק־ווידירט געוואָרן אַלע יידישע געשעפטן. שפּעטער זיינען אנטזאַגט געוואָרן אַלע יידישע אָנגעשטעלטע. עס זיינען אַרויסגעגעבן געוואָרן נאָך אַ סך אַנדערע גזירות אויף יידן.

אין מאַנאַט דעצעמבער, 1943 האָט מען געשאַצט, אז אין גאַנץ רומעניע זיינען נאָך פאַרבליבן אַרום 250־300 טויזנט יידן. לויט די ידיעות, וואָס זיינען אָנגעקומען קיין ניו יאָרק זיינען פון די 185 טויזנט יידן אין טראַנס־ניסטריאַ צום סוף פון 1943 נאָר לעבן געבליבן אַרום 75־80 טויזנט. פון דער צאָל זיינען דאָרט געווען בערך 30־35 טויזנט יידן רומענישע בירגער, און די איבעריגע — יידן פון פאַרשיידענע לענדער מיט פאַרשיידענע ביר־גערשאַפטן. די יידן אין טראַנסניסטריאַ האָבן געלעבט אונטער די שרעקלעכסטע מענשלעכע באַדינגונגען.

די דאָזיקע יידן זיינען פאַרשפּאַרט געוואָרן אין גרוי־סע לאַגערן אַרום די שטעט: מאָהילעוו, שאַרגאָראָד, אָלגאָפּאָל. זיי האָבן קיין שפּייז ניט געקראָגן, קיין קליי־דער ניט באַקומען. זיי האָבן געמוזט גנב׳ענען כדי עפּעס צו עסן. און דער סוף איז געווען, אַז אַלע, וועלכע זיינען איבערגעפירט געוואָרן קיין „טראַנסניסטריאַ" זיינען אויסגעגאַנגען פון הונגער, פון טיפוס, פון — דער איי־גענער האַנט, ווייל ניט איין מאַמע איז באַגאַנגען זעלבסט־מאָרד צוזאַמען מיט איר שטאַרבנדער עופה׳לע.

און דערווייל איז אָנגעגאַנגען די „אויסריינעגונגס אַרבייט" אין בעסאַראַביע גופא. דער באַפעל איז געווען: קיין איינציקער ייד זאָל ניט בלייבן לעבן אין דאָזיקן לאַנד. מיט אייניקע שטעטלעך איז געשען א נס, ווייל ווען די רוצחים זיינען געקומען אַהין, האָבן זיי שוין כמעט קיין איינציקן ייד דאָרט ניט געפונען: אין דער שטאָט בענדער האָבן די רוסן געגעבן אַ מעגלעכקייט אַלע דאָרטיקע יידן צו אַנטלויפן און מיטנעמען אַלץ, וואָס מען האָט נאָר געקענט. דאָס זעלבע איז אויך געשען מיט די יידישע שטעטלעך און קאָלאָניעס פון דער איק"א: דאָמ־בראָוועני, זגוריצא, וואַרטוזשעני, מארקולעשטי, קאַפּרעש־טי, אונגעראָוווקא — כמעט אַלע יידן, מענער, פרויען און קינדער, אַלט־איינגעזעסענע ערד־אַרבעטער, זיינען מיט־געפאָרן, אין ניט־שלעכטע באַדינגונגען, מיט דער רויטער אַרמיי און זיינען געראַטעוועט געוואָרן. די ווייניקע, וועלכע זיינען געבליבן האָבן די נאַציס דערשאָסן. יידישע פרויען זיינען געשיקט געוואָרן אין שאַנד־הייזער פאַר סאָלדאַטן.

אין דער שטאָט בעלצי זיינען געבליבן ניין טויזנט יידן. זיי זיינען אַלע פאַרשפּאַרט געוואָרן אין אַ לאַגער און זיינען אויסגעשטראָבן פון הונגער און טיפוס. 40 מאַן, פון צווישן די קהלה אָנפירער, זיינען באַגראָבן געוואָרן לעבעדיקערהייט. אין אַקערמאַן איז פאָרגעקומען די בלוטיקסטע שחיטה, פּשוטו כמשמעו: 1600 יידן זיינען דאָרטן אויסגעשאָכטן געוואָרן מיט מעסער. אין די שטעט אויפן ברעג פון דונאַי: איזמאיל, באָלגראד און קיליא איז ניט געבליבן קיין איינציקער ייד לעבן. דאָס שטעטל ראָמאַנאָווקאַ איז אינגאַנצן אָפּגעמעקט גע־וואָרן פון דער ערד. פון קיליא איז אַנטלאָפן בדרך נס נאָר איין מענש, הרב יחיאל ראַבינאָוויטש, וועלכער האָט

דערציילט ווי אַזוי מען האָט אויסגעשאָכטן די יידן פון זיין שטעטל.

אגב, אַ פאַקט מיט אַ רומענישן אפיצער: ער האָט דאָרטן, אין קיליא, באַקומען אַ באַפעל צו דערשיסן אַלע איינוואוינער פון אַ הויז, פון וועלכן „מען האָט געגעבן ליכט־סיגנאַלן צו סאָוועטישע פליער". דער אָפיצער האָט אין הויז געפונען נאָר אַ מאַמע מיט איר 12 יאָריגער טעכטערל. ער האָט די מאַמע דערשאָסן, נאָר אויף דעם קינד, אַ שיין מיידעלע, האָט ער רחמנות געהאַט און זי באַהאַלטן ערגעץ־וואו. שפּעטער מיט מאָנאַטן, האָט זיך דאָס קינד געפונען אין טאַשקענט, צוזאַמען מיט אַ פרעמדער פאַמיליע.

און אַזוי אַרום זיינען געבליבן לעבן אין בעסאַראַביע, אממייסטן אין דער שטאָט קישינעוו, בסך־הכל זיבעציק יידן. קיינער ווייסט ניט פאַרוואָס מען האָט זיי ניט דער׳הרג׳עט. מען האָט זיי אַלעמען פאַרשפּאַרט, ווי געזאָגט, אין משוגעים הויז פון קאָסטיוזשעני און „אַרישע" פּראָפעסאָרן האָבן אויף זיי געמאַכט עפּעס שוידערלעכע עקספּערימענטן.

דער גיהנום טסאַנסניסטריא — די שקלאַפן־אַרבעט און די שמוץ

אָט איז דער אינהאַלט פון אַ בריף, וואָס אַ נייטראַלער דיפּלאָמאַט האָט אַרויסגעקראָגן פון דער שטאָט מאָהילעוו־פּאָדאָלסק:

„די שטאָט איז איצט אַ באַרג מיט שטיינער, די הייזער זיינען כמעט אַלע צושאָסן. טאָמער איז ניט געווען געגנוג חורבן פון די שווערע קוילן, וועלכע זיינען געפאַלן אין שטאָט אַריין, בעת דער שלאַכט צווישן די רוסן און די דייטשן, איז שפּעטער געקומען אַ פאַרפלייצונג. די איינציק געבליבענע הייזער האָבן ניט קיין שויבן. מען שלאָפט אויף דער ערד אין שמוץ, אָן בעטגעוואַנט, אָן אַ צודעק, און אַלע זיינען שרעקלעך פאַרלויזיקט. ניטאָ קיין שטיקל זייף אויף צום וואַשן זיך, ניטאָ קיין בעדער. ווער רעדט שוין פון קאַנאַליזאַציע. מען עקזיסטירט ווי חיות.

„און קיין דאָקטוירים לאָזט מען ניט צו. קיין מעדיצין קען מען אין ערגעץ ניט קריגן. מענטשן שטאַרבן דערפאַר ווי פליגן פון עפּידעמישע קראַנקהייטן.

„פון זיבעציק טויזנט יידן, וואָס מען האָט אַהער פאַרטריבן, זיינען אַ העלפט שוין טויט. קומט דער טויט ניט אַליין, און ווערט מען ניט דערמאָרדעט פון די באַנדיטישע הערשער, באַגייט מען זעלבסטמאָרד.

„ווער קען אונז ראַטעווען" — אַזוי פאַרענדיקט זיך דער בריף.

הונדערטער טויזנטער אַרויסגעשיקטע יידן פון בעסאַראַביע, בוקאָווינע און אַנדערע טיילן פון רומעניע זיינען אומגעקומען פון הונגער.

אין זשמערינקע, טיראַספּאָל און יאַמפּאָלע זיינען אָנגעקומען יידן פון בוקאָווינע נאָכדעם ווי מ׳האָט זיי געטריבן צופוס הונדערטער מיילן. קיינער האָט ניט געהאַט קיין שיך. אַלע אָנגעקומענע זיינען געגאַנגען באָרוועס. די רומענישע סאָלדאַטן, וואָס האָבן זיי באַגלייט, האָבן צוגענומען אונטערוועגנס אַלעס, וואָס האָט געהאַט עפּעס אַ ווערט. ביי אַ סך האָט מען אַראָפּגעריסן אויך די רעקלאַך פון זייערע פּלייצעס. די רעקלאַך און די שיך האָבן די רומענישע סאָלדאַטן פאַרקויפט צו דער אָרטיקער באַפעלקערונג.

מען האָט געזען גאַנצע געמיינדעס יידן, ווי זיי ווערן געטריבן איבער די בלאָטיקע שליאַכן באָרוועס, און בלויז אין זייערע העמדער און הויזן. האָבן רומענישע סאָלדאַטן דערזען גאָלדענע ציין אין אַ יידנ׳ס מויל, איז דער ייד זיי געווען אַ קלאָנדעק. זיי האָבן די ציין אַרויסגעריסן מיט די הענט.

די יידן פון איין לאַגער אין טראַנסניסטריא האָבן ניט געטאָרט האָבן קיין שום קאָנטאַקט מיט יידן פון די אַנדערע לאַגערן. „אויב אַ ייד וועט געכאַפּט ווערן אין אַ פּלאַץ אויסער זיין לאַגער, וועט ער באַטראַכט ווערן אַלס שפּיאָן און געשטעלט ווערן אונטער אַ קריגס־געריכט", האָט געזאָגט דער באַפעל, וואָס די רומענישע מאַכט האָט אַרויסגעגעבן פאַר די יידן אין טראַנסניסטריא.

און נאָך אַ באַפעל איז געווען: יידן זאָלן אַרויסגענומען ווערן אויף אַרבעט צו יעדער צייט פון טאָג און נאַכט; זיי דאַרפן אַרבייטן אויף די פעלדער, אויף בויען וועגן, אויף האַקן בוימער אין די וועלדער און אויף טראָגן שטיינער; זיי טאָרן ניט קריגן פאַר זייער אַרבעט מער ווי איין מאַרק אַ טאָג. דאָס מיינט אַ פּאָר פּעניס. זיי טאָרן אויך ניט קריגן שפּייז־פּעקלעך און בריף פון אַנדערע טיילן פון רומעניע. זיי דאַרפן זיך אַליין באַזאָרגן זייער עסן.

די אַלע באַפעלן האָט די רומענישע באַנדיטן־רעגירונג אַרויסגעגעבן דעם 11טן נאָוועמבער, יאָר 1941, אומגעפער אַ מאָנאַט נאָכדעם ווי אָדעס איז געפאַלן.

דער גאַנצער אדעסער ראיאָן איז געווען אין דער „יידישער רעזערווייישאָן" פון טראַנסניסטריא. די צאָל יידן, וועלכע זיינען אומגעקומען אין דער דאָזיקער „רעזערווייישאָן" אין פאַרלויף פון די ערשטע צען מאָנאַטן דערגרייכט צו אַ פערטל מיליאָן.

אַ פערטל מיליאָן יידישע קרבנות אין צען מאָנאַטן צייט! . . .

די „שאַנד־סלופן" צו וועלכע מען בינדט צו די יידן — סצענעס פון הוליאַנקעס ביים פייניקן זיי

אָט איז אַ באַריכט, וואָס האָט דערגרייכט אַמעריקע אין סעפּטעמבער, 1942 — דער סאַמע לעצטער האַרץ־אויפטרייסלענדיקער גרוס פון די יידן אין רומעניע, וואָס האָט זיך דורכגעריסן:

„אין פאַרלויף פון צוועלף מאָנאַטן זיינען 380 טויזנט יידן אין רומעניע דערמאָרדעט געוואָרן, אָדער אומ־

געקומען דורך ווילדע, גרויזאַמע פּאָגראָמען און גירושים. עס ווערט אָפּגעשאַצט, אַז ניט מער ווי 100 טויזנט יידן לעבן נאָך איצט אין די גרעניצן פון אַלט־רומעניע.

„אין קיין שום לאַנד אין אייראָפּע זיינען ניט פאָר־געקומען קיין פּאָגראָמען אויף יידן אין אַזאַ גרויסן און ווילדן מאַסשטאַב, ווי אין רומעניע. לעצטן יוני האָט מען בלויז אין דער שטאָט יאַסי אויסגעקוילעט 50 טויזנט יידן. די גאַנצע יידישע באַפעלקערונג פון בעסאַראַביע איז אויסגעראָט געוואָרן. די יידן פון בוקאָווינע און פון נאָרד־מאָלדאַוויע זיינען פאַרטריבן געוואָרן פון זייערע היימען אונטער אַזעלכע אונמענשלעכע באַדינגונגען, וואָס לאָזן זיך ניט באַשרייבן. זיי זיינען פאַרשיקט געוואָרן קיין טראַנסניסטריע. אַלע יידישע דאָקטוירים, וואָס האָבן זיי באַגלייט, האָט מען געפונען צווישן די געשטאָרבענע. זיי זיינען אָנגעשטעקט געוואָרן מיט טיפוס ווען זיי האָבן געוואָלט ראַטעווען קראַנקע קרבנות. זיך אַליין האָבן זיי ניט געקענט ראַטעווען.

דריי טעג נאָכדעם ווי די יידן האָבן זיך אריינגע־קליבן אין דער געטאָ האָבן רומענישע סאָלדאַטן געבראַכט אייזנבאַן־וואַגאָנעס און האָבן אָנגעהויבן אַרויסצוטרייבן די יידן פון די הייזער און אויסצולייַדיקן די געטאָ. די יידן האָבן געזוכט פורן, מיטצונעמען כאָטש אַביסל זאַכן, און די פורמאַנעס האָבן פאַרלאַנגט פון זיי וויפל עס האָט זיך זיי פאַרגלוסט. און אַזוי אַרום האָבן יעדן טאָג פערציק וואַגאָנעס מיט אָנגעפּאַקטע יידן, באַרויבטע פון אַלץ וואָס זיי האָבן פאַרמאָגט, פאַרלאָזן טשערנאָוויץ אין דער ריכטונג צו אוקראַינע, וואו עס האָט אויף זיי גע־וואַרט דער טויט. אויף דער סטאַנציע האָט מען די יידן באַפוילן איבערלאָזן זייער באַגאַזש אין אַ באַזונדער וואַגאָן, וועלכער איז באַלד אָפּגעטיילט געוואָרן פון צוג און איז געבליבן אין טשערנאָוויץ.

אַזוי זיינען די אומגליקלעכע יידן געקומען אין דער אוקראַינע, אָן אַ העמד אויף איבערצובייטן, אָן אַ בגד. עס איז געווען ווינטער־צייט, און פיל פון זיי זיינען פאַרפראָרן געוואָרן אונטערוועגנס. קליינע קינדער זיינען פאַרפראָרן געוואָרן אויף די הענט פון זייערע מאַמעס.

עטליכע טעג איז אָנגעגאַנגען די דעפּאָרטאַציע פון די יידן. ענדלעך איז דעם שטאָטישן בירגערמייסטער גע־לונגען צו פּועל'ן, אַז אַכצן־צוואַנציק טויזנט יידן זאָלן קענען פאַרבלייבן אין טשערנאָוויץ. דאָס זיינען געווען מייסטנס פּראָפעסיאָנאַלן, דאָקטוירים; די איבעריקע יידן זיינען דעפּאָרטירט געוואָרן.

זעקס חדשים שפּעטער האָט מען ווידער אָנגעהויבן דעפּאָרטירן יידן אויף אַזאַ אופן: יעדן שבת ביינאַכט פלעגט מען צוזאַמענרופן אַלע שטאָטישע באַאַמטע, און פיר אַזייגער פאַרטאָג פלעגן זיי, לויט ספּעציעלע ליסטעס, אַרויסשלעפּן יידן פון די בעטן פאַר דעפּאָרטאַציע. מען פלעגט צוזאַמענטרייבן די יידן אויפן מאַרק־פּלאַץ, צונע־מען פון זיי אַלץ, וואָס זיי האָבן מיט זיך געהאַט, און באַרוועסע זיי אַוועקשיקן אין אוקראַינע. אַזוי האָט עס זיך ווידערהאָלט יעדן שבת ביינאַכט, ביז אין אויגוסט, 1942. אין טשערנאָוויץ זיינען פאַרבליבן בלויז 12,000 יידן.

מען פלעגט אַרויסנעמען יידישע קראַנקע פון די שפּיטאָלן, און משוגעים פון די משוגעים־הייזער, און אויפן וועג זיי דערשיסן.

אין אוקראַינע האָבן די בעסאַראַבער יידן געפונען צושטערטע שטעט, אָן יידן. ווער עס האָט נאָר געקענט, איז אַוועק מיט די רוסן. געבליבן זיינען נאָר אַלטע, קראַנקע מענטשן, וואָס האָבן קיינעם נישט געקענט העלפן. די בעסאַראַבער יידן, נאַקעטע און אויסגעהונ־גערטע, האָט מען באַזעצט צו 40 מענטשן אין אַ צימער. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַן עפּידעמיע פון פלעקן־טיפוס. די געזונטע האָבן געמוזט וואוינען צוזאַמען מיט די קראַנקע. אין פאַרלויף פון די מאָנאַטן דעצעמבער, 1941, און יאַנואַר, פעברואַר, מערץ און אַפּריל, 1942, פלעגן טעגלעך אויסשטאַרבן ביז 180 מענטשן. דאָס איז די ציפער בלויז פון דער שטאָט מאָגילעוו.

ביי אַ גרויסער צאָל יידן זיינען אָפּגעפראָרן גע־וואָרן פיס, הענט, אויערן און זיי זיינען געוואָרן קאַליקעס. באַזונדערס שווער איז געווען די לאַגע אין דער שטאָט בערשאַד, באַלטער ראַיאָן. צענדליקער טויזנטער יידן זיינען דאָרטן אויסגעשטאָרבן פון הונגער. די שטאָט מאָגילאָוו האָט באַקומען דעם נאָמען „בית־עולם פון די בעסאַראַבער יידן". די יידן אין מאָגילאָוו איז אָבער נאָך געווען „בעסער", ווי אַנדערשוואו, ווייל נישט געקוקט אויף דעם פאַרבאָט, האָט מען זיי דאָך אין געהיים גע־שיקט אַביסל געלט. ערגער ווי אומעטום איז געווען אין די שטעטלעך יאַמפּאָל און בערשאַד. ערשט אין מאַי, 1942, האָט מען זיך דערוואוסט, אַז דאָרטן זיינען בכלל דאָ יידן, ווייל פון זיי איז קיין פּאָסט ניט איבערגעגעבן געוואָרן. די לעצטע דריי טראַנספּאָרטן האָט מען געשיקט אין אַ לאַגער ביים טייך בוג, און פון זיי האָט מען שוין גאָרנישט געהערט.

אַזוי זיינען פאַרניכטעט געוואָרן די יידן פון די צוויי פּראָווינצן בעסאַראַביע און בוקאָווינע. פון די 450,000 יידן, וואָס האָבן דאָרטן פריער געלעבט, זיינען אַרום 80־70 פּראָצענט דערמאָרדעט געוואָרן אָדער זיי זיינען געשטאָרבן פון הונגער און קעלט.

ווי אָרעם די יידן האָבן אין טראַנסניסטריאַ געלעבט, ווי שרעקלעך עס איז דאָרט געווען זייער לאַגע — האָבן די יידן דאָרט דאָך אויפגעבויט אַ קהלה־לעבן און אויפ־געשטעלט אַ גאַנצע רייע הילפס־אינסטיטוציעס. די גרעס־טע יידישע קהלה אין טראַנסניסטריאַ האָט פאַרמאָגט די שטאָט מאָגאַלעוו־פּאָדאָלסק, 15 טויזנט יידן. אַנדערע יידישע קהלות זיינען דאָרט געווען אין די שטעט קאָ־פּאַיגאָראָד, פּאַפּיווקי, קוזאַמעט, יאַרוגא און קראָנגאַ. אין אַלע שטעט האָבן עקזיסטירט יידישע אומזיסטע קיכן, יתומים־הייזער און אַנדערע אינסטיטוציעס.

לידער פון „טראַנסדניעסטער"

פון דוד סעלצער

שוועסטער

אַ בריוועלע שרייבט מיר מיין שוועסטער
פון בלוטיקן לאַגער — טראַנסדניעסטער.
די ווערטער מיט פליאַמעס פאַרמעקט,
וואָס טרערענדלעך האָבן באַפלעקט.
און שרייבן, שרייבט זי מיר אַזוי:
אוי, שטאַרק זיך מיין ברודערל, אוי.
איך ליג אין אַ פיבער פון פיינען,
נאָר פון דרום פייערלעך שיינען.
אפשר וואונקען שוואַרציאַמיקע בלאָטעס,
וואו פאַרבאָרגן עס לויערן טאטעס.
אפשר ביזסטו אויך צווישן זיי,
אוי, שטאַרק זיך מיין ברודערל, ווי.

ישראליק

אלול־ווינט וויינט איבער לאַגער,
דניעסטער מוטנע רינט אין טאָל.
דער רעגן שלאָגט אַדורך שויבן
און צוואָגט דעם קליינינקען ישראל.
ער קוקט נאָך שטראָם פון טייך ארונטער,
וואו צווייגן טראָגט ער צום לימאַן,
און ברענגט זיי זיכער צו די בלאָטעס
וואו ס׳לויערט שטאַב פון פּאַרטיזאַן.
אַ וואַרעמער געפיל אין אינגל־ברוסט
טוט דורך די אויגן העל אַ פלאַם:
אפשר כאַפּט מען אָן די צווייגן
און מען לאָזט זיך צום לימאַן.
פאַרטייעט קריכט פאַרביי ישראליק
דעם פּאַטרול דורך כלינענדיקע הויפן,
שפּאַרט זיך דורך פּלויט און דראָטן
און לאָזט זיך צו דעם דניעסטער לויפן.
אָט פלאַטערט ער אויף פעלזן־ברעג
מיט פליגל־הענט אין ווינט צעשפּרייטע,
און דער דניעסטער ווערט פון ווי פאַרציטערט
און צעעפנט כוואַליעס — גרייטע.
ס׳האָט דער דניעסטער אַהין אָפּגעטראָגן,
ס׳האָבן העלדן דעם קרבן גענומען,
און ביי בלאָטעס פון שוואַרצן לימאַן
ליגט אַ בערגעלע שטויב אָן אַ נאָמען.

אייזיק

עס וויינט נאָך דיר די לאַנג־פאַרלאָזטע ערד,
זי טריקנט אונטער פראָסט און שטורעמס,
עס הירזשען אומרואיק די פערד
און זוכן דיינע צערטלענדיקע אָרעמס.
אָ, שטאָלצער טרוימער פון דעם סטעפּ,
אָ, זיסער זינגער פון דעם דניעסטער,
מיר בויגן ווייטיקפול די קעפּ —
ס׳איז אונזער ווי דער גרעסטער.
דו האָסט גע׳חלומ׳ט זען דיין היים
אַ פריילעכע ביז צו די וואַסערן פון פּרוט,
נאָר אויף מאָלדאַוויש פעלד אַ שטיין
האָט דאָרט דיין אומרו שוין באַרוט.
זע, רויטע מחנות שניידן שוין אַהין
און אויספילן זיי וועלן דיין באַגער,
און דוינעס וועלן זינגען דיינע זין,
און דיין פרייד וועט שיינען דורך אַ טרער.

מיר קומען צוריק

פון די פינצטערע נאָרעס אין וועלדער
וואו מיר האָבן געכאָוועט דעם צאָרן,
פון די היילן און סקאַלעס פון טייכן
וואו מיר האָבן נקמה געשוואָרן —
מיר קומען צוריק!
און נאָך איידער מיר וועלן זיך קערן
צום אַש פון דער חרוב׳ער היים,
ביים שונא מיט פולווער אויפרייסן
זיין האַרץ וואָס קאַלטער ווי שטיין —
מיר קומען צוריק!
און דעם באַרגהויף פון האַקנקרייץ מערדער
צעברעקלען אין דין־דינעם שטויב,
און פון שפּייכלער, קעלער און קעלטער
אומקערן אַלץ וואָס איז רויב —
מיר קומען צוריק!
און מי זאָל באַפרוכפּערן באָדן,
ס׳זאָל אויפגיין מיט תבואה די ערד,
און אויף טויער פון פעסטונגען־היימען
זאָל הענגען מיט וואָרנונג די שווערד —
מיר קומען צוריק!

דערינערונגען וועגן דער באַפרייטער בעסאַראַביע

פון דר. שלמה ביקל

עס ווערט דערציילט, אַז דער שיינער, בלויער ים־כנרת האָט בעת דער יידיש־רוימישער מלחמה איינגעגעשלונגען אַזוי פיל יידישע גופים און איינגעזאַפּט אַזוי פיל יידיש בלוט, אַז יידן האָבן זיך אַ צייט לאַנג געהאַט אָפּגעהאַלטן צו עסן זיינע פיש. זיי האָבן מורא געהאַט, די יידן, אַז די פיש, וואָס זיי וועלן עסן, זאָלן ניט האָבן פאַרזוכט פון דעם פלייש פון די יידישע קרבנות.

די יידן פון אונדזערע דורות זיינען, ווייזט אויס, ניט אַזוי שפּירעוודיק צו פלייש און בלוט פון זייערע ברידער, ווי עס זיינען געווען די יידן אין ארץ־ישראל מיט ניינצן הונדערט יאָר צוריק. וואָרום מיר איז ניט באַקאַנט, אַז בעסאַראַבער און אוקראַינער יידן זאָלן אין דער צייט נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה געווען אויפהערן צו עסן פיש פונם טייך דניעסטער. און זיי האָבן עס בפירוש געדאַרפט טאָן, ווייל עס איז גאָר ניט געמאָלט, אַז אַ פיש, וואָס איז געבוירן געוואָרן אין דניעסטער צווישן די יאָרן 1919־1924, זאָל ניט געווען טועם זיין יידיש בלוט — אַזוי פיל יידיש לעבן איז אומגעקומען אין די וואַסערן פונם דניעסטער.

ביז צום יאָר 1918 איז דער דניעסטער, וואָס טיילט פאַנאַנדער די צוויי פּראָווינצן — אוקראַינע און בעסאַראַביע — פון דער שטאָט כאָטין אין צפון ביז צום שוואַרצן ים אין דרום, געווען אַן אויסשליסלעך רוסישער טייך. אוקראַינע און בעסאַראַביע האָבן ביידע באַלאַנגט צו רוסלאַנד — אוקראַינע זינט כמעלניצקיס צייטן (אין מיטן פון זיבעצנטן יאָרהונדערט) און בעסאַראַביע זינט דעם יאָר 1812. אין משך פון זיינע 100 רוסישע יאָר האָט דער דניעסטער געטראָגן אויף זיינע כוואַליעס שיפן מיט תבואה און מיט אויבסט שטראָם־אַראָפּ קיין אָדעס. יידן פון רומעניע (פון סאָראָקע, פון כאָטין און פון בענדער) האָבן די שיפן געלאָדן און געהאַט דערפון היפּש פּרנסה. יידן פון בעלץ און טעלענעשט, פון בריטשאַן, פון אוריעוו און פון אַנדערע ערטער האָבן די סחורות צוגעשטעלט מיט באַן און מיט וועגענער צו די שטעטלעך ביים דניעסטער און האָבן דערפון געצויגן זייער חיונה, ווער ברוח און ווער בדוחק.

דער דניעסטער איז פאַר בעסאַראַבער יידן געווען אַ קוואַל פון פּרנסה, און אין די הייסע זומער־חדשים אויך איין גרויסע „דאַטשע" — פון כאָטין ביז אַקערמאַן. אין זיינע כוואַליעס האָט מען געקילט געזונטע גלידער און אין די בלאָטעס פון זיין "לימאַן", ביים אַריינגוס אין שוואַרצן ים, האָבן זיך קראַנקע געהיילט פון רומאַטיזם.

זינט דער דניעסטער איז אין 1918 געוואָרן די גרעניץ צווישן סאָוועט־רוסלאַנד און רומעניע, האָט ער אויפגעהערט צו זיין אַ האַנדלס־וועג און אַ „דאַטשע". ער איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין איין גרויסן פינצטערן קבר פאַר טויזנטער אומגליקלעכע יידן.

פון 1919 ביז אַן ערך 1922 איז אָנגעגאַנגען אַ היפּשע אומלעגאַלע יידישע עמיגראַציע פון סאָוועט־רוסלאַנד קיין רומעניע. עס ווערט געשאַצט, אַז עטלעכע צענדליק טויזנט יידישע נפשות זיינען אין יענע יאָרן אַריבערגעקומען קיין רומעניע און האָבן זיך דאָרטן באַזעצט צייטווייליק. איך זאָג „צייטווייליק", וואָרים דעם גרעסטן טייל פון יענע „בעזשענצעס" איז דערנאָך געלונגען צו באַקומען שיפס־קאַרטן און אויסוואַנדערן קיין אַמעריקע. יענע אוקראַינישע פּליטים, וועלכע געפינען זיך היינט שוין אַ יאָר צוואַנציק אין אַמעריקע, דערמאָנען זיכער צום גוטן די הילפס־גרייטקייט, וואָס די רומענישע יידן, די יידן אין בוקאַרעשט, די יידן אין קעשענעוו און די יידן אין טשערנאָוויץ, האָבן זיי דאַן אַרויסגעוויזן.

אָבער צו דערמאָנען זיך יענע אוקראַינישע „בעזשענצעס", וואָס זיי איז געלונגען אַריבערצופאָרן דעם טייך דניעסטער אויף זייער וועג קיין אַמעריקע, וויפיל פון זייערע פריינט, פון זייערע באַקאַנטע עס איז ניט געלונגען? אויף טויזנטער און טויזנטער יידן האָבן די רומענישע זשאַנדאַרן אויפן רעכטן ברעג פון טייך געשאָסן און אַזוי פיל און אַזוי פיל שיפלעך איבערגעפילט מיט קינדער, פרויען און מאַנסבילן זיינען אויף אייביק פאַרזונקען געוואָרן אין די וואַסערן פון דעם דניעסטער.

אין בוקאַרעשט איז טאַקע געווען ביי דער מאַכט אַ האַלב־דעמאָקראַטישע רעגירונג, אָבער אין בעסאַראַביע האָט געהערשט ניט אַזוי די רעגירונג, ווי דער מיליטער־קאָמענדאַנט גענעראַל פּאָפּאָוויטש און דער אינספּעקטאָר פון דער פּאָליטישער געהיים־פּאָליציי (סיגוראַנצע), אינספּעקטאָר הוסאַרעסקו. און די צוויי טרויעריק־באַרימטע בלוט־הינט האָבן געהייסן שיסן, האָבן געהיט, אַז מען זאָל שיסן. זיינען טאַקע אַריינגעקומען עטלעכע צענדליק טויזנט יידן פון אוקראַינע קיין רומעניע, אויפן וועג קיין אַמעריקע, אָבער מן־הסתם ניט ווייניקער פון דער צאָל האָבן גענעראַל פּאָפּאָוויטשעס „פליכט־געטרייע" זשאַנדאַרן דערשאָסן אָן רחמנות.

פּאָפּאָוויטש און הוסאַרעסקו האָבן זייערע זשאַנדאַרן באַלד געגעבן אַ געלעגנהייט צו שיסן ניט נאָר אויף

„בעזשענצעס" פון אוקראַינע, נאָר אויך אויף היפּשע עטלעכע טויזנט יידישע יינגלעך און מיידלעך, וואָס זיי־נען פון שרעק פאַר הוסאַרעסקוס „סיגוראַנצע" געלאָפן איבער דעם דניעסטער קיין אוקראַינע. די קעשענעווער „סיגוראַנצע" האָט פאַרפירט אַ בלוטיקן אויסראָטונגס קריג קעגן דער בעסאַראַבער יידישער יוגנט, וועמען זי האָט חושד געווען אין רעוואָלוציאָנערישקייט.

פון אַ בראָשור אונטערן טיטל „די סובוועסיע באַ־וועגונג אין בעסאַראַביע", וועלכע דער דערמאָנטער בלוט־הונט הוסאַרעסקו האָט דערנאָך אַרויסגעגעבן, קאָן מען זען, אַז ער האָט ממש געליטן פון אַ רעוואָלוציאָ־נערער פאַרפאָלגונגס־מאַניע. יעדע יידישע חתונה איז פאַר אים געווען אַ געהיימע פאַרזאַמלונג, און יעדעס יידיש מעשה־ביכל — אַ פאַרשטעלטע רעוואָלוציאָנערע פּראָקלאַמאַציע. די ענויים, וואָס מען האָט אין די „סי־גוראַנצע"־קעלערן פון קעשענעוו און פון אַנדערע בע־סאַראַבער שטעט אָנגעטאָן די „פאַרדעכטיקטע", כדי מען זאָל זיי צווינגען זיך מודה צו זיין, קאָנען נאָך אפילו היינט, בימי־היטלער, היפּשלעך אויפשווידערן.

די טעראָר־הערשאַפט פון פּאָפּאָוויטש־הוסאַרעסקו האָט אָנגעהאַלטן בלויז עטלעכע יאָר, אָבער בעסאַראַביע איז שוין ביזן סוף געבליבן די געזעלשאַפטלעך־געפּענ־טעטע פּראָווינץ אין רומעניע. אַ ברייטער פּאַס פון לאַנד לענג־אויס דעם דניעסטער איז דורך אַלע 22 יאָר געווען אונטער דעם רעזשים פון באַלאַגערונגס־צושטאַנד, ד. ה., אַז אַ קריאת־שמע־לייענעכץ און אַ ברית האָבן דאָרטן ניט געקאָנט פאַרקומען אָן דער דערלויבעניש פון דער „סיגוראַנצע". אין דעם איבעריקן טייל, אין דעם אַזוי־צו־זאָגן, „פרייען" טייל, האָט ניט געטאָרט דערמאָנט ווערן דאָס וואָרט סאָציאַליזם, און אפילו די יידישע קולטור־אַרבעט איז געשטאַנען אונטער דער שטרענגער השפעה פון דער „סיגוראַנצע", וועלכע האָט געדאַרפט געבן די דערלויבעניש פאַר לעקציעס, און האָט יעדן מאָנטיק און דאָנערשטיק געבודקט דאָס כשרות פון די ביכער און ביבליאָטעקן.

און דווקא אָט דער געזעלשאַפטלעך אַזוי געפּענטע־טער ישוב פון אַ פערטל מיליאָן יידן אין בעסאַראַביע איז דאָס געווען דער רוקנביין פון דעם יידיש־נאַציאָנאַלן לעבן אין רומעניע. דאָס בעסאַראַבישע יידנטום האָט אַריינגעלייגט אין שותפות פון דער יידישער גרויס־רומעניע צוויי אויסטעליש־שיינע זאַכן: אַן עכטן, פאָלקסטימלעכן און פאַרביקן לעבנשטייגער און אַ ניט־געשטילטן דורשט נאָך פּאָליטישער פרייהייט. בעסאַ־ראַביער יידן האָבן צוגעשטעלט פאַר אַלע מינים יידיש־נאַציאָנאַלע און יידיש־סאָציאַלע אָרגאַניזאַציעס און רומעניע צום גרויסן טייל די קעמפערישע מאַסע און אַלע מאָל דעם קעמפערישן גייסט.

די יידישע יוגנט אין רומעניע האָט אין משך פון די איבער צוואַנציק יאָר רומעניע אַרויסגעגעבן אַ גאַנץ גרויסע צאָל פון סאָציאַלע העלדן און מאַרטירער, און איך בין זיכער נישט מגזם, ווען איך זאָג, אַז אויב נישט דריי פערטל פון די דאָזיקע סאָציאַלע אידעאַליסטן האָבן געשטאַמט פון בעסאַראַביע. אָבער אויך די „החלוץ"־באַוועגונג, וועלכע עס האָט אָנגעפירט מיט אַזוי פיל געטריישאַפט מיין איידעלער פרי־פאַרשטאָר־בענער פריינט שמשון שעכטער, האָט געהאַט איר הויפּט־צענטער אין בעסאַראַביע.

פון בעסאַראַביע זע איך, אַחוץ אַזוי פיל און אַזוי פיל אומבאַקאַנטע, דעם דראָגיסט משה שיינבוים פון פּאָלעשט (בעלזער קרייז), וואָס פאַרקויפן פאַרקויפט ער די פּראָשקעס. די פרוי זיינע און ער אַליין זיצט אין אַ הינטער־חדר און איבערזעצט אויף יידיש קאָנס־טאַנטין סטערעס אַכט־בענדיקן בעסאַראַבישן ראָמאַן.

און פון בריטשאַן (כאָטינער קרייז) איז דאָ דער דענטיסט מאָטל ברייטמאַן, וואָס איז דער קולטור־טוער פון שטעטל און שרייבט פון צייט צו צייט דערציילונגען (זיינער אַ ראָמאַן „ווען דער מאָן האָט געבליט" . . . איז אַרויס אין טשערנאָוויץ אין יאָר 1921).

אין דעם גרויסן שטראָם פון מענטשן אין פאַרק האָט זיי שמשון פערשט פאַרשטופּט ביידן אין אַ ווינקל און לייענט פאַר זיי אויף איין פוס (ער האָט ליב צו שטיין אויף איין פוס; מען רוט זיך אַזוי מער אויס, זאָגט ער) און זינגט פאַר זיי זיין נייסטע ליד, צו וועלכער ער האָט ווי תמיד אַליין צוגעפּאַסט אַ מעלאָדיע. שמשון פערשט איז אַ שניידער און ער שטאַמט פון נאָוואָסעליץ, און אַ גאַנץ יאָר אַרבעט ער אין טשערנאָוויץ, אין ראַ־דעוויץ און אין אַנדערע שטעט, אָבער זומער־צייט קומט ער קיין דאָרנע. דאָרט איז דעמאָלט דאָ אַ סך אַרבעט און אַחוץ דעם, מאַכט ער אָוונטן, וואו ער זינגט פאַר אַן עולם זיינע לידער, פאַר יידן פון אַלע רומענישע פּראָווינצן. צו שמשונס אָוונטן קומען אַלע. פּורים־צייט איז שמשון תמיד אין טשערנאָוויץ, ווייל דאָרט גיט ער אַרויס איין מאָל אין יאָר זיין „גראַגער" מיט לאַטייני־שע אותיות פאַר די דאָקטוירים, אַדוואָקאַטן און סתם אינטעליגענטן, וואָס האָבן ליב אַ יידישן אַנעקדאָט און קענען ניט קיין עברי . . .

איינס פון שמשונס לידער (געקליבענע לידער, טשערנאָוויץ, 1922, מיט אַן הקדמה פון יעקב באַטאַ־שאַנסקי) ענדיקט זיך אַזוי:

וואָס מערער פון דער שלאַכט דער דויער,
אַלץ מערער ווייטיק נאָר מיט טרויער;
וואָס מערער מענטשלעכע קרבנות,
אַלץ מערער יתומים מיט אלמנות;
נאָר איך גלויב און האָף —
עס וועט נעמען אַ סוף,
פריי וועט ווערן זאַבעלטאָוו.

אַזוי האָט געזונגען שמשון פערשט אין דער צייט פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, און איצט, אין דעם צווייטן וועלט־קריג, לעבן מיר ערשט רעכט מיט דעם גלויבן און מיט דער האָפענונג אויף דער באַפרייאונג פון אונדזערע זאַבעלטאָווס.

פונם „טאָג", מערץ, 1944)

די קלאָג ליד אויף טעלענעשט

(אויסצוג פון אַ גרעסערער פּאָעמע)

פון משה פינטשעווסקי (סאָוועטן־פאַרבאַנד)

וואו איז טעלענעשט? — דאָס גרויסע שוואַרצאַפּלדיקס!
מיט דעם בלוט — דאָס גבורהדיקס!
ווי דער פּרוט — דאָס שטורעמדיקס!
ווי דער דניעסטער — צאַפּלדיקס!

וואו איז טעלענעשט? — דאָס זינגעוודיקע וועזן!
אַזאַ שטילקייט איז דאָך קיינמאָל ניט געוועזן!
וואו ביסטו, שיינע מיינע, מיט די צוויטן, מיט די בעזן?
וואו ביסטו, ליבסטע מיינע, מיט די פלוימען; מיט די ווייצן;
מיט די האָניקדיקע פלייצן;
און מיט פלייצן פון געלעכטער,
און מיט פלייצנדיקע רייצן
פון די וואונדערלעכע טעכטער!

* * *

די טעכטער טעלענעשטער, די שוואַרצאויגיקע, די בויגיקע,
און שלאַנקע ווי די דניעסטער־פיש געראָטענע און רויגיקע;
די טעכטער טעלענעשטער; — צום דרייצנטן פרילינג
פון בוזעם זיך רייסן און שפּאַלטן די נאָטן
צוויי רייפע, צוויי שטייפע, צוויי עפּל — אַ צווילינג;
—„טפו — טפו; קיין בייז אויג; אין דער מאַמען געראָטן; . . .
די טעכטער טעלענעשטער, וואָס וואַקסן ווי טופּעס 1);
וואָס וואַקסן צו ליבעס, וואָס וואַקסן צו חופּהס;
וואָס וואַקסן צו עלטערנס נחת און כבוד;
וואָס וואַקסן פאַרטאָג און בייטאָג און אין אָוונט;
וואָס וואַקסן אין רעגנס, וואָס וואַקסן אין שלאַקסן;
וואָס וואַקסן אַזוי ווי די ליינענע פלאַקסן;
וואָס וואַקסן אַזוי ווי די גאַרבן אויף סטויגן;
וואָס וואַקסן אַזוי ווי די פאַרבן פון בויגן;
וואָס וואַקסן פון ריחות — פון לאַנדיש און מיאָטע;
וואָס וואַקסן פון בליקן פון דורשטיקע יאַטן;
וואָס וואַקסן, ווי בלומען מיט בעכערס געשלאָסן; —
ביזוואַנען זיי קריגן אַ יונג אַ באַגערטן;
ביזוואַנען זיי קריגן אַ יונג אַ באַשערטן;
ביזוואַנען זיי קריגן אַ תיקון — אַ חתן;
די טעכטער טעלענעשטער, וואָס קרוינען און זאַלבן
אַזוי ווי אַ קעניג — דעם יונג פון באַגערן,
און טרייער פון טויבן, און צאַרטער פון שוואַלבן
זיי ליבן און בענקען און שלינגען די טרערן.

* * *

ווייי־געשריען, ווייי;
ניטאָ, ניטאָ; —
לער איז טעלענעשט; טעלענעשט איז פּוסט;
בלויז דו, מיין האַרץ, דו ביסט ניט ליידיק!
ביסט רייך! ביסט זאַט; ביסט אָנגעפילט, מיין ברוסט,
מיט אוצרות פיין און ווייטיק!
און וויפיל איך וועל לעבן, און אפילו נאָך מיין שטאַרבן
וועט מיין קלאָג־ליד אויפגיין — פון מיין קבר, פון מיין שאַרבן —
ווי אַ ברומענדיקע טויב, ווי אַן אייביק־ווייטער עכאָ:
איכה ישבה בדד — — — איכה — — — איכה —

1) טופּעס — ווייַנשטאָקן.

בעסאַראַביע און אירע יידישע שרייבער

פון בער גרין

בעסאַראַביע!

די שוואַרצע און פעטע ערד פון דער פרוכטבאַרער בעסאַראַביע איז געווען רייך ניט בלויז אין קאָרן און ווייץ, ברויט און וויין, נאָר זי האָט אויך ברייטהאַרציק און שפע׳דיק אַרויסגעגעבן וואונדערלעכע יידישע און העברעאישע שרייבער, וואָס האָבן באַרייכערט אונזער ליטעראַטור און אין איר אריינגעטראָגן די אייגנאַרטיקע טענער פון בעסאַראַביעס געזאַנגען.

בעסאַראַביע — די פרעכטיקע געגנט, וועלכע איז זינט 1812 געוואָרן אַ רוסישע גובערניע — האָט מיט איר חן און רחבות׳דיקייט צוגעצויגן די אויפמערקזאַמקייט און געוואונען די ליבשאַפט פון אַ סך שרייבער, פאַר וועמען זי איז געוואָרן אַ קוואַל פון אינספּיראַציע. דער גרויסער רוסישער דיכטער פושקין, וועלכער איז פאַרשיקט געוואָרן דורכן צאַרישן רעזשים קיין בעסאַראַביע און איז דאָרט געווען פון 1818 ביז 1823, האָט אָט־דער שיינער דרום־פּראָווינץ געווידמעט אייניקע פון זיינע צויבער־לידער. אויך אונזער גרויסער שלום־עליכם האָט געשריבן וועגן בעסאַראַביע.

אַן אייגנאַרטיק יידיש לעבן האָט זיך איינגעשטעלט אויף דער בעסאַראַבער ערד — אַ לעבן, וואו יידן האָבן זיך אין אַ גרויסער מאָס אָפּגעגעבן מיט ערד־אַרבעט, אַ לעבן פון יידישע קאָלאָניעס מיט יידישע פויערים און יידישע לאַנד־אייגנטימער, יידישע גוט־באַזיצער, „בעלי־גופים״ און יידישע ערד־אַקערער, קאָלאָניסטן.

דאָס לעבן פון די בעסאַראַביער יידן, פון די יידישע קאָלאָניסטן איז קינסטלעריש אָפּגעשפּיגלט געוואָרן אין אַ רייע ווערק פון טאַלאַנטפולע יידישע שריפטשטעלער, אַ צאָל פון זיי בעסאַראַבער גופא. דער גרויסער ראָמאַניסט מרדכי ספּעקטאָר (1858—1925), אַ געבוירענער אין אומאַן, קיעווער גובערניע, וועלכער פלעגט באַזינגען פּראָדוקטיווע אַרבעט, האָט באַשריבן די בעסאַראַביער יידן אין זיין דערציילונג „צוויי פעסלעך וויין״, אין זיין ראָמאַן „דער יידישער פויער (נייע אויסגאַבע אונטערן נאָמען „דער יידישער ערד־אַרבעטער״, 1921). בעסאַראַבער יידן האָבן אָפּגעשאַצט זיין טאַלאַנט, זיין פאַראַכטונג צו לופט־פרנסות, זיין געזונטע פאָלקסטימלעכקייט, וואָס האָט אים שטאַרק דערנענטערט צו זיי, און אין 1921, ווען ער איז אויף זיין וועג קיין אַמעריקע אָנגעקומען קיין בעסאַראַביע, האָבן אים די יידן אין אַ דאָרטיק שטעטל מקבל־פּנים געווען מיט קלעזמער.

בעסאַראַביע איז מיט רעכט שטאָלץ מיט אירע שרייבער. די מערסטע פון זיי זיינען „צעזייט און צעשפּרייט״, צעוואָרפן איבער אַלע שבעה ימים. אייניקע זיינען שוין אויפן עולם האמת. גרויס איז די צאָל פון בעסאַראַבער־געבוירענע און דערצויגענע יידישע שרייבער, רייך און פאַרשיידנאַרטיק איז זייער טאַלאַנט. די ראַמען פון אַן אַרטיקל זיינען, פאַרשטייט זיך, ווייט ניט גענוג אָפּצושטעלן זיך אַפילו אויף בלויז אַ צאָל פון זיי. דערצו פאָדערט זיך אַ בוך, וואָס ווען די צייט

בער גרין

וועט קומען, האָפן מיר, וועלן מיר אים פאַרפערטיקן צום דרוק. דאָ ווילן מיר כאָטש בלויז פאַרביילויפיק דערמאָנען אייניקע בעסאַראַבער שריפטשטעלער.

סאַמע אויבן־אָן אויפן רייסטער פון בעסאַראַבער יידישע וואָרט־קינסטלער שטייט דאָס שטעטל ליפּקאָן, וואָס האָט פון זיך אַרויסגעגעבן גרויסע נעמען אין דער יידישער און העברעאישער ליטעראַטור. דער ערשטער אין דער רייע איז דער גרויסער טאַלאַנט יהודה שטיינבערג (1863—1908), וועלכער האָט וויכטיקע פאַרדינסטן פאַר דער העברעאישער און יידישער ליטעראַטור און האָט צו זיך קיין גלייכן ניט ביז איצט אין געביט פון קינדער־מעשיות אין העברעאיש. פונקט ווי טשעכאָוו אין רוסיש און מאָפּאַסאַן אין פראַנצויזיש, ווערט ער אין דער העברעאישער ליטעראַטור

פאַררעכנט אַלס דער קלאַסיקער פון דער קורצער דער־ציילונג. ער איז אַ זעלטענער שילדערער פונם אַלטן יידישן לעבנס־שטייגער און באַזינגער פון חסידישן לעבן. ער איז איינער פון די אויסגעצייכנטסטע העב־רעאישע פאַבל־שרייבער; באַרימט מיט זיין משלים־בוך „בעיר וביער".

דער אָריגינעלסטער משלים־שרייבער אין דער יידי־שער ליטעראַטור איז אַ צווייטער ליפּקאַנער, יהודה שטיינבערג׳ס שוועסטערקינד, אַ ל י ע ז ר ש ט י י נ־ ב אַ ר ג (1880—1932), אַ תלמיד פון יאָסעלע דיין פון ליפּקאַן. ח. נ. ביאַליק און דר. ישראל צינבערג האָבן אים מיט רעכט באַטראַכט אַלס דעם בעסטן יידישן פאַבל שרייבער. זיין ליטעראַרישע ירושה באַטרעפט אַרום צען בענד. דריי פון זיי זיינען דערשינען אין בוך־פאָרם: אַ באַנד משלים, זיין אָריגינעלער „אלף־בית" און אַ באַנד קינדער־מעשיות. אָט־דער געניאַלער דיכטער איז אויך געווען אַן אויסגעצייכנטער לעקטאָר, אַ געטרייער לערער און ענערגישער קולטור־טוער און בויער. דער „יידישער קרילאָוו" האָט אויך געשריבן העברעאישע לידער און האָט איבערגעזעצט די מערסטע ווערק פון ביאַליק אין יידיש. אין 1921 האָט ער אין טשערנאָוויץ רעדאַקטירט דעם זאַמלבוך „קולטור". זיינע בריליאַנ־טענע משלים (אַרום 400 אין צאָל) צייכענען זיך אויס מיט זייער פאָלקס־חכמה, מיט זייער פערלדיקער שפּראַך, מיט זייער וואונדערלעכן וואוילקלאַנג. ער איז אויך געווען אַ שאַפער פון דראַמאַטישע ווערק, וואָס זיינען אויפגעפירט געוואָרן מיט דערפאָלג אויף דער בינע אין טשערנאָוויץ.

ביים אָפענעם קבר פון אליעזר שטיינבאַרג אויפן בית־עולם אין טשערנאָוויץ האָט דער רומעניש־יידישער ליטעראַטור היסטאָריקער און פּאָעט באַרבו לאַזאַרעאַנו גערעדט וועגן דעם פאַרשטאָרבענעם פאַבל־מייסטער, ווי וועגן אַ ליטעראַרישן גאון, וואָס „האָט אונז אַלעמאָל באַגליקט מיט אַ נייעם פּאָעטישן נס" און וואָס „זיין שאַפונג איז איינציק אין איר אַרט" („ליטעראַרישע בלעטער", וואַרשע, מאַי 20, 1932).

שטיינבאַרג — דער גרויסער דיכטער, דער זעלטע־נער קינסטלער, וואָס ביי אים איז „יעדעס וואָרט מיט זיבן מיינען, יעדער מיין מיט זיבן חנ׳ען". אין פיל פון זיינע משלים האָט ער געשטיגן העכער פונם פראַנצויז לאַפאָנטען און דעם רוס קרילאָוו. דאָס יידישע פאָלק וועט אייביק געדענקען די וואונדערלעכע לעגענדע שטיינבאַרג.

פון ליפּקאַן שטאַמט אויך דער אָריגינעלער דיכטער און גראָטעסק־ליריקער, טאַלאַנטפולער רעזשיסער, טעאַ־טער־מייסטער און קולטור־בויער י ע ק ב ש ט ע ר נ־ ב ע ר ג, (געבוירן אין 1890), פאַרפאַסער פון בוך „שטאָט אין פּראָפיל" (ליד און גראָטעסק), איבערזע־צער פון אַ צאָל „פאָלקס־לידער" פון ח. נ. ביאַליק, אַ תלמיד און מיטאַרבעטער פון אליעזר שטיינבאַרג.

אין בוקאַרעשט און אין טשערנאָוויץ האָט ער אַרום זיך גרופּירט די בעסטע יידישע קולטורעלע כחות. ער האָט אויך אויסגעאיבט אַ באַדייטנדיקע השפעה אויף דער יונג־יידישער דיכטונג אין רומעניע. אַ געבוירע־נער טעאַטראַל, איז דאָס טעאַטראַלישע אָרגאַניש אַ טייל פון זיין ליד. דאָס בעסאַראַבער שטעטל, די בעסאַ־ראַבער סטעפּעס ווערן אָפּגעשפּיגלט אין די לירישע און ראָמאַנטישע לידער פון זיינע ערשטע שאַפונג־פּעריאָדן. אין זיין שפּעטערדיקער דיכטערישער אַנט־וויקלונג איז זיין הויפּט־מאָטיוו די גרויס־שטאָט. זיינע לידער ווערן אַלץ מער אָנגעלאָדן מיט סאָציאַלער דינאַ־מיק. ער איז דער דיכטער פון גרויסע פאַרמעסטן, פון ברייטן, הייסן, סאָציאַלן אָטעם. אין 1938 איז אין קאָוונע, ליטע, דערשינען אַ זאַמלבוך פאַר ליטעראַטור „בלעטער", אין וועלכן שטערנבערג איז פאַרטראָטן מיט אַ גרויס ליד: „צו מיין יידיש פאָלק אין דער וואַלאַכיי". שטערנ־בערג האָט געשאַפן אַ סך באַלאַדן, עלעגיעס, אויך סימ־באָלישע ווערק. ער האָט זיינע לידער געהאַלטן אין די שופלאָדן אַ לאַנגע צייט, „מיט לאַנגיאָריקער קאָנ־סעקווענץ".

וועגן דעם יידישן ערד־אַרבעטער פון בעסאַראַביע (פאַר דער רומענישער אָקופּאַציע) האָט שטערנבערג געשריבן:

עס האָט אַמאָל אַ ייד
פונקט ביים שליאַך געלעבט.
פעלדער — הינטן, פאָרנט,
וועלדער ביי דער נאָז.
עס לאַכט זיך אויס דער ייד —
וועמען הערט ער וואָס?

איצט איז שטערנבערג אין סאָוועטן־פאַרבאַנד, וואו ער איז אַקטיוו אויפן געביט פון יידישן טעאַטער און וואו ער זינגט וועגן דער באַפרייטער, סאָוועטישער בע־סאַראַביע.

אַ באַגאַבטער יידישער דיכטער און עסייען־שריי־בער פון ליפּקאַן איז א ל י ע ז ר ג ר י נ ב ע ר ג, (געבוירן אין 1896), אַ תלמיד פון אליעזר שטיינבאַרג. אין אַמעריקע זינט 1913. ער איז דער מחבר פון די ביכער: „גאַסן און עוועניוס" (1928); „פון אומעטום" (1934); „פישער־דאָרף" (1938); „משה לייב האַלפּערן אין ראַם פון זיין דור". וועגן זיין לידער־זאַמלונג „גאַסן און עוועניוס" האָט אברהם רייזין געשריבן, אַז זי פאַר־מאָגט „אייניקע עכטע פּאָעטישע פּערלען" („די פעדער", 1928). ער איז איצט מיטרעדאַקטאָר פונם זשורנאַל „געצעלטן".

מיט טיפער בענקשאַפט איז זיין ליד „ליפּקאַן מיין היים":

ווער ווייסט צי וועל איך נאָך אַמאָל באַטרעטן
דיין ערד, אָ, בעסאַראַביע מיין היים.
כאָטש דאָ ביי אונז, אין רייכן לאַנד אין פעטן —
געדענק איך דיינע שטיבעלעך פון ליים.

ער געדענקט, דער דיכטער, די בעסאַראַבער „טשע־רעדע", די „דוינע" פון „טשובאַן" — ווייל ווי אַזוי

קאָן מען זיי גאָר פאַרגעסן? „און גוט" — זינגט ער — „איז מיר אַמאָל פון דיר צו טראַכטן — דו פינטעלע, דו ליכטיגס, מיין ליפקאַן."

ליפקאַן איז אויך דאָס היים־שטעטל פונם באַגאַבטן שריפטשטעלער מ ש ה אַ ל ט מ אַ ן (געבוירן אין 1890), וועלכער האָט אין 1920 אָנגעהויבן צו פאַר־עפנטלעכן לידער און ליטעראַרישע אַרטיקלען אין די טשערנאָוויצער יידישע צייטונגען און אין דעם העברע־אישן חודש־זשורנאַל „ישורון" פון בוקאַרעשט. אין 1936 איז אין בוקאַרעשטער פאַרלאַג „שלום עליכם" דערשי־נען זיין ראָמאַן „מדרש פנחס" („אויף די שפּורן פון מאָטל אומרו"). אַלטמאַן איז איצט אין סאָוועטן־פאַר־באַנד.

די בעסאַראַבער גרינע פעלדער און סטעפּעס ווערן צאַרט און ליריש באַזונגען אין די שיינע נאַטור־לידער פונם אָנגעזעענעם העברעאיש־יידישן דיכטער פון בעלץ, י ע ק ב פ י כ מ אַ ן (געבוירן אין 1880), מחבר פון פיל וויכטיקע און וואָגיקע פּאָעטישע ווערק, צונויפ־שטעלער פון העברעאישע כרעסטאָמאַטיעס, עסייאיסט, לעקטאָר און פּעדאַגאָג (לערער אין לעאָוואָ, בעסאַראַביע, פון 1905 ביז 1908), אַנטאָלאָגיסט. זיינע לידער צייכע־נען זיך אויס מיט גרויסער קינסטלערישער קראַפט. אייניקע פון זיי זיינען איבערזעצט אויף אַנדערע שפּראַכן. אין 1911 האָט ער צוזאַמענגעשטעלט אַן אַנטאָלאָגיע פון יידישער פּאָעזיע אונטערן נאָמען „די יודישע מוזע". ער האָט אויך צוזאַמענגעשטעלט אַ יידישע כרעסטאָ־מאַטיע מיטן נאָמען „פאַר פאָלק און שול".

זיין בענקשאַפט, „אין דעם רויען שטאָט־געפיל־דער", נאָכן ליבן היימישן שטעטל בעלץ דריקט ער אויס פּשוט, אינטים און וואַרעם אין זיין ליד „בענקען":

אין פיל שטעט און אין מדינות
האָב איך שוין געלעבט, געליטן;
כ׳האָב אָן פרייד, אָן טרויער איינע
אויף די צווייטע אויסגעביטן.
נאָר אַ שטעטעלע אַ קליינינקס
לעבט נאָך איצט אין מיין זכרון,
און עס רופט אַרויס דאָס בענקען
נאָך די אַלטע קינדער־יאָרן.

בעלץ איז אויך די געבורט־שטאָט פונם באַוואוסטן דיכטער און זשורנאַליסט א פ ר י ם א ו י ע ר ב אַ ך (געבוירן אין 1892). אין אַמעריקע זינט 1915. אין 1918 איז אין ניו יאָרק דערשינען זיין ערשטע לידער־זאַמ־לונג „קאַראַוואַנען", אין וועלכער עס זיינען פאַראַן מאָטיוון פונם לעבן אין ארץ־ישראל, וואו דער דיכטער האָט פאַרבראַכט עטלעכע יאָר אַלס ערד־אַרבעטער, און אויך בעסאַראַבער מאָטיוון — היימישע אַקאָרדן, לידער פונם דיכטערס יוגנט. אויערבאַך איז אויך דער איבער־זעצער פון אַלעקסאַנדער בלאָק׳ס פּאָעמע „צוועלף". אויערבאַך באַזינגט דאָס פויערשע, דאָס סטעפּישע, די „זינגענדיקע, פריילעכע נשמה, וואָס גייט אויס נאָך אַ וואָלעך". אָט ווי אַזוי ער מאָלט אַ בעסאַראַבער זומער:

פאַסן פאַרביקע אויף סטעפּעס,
טעג מיט אָפּגעברענטע ברעגן,
נעכט, וואָס שפּרינגען איבער בערג.
ברויטן — רויטע האָר,
אויף דער ברוסט פון שוואַרצער ערד.
קאַסעס שניידן שטיקער זון,
זאַנגען פאַלן ווי די טויבן.

מיט טענער פון אומעט און צער זינגט דער דיכטער וועגן בעלץ, זיין אמאָליקע היים, וואו ער זעט „אין קלייטן — פאַרזשאַווערטע שטאָרן, אויף שטיבער — געשוואָלן דאָס ליים". דער בעלצער פורמאַן (אין צייט פון דער רומענישער אָקופּאַציע) דערציילט אים:

— מיר האָבן די סיגוראַנציע,
מיט פינצטערע היילן און שמיץ,
קיין יחוס איז דאָ ניט קיין פּאַנצער,
מען כאַפּט דיך, מען שמייסט דיך און זיץ.

דעם דיכטערס זעלבסט־פּאָרטרעט:

הויך בין איך מיט פויערשע פלייצעס,
מיט דער וואַרעמקייט פון ברויט אין זומערס ענד,
כ׳האָב נאָך זון מיין ווינטער צו באַהייצן,
כ׳האָב נאָך ליכטיקייט פאַר אייגענע פיר ווענט.

אין דער גרויסשטאָט, אַרבעטנדיק אין אַ צייטונג, שטייענדיק נאָענט ביים צאַפּן פון די נייעס, דערשפּירט דער דיכטער:

אין מיינע פיבערדיקע פינגער צאַפּלט זיך די וועלט,
איך בין אַ נעץ פון דראָטן,
אַ פולס פון טויזנט פולסן,
אַ סעיסמאָגראַף פון וועלט׳ס געלאַף.

ער זינגט וועגן דער ניו־יאָרקער באַוערי, וועגן אָר־טשאַרד סטריט, וואו עס קלינגט דער יידיש „פון ליטע און וואָלין, פון סאָד און בעסאַראַבער ‚שעס׳" — אָבער אין פיל פון אָט די אורבאַנישע, גרויסשטאָטישע לידער קלאַפּט דער פולס דער בעסאַראַבישער, דער היימיש־שטעטלשער. דאָרט וואו מען זעט דאָס ניט אין דעם דיכטערס טעמאַטיק, שפּירט מען דאָס אָבער אין זיין לעקסיק, אין זיינע וואָרט־בילדער און אימאַזשן. די „פעטקייט פון דער ערד" און „דאָס געזאַנג פון פעלד" אין זיין ליד „ויתן לך"; זיינע „סטעפּעס אף מיילן", וואָס „בראָטן זיך זומער ווי שאָפן־פלייש" אין זיין ליד „אויבסן אַ קאָרב", זיין ליבלינג־וואָרט „אַקערן" (אַקער איך אויף מיינע ווערטער ווי בייטן", „און אויפגעאַקערט דאָס זאַמד, ווי שניי, אין ווינטערדיקע בייטן") און פיל־פיל אַנדערע אויסדרוקן, פראַזן, וואָרט־קאָמבינאַציעס, מעטאַ־פאָרן דערציילן וועגן דעם, אַז אין סאַמע רויש און ברויז פון דער וועלטס מעטראָפּאָליע טראָגט דער דיכ־טער טיף אין זיך זיין וואָרצלדיקע, ליבע בעסאַראַביע.

אויערבאַכס ערשט ליד איז דערשינען אין זאַמל־בלאַט „זאַנגען", ווילנע, אין 1909. פאַראַיאָרן האָט ער געקראָגן די לאַמעד־פּרעמיע פאַר פּאָעזיע און אין 1940

איז דערשינען זיין בוך לידער „לויטער איז דער אַל־טער קוואַל״.

אין זיין נייסטן בוך „יעקב׳ס געצעלטן״ קומט צום אויסדרוק דעם דיכטערס טיפער צער אויפן חורבן פון אונזער פאָלק. אויך דאָ, אין די נאַטור־לידער, דערשפּירט מען דעם היימישן קוואַל: בעסאַראַביע. קען מען „דעם דיכטערס לאַנד״, טוט מען אַ טראַכט וועגן זיין אור־שפּרונג אויך ווען מען לייענט זיין ציקל לידער, וואָס איז א וואַריאַציע פון שיר השירים:

אין מיין גאָרטן, בין איך, כלה־שוועסטער,
אין מיין גאָרטן בין איך געקומען,
אויפגעוועקט די פייגל אין די נעסטן,
אויפגעזאַמלט קרייטעכצער און בלומען.
כ׳האָב מיין סטעלניק און מיין האָניג געגעסן,
כ׳האָב מיין וויין און מילך געטרונקען.
נאַכט פאַלט־צו, איבער מיר פאַרשפּרייט
איז אַ בלויקייט אָנגעזעצט מיט פונקען.
הערט, חברים, הערט, געטרייע, מיינע רייד:
טרינקען טרינקט מיט מיר די ליבשאַפט פון די קרוגן,
ווערט פאַרשיכורט פון דער האַרצשאַפט
צו דער וועלט,
מענש אין גוטסקייט איז דער קוואַל פון יוגנט
אויף דער ליבשאַפט איז די ערד געשטעלט.

אין בעלץ איז אויך דערצויגן געוואָרן דער טאַלאַנט־פולער יידישער דיכטער ל. מ י ל ע ר (אַ געבוירע־נער אין לאָנאָוויץ, וואָלין, אין 1887). ער איז דער מחבר פון די ביכער לידער „אויף גאָטס וועלט״ (1919), „דאָ איז מיין היים״, ראָמאַן „אבא״ אין באַנד 5 פון די זאַמלביכער „שריפטן״), בוך איבערזעצונגען פון וואָלט וויטמאַנס „בלעטלעך גראָז״, און אַנדערע ווערק. זיינע לידער צייכענען זיך אויס מיט פּשטות און געזונטן אָפּ־טימיזם. שוין זיינע „טעניס־לידער״ אין ערשטן פּעריאָד פון זיין שאַפן האָבן געמאַכט אַ רושם אין די אידישע ליטעראַרישע קרייזן אין אַמעריקע. דער דיכטער וואוינט איצט אין סאַן פראַנציסקאָ.

אַן אַנדער יידישער באַגאַבטער דיכטער, וועלכער באַטראַכט זיך פאַר אַ בעלצער, כאָטש געבוירן גע־וואָרן איז ער אין דאָרף קיסניצע, פּאָדאָליע (אין 1897), אין מ ש ה ש י פ ר י ס , וועלכער האָט זיינע קינ־דער יאָרן פאַרבראַכט אין בעלץ (צו צוויי יאָר איז ער אַהין אַריבערגעפאָרן מיט די עלטערן). אַ סך פון זיינע לידער זיינען דורכגעדרונגען מיט מאָטיוון פון בעסאַ־ראַביע. שיפּריס איז אין אַמעריקע זינט 1914. ער איז דער מחבר פון די ביכער „לידער״ (1922), „ראַכאָמאַ און אַנדערע לידער״, „נישט געשטויגן, נישט געפלויגן״ (קינדער־מעשיות, 1928), „ציגל״ (דערציילונגען, 1924), „מלחמה־טעג״ (1937), „די מאַמע וואָך מיט די זיבן טעג״ (1941) און אַנדערע. ער איז אויך אַ צוזאַמענ־שטעלער פון כרעסטאָמאַטיעס פאַר די קינדער־שולן.

זיינע קינדער־לידער און קינדער־מעשיות זיינען אַ וויכטיקער בייטראַג צו אונזער ליטעראַטור. ער האָט אויך געדרוקט ליטעראַריש־קריטישע אַרטיקלען. אין אָט־דעם דיכטער, וואָס האָט אַ סך געזונגען וועגן נאָענטן מזרח און אויך וועגן אַמעריקע, איז בעסאַ־ראַביע, קאָנטיק, נאָך טיף פאַרוואָרצלט. ער געדענקט די „ריחות פון פאַרכלינעטע סעדער״ פון בעסאַראַביע. ער געדענקט:

עך, איז דאָס געווען אַ לעבן אין מיין בעסאַראַביע—
מיין שטעטל האָט שטענדיק געשמעקט מיט רייפן זומער.
פון אַלץ האָסטו געגעבן מיט אַ ברייטער האַנט,
מיט פרייד פון געבן, ווי אַ גוטע מומע.

אין דיכטערס מוח האָבן זיך אויף אייביק איינגע־קריצט די בילדער פון בעסאַראַביעס שפע׳דיקייט ,אירע דיניעס און אַרבוזן. ער זעט:

די מערק פאַרכלינעט ביז ווערעך און אַריבער,
מיט גרינסן און פרוכטן, מולטערס און לייטערס,
און דישעלעס און יאַרמאָס, שמעקנדיק מיט לייב פון בוים נאָך,
און פאַטלאַזשאַנעס בלויע ווי פולע אייטערס.

פאַראַן עקזאָטיק אין שיפּריסעס לידער פון מזרח, פאַראַן רעאַליזם אין זיינע דערציילונגען פונם אַמעריקאַ־לעבן, און האַרציקייט, חנעוודיקייט און תמימותדיקייט אין זיינע שילדערונגען פון בעסאַראַביע, פון דער יידי־שער בעסאַראַביע. וואַרעם און לעבעדיק שילדערט ער דאָס אַלטע בעסאַראַבישע שטעטל און זיין יידישן לעבנסשטייגער. בילדער און געשטאַלטן פון יענעם שטעטל גיט ער אין אַ ריי פון זיינע דערציילונגען אין בוך „ציגל״. ער ווייזט אונדז (אין זיין דערציילונג „די קליינע משפחה״) „שיינע, הויכע יידן מיט בעסאַראַבישע ברייטע פּלייצעס, ער צייכנט מיט ליבשאַפט די „פרייע לאָנקע, וואו די פּאַסטוכער פלעגן אומבלאָנקען מיט זיי־ערע טשערעדעס און שפּילן אויף זייערע פייפלעך״. ער איז זיך מחיה מיט די שווער־באַלאָדענע וועגענער, וואָס האָבן זיך געבויגן אונטער דער שווערער משא פון די בעסאַראַבער זאַפּטיק־פולע פּאָמען (ווייַנטרויבן) און בלוי־באַהויכטע רייפע פלוימען״ (דערציילונג, „געלע זאַמד״). ער קוועלט־אָן פון די „בעלי־עגלות, געזונטע און ברייט־פּלייציקע יונגען״ (אין זיין דערציילונג „אַרום טויער״).

בעסאַראַביע האָט מזל צו דער ליטעראַטור. איינער פון די בעסטע און באַליבטסטע יידישע שרייבער, אַ פּראָזע קינסטלער פון גרויסן פאַרנעם, איז דער בעסאַ־ראַבער זון א י י ז י ק ר אַ ב אָ י (1882—1944), וועלכער איז געבוירן געוואָרן אין זאַוואַליע, פּוילן, און איז באַלד נאָך זיין געבורט געבראַכט געוואָרן דורך זיינע עלטערן קיין רישקאַן, בעסאַראַביע. קיין אַמעריקע איז ער געקומען אין 1904. ער איז דער מחבר פון פיל

גרויסע ווערק, וואָס פאַרנעמען גאָר אַן אָנגעזעען אָרט אין אונזער ליטעראַטור.

זיינע ראָמאַנען „הער גאָלדענבאַרג", „אַ פּאַס פון ים", „דאָס ווילדע לאַנד", „בעסאַראַבער יידן" („אייגענע ערד"), „איז געקומען אַ ייד קיין אַמעריקע", דראַמע „יידישע מנהגים", ראָמאַנען „די ניין ברידער", דער יידישער קאָובאָי" — זיינען מייסטערווערק. זיין סטיל איז געזאַנג צו און פון ערד. די ליבשאַפט צו דער בעסאַראַבער ערד האָט ער איינגעקנאָטן אין זיינע לירישע מאַלעריייען און דערציילונגען פון דער אַמעריקאַנער ערד. בעסאַראַביע גופא שפּיגלט ער אָפּ אויף זיין מחיה'דיקן, שטילן, פּשטות'דיק־לויטערן אופן אין דעם ראָמאַן „אייגענע ערד" („בעסאַראַבער יידן", 1928).

עס לעבט־אויף דאָס בעסאַראַבער שטעטל מיט זיין לעבנסשטייגער, מיט זיינע מענטשן, מיט זיין לאַנד־שאַפט און סביבה אין אָט־דעם פּרעכטיקן ראָמאַן. עס שטראַלט פון דאָרט אַרויס אַ טיפע ליבשאַפט צו די פאָלקסמענטשן, צו די פּשוטע יידן פון אַ גאַנץ יאָר; עס איז אַ געזאַנג צו דער נאַטור פון בעסאַראַביע, צו איר לופט, וואָלקנס, הימלען און ערד, צום געזונטן, גבורה'דיקן, האַרעפּאַשנעם יידן, וואָס „אַז ער האָט געטאָן אַ נעם אַ ווילדן אָקס ביי די הערנער, האָט זיך דער אָקס געמוזט אונטערגעבן". עס איז אַ געזאַנג צו דער בעסאַראַבער יידישער ליבשאַפט צו ערד און ערד־אַרבעט — אַ גרויסע פּאָעמע פון די בעסאַראַבער יאָר־סעזאָנען, טייכן, לעמער, דודעס, „דוינעס" און „פאַר־ניאַלעס".

פּרעכטיקע, קאָלירפולע בילדער פון יידישע קינדער, פּיאָנערן־בויער פונם בעסאַראַבער דאָרף שאַיעווקע, ווערן אויך געגעבן אין ראַבאָיס ראָמאַן „די קליינע יידעלעך" (געדרוקט אין דער „מאָרגן־פרייהייט"). די בעסאַראַבער יידישע פאָלקס־מאַסן, באַזונדערס די בעסאַראַבער יידישע יוגנט און אירע האָפנונגען, טרוימען און געזעלשאַפטלעכע טעטיקייט, ווערן אויך מיט גרויס ליבשאַפט און אין קרעפטיקע בילדער געשילדערט אין ראַבאָיס זכרונות (צוויי בענד). דער ערשטער באַנד פון זיין אויטאָביאָגראַפיע „מיין לעבן" איז אָקאָרשט דערשינען.

אויך אין „די ניין ברידער" (ניו יאָרק, 1936) ווערט געשילדערט אַ יונגע יידישע פאַמיליע, וואָס איז געקומען אַהער פון בעסאַראַביע און האָט זיך דאָ, אין אַמעריקע, איינגעאָרדנט, איינגעפונדעוועט. מיר זעען פאַר זיך לעבעדיקע, געזונטע בעסאַראַבער יונגען, וואָס שטעלן זיך ניט אָפּ פאַר קיין שוועריקייטן.

אין אַלע ווערק פון א. ראַבאָי שפּירט מען זיין העלע ליבשאַפט צום פאָלק, צו ערדישקייט, צו פּשטות, צו ערלעכער מי — צו „בעסאַראַבישקייט". אין אַלע זיינע ווערק איז פאַראַן ערדישקייט און ערלעכקייט. אויך אויף די אַמעריקאַנער פּרעיריס, אין דער ווייטער וועסט טראָגט ער מיט זיך מיט זיין בעסאַראַביע. דאָס דער־פילט מען באַזונדערס אין זיין „הער גאָלדענבאַרג" און „דער יידישער קאָובאָי". דאָס זעט מען אויך אין זיין בעסאַראַבער יידיש, וואָס דאָס איז אַ באַזונדערע טעמע פאַר זיך.

וועגן די בעסאַראַבער מאָטיוון ביי אייזיק ראַבאָי האָט פאַראַיאָרן (אין פעברואַר) פאַרעפנטלעכט אַן אַר־טיקל (אין זשורנאַל „יידישע קולטור") דער בעסאַראַבער טאַלאַנטפולער דיכטער דוד סעלצער, אַ געבוירענער פון סאָראָקי (אין 1904). סעלצער איז געקומען קיין אַמעריקע אין 1920. ווי פיל אַנדערע בעסאַראַבער דיכטער, האָט ער מיט זיך (אין זיך) אַהער מיטגעבראַכט זיין ליבע היים, זיין בעסאַראַביע, און זינגט זי אויס און זינגט זי פאַנאַנדער איבער אַמעריקאַנער שטעט. זיין ערשטע לידער־זאַמלונג (ניו יאָרק, 1937) הייסט טאַקע „בעסאַראַבער לידער". זיין צווייטער לי־דער־בוך איז „בראָנזווילער געזאַנגען" (ניו־יאָרק, 1942) — מאָטיוון פון גרויסשטאָט, פון יידישן דלות, פון אַר־בעט און קאַמף.

זיין בוך „בעסאַראַבער לידער" עפנט סעלצער מיט אַ ליד „ביי מיין וויג", וואו „צוקאָפּנס פלעגט דער דניעסטער קוועלן זיין זוניק־ריזלדיקן רין אין בלעטער־דיקן טאָל". אַ זון פון א שניידער־פאַמיליע געדענקט ער גוט דאָס „פרייד־און לייד־געזאַנג" פון שניידער־יונגען ביי זיין וויג צוקאָפּנס. סאָראָקי, זיין געבורט־שטאָט, איז אין דעם דיכטערס בלוט־און־ביין. ער זינגט איר זיינע שענסטע לידער. ער ליידט מיט איר און לעבט מיט איר איבער איר שווערן פּיין אונטערן יאָך פון די פרעמדע הערשער און באַצווינגער, די רומענישע אָקופּאַנטן. גוט געדענקט דער דיכטער די בעסאַראַבער „סטעפּישע פרייד, דאָס בלעזלען פון דאָינעס און די לוסט פון פאַרניאַלעס", אָבער —

ווי קען איך איצט זינגען
עקזאָטישע לידער,
אַז דער דניעסטער יאָגט בלוטיק
אַרונטער צום ים,
אַז דאָרט וואו פאַרזייעט
האָט מען קאָרן און טרויבן,
שניידט מען איצט טויט
מיט שווערד און מיט פלאַם.

זיין ליד ווידמעט דער דיכטער די העלדישע בעסאַ־ראַבער קעמפער פאַר פרייהייט:

אַ, קליין שטעטעלע מיינס,
ביי די ברעגן פון דניעסטער,
לאַנד מיינס פון פעלדער,
פון בעזענע סעדער אין גרין,
כ'וועל איצט זינגען אַ ליד
פון בלוט און פון צאָרן
און שענקען אַ לויב
דיינע העלדישע זין.

איינע פון די שענסטע לידער־סעריעס אינם בוך איז „טשובאַן":

שפּיל מיר אַ דאַינע, וואַסילי,
אַזוי ווי געשפּילט האָט טשובאַן,
אין דאַינעם צעבלעזלטע שטילע
איז אומרו און פייער פאַראַן.

אַזוי אין די מערסטע לידער פונם בוך „איז אומרו און פייער פאַראַן". און איבער אַלץ שוועבט און הויערט דער חן פון דער שיינער בעסאַראַביע, און דער הייסער אָטעם פונם העלדישן פרייהייט־קאַמף, געפירט פון אירע קאַטאָווסקיס, די בעסאַראַבער „טשאַפּאַיעווס". עס הערן זיך די געזאַנגען פונם דניעסטער און פון די בעסאַראַבער פּאַסטעך־לידער. די לידער זיינען באַפאַרבט מיט רעוואָלוציאָנערער ראָמאַנטיק. אפילו די דערציילערישע לידער זיינען ליריש, מוזיקאַליש, צאַרט־פאַרחלומט. ווי אין די שטעטל־לידער פון אַ סך אַנדערע דיכטער, איז אויך סעלצערס סאָראָקי־ליד אינטים, וואַרעם, נאָענט, און דער צוגאַנג איז בלשון „מיינס".

די בעסאַראַבער היים וועקט זכרונות, בענקשאַפטן ביי אירע דיכטער מעבר לים. ביים שרייבער מ ע נ ד ל אַ ק ע ר מ אַ ן (איצט אין ניו יאָרק) רופט־אַרויס זיין היים־דאָרף מאָלינעץ אין בעסאַראַבישע זכרונות, וואָס „טויכן־אויף, ווי בלומען ערשט צעבליטע". ער שרייבט אין אַ ליד צו מאָלינעץ וועגן זיין נאָגנדיקער בענק־שאַפט

נאָך די טאָלן, בערג, נאָך שליאַך ביי דער מיל,
נאָך די שראַנק ספרים אין דער אַלטער שול.

זיין ברודער, ה ע נ י ך אַ ק ע ר מ אַ ן, שרייבט מיט א דינעם, פיינעם חוש פאַר הומאָר וועגן זיין צוקונפטיקן „צוריקקער קיין מאָלינעץ":

איך וועל צופאַלן צו יעדן פּלויט
און וועל אויסקושן אַיעדעס ריטל.
צווישן ציניקער כ׳בין געווען אַזוי פיל יאָר
און כ׳האָב אָנגעזאַפּט אין זיך אַזוי פיל ביטול.

אויך ער באַהאַלט ניט אין זיין ליד די בענקשאַפט נאָך זיין היימיש דאָרף, נאָך זיינע „קליינשטעטלדיקע" שכנים און פריינט:

. . . אַז כ׳האָב געבענקט נאָך זיי אַזוי פיל יאָר,
דאָס וועל איך און גאָט נאָר וויסן . . .

העניך אַקערמאַן (געבוירן אין 1901) איז אין אַמעריקע זינט 1920. זיין ערשט ליד האָט ער געדרוקט אין קעשעניעווער „דער מאָרגן" אין 1918. אין 1919 איז אין טשערנאָוויץ דערשינען זיין לידער־זאַמלונג „לידער". ער האָט אין אַמעריקע פאַרעפנטלעכט לידער אין פאַרשיידענע ציטונגען און זשורנאַלן. ער שרייבט הומאָריסטישע לידער אונטערן פּען־נאָמען א. מאָליניצער. אַ סך פון זיינע לידער צייכענען זיך אויס מיט זייער פאָלקס־טאָן. אויך אין זיין דיכטערישן זכרון לעבט בעסאַראַביע, לעבט מאָלינעץ מיט דער „ווערבע לעבן טייך". אויך ער איז „זיך מודה" אין א פיין, ליריש ליד: „אַזוי לאַנג פון מאָלינעץ", אַז —

אַזוי לאַנג פון מאָלינעץ און בין נאָך אַלץ
אַ גרינער,
אַ געפאַקטן „סאָבוויי" נעם איך אָן פאַר אַ
קורניק מיט הינער.

די בילדער פון היימישן קליין־שטעטל טראָגט ער אַריבער אין דער וועלט־שטאָט ניו יאָרק און עס באַקומט זיך ביי אים, אַז „דער „וואולוואָירט"־טורעם איז ביי מיר אַ טויבנשלאָג מיט טויבן". אין זיין בענקשאַפט נאָך די מאָליניצער „כאַלופּקעס קליינינקע פון ערד און ליים" גלוסט זיך אים אויסבייטן ניו יאָרק אויף זיין דערפל:

נאַט־זשע אייך אָפּ דעם ים און גיט מיר אָפּ
דעם טייך,
פאַראַסקעס טייכל מיט דער זשאַבערינע.

(פון זיין ליד „כ׳האָב זיך דערמאָנט")

וועגן בעסאַראַביע האָט אויך געשריבן דער אַרבעטער־פירער און יוניאָן־בויער ב ע ן ג אָ ל ד, פּרעזידענט פון דער פאָריער־אַרבעטער יוניאָן, אין זיין בוך „אַוורעמל ברוידע" (ניו יאָרק, 1944) — שילדערונגען פון זיין היים־שטעטל בריטשאַן. אין אָט־דער „לעבנס־געשיכטע פון אַן אַרבעטער" זיינען פאַראַן קרעפטיקע שילדערונגען פונם יידישן אָרעמען פאָלקס־לעבן אין בעסאַראַבער שטעטל. דער הויפּט־העלד, אַוורעמל ברוידע, קריגט זיין כוח און חוש פאַר יושר פון דער בעסאַראַבער ערד. גאָלד גרייט איצט צו צום דרוק אַ בוך דערציילונגען פונם אַרבעטער־לעבן אין אַמעריקע.

אויך ש מ ו אַ ל ד י י ק ס ע ל (געבוירן אין קישינעוו, אין 1884), געוועזענער מיטאַרבעטער פון דער „בעסאַראַבסקאַיאַ זשיזן", האָט געשריבן וועגן בעסאַראַביע. דייקסעל איז אין אַמעריקע זינט 1911. ער איז דער אויטאָר פון די ביכער „אין וועגן פון נעבל" (ניו יאָרק, 1923), „אַזיאַטישע דערציילונגען" (ניו יאָרק, 1924, שילדערונגען פונם עקזאָטישן לעבן אין מיטל־אַזיע), אַ באַנד איינאַקטערס, אַ פּיעסע „דער צאָרן פון דער ערד", און אַנדערע.

אין זיין פּיראַקטיקער דראַמע „צוריק צום פאָלק" האָט דייקסעל געשילדערט עפּיזאָדן פון דעם בלוטיקן קישינעווער פּאָגראָם פון אַפּריל, 1903, וועלכן דער שריפטשטעלער האָט אליין דרוכגעמאַכט (ער איז אַרעסטירט און פאַרוואונדעט געוואָרן פאַר זיין ווידערשטאַנד געגן די כוליגאַנעס).

צווישן די יידישע שרייבער, וואָס שטאַמען פון בעסאַראַביע און וואָס זיינען איצט אין אַמעריקע דאָרף אויך דערמאָנט ווערן דער נאָמען פון מ . מ ל מ ד (געבוירן אין אונגען, אין 1882). אין אַמעריקע איז ער זינט 1905. ער האָט פאַרעפנטלעכט אַ סך דערציילונגען וועגן דעם לעבן פון יידישע פאַרמערס. אין 1919 האָט ער אין פילאַדעלפיע רעדאַקטירט די ליטעראַרישע חודששריפט „דער צווייג"; ער איז געווען א מיטאַרבעטער און מיט־רעדאַקטאָר פון דער פילאַדעלפיער ציטונג „די יידישע וועלט". אין 1924 איז דערשינען זיין בוך

„אַ רגע גליק" — וועגן יידישן פאַרמער־לעבן. אין 1944 איז אַרויס פון דרוק זיינער אַ נייער בוך פּראָזע.

וועגן די בעסאַראַבער שרייבער אין די לאַטיין־אַמעריקאַנישע לענדער און אין סאָוועטן־פאַרבאַנד וועלן מיר שרייבן ביי אַ צווייטער געלעגנהייט.

ביי אַן אַנדער געלעגנהייט וועלן מיר נאָך שרייבן וועגן די אַנדערע בעסאַראַבער יידישע שרייבער, וואָס האָבן געווירקט און ווירקן אין אַמעריקע. צווישן זיי זיינען נ ח ו ם ב אַ ב אַ ד פון אַקערמאַן (1872־1903), ש ב ת י ל ע ר נ ע ר פון כאָטין (1875־1913) און פ י ל אַ נ ד ע ר ע.

אַ באַדייטנדיקע צאָל „בעסאַראַבצעס" זיינען צווישן די אַרגענטינער יידישע שרייבער. זייער צעטל שליסט איין די נעמען פון: י ע ק ב ב אָ ט אַ ש אַ נ ס ק י (געבוירן דעם זעקסטן אויגוסט, 1895, אין דאָרף טשיטש־מאַנסק, ביי ניי־קיליע, איזמאַליער געגנט); א ה ר ן ב ר אָ ד ס ק י (1877־1925, געב. דובאָסאַר, אָפיציעל כערסאָנער גובערניע, פאַקטיש אָבער דורכאויס בעסאַראַביש); י ש ר א ל ה ע ל פ מ אַ ן (רעזינע, 1886־1935); ב ר ו ך ב ע נ ד ע ר ס ק י (רעמאַנקעוויץ, געב. 1880); י ה ו ד ה־ל י י ב ג ר ו ז מ אַ ן (יעדינעץ, געב. 14טן יולי, 1888); פ אַ ל י ק ל ע ר־נ ע ר (ווערטוזשען, געב. 5טן אַפּריל, 1903); מ ש ה פ י נ ט ש ע ו ו ס ק י (טעלענעשט, געב. 1טן מערץ, 1894, איצט אין סאָוועטן־פאַרבאַנד); ח י י ם י צ ח ק פ אַ ר ב ע ר (בראַגישע, געב. 1887); ג אָ ל ד ע ג ו ט מ אַ ן ק ר י מ ע ר (יעדינעץ, געב. 26טן יאַנ., 1906); ד ו ד ר אַ ש ק אָ ו אַ ן (טעלענעשט, געב. 1881); מ ש ה ר ו ב י ן (איזמאַיל, 1856־1940).

גאָר באַזונדערע אויפמערקזאַמקייט פאָדערט דער ענין בעסאַראַבער יידישע שרייבער אין דער סאָוועטי־שער בעסאַראַביע. מיר מיינען דעם יונגן דור בעסאַראַ־ביש־יידישע דיכטער. צווישן זיי זיינען: י אַ נ ק ל י אַ ק י ר; מ אָ ט ל ס אַ ק צ י ע ר (אַ שניידערס אַ זון פון לעאָוואָ); י ו ס ף ט ר אַ כ ט ע נ ב ע ר ג מחבר פון „אויף בעסאַראַבער ערד"); י אָ ס ל ל ע ר־נ ע ר (מחבר פון בוך לידער „דאָס געזאַנג פון הינ־טערגאַס", בוקאַרעשט, 1936); ה ע ר ץ ר י ו ק י ן; א. ד. ג ע ל מ אַ ן (פון רישקאַן, מחבר פון באַנד לידער „אינטערמעצאָ"); ג ר ש ו ן ק י ר ז ש נ ע ר פון כאָטין, מחבר פון בוך לידער און פּאָעמעס „היינט — מאָרגן" (טשערנאָוויץ, 1935); א י ז אַ ק י ן. אויך פאָדערט זיך אָפּצושטעלן זיך באַזונדער אויף די בע־סאַראַבער יידישע מאָדערנע פּראָזע־שרייבער, איבער־הויפּט אויפן טאַלאַנטפולן דערציילער ק אַ ז ש ב ע ר, מחבר פון „קאַזיאָנע גימנאַזיע". וועגן זיי און זייער אופן פון שרייבן, וועגן דעם וואָס און ווי אַ ז ו י זיי שרייבן — ביי אַן אַנדער געלעגנהייט.

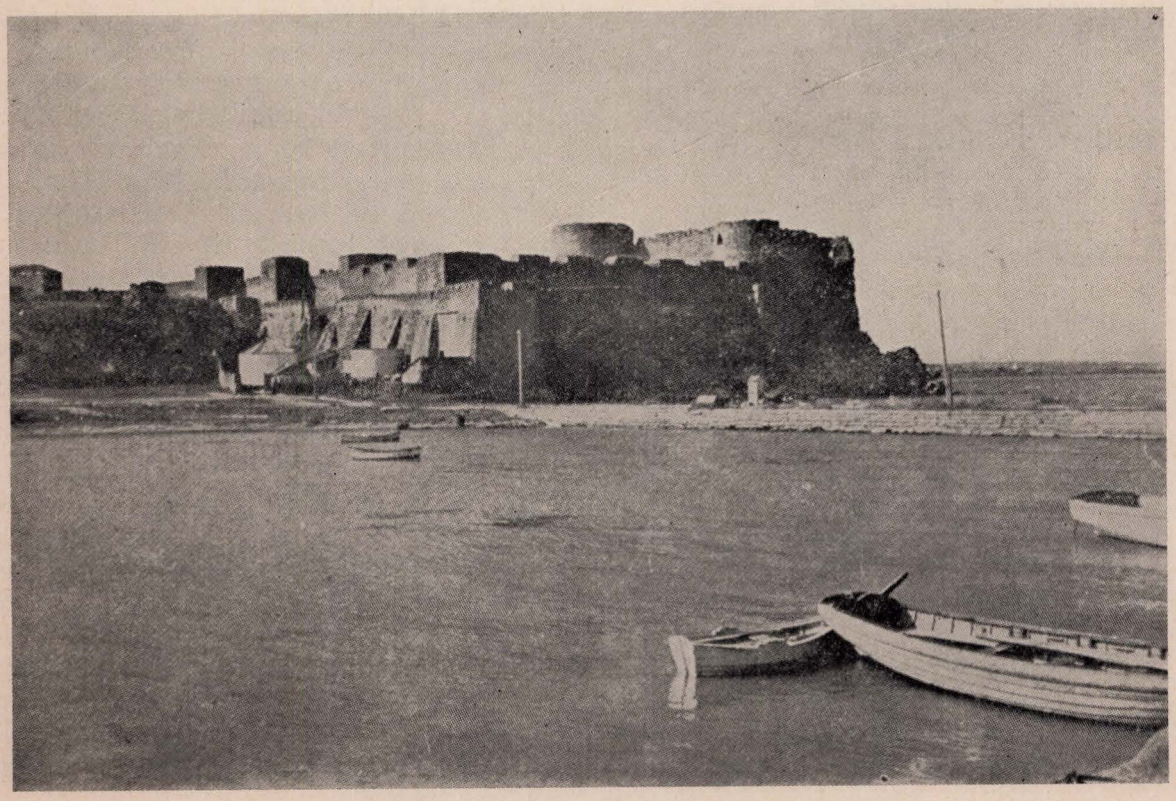

די מאָלדאַווישע פעסטונג אין אַקערמאַן

משלים פון אליעזר שטיינבאַרג

דער חלום

— פייגל דאָך פאַראַן מכל המינים.
איך וועל איצט דערציילן פון אַ גרינעם,
וואָס געקומען איז אַ ווייסער אים אַקעגן —
אָבער פריער מוז אַ רעטעניש איך פרעגן.
הערט: אין הימל — דאָ,
אויף דר׳ערד נישטאָ,
נאָר איר טרעפט עס ביי רעב מעכעלע מלמד —
וואָס איז דאָס? — אַ למד.
— יאָ, געטראָפן!
איצט דער וועג צום משל אָפן.
כ׳האָב אַמאָל געכאַפּט אַ דרימל.
ווי איך זע — אַ הויכער בושל פליט פון הימל!
אים אַקעגן פונעם שטיבעלע פון מעכעלע מלמד,
דורכן קוימען, אויף אַ טישטעכל פון סאַמעט,
פליט א „הא״, א „יוד״, אַ „מעם״, אַ „למד״.
נאָך אַביסל
און די למד — גאָר אַ גרינער בושל אויף איין פיסל!
— וואָס? אַ גרינער בושל גאָר?—אַ שאלה אויף א חלום!
און די ביידע בושלס אָפּגעשטעלט זיך אויפן דעכל
פונעם אַלטיטשקן רעב מעכל,
און מע נייגט זיך און מע גיט זיך שלום.
— ס׳קאָצל קומט! פונוואַנען איז גאָטס דינער?
(שטרעקנדיק דעם רעכטן פליגל, פרעגט דער גרינער)
— פונעם הימל איבער וועלט דער גאָרער!
(זאָגט דער קלאָרער)
— וואָס? פון הימל? אויכעט דאָרט געווען?
און פאַרוואָס־זשע איך דיך נישט געזען?
לאַנג, אַפּנים, דו אַ וואַנדערער!
— ניין, מיין הימל איז אַן אַנדערער!
— דהינו?
— פשוט, איך בין נישט פון דיינע!
איך — מיין הימל איז אַ בלאָער, הויכער, ברייטער,
אַ צעשפּרייטער,
און מיט כמאַרעס שוואַרצע, און מיט בליצן רויטע!...
און דער הימל דיינער — אותיות גאָר טויטע!

*

דאָס דער חלום.
ווער זשע ווייסט נישט, אַז חלומות קערן־אָן זיך מיט משלים?
זאָל זיך דאַכטן אייך: דער חלום, איך געזען גאָר
אויף דער וואָר אים,
איינמאָל, ווען מיט עקל
איך אַ טרעט געטאָן אומגערן אויפן עקל
פון אַ לאַנגן ביכערוואָרעם.

דער טעלער

אַ ציגיינערטע, א צירקוס־מיידל,
אין א ווייסן קליידל
מיט אַ זילבערטעלער אויפן קאָפּ,
און דער שוואַרצגעדיכטער צאָפּ
ווילד צעפלאָסן און צעלאָזן —
אָט אַזוי־אָ קומט־אַרויס די נאַכט אויף שטילע גראָזן!

אליעזר שטיינבאַרג

און אָט בלייבט זי שטיין אין לייבקאָליר אין ראָזן!
קומט צו פליען אַ שפּין
און צווישן ערד און הימל, לאַנג און דין,
ציט זי אויס אַ פאָדעם —
לאָזט זיך גיין אויף אים די נאַכט פחדים!
און דער זילבערטעלער אויף איר קאָפּ
פאַלט, חלילה, נישט אַראָפּ.
שיין?
קומען אָבער הינט צו גיין
און נעמען בילן:
— קאָפּ אין דר׳ערד! די קונצן נאָכוואָס טויגן?
— וואַרפט אַ קאַץ איר אין די אויגן!
— גיט איר קייען שטרוי מיט גרילן!
— וואָס־זשע ווילט איר, הינט? — מיר ווילן
ליכטיקער זאָל ווערן, העלער!
לאָמיר זען וואָס איז אין טעלער!

יהודה שטיינבערג — דער בעסאַראַבער מייסטער פון קינדער־מעשהלעך

פון קלמן מרמר

קורץ און טרויעריק איז געווען דאָס לעבן פון יהודה שטיינבערג.

די מערסטע יאָרן פון זיין לעבן האָט יהודה שטיינבערג פאַרבראַכט אין גייסטיקע און קערפּערלעכע ליידן און אין עלטער פון קנאַפּע 44 יאָר (9טן פעברואַר, 1908) איז ער שוין געווען טויט.

דער איינציקער ליכטיקער מאָמענט אין יהודה שטיינבערגס לעבן איז געווען זיין קינדהייט. פון איר האָט ער געשעפּט זיין באַגייסטערונג און פון איר האָט ער אויסגעשפּונען זיינע אומפאַרגלייכלעכע קינדער־מעשהלעך.

זיין קינדהייט האָט יהודה שטיינבערג פאַרבראַכט אין ליפּקאַן, אַ קליין שטעטל אין איינע פון די שענסטע געגענטן באַם טייך פּרוט, אין בעסאַראַביע. די וואונדערשיינע סביבה: בארג און טייך, בוימער, בלומען און גראָזן, הימל און וואַסער האָבן מיטגעהאָלפן אויפצוואוועקן זיין פאַנטאַזיע און איר געבן פליגל.

גלייכצייטיק האָט דער יונגער יהודה באַרייכערט זיין פאַנטאַזיע דורך אַנדערע קוועלן — די יידישע פאָלקס־מעשה און די לעגענדע.

אין דעם הויז פון זיין טאַטן, אַ הויכער סאַדאַגורער חסיד, האָט יהודה שטיינבערג פרי זיך אָנגעהערט מיט אַלערליי חסידישע מעשיות און זיך אָנגעלייענט מיט די אַלטע לעגענדעס פון תלמוד און מדרש.

נאָר לאַנג האָט יהודה שטיינבערג ניט געקאָנט שפּינען די שטראַלן־חלומות פון זיין יוגנט. זיין פרומער חסידישער טאַטע האָט אים יונג חתונה געמאַכט. אים אָנגעטאָן פרי אַ יאָך כדי צו פאַרזיכערן, ער זאָל גיין אין שפּאַן פון דער אַלטער אידישקייט. נאָר גראָד אַט די פריע חתונה האָט מיטגעהאָלפן, אַז יהודה שטיינבערג זאָל צעברעכן אַלע צאַמען און אַוועקגיין אויף אַ נייעם וועג.

אַלס זיידענער יונגערמאַן, אַן איידעם בא זיין שווער און שוויגער אויף קעסט, אין אַ שטעטל אין רומעניע, ווערט שטיינבערג באַקאַנט מיט דער השכלה־ליטעראַטור. ער לייענט אַ סך, דערוויסט זיך פון דער גרויסער וועלט מיט אירע פאַרשידענע פּראָבלעמען. דאָס ברייגגט אים באַלד אינם קאָנפליקט מיט זיין חסידישער סביבה, וואָס שטעמפּלט אים פאַר אַן אפּיקורס. ער ווארפט אוועק דאָס עסן קעסט, נעמט זיין נדן און עפנט אין אַ דאָרף אַ שפּייז־געוועלבל. דאָס גיט אים אַ ווײַלע די מעגלעכקייט צו לעבן לויט זיינע איבערצייגונגען.

זייענדיק מער דיכטער ווי געשעפטסמאַן, האָט יהודה שטיינבערג גיך געפּטרט זיין נדן און זיין געוועלבל איז געבליבן מיט פּוסטע פּאָליצעס. צוויי יאָר נאָך זיין חתונה פאַרלאָזט יהודה שטיינבערג רומעניע און קומט צוריק אין זיין בעסאַראַביש שטעטל. ער באַזעצט זיך

קלמן מרמר

מיט ווייב און קינד אינם פאָטערס הויז. נאָר אַזוי גיך ווי דער פרומער סאַדאַגורער חסיד זעט איין זיין זונס נייע וועגן, ברעכט צווישן זיי אויס אַ ביטערער קאַמף. יהודה שטיינבערג פאַרלאָזט דעם פאָטערס הויז און זוכט זיך צו דערנערן פון לערעריי. פון געבן שטונדן. דער פרומער סאַדאַגורער חסיד איז נאָך מער עקשן ווי זיין אויפגעקלערטער זון. לויפט ער אַרום פון הויז צו הויז, וואו דער זון גיט שטונדן. מסורט, סטראַשעט מיט גיהנם, למאי זיי לאָזן זייערע קינדער לערנען בא אַזאַ געפערלעכן אפּיקורס. מעגלעך, אַז דאָס שווער געשטראָפט און טיף געקריינקט טאַטעס האַרץ האָט געהיים געהאָפט דורכדעם צוריקצובריינגען דעם געליבטן זון אויפן רעכטן וועג. פאַרלאָזט יהודה שטיינבערג זיין געבורט־

פּלאַץ און באַזעצט זיך אין יעדינעץ, אַ שטעטל אין בעסאַראַביע, וואו ער זוכט זיך אויסצוהאַלטן דורך מלמדות.

שוין אינם רומענישן דאָרף האָט יהודה שטיינבערג זיך אָפּגעגעבן אַ סך מיט זעלבסטבילדונג. ער האָט געלערנט מאַטעמאַטיק, נאַטורוויסנשאַפט און זיך דערוואָרבן אויך אַ סך אַנדערע ידיעות. ער האָט אויך דערפילט אין זיך דעם דראַנג צו שאַפן און געהאָפט, אַז זיין ליטעראַרישער טאַלאַנט וועט אים באַפרייען פון דער מלמדות און אַרויספירן אין דער ברייטער וועלט. נאָר זיין ערשטער פאַרזוך צו ווערן אַ מחבר האָט זיך געענדיקט מיט אַ דורכפאַל. דאָס האָט אויך געמוזט אַזוי זיין. ווארום אַנשטאַט בעלעטריסטיק האָט זיין ערשטלינג־ווערק „ניב שפתים", אַנטהאַלטן אַ סינטאַקסיס פון דער העברעאישער שפּראַך.

פאַר דעם 25 יאָריקן דיכטער הייבט זיך דעמאָלט אָן אַ שווערע צייט. דאָס בוך, וואָס האָט זיך ניט פאַרקויפט ברענגט יהודה שטיינבערגן אַ חוץ מאַטעריעלן שאָדן אויך ביטערע אַנטוישונג אין אַלע זיינע האָפנונגען זיך צו באַפרייען פון זיין עלנט. זיין ליידן ווערט נאָך פאַרגרעסערט דורך דעם וואָס אַלע רעדאַקציעס אָן אויסנאַם האָבן אַלע זיינע שריפטן צוריקגעוויזן, פּונקט ווי ער וואָלט געווען עפּעס אַ טאַלאַנטלאָזיקייט, אַ גראַפאָמאַן. דער יונגער קינסטלער הויבט אָן צווייפלען אין זיין טאַלאַנט. ער ליידט מוראַדיקע יסורים און זיין פאַרוואונדעט האַרץ ווערט צעטאָטשעט פון אַ שווערן יאוש.

אַ ליכטיקערע צייט אין יהודה שטיינבערגס לעבן הויבט זיך אָן ערשט אַרום פינף יאָר שפּעטער, ווען ס'ווערט פאַרעפנטלעכט זיין ערשט בוך קינדער־מעשהלעך „בעיר וביער" (אין שטאָט און אין וואַלד). זיינע מעשהלעך ווערן תיכף באַליבט בא קינדער און קריגן אויך די העכסטע אַנערקענונג פון י. ל. פּרץ, א. ל. לעווינסקי און אַנדערע העברעאישע און יידישע שרייבער. ס'עפענען זיך באַלד פאַר אים אַלע רעדאַקציעס און פאַרלאַגן. נאָר אָט די אַלע גליקן האָבן אים דאָך ניט געגעבן די מעגלעכקייט זיך צו באַפרייען פון דער קליינשטעטלדיקער לערעריי, זיך צו באַזעצן, ווי ער האָט געוואונטשן אין אַ ליטעראַרישן צענטער און לעבן בלויז פון זיין פעדער. ערשט אין עלטער פון 40 יאָר ווערט יהודה שטיינבערג אַ קאָרעספּאָנדענט פון אַן אַמעריקאַנער צייטונג („וואַרהייט") און קריגט די מעגלעכקייט צו פאַרווירקלעכן דעם חלום פון זיין לעבן. ער באַזעצט זיך אין אָדעס, לעבט אין ליטעראַרישן קרייז און גיט זיך אָפּ בלויז מיט זיין שאַפן. נאָר זיין קערפּער איז שוין געווען קראַנק אָנצוהייבן אַ ניי לעבן. דריי יאָר שפּעטער איז ער געשטאָרבן.

— — — —

יהודה שטיינבערג האָט די לעצטע צען־צוועלף יאָר פון זיין לעבן אַרויסגעוויזן אַן אויסערגעוויינלעכע פּרוכטבאַרקייט. ער האָט געשריבן מיט דעם אימפּעט פון אַ צום טויט־פאַראורטיילטן, פּונקט ווי ער וואָלט געפילט, אַז זיין סוף איז נאָענט. ער האָט געשריבן מאַסן דערציילונגען, סקיצן, הומאָרעסקעס און פעליעטאָנען אין העברעאיש און יידיש. צען יאָר נאָך זיין טויט איז אַרויס אין העברעאיש פיר בענד פון זיינע געזאַמלטע שריפטן, אַחוץ פיר ביכלעך פון זיינע קינדער־מעשהלעך. נאָר פון זיינע יידישע שריפטן איז אַרויס בלויז איין קליינע זאַמלונג קינדער־דערציילונגען (אין דער „יידישער קלאַסיקער ביבליאָטעק פאַר שול און פאָלק". אַרויסגעגעבן פון דער פאָלקשול אָרגאַניזאַציע פון יידישן נאַציאָנאַלן אַרבעטער פאַרבאַנד, צוזאַמענגעשטעלט, רעדאַקטירט און דערקלערט, מיט אַן אַריינפיר וועגן שטיינבערגן פון ש. שאַפּירא, ניו יאָרק, 1926).

פון יהודה שטיינבערגס העברעאישע זאַכן זיינען אַרויס אין יידיש זיין ראָמאַן פון קאַנטאָניסטן לעבן „אין יענער צייט", איבערגעזעצט פון ב. קאַרלינסקי. (דער זעלבער ראָמאַן איז אויך געוואָרן איבערגעזעצט און געקירצט פאַר יוגנט פון ב. עפּלבוים); זיינע „חסידישע מעשהלעך און ערציילונגען", איבערגעזעצט פון ב. עפּעלבוים און ש. שאַפּירא (דער לעצטער האָט זיי אַרויסגעגעבן אונטערן נאָמען „ראָזינקעס און מאַנדלען").

א סך שריפטן אין יידיש פון יהודה שטיינבערג וואַרטן נאָך אויף זייער זאַמלער און אַרויסגעבער. דאָס בעסטע וואָס מיר האָבן פון זיין פעדער אין יידיש, סיי אין איבערזעצונג און סיי אין אָריגינאַל, זיינען זיינע קינדער־מעשהלעך און זיינע חסידישע דערציילונגען. די קינדער־מעשהלעך באַצויבערן אויך די קינדער־לייענער אין פרעמדע שפּראַכן, ווי דאָס איז דער פאַל מיט זיין בוך קינדער־מעשהלעך, וואָס איז אַרויס אין ענגלישער איבערזעצונג („דער פרישטיק פון די פויגל און אַנדערע מעשהלעך", „דזשואיש פּאָבליקיישאָן סאָסייעטי אָוו אַמעריקאַ", פילאַדעלפיע, 1917).

יהודה שטיינבערגס מעשהלעך און משלים פאַרמאָגן צאַרטקייט און לעבנס וואַרהאַפטיקייט און זיינען דורכגעדרונגען מיט אַ לייכטן, קלוגן גוטמוטיקן הומאָר. דאָס לייענען זיי פאַרשאַפט פאַרגעניגן ניט בלויז קליינע קינדער. זיי מאַכן אַ שטאַרקן אומפאַרגעסלעכן איינדרוק אויך אויף דעם דערוואַקסענעם און אינטעליגענטן לייענער. דערביי זיינען שטיינבערגס מעשהלעך דורכגעדרונגען מיט אַ טיפער ליבע צום אָרימען פאָלק. ס'פילט זיך שטאַרק אין זיי דער סאָציאַלער מאָטיוו.

אַזוי דערציילט יהודה שטיינבערג אין זיין מעשהלע פון די איידעלע מענטשן און גראָבע נפשות, אַז לכתחילה זיינען די איידעלע מענטשן געווען די באַזיצער פון דער ערד און די גראָבע נפשות האָבן פאַר זיי געאַרבעט. נאָר די איידעלע מענטשן מיט די איידעלע הערצער האָבן ניט געקאָנט צוזען ווי אַנדערע אַרבעטן פאַר זיי. האָבן זיי איינגעלאַדן יענע זיך צו טיילן מיט אַלץ. אַריינגעלאָזן יענע אין די פּאַלאַצן און אַליין אַוועק אַרבעטן. נאָר די גראָבע נפשות איינמאָל אינם באַזיץ פון רייכטום האָבן זיך דערפון ניט מער געשידן. פון יעמאָלט אָן זיינען די איידעלע מענטשן מיט די איידעלע הערצער געוואָרן די

פאַרשקלאַפטע האַרעפּאַשניקעס און די גראָבע נפשות — די רייכע ליידיג־גייער.

זעלטן־שיין און טיף־מענטשלעך זיינען יהודה שטיינ־בערגס דערציילונגען פון קינדער־לעבן. אַזוינע געפינען זיך אויך צווישן די וועלכע ער האָט געשריבן אָריגינעל אין יידיש, ווי „אויפן גאַס" און „צוויי חברים", אין ש. שאַפּיראַס זאַמלונג: די ערשטע דערציילונג שילדערט אַן אָרימען אינגל, געבענטשט מיט א שיינער שטים, טראָגט געבעקס צום פאַרקויפן און זינגט:

„פרישע... בייגעלעך... ווייכינקע זעמעלעך...

שיינעטשקע... וואַרימע!..."

דאָס הונגעריקע אינגל „באַזינגט דאָס, נאָך וואָס ער ביינקט ערנסט; אַ שטיק האַרץ זינגט ער אַרויס און עס גיסט זיך אין הערצער אַריין, און עס טרעפט דאָרט ביינקעניש... האָפענונגען... חלומות..."

ווערט אַרום אים אַ געזעמל. מ'האָרכט זיין זינגען. נאָר מ'קויפט ניט דאָס געבעקס און דאָס אָרים קינד איז פאַרצווייפלט.

די צווייטע דערציילונג שילדערט צוויי חברים, וואָס האַסן זיך אויס קנאה. שלאָגן זיי זיך און ווערן דערווייל איבערגעפאָרן. ברייגנט מען זיי ביידן אין שפּיטאָל, וואו זיי דערנענטערן זיך און ווערן דורכגעדרונגען מיט די געפילן פון ריינער לויטערער מענטשן־ליבע. אַ דער־ציילונג אויף וועלכער וויקטאָר הוגאָ וואָלט זיך ניט געשעמט אונטערצושרייבן זיין נאָמען.

קלאַסיש איז יהודה שטיינבערג אין זיין שילדערן דעם בונד פון מענטשן און נאַטור. זיין דערציילונג „באַם וואַסער" (אין ש. שאַפּיראַס זאַמלונג), יאַנקל „דעם וואַסערדיקן" און זיין ליבע צום טייך, איז אַ ליטעראַ־רישער פּערל און ניט בלויז פאַר קינדער.

אַ באַזונדער שיינקייט איז אויך אויסגעגאָסן אויף יהודה שטיינבערגס חסידישע מעשהלעך און דערציילונ־גען. ער איז אַ ראָמאַנטישער דיכטער, וואָס קאָן לייכטער אַרויסצויבערן געשטאַלטן פון דער פאַרגאַנגענהייט ווי מאָלן רעאַליסטיש די געגנוואַרט. ער עפנט פאַר אונדז אַ פאַרשוואונדענע וועלט פון אויסגעהאַלטענע גאַנצע מענטשן, פול מיט חלומות וועגן הימל און דאָך צוגעבונדן מיט אומציילינקע פעדים צו דער ערד. זיינע חסידישע דערציילונגען מאַכן אַ טיפן איינדרוק מיט זייער צאַרטן לירישן טאָן, מיט דער ליבע, וואָס זיי זיינען געמאָלן און מיט דעם גוטמוטיקן הומאָר, וואָס זיי זיינען באַ'חנ'ט.

ווינטער ביינאַכט אַהיים פון חדר — פון ש. קאַמינסקי

די בעסאַראַבער יידישע ניגונים און דאָס מאָלדאַווישע פאָלק

פון דר. אַ. בעסאַראַבאָוו

אַ מלמד אַ ליטוואַק האָט מיר דערציילט, אַז אַ בעסאַראַבישער ישובניק האָט אים געדונגען אין דאָרף אַריין, אַז ער זאָל לערנען מיט זיין „יינגל", און ווען ער איז אָנגעקומען אין דאָרף, האָט ער געטראָפן זיין תלמיד אַ בחור, אַ באַרג. ער האָט זיך ממש דערשראָקן פאַר אים. און מיט קלינגענדיקע ציין אין מויל האָט ער אים גענומען פאַרהערן. דער בחור האָט געזאָגט, אַז ער קען דעם אלף־בית אַהין און „צוररריק". אַהין האָט ער געזאָגט דעם אלף־בית, ווען עס איז אָבער געקומען צום „צוররריק", האָט ער זיך אויסגעדרייט צום מלמד מיט דעם טייל, וואָס מ׳האַלט געוויינטלעך פון הינטן . . . דאָס איז איינער פון די טויזנטער אַנעקדאָטן, וואָס מען דערציילט וועגן בעסאַראַביע און מ׳מעג זיי דערציילן. בעסאַראַבער אַליין דערציילן זיי און לאַכן ביי זיי. אָבער ווען מען דערציילט ניט עפּעס אַנדערש, ווי נאָר די אַנעקדאָטן, דאַן איז עס אַ גרויסע זינד קעגן אַ קערנדיקן יידישן ישוב, וואָס האָט איבערגעלעבט אַ קאָשמאַרנע טראַגעדיע, אַ טראַגעדיע פון ראַנגלען זיך צווישן טויט און לעבן און ניט קאָנען ביידע. עס איז נויטיק צו דערציילן וועגן בעסאַראַביע עפּעס אַנדערש ווי אַנעקדאָטן, עס איז נויטיק צו דערציילן וועגן דער לעבנס־פרייד אין דער אַמאָליקער בעסאַראַביע, אי כדי צו וויסן ווי גרויס עס איז דער איצטיקער בראָך און חורבן, אי טאַקע כדי צו וויסן וואָס פאַר אַ קאָלאָסאַלע לעבנסקראַפט די יידישע מאַסן האָבן פאַרמאָגט.

ס׳האָט נאָך קיינער ביז איצט ניט אָנגעהויבן צו פאָרשן פון וואַנען עס האָט זיך געגומען אַזוי פיל לעבנספרייד צו די בעסאַראַבער יידן. עס איז דאָך געווען אַ פרייד, וואָס קלינגט היינט ווי אַ לעגענדע! די בעסאַראַבער יידן, סיי אין די קלענערע שטעטעלעך, סיי אין די גרעסערע שטעט, בראַש מיט קעשענעוו, האָבן אַמאָל ביי די פאַרשיידנסטע געלעגנהייטן געטאַנצט אין די גאַסן. צו יעדער חופּה און פון יעדער חתונה איז מען געגאַנגען מיט די קלעזמער אין גאַס און מען האָט געטאַנצט. פון אַ שמחת־תורה איז דאָך אָפּגערעדט, אַז מ׳האָט געטאַנצט אין אַלע גאַסן; מ׳האָט אָבער געדאַרפט זען ווי אַזוי מען פלעגט געבן אַ נייע ספר־תורה אין שול אַריין אין אַ בעסאַראַביש שטעטל! מען פלעגט מאַכן אַ ראָד אין די געסלעך ממש פון דעם הקדש ביז דעם באָד. עס האָט געטאַנצט דאָס גאַנצע שטעטל, יונגע יאַטן און אַלטע באָבעס האָבן געהאָפּקעט. די קריסטן פלעגן קומען צוקוקן און אַמאָל אפילו צופליעסקען.

און אינאיינעם מיט די ניגונים האָבן זיי שוין אויך איבערגענומען די שוימענדיקע פרייד, וואָס פלעגט אַמאָל פאַרפלייצן בעסאַראַביע, איך האָב אין קיין שום געגנט אין דער וועלט ניט געטראָפן אַזוי פיל אַלטע יידן, וואָס האָבן געזונגען לידער אין דער שפּראַך פון די קריסטלעכע שכנים, ווי אין בעסאַראַביע. צוריק מיט אַריבער דרייסיק יאָר, האָב איך געקענט אַ יידן פון אַריבער זעכציק יאָר, וואָס האָט געזונגען מאָלדאַוואַנישע לידער, און ער איז דווקא געווען אַ פרומער ייד און אַ שטיקל יודע־ספר. מען פלעגט אים איינלאַדן אויף די שמחות, אַז ער זאָל זינגען מאָלדאַוואַנישע לידער. און וועגן וואָס מיינט איר האָט זיך געזונגען אין די לידער? וועגן ליבע! ער האָט גענומען דריידלען מיט דער דוינע־מעלאָדיע אַ ליד, וואָס אין יידיש וואָלט עס זיך געזונגען אַזוי:

גרינע בלעטער, העלפט מיר טרויערן,
העלפט מיר גיסן טייכן טרערן,
איידער ליבן ניט געליבט צו ווערן,
בעסער זאָל די מאַמע ניט געבוירן . . .

(די לייענער ווייסן מסתמא, אַז אַלע רומענישע און בעסאַראַבישע פאָלקס־לידער הויבן זיך אָן מיט די ווערטער „גרינע בלעטער").

איך האָב אַמאָל בעת אַ חתונה געהערט אַן עלטערן יידן זינגען אַ באַקאַנט מאָלדאַוואַניש פאָלקס־ליד, וואָס איז דורך און דורך עראָטיש. אויף יידיש וואָלט אָט דער ייד מסתמא קיינמאָל ניט געזונגען אַזאַ ליד. עס איז כדאי איבערצוגעבן אַ טייל פון אָט דעם לידל אין אַ יידישער איבערזעצונג. אָט ווי אַזוי דאָס לידל זינגט זיך:

גרינע בלעטער וואַקסן דאָרטן,
קום, מיין מיידל, קום,
קום, מיין מיידל, אין דעם גאָרטן,
קום, מיין מיידל, קום, קום!
ס׳איז דער גאָרטן פול מיט טוי,
קום, מיין מיידל, קום, קום!
ס׳איז דער גאָרטן נאַס אַזוי,
קום, מיין מיידל, קום.
דעם טוי וועלן מיר אָפּווישן,
קום, מיין מיידל, קום.
און דאָס מיידל וועלן מיר קושן,
קום, מיין מיידל, קום, קום!

בעת דער ייד האָט געזונגען דאָס דאָזיקע לידל, זיינען געזעסן די שוחטים און דער רב און זיי האָבן אָנגעקוואָלן, כאָטש — אָדער, ווייל — זיי האָבן ניט פאַרשטאַנען קיין וואָרט. די מערהייט פון דעם עולם האָט אָבער יאָ פאַרשטאַנען, און קיינער האָט חלילה ניט געזאָגט, אַז עס איז ניט קיין שיין לידל. אייניקע האָבן אפילו געפּרואווט זאָגן, אַז עס איז אַ משל, כאָטש קיי־נער וואָלט מסתמא ניט געקענט דערקלערן צו וואָס עס איז אַ משל. די דאָזיקע, וואָס האָבן ניט פאַרשטאַנען קיין מאָלדאַוואַניש, האָבן געבעטן ביי די, וואָס האָבן יאָ געקענט, אַז מען זאָל דאָס „פאַרטייטשן".

עס איז אָבער ניט ריכטיק צו באַהויפּטן, אַז נאָר די ניגונים זיינען געווען די סיבה פון דער יידישער פרייד אין בעסאַראַביע. די סיבה איז געווען אויך די בעסאַראַבער ערד, וואָס געהער צו די שוואַרצסטע, פעט־סטע און פרוכטבאַרסטע ערדן אין דער גאַנצער וועלט. זי האָט ווייניק בערג, די בעסאַראַבער ערד, אָדער טאַ־קע גאָר קיין בערג ניט, זי האָט קוים עטלעכע קליינע בערגלעך. דערפאַר האָט זי אָבער אָן אַ שיעור טייכן און טייכלעך און ריטשקעס. זי האָט די פיר גרויסע טייכן, דונאַי, דניעסטער, פּרוט און בוג, וואָס ציען זיך אַוועק ווייט אין אַנדערע לענדער אַריין. און זי האָט טייכלעך און ריטשקעס, וואָס גייען אַוועק אין דער פרעמד און „טוען נאָר אייגענע שידוכים". ברייטע, אומענדלעכע סטעפּעס האָט בעסאַראַביע, און די פרייד און דער טרויער ציען זיך דאָרט אויך אומענדלעך. גייט אַ רעגן און די פעלדער און די סעדער און די ווייגגערט־נער וואַקסן און בליען, ציט זיך אַ פרייד אָן אַ סוף; גייט ניט קיין רעגן און די פעלדער וואַקסן ניט און בליען ניט, ציט זיך אַ טרויער אָן אַ סוף. מען זאָגט אין בעסאַראַביע, אַז טרויעריקע לידער ווערן געשאַפן ווען עס גייט קיין רעגן ניט און ווען זי האָט ניט ליב . . .

קיין שנאה צום יידן איז ביים בעסאַראַבישן פּויער קיינמאָל ניט געווען. דאָ און דאָרט פלעגט זיך אַמאָל מאַכן, אַז עס איז געשען אַן אומגליק, ווען אַ פּויער איז באַגאַנגען אַ פאַרברעכן קעגן אַ יידן, פלעגן עס די פּויערים דערקלערן מיט עפּעס אַן אַבערגלויבן, מען פלעגט זיך זאָגן, אַז די ערד איז אויף יענעם אָרט פאַר־שאָלטן . . . אין די פאָלקס־לידער זיינען פאַראַן אַ סך צאָרנדיקע לידער קעגן די פּריצים. אַ בעסאַראַביש פאָלקס־ליד זינגט זיך אין הונדערטער וואַריאַנטן:

גרינע בלעטער, פּריץ בייזער,
שינדסט פון אונדז אַראָפּ די הויט,
גרינע בלעטער, פּריץ בייזער,
אונדזער האַק וועט ברענגען טויט

קעגן די יידן זיינען אַזעלכע פאָלקס־לידער ניט פאַראַן אין בעסאַראַביע! די מאָלדאַוואַנישע פּויערים האָבן אַלע מאָל געקוקט אויף די יידן, ווי אויף פריינט. ווען עס איז ניט געגאַנגען קיין רעגן, פלעגן די פּויע־רים קומען בעטן ביי די יידן, אַז זיי זאָלן גיין אין שול אַריין זאָגן תהילים. דעם אייגענעם גלח האָבן זיי גע־גלויבט אַ סך ווייניקער, ווי דעם רב . . .

די שנאה צו די יידן איז אין בעסאַראַביע קיינמאָל ניט געווען קיין נאַטירלעכע. זי איז אויפגעבלאָזן גע־וואָרן און אויפגערייצט געוואָרן פון צאַרס סאַטראַפּן. דער טרויעריק־באַרימטער קרושעוואַן, דער הויפּט־שולדיקער אין די צוויי שוידערלעכע קעשענעווער פּאָג־ראָמען פון 1903 און 1905, האָט געוואָלט שפּילן די ראָל פון אַ מאָלדאַוואַנישן פאָלקס־העלד, אָבער קיינער אין בעסאַראַביע דערמאָנט אים ניט, סיידן צום שלעכטן. די פּאָגראָמען אין 1905טן יאָר, האָט מען אין אַ סך בעסאַראַבישע שטעט געמאַכט מיט פרעמדע כוליגאַנעס, ווייל די דאָרטיקע איינוואוינער האָבן ניט געוואָלט באַ־ראַבעווען קיין יידן.

(פונם „טאָג", סעפּ., 1939)

בעסאַראַבער מאָטיוון אין די ווערק פון אייזיק ראַבאַי

פון דוד סעלצער

בעסאַראַביע — דאָס אַמאָליקע בליענדיקע שטיק שוואַרצערד, וואָס ציט זיך פון די ברעגן פון דעם שוואַרצן ים ביז די שנייאיקע קאַרפּאַטן־בערג און גרעַנעצט זיך מיט די טייכן דניעסטער, פּרוט און דעם רעכטן אויסגוס פון דונאַי — האָט ניט געהאַט קיין באַזונדערן מזל אין דער יידישער ליטעראַטור.

אין דער צייט ווען דאָס יידישע שטעטל פון פּוילן, ליטע, ווייסרוסלאַנד, וואָלין און אוקראַינע האָט געקראָגן אַזאַ אָנזען ביי די יידישע שריפטשטעלער ווי אויך ביי דער ליטעראַטור־קריטיק, איז דאָס בעסאַראַבער יידישע שטעטל פאַרזען געוואָרן. ווען ניט די טראַגעדיע פון דעם קישינעווער פּאָגראָם, וואָלט אַפילו די געשיכטע אויך אויסגעמיטן דאָס לאַנד פון „מאַמאַליגע און וויין".

בלויז צופעליק האָבן די עלטערע יידישע שרייבער דערמאָנט אין אַ גוטמוטיקן, שפּאַסיקן טאָן די פאַרגרעבטע ערד־מענטשן, וואָס „זשליאָקען" וויין און רעדן וועגן פערד און פעלד אין אַ פאַרגרעבטן יידישן לשון. שלום עליכם האָט אַפילו אַנטדעקט אַ „יידישן קרילאָוו", וואָס שיט מיט משלים, אין דעם געשטאַלט פון אַ בעסאַראַבער יידן.

ביאַליקס „מעשה־נעמיראָוו", אָדער „די שחיטה־שטאָט", ווי אויך דאָס שאַפן פון אַנדערע יידישע שריפט־שטעלער, וואָס האָבן רעאַגירט אויף דעם פּאָגראָם אין בעסאַראַביע, האָט ווייניק־וואָס זיך אָפּגעגעבן מיטן לאַנד וואָס איז אַזוי אייגנאַרטיק צווישן יידישע ישובים. מען האָט זיך געשעמט מיט די פּשוטע בעסאַראַבער יידן, און ווען אפילו בעסאַראַבער־געבוירענע שרייבער פון עלטערן דור האָבן זיך באַוויזן אין דער ליטעראַטור, האָבן זיי ווי מורא געהאַט צו דערמאָנען זייער „אָפּגעשטאַנען לאַנד" און גיכער געשריבן וועגן די סטעפּעס ביים דניעפּער, איידער וועגן די גרינע פעלדער צווישן דניעסטער און פּרוט. יהודה שטיינבערג — איז אַ ביי־שפּיל.

און אפילו נאָך איצט, נאָכדעם ווי די לעצטע 30־40 יאָר האָט בעסאַראַביע באַוויזן אַרויסצוגעבן אַזויפיל טאַלאַנטפולע פּאָעטן, נאָוועליסטן און קולטור־טוער, שע־מען זיך נאָך אַלץ די עלטערע בעסאַראַבער מיט זייער אָפּגעשטאַנען לאַנד. איז, למשל, געווען געדרוקט אַ באַ־שרייבונג אין „מאָרגן־זשורנאַל", פון אַן עלטערן בעסאַ־ראַבער רב. און אָט וואָס ער שרייבט: „דאָס שטעטל, בריטשאַן, איז על פּי טעות פאַרבלאָנדזשעט געוואָרן קיין בעסאַראַביע, וואָרים, לויט דער געלערזאַמקייט פון אירע איינוואוינער, האָט זי געפּאַסט זי זאָל זיך געפינען אין ליטע אָדער אין פּוילן..." (הרב משה רויזנבלאַט, „מאָרגן־זשורנאַל", יאַנואַר 17, 1944.)

אייזיק ראַבאַי איז דער ערשטער בעסאַראַבער שריפטשטעלער, וואָס האָט אַדורכגעהאַקט אַ וועג צום

דוד סעלצער

ברייטן שליאַך פון דער יידישער ליטעראַטור און אריינ־געבראַכט אַהין דאָס בעסאַראַבער יידישע לעבן.

כמעט אין אַלע זיינע ווערק — צי דאָס איז אַ באַ־שרייבונג פון ניו־יאָרקער אימיגראַנטישן לעבן; צי וועגן די פּרעיריס פון דער ווייטער וועסט, צי וועגן די ניי־ענגלאַנדער פעלדער ביים פּאַס פון אַטלאַנטיק — פיגורירט ביי אים דער יידישער ערד־אַרבעטער אָדער דער פערד־יונג, אַזוי ווי ער האָט אים געקענט אין זיין היימישער בעסאַראַביע. שוין אָפּגערעדט פון די ווערק, צוויי ווערק „אייגענע ערד" („בעסאַראַבער יידן") און „די קליינע יידעלעך" (געווען געדרוקט אין דער „מאָרגן־פרייהייט"). און נאָך: כמעט אין אַלע זיינע ווערק

פיגורירט ער אַליין, אייזיק דער פערד־יונג, דאָס קינד פון דער נאַטור — צי זיין נאָמען איז דוד אָדער לייבוש.

אין דעם ראָמאַן „בעסאַראַבער יידן" („אייגענע ערד") ברענגט ראַבאָי אַרויס דאָס בעסאַראַבער יידישע שטעטל מיט אַלע אירע געשטאַלטן. דאָס איז אַן אייגנ־אַרטיק לעבן, אַן אייגנאַרטיקער שטייגער און אַן אייגנ־אַרטיקע קאָלירפולע לאַנדשאַפט.

מען דערציילט אַ מעשה וועגן בעסאַראַביע: אין די ערשטע יאָרן, ווען יידן האָבן זיך באַזעצט אויפן בעסאַראַבער באָדן, האָבן זיי נישט געהאַט קיין אייגענע רבנים, קיין מלמדים. פלעגט מען אַראָפּברענגען אַ רב פון ליטע אָדער פוילן. האָט פּאַסירט, אַז אַ שטעטל האָט אַראָפּגעבראַכט אַ רב פון ליטע. פרייטאָג־צו־נאַכטס האָט מען געשמאַק געדאַוונט. שבת אינדערפרי האָט מען גאָר יום־טובדיק מתפלל געווען אין שולכל און אָפּגעפירט דעם רב אַהיים. נאָכן עסן האָט זיך דער רב צוגעשפּאַרט און איינגעדרימלט. מיט אַמאָל הערט ער מוזיק און טאַנצן. כאַפּט ער זיך אויף און לויפט צו צום פענצטער. ערשט, ער זעט — אין שול־הויף שטייען קלעזמער און די יידישע יונגוואַרג, בחורים און מיידלעך, טאַנצן. איז ער געוואָרן אין כעס אויף די מחללי־שבת און איז אַרויס און זיי צעטריבן. זיינען די עלטערע יידן דערביי געשטאַנען און געזיפצט: „עס זאָל אים, דעם ליטוואַק, אַזוי פאַרשטערט ווערן זיין שבת, ווי ער האָט אונדז פאַרשטערט אונדזער שבת!"

ביי ראַבאָיען אין זיין ראָמאַן „אייגענע ערד" איז אויך פאַראַן אַ ליטוואַק, הירש־בער דער מלמד, וואָס האָט איבערגעלאָזט ווייב און קינדער אין דער ליטע און וואַלגערט זיך אין דער בעסאַראַביע מאַכנדיק אַ קערבל. הירש־בער איז מבטל בעסאַראַביע מיט אירע יידן, וועל־כע טרינקען וויין און עסן קאָדע מיט פעפער, טראָגן שטיוול אי זומער, אי ווינטער, האַנדלען מיט פערד און מיט שאָף און האָבן פאַרגרעבטע פּנימער, הענט און אַ גראָב לשון".

ראַבאָי ברענגט אַרויס זייער בילדלעך ווי אַזוי די בעסאַראַבער יידן באַציען זיך צום ליטוואַק. זיי דענקען, אַז זיין פאַרטראַכטקייט איז אַ געמאַכטע. ער באַרימט זיך דאָס אַזוי.

כמעט אין אַלע ווערק פון א. ראַבאָי טרעפן מיר זיך אָן מיט דעם געזונטן יידן פון סטעפּ, וואָס חלומט וועגן אַן אייגן שטיקל ערד. אפילו אין זיינע ראָמאַנען „הער גאָלדענבאַרג" און „אַ פּאַס פון ים", וואָס שפּיגלען אָפּ דאָס לעבן פון די יידישע האָרעפּאַשניקעס אויף דער פּרעירי פון נאָרט דאַקאָטאַ אָדער אויף די פעלדער פון ניי־ענגלאַנד, דערקענען מיר איז די גאָלדענבאַרגס, וואָל־דאַנס און וויינבוימס די זין פון דער זוניקער בעסאַראַביע. שוין אָפּגערעדט פון אייזיקן מיט זיינע ברידער אין די אויטאָביאָגראַפישע ראָמאַנען „ניין ברידער" און „דער יידישער קאַובאָי".

שוין אויפן ערשטן בלעטל פון זיין ראָמאַן „די ניין ברידער" רעדט ראַבאָי וועגן דעם ערשטן מיטגליד פון זיין משפּחה, וואָס איז געקומען קיין אַמעריקע, אַז „ער איז געווען אַ געזונטער בעסאַראַבער בחורעץ און אים האָט בעסער געצויגן צו ווערן אַ בעל־מלאכה". און ווען ראַבאָי רעדט וועגן זיין מאַמע רייזל, זאָגט ער, אַז זי זינגט אויס אירע ווערטער אויף דעם בעסאַראַבישן שטייגער. און ווען זיין טאַטע חיים קומט צווישן די פאָריער אויף בליקער סטריט, האָבן יידן זיך געוויצלט: „בעסאַראַביע! הער נאָר, הער, גאַנץ בליקער סטריט איז דאָך פאַרנומען מיט בעסאַראַביע!"

אין דעם ראָמאַן „אייגענע ערד" קוקט דער אָדעסער סטודענט נאַקמאַן מיט וואונדער אויף די געזונטע מאָדנע מענטשן, וואָס זיינען פאַרגרעבט, פון וועמען עס שמעקט מיט ערד און שאָפן־שמאַלץ. ער האָט זיי אָבער ליב דערפאַר, „וואָס אין זייערע אויגן איז געווען אַזויפיל זיכערקייט און גאַנצקייט. ער האָט פּשוט געאייפערט זייער אוממיטלבאַרקייט און זייער איינפאַכקייט". ער האָט באַוואונדערט זייער פאָרן אויף פערד, זייער טרינ־קען פון אַ האָנטל וויין מיט א שטרויען רערל און דאָס כאַפּן א שאָף ביי אַ פוס און זיי אויפהייבן אין דער לופטן און זאָגן וויפיל זי וועגט. וועגן די מיידלעך דריקט זיך ראַבאָי אויס, אַז אין זייערע גלידער איז געווען „דאָס ווייכקייט פון דער בעסאַראַבער ערד און וואָל, דאָס שטאַרקייט פון די בעסאַראַבער וויינען און פרעסט". אַפילו דער שוחט פון שטעטל האָט תמיד ליב געהאַט „בייצוקומען א ווילדן בעסאַראַבער אָקס. דאָס איז געווען זיין שטאָלץ אַלס שוחט. אַז ער האָט געטאָן אַ נעם אַ ווילדן אָקס ביי די הערנער, האָט זיך דער אָקס גע־מוזט אונטערגעבן".

דער צענטראַלער מאָטיוו פון דעם ראָמאַן „אייגענע ערד" איז דער גערודער און מחלוקה אין שטעטל צוליב דעם, וואָס באַראָן הירש האָט צוגעזאָגט פרייע ערד אין אַמעריקע. די מערסטע יידן פאַרשרייבן זיך אויף ערד, דער רב, די שענסטע באַלעבאַטים און באַלמעלאָכעס. דער לערער נאַקמאַן איז דער טרוימער און טעאָרעטיקער פון דער אידייע פון אַ פרייען יידישן דאָרף אין אַמע־ריקע. די האַנדלונגען וויזן אָבער אַרויס דאָס לעבנס־לוסטיקייט און גוטהאַרציקייט פון די בעסאַראַבער יידן.

מען האָט אויסגעשריען איבערן שטעטל, אַז מען זאָל קומען אין שול אַריין זיך פאַרשרייבן אויף פרייער ערד. די יידן פילן אָן די שול. מען הערט אויס מיט פרייד די נייעס וועגן פרייער ערד. דער עולם און דער רב פילן זיך אויפגעלייגט. די יידן זיינען אַריין אין אַן עקסטאַז. זיי האָבן געטאַנצט מיטן רב אינמיטן, „גע־קלאַפּט מיט די הענט און געזונגען אַלע אינאיינעם אויס־געמישטע מאָטיוון. איינער האָט געזונגען אַ וואָלעך, און א צווייטער האָט געצויגן און זיך פאַרגאַנגען אין א פאַרניאַלע. אַ דריטער האָט געשריגן אויף זיינע העכסטע קולות „צאַן קדושים" און יידן האָבן געענטפערט: „מע־ע־ע." (ז"ז 17־18).

מען וואונדערט זיך אָפּט, פאַרוואָס די בעסאַראַבער

זיינען אַזעלכע גרויסע פּאַטריאָטן פון זייער שטיקל לאַנד. אָט קומט אַ פּוילישער אָדער ליטווישער ייד קיין אַמע־ריקע און מען הערט זיי גאָר נישט מאַכן אַזאַ וועזן וועגן זייער געבוירנלאַנד. וואָס זשע איז פּאַרט די שמחה מיט די בעסאַראַבער?

דער ענטפער איז, אַז אויפן בעסאַראַבער באָדן האָט זיך דאָך די יידן פון לאַנג־אָן געלעבט פרייער און בעסער. דאָס פעטע שטיקל ערד האָט נאָך שווערער פּראַצע געגעבן זייער גוטע פרוכטן, ברויטן און ווייגען און די שאָף האָבן געגעבן מילכיקס און פלייש.

מען דערציילט, אַז ווען דער בעל־שם־טוב איז אַריבער דעם דניעסטער קיין בעסאַראַביע, האָט ער גע־זאָגט, אַז די ערד שמעקט מיט ארץ־ישראל. אין דער מעמואַרן־ליטעראַטור זיינען דאָ אַ סך שיינע שטעלן וועגן דער לאַנדשאַפט אין בעסאַראַביע. אין זיין בוך „פאַר־צייכענונגען פון אַ גובערנאַטאָר" האָט דער רוסישער פּרינץ אורוסאָוו, געוועזענער גובערנאַטאָר פון בעסאַ־ראַביע, ליבעראַלער מיטגליד פון דער דומע און יידן־פריינט, אַ סך געשריבן וועגן בעסאַראַביע און די יידן. רעדנדיק וועגן דער שיינקייט פון די שטעטלעך ביים דניעסטער האָט ער געזאָגט, אַז ער האָט אַ סך שיינע שטעט געזען, אָבער אַזאַ שיינע פּאַנאָראַמע ווי סאָראָקע ביים דניעסטער האָט ער, אויסער אפשר רזשעוו בי דער וואָלגע, איז גאַנץ רוסלאַנד נישט געזען.

ראַבאַי מאָלט אַ סך שיינע לאַנדשאַפטן אין זיין ראָמאַן „בעסאַראַבער יידן". זיינע אידיליעס זיינען אמת־יידישלעכע, דורכגעלויכטן מיט ליבשאַפט צו דער נאַטור. אָט איז זיינע אַ בילד פון יידן אין אַ קלויז:

„די שטיפאַנעשטער קלויז איז דעמאָלט געווען אַ וואַרעמע און פול מיט ליכט פון דעם פרימאָרגן. דאָס דאַווענען האָט געשמעקט מיט דעם בעסאַראַבער מאָרגן, מיט אויסגעשלאָפנקייט, אָנגעזעטיקטע זאָרגלאָזיקייט. עס האָט זיך געפילט אין דעם גיכן אינדערוואָכעדיקן דאַוו־נען פון אַלע יידן אויף אַ קול דאָס לויפן פון אַ בעסאַראַ־בער טייך איבער א שטיינערדיקן באַרג־אַראָפּ, פון יאָגנדיקע לעמער און שאָף איבער דער מיידלשער בעסאַ־ראַבער ערד, ווען זיי דערפילן דעם פון אונטן אָנקומענ־דיקן רעגן־שטורעם". (ז׳ 80).

און ווי ראַבאַי מאָלט דעם בעסאַראַבער פרילינג:

„וואַרעמע בעסאַראַבער טעג הייבן זיך אָן פונקט דעמאָלט, ווען די מאַמעס־שוואַלבן פאַרטרייבן זייערע קינדער־שוואַלבן פון אַלע זייערע נעסטן און איבער דער גאַנצער לענג פון דעם טעלעגראַף־דראָט שטייען שוואַלבן מיט די געלע קעפּלעך און האַלטן אָפן זייערע רויטע פייערדיקע פיסקלעך און שרייען געוואַלט, אַז עס איז שוין וואַרעם".

און אָט אַ בעסאַראַבער זומער:

„דאָס פעלד איז באַגאָסן מיט ליכטיקייט און וואַ־רעמקייט. דאָס גראָז ליגט נאָענט ביי דער ערד און זויגט שטילערהייט פון דער מאַמען זיינער, האַלט פאַרמאַכט דאָס גרינע אויג און אפשר פון דעם אָוונט מיט די שטערן און פון וואַסקן. ווייט אַרום און אַרום ליכטיקע, וואַרעמע פעלדער, וועגן לויפן און פאַרלירן זיך; אַ לאַנגע קייט אָקסן, געשפּאַנט איין פּאָר צו דער אַנדערער אין דער לענג, שלעפּן מן הסתם דעם אַקער, כאָטש זיי ווייזן אויס פון ווייטן אַזוי ווי אויסגעמאָלט אויף אַ גרינעם לייוונט; און אויף אַ באַרג ווייטער זיינען צע־שפּרייט אַ סך שאָף און זייער פּאַסטוך מיט דעם אויסער־געוויינלעך־ווייסן העמד זיצט לעבן זיי. וואָס טוט דער פּאַסטוך? אָדער ער פייפט אויף זיין דודע, אָדער ער שניצט אַ גרינעם שטעקן און מאַכט אויף אים ווייסע פלעקן; אויף די רונדע בערג, אין די טיפע טאָלן לויפן שוואַרצע פּאַסן ערד; לויפן העל־גרינע פּאַסן פון נאָר־וואָס אויפגעגאַנגענעם ווייץ. און דאָס אַלץ וואַרעמט זיך אין דעם וואַרעמען בעסאַראַבער טאָג..."

אויפן פאָן פון אָט אַזאַ מין לאַנדשאַפט מאָלט ראַבאַי זיינע בעסאַראַבער יידישע פאַרשוינען און דעם בעסאַראַ־בער יידישן לעבנס־שטייגער מיט אַלע זיינע ספּעציפישע קאָלאָריטן.

אָט ווי ראַבאַי מאָלט אַ יידישע משפּחה ווינטער־צייט:

„דער ווינטער אין דער בעסאַראַביע איז, אַזוי ווי אַלע מאָל, געווען אַ לאַנגער, האָט זיך אָנגעהויבן באַלד נאָך שבת בראשית. די לעבעדיקע מענטשן האָבן נישט געקאָנט אַרויסווייזן אַ נאָז אויף דער גאַס. איז מען גע־זעסן אין די שטיבער, האָלץ איז אפילו נישט אַזוי וואָלוול, אָבער שטרוי איז פאַראַן. טאַזיק (אַזאַ מין באַ־הייצונג געמאַכט פון קי־מיסט) איז דאָ נאָך מער. פילט מען אָן די הרובע מיט טאַזיק און מען צינדט אונטער. אין שטוב ווערט וואַרעם. אַ זאַק מיט פּאַפּשויען־מעל און אַ דייזשקע מיט ברינזע (קעז פון שאָפענע מילך) איז אויך דאָ. די באַלעבאָסטע פון הויז פאַרקאָכט אַ קעסל מיט וואַסער, פאַרמישט פון פּאַפּשויען־מעל א מאַמאַליגע און וואַרפט זי אַרויס אויף אַ ווייס טישטוכל, אין דער מיט פון טיש. די קינדער שטעלן זיך אַרום אַרום טיש, שלינגען די פאַרע, וועלכע זעצט פון דער מאַמאַליגע. דער טאַטע זעצט זיך אַוועק מיט א דינעם פאָדעם אין ביידע הענט אָנגעצויגן, שניידט מיטן פאָדעם רופטן מאַמאַליגע, וועלכע זיינען אַזוי געל, אַזוי ווי ניי־אויסגעגאָסן גאָלד. די מאַמע באַשפּרענקלט די רייפטן מיט צעריבענע ברינזע. די קינדער זיינען אומגעדולדיק, שפּרינגען אונטער: מאַמאַליגע מיט ברינזע!" (ז׳ 20).

דער צונאָמען „מאַמאַליגע", וואָס מען האָט געגעבן די בעסאַראַבער, איז געצילט צו מיינען, אַז אויסער מאַמאַליגע עסט דער בעסאַראַבער גאָר נישט. דער אמת איז אָבער, אַז אין קיין לאַנד עסן נישט די יידן אַזוי פיל און אַזאַ וואַריאירנדיקן שפּייז ווי אין בעסאַראַביע. באַשרייבט א׳ ראַבאַי אַ קעלער אונטער אַ בעסאַראַבער יידיש הויז, געפינען מיר דאָרטן: „קאַרטאָפל, בוריקעס, געזאַלצענע פליישן, געפּעפּערטע פליישן, מייערן, קרויט אי זיסע אי זויערער; באָרשט, דיניעס, פעסער מיט

געזייערטע אוגערקעס, פעסער מיט געזייערטע קאַווענעס, אויך זיסע קאַווענעס איינגעגראָבענע אין זאַמד, עפּל אַלערליי, און אויך פעסער מיט קוואַסניצעס, געטריקנטע פלוימען, געטריקנטע באַרן און עפּל, סלויעס מיט גע־פּרעגלטע ווייגשל, פלוימען, טרויבן און ווייגפּערלעך, פלעשער מיט ווישניאַק, סליווניאַק און פעסער מיט וויין, אַלטער וויין, נייער וויין, רויטער, ווייס־בלייכער און זיסער און זויערער, אַ פאַס מיט בוימל און אַ פאַס מיט האָניק.״

די שענסטע שטעלן אין ראַבאָיס ראָמאַן „בעסאַ־ראַבער יידן״ זיינען יענע, וואָס מאָלן אַ בעסאַראַבער מאַרק־טאָג אין אַ שטעטל. ער פירט דורך די אייגנ־אַרטיקע יידיש־מאָלדאַוואַנישע באַציאונגען און באַלויכט זיי מיט זיין ראַבאָיאישן חן.

מיר זעען דעם מאָלדאַוואַן מיט דעם רויט־פאַר־וואַקסענעם פּנים און מיט דער ארומגעשוירענער היטש־קע, וואָס האַלט אַ שווארץ שטיק ברויט אין איין האַנט און אין דער אַנדערער אַ פּאַס קישקע, וואָס אָט שפּרינגט ער אַריין אין אַ צעבער מיט דזשעגעכטס כדי די שטיוול זאָלן אים ווערן גלאַנציק. און אָט זעען מיר אים ארומ־גיין איבערן מאַרק, וואו קירזשנער האָבן אַרויסגעלייגט ווייסע פּעלצן געגייט מיט רויטן פאָדעם און מיט גרינעם פאָדעם, אָדער שוואַרצע קאַראַקולענע היטלען. אָט זעען מיר די לעדערוואַרג־ און שטיוול־קרעמער מיט זייערע אַלערליי שטיוול: שוואַרצע מיט שיינע געקנייטשטע כאָליעווקעס, שטיוול פון רויטן לעדער, פון גרינעם לעדער.

„. . . און איבער דעם אַלעמען איז אויסגעשפּרייט, אַזוי ווי מיט אַ שיינעם צודעק, אַ פּלאָנטער פון אַלערליי קאָלירן. רויטע פערד, ווייסע אָקסן, גאָלדן שטרוי, גרינע און רויטע גאַרטלען אַרום די פּעלצן, רויטע פּנימער, שוואַרצע אויגן, גרויע האָר, שוואַרצע האָר, ווייסע געגנ מיט רויטע פּיסקלעך, אָפענע זעק מיט ווייסע פאַסאָליעס, זעק מיט קופּער־געלן ווייץ, מיט ווייסן האָבער און רויטן ליאָן, אַ בלויער ווייסער הימל און אַ פייערדיק רעדל, וואָס דרייט זיך און שפּריצט מיט פונקען אינ־מיטן פון הימל״. (ז׳ 35).

אין שטעטל קומט פאָר אַ קאַמף צווישן צוויי גרופּעס יידן — די וואָס ווילן אַוועק קיין אַמעריקע צו קריגן פרייע ערד און די וואָס ווילן בלייבן אין שטעטל. אָט קומט דער פירער פון דער אָפּאָזיציע, ר׳ אַרקע, צום רב ר׳ וואָלף און באַשטרייט דעם געדאַנק פון פאָרן אויף אייגענער ערד. ביי ראַבאָיען רעדט דער רב אַזוי:

— פונוואַנען ווייסט איר, אַז זיי ווילן פאַרגרעבט ווערן? — האָט דער רב געפרעגט און זיך אַליין גע־ענטפערט, — מען קאָן האָבן אייגענע ערד און אויך קאָנען לערנען. לערנען תורה איז נישט קיין מלאכה. מען טאָר דאָס נישט מאַכן פאַר קיין מלאכה. מיך פאַר־דריסט אויף מיין פאַרשטאָרבענעם פאָטער, פאַרוואָס ער האָט מיך געלערנט תורה אַלס אַ מלאכה. איך וועל שוין נישט דערלאָזן, אַז מיינע קינדער זאָלן דאָס טאָן. דער־פאַר האָב איך זיך אויך פאַרשריבן. מיין פּרנסה איז מיר נמאס. איך וויל מיר זיצן אויף מיין אייגענער ערד, מיט מיינע קינדער, עסן מיין אייגן ברויט און אויף לערנען וועלן מיר אויך געפינען אַ באַזונדערע צייט״ (ז׳ 110).

דער קאַמף דערגייט ביז בלוט. דעם רב אָבער גע־לינגט צוליב זיין קלוגער פירערשאַפט איינצושטילן דעם קאַמף און אין שטעטל ווערט שלום און אחדות. דער נייער ליטווישער לערער, דער סאָציאַליסט לייזער ראַוו־קין, ברענגט אויך אַריין אויפקלערונג און אַן אָנפאַנג פון אָרגאַניזאַציע צווישן דער יוגנט.

אויך אין דעם ראָמאַן „ניין ברידער״ איז פאַראַן אַ בילד ווי אַזוי אין אַ פרייטאָג־צו־נאַכט ברעכט אויס אין הויז פון די ניין ברידער אַ קריגערייי צווישן פאָטער און איין זון און מיטאַמאָל פאַלן אַלע ברידער איינער אויפן צווייטן און עס פליען פּעטש, ביז אייזיק שטעלט אָפּ דאָס געשלעג.

אַ כאַראַקטער־שטריך ביי די פולבלוטיקע לעבנס־לוסטיקע בעסאַראַבער. ווי שנעל זיי ווערן אין כעס, צעשלאָגן זיך און אַזוי שנעל ווערן זיי צוריק פריינטלעך און פריילעך. און ראַבאָי האָט דעם שטריך אַזוי שיין און חנעוודיק אַרויסגעבראַכט אין אייניקע פון זיינע ראָמאַנען.

די רעכטלאָזע לאַגע פון די יידן אין צאַרישן רוס־לאַנד האָט געטריבן די יידן פון זייער היימלאַנד.

עס איז געווען טראַגיש צוצוזען ווי די בעסאַראַבער יידן, וואָס זיינען געבוירן געוואָרן אויף דעם פעטן שוואַרצערד, זיינען געלאָפן אין דער וועלט צו זוכן אַ שטיקל אייגענעם פרייען באָדן. זיי זיינען אַוועק קיין פּאַלעסטינע, אַרגענטינע, דרום־אַפריקע און אויסטראַליע.

אין ראַבאָיס ראָמאַן „בעסאַראַבער יידן״ זעט מען מיט וואָס פאַר אַ ליבע די יידן האָבן זיך באַצויגן צו דער ערד און ווי שטאַרק זיי האָבן געבענקט נאָך אַן אייגענעם באָדן.

דער מאָטיוו אייגענע ערד גייט־דורך דורך אַלע ראַ־באָיס ווערק. אין ראָמאַן „הער גאָלדענבאַרג״ הערן מיר אָפט ווי ראַבאָי רעדט מיט אַזאַ פרייד וועגן דעם „יידנס פּרעיריס״, וועגן זיינע שיינע פעלדער און געראָטענע פערד. אייזיק דער פערד־יונג, אויב ער חלומט וועגן אַן אייגן שטיקל לאַנד, וויל ער אַ ווייַן־גאָרטן ערגעץ אויף די בערג פון יהודה.

דער אַמעריקאַנער־געבוירענער יידישער בחור דוד וואָלדאַן, אין ראָמאַן „אַ פאַס פון ים״, וועלכער האָט אומגעוואַנדערט איבער גאַנץ אַמעריקע, קומט צום פאַס פון ים און מיט אַן אויסערגעוויינלעכער גבורה דער־אָבערט ער זיין שטיקל לאַנד, וואָס ער רופט אייגנס. מיט וואָס פאַר אַ ליבשאַפט דער ייד וויינבוים באַאַרבעט זיין וואַלד, אין וועלכן ער האָט אריינגעלייגט צוואַנציק יאָר פּראַצע!

ווי באַקאַנט, האָט א. ראַבאָי אַוועקגעגעבן זעקס יאָר פון זיין לעבן אין דער ווייטער וועסט און אויף די ניי־ענגלאַנדער פעלדער. אין אָט דער צייט האָט ער

קיין וואָרט נישט געקאָנט שרייבן, אַזוי פאַרנומען איז ער געווען. ער האָט גוואַלדיק ליב געהאַט די ערד, אָבער די אומשטענדן האָבן אים באַזיגט.

פּראַכטפולע בילדער פון בעסאַראַבער יידישן לעבן געפינט מען אויך אין דעם גאָר־לעצטן ראַבאָאישן ראָמאַן „קליינע יידעלעך", וועלכער איז נאָך נישט אַרויס אין בוך־פאָרם.

די קליינע יידישע קינדער, וואָס האָבן זיך געראַטעוועט אַלס קאַנטאָניסטן און אויפגעבויט דאָס דאָרף שאַיעווקע אין בעסאַראַביע, זיינען דאָס די פּיאָנערן, וואָס האָבן מיט זייער שווייס און בלוט פאַרפלאַנצט די ערשטע יידישע קאָלאָניעס ביים דניעסטער. וואָס פאַר אַ פאַרכאַפּנדיקע, רירנדיקע סצענעס ראַבאָי פירט־דורך אין אָט דעם ראָמאַן!

די ראָמאַנטיק פון ראַבאָיס ערשטע ראָמאַנען רופט זיך אָפּ ווידער אין די געשטאַלטן פון די צוויי בעסאַראַבער יוגנטלעכע, שאַיע און פאַטאַ־מאַריע, אָבער אין אַ ניי און לויטער ליכט, ריין פון יעדער סימבאָליק. דאָס איז אַ ראָמאַנטיק, וואָס באַשטראַלט דעם געזונטן קערנדיקן רעאַליזם.

עס וואָלט געווען אַ גרויסער געווינס פאַר דער יידישער ליטעראַטור בכלל און פאַר די בעסאַראַבער יידן בפרט, ווען ראַבאָיס צוויי ראָמאַנען „בעסאַראַבער יידן" און „די קליינע יידעלעך" וואָלטן אַרויסגעגען געוואָרן אין אַ נייער ספּעציעלער אויפלאַגע. דאָס בוך „זייגענע ערד" („בעסאַראַבער יידן"), אַרויסגעגעבן אין ווילנע, איז אַפילו נישט בנמצא אין אַמעריקע.

ראַבאָיס רייכע ליטעראַרישע ירושה דאַרף געבראַכט ווערן צו די ברייטע פאָלקס־מאַסן אין אַ צוגעגלעכער, נישט־טייערער אויפלאַגע. דאָס וועט זיין דער בעסטער אָנדענק פון גרויסן שריפטשטעלער אייזיק ראַבאָי.

אייזיק ראַבאָיס ביאָגראַפיע

א. ראַבאָי איז געבוירן געוואָרן אין יאָר 1883, אין דער וואָך פון חנוכה, איז זאַוואַליע, קאַמענעץ־פּאָדאָלסק, לעבן דניעסטער. ווען נאָך אַ קליין קינד, ציען זיך זיינע עלטערן אַריבער קיין רישקאַן, בעסאַראַביע. זיין פאָטער, אַלס פּאָטש־טאַר, האָט געהאַט אַ סך פערד און ראַבאָי האָט זיך געלערנט אַרומגיין אַרום זיי.

ער לערנט אין חדר ביז 12 יאָר, אַ פּאָר יאָר נאָכדעם זיצט ער אין בית־מדרש און לערנט ביז ער באַקענט זיך מיט דער רוסישער ליטעראַטור. צו זעכצן יאָר הויבט ער אָן שרייבן דערציילונגען אין העברעאיש, רוסיש און אין יידיש.

געקומען קיין אַמעריקע אין סעפּטעמבער, 1904 און אַרבעט ביי דאַמען־היטלעך און ביי פּוטערוואַרג. זיין ערשטע זאַך מיט דעם נאָמען „שטריכן" געדרוקט אין פרילינג 1906 אין דער „וואַרהייט".

אין 1908 לערנט ער זיך אין אַגריקולטור־שול אין וואוהבאַין, ניו דזשוירזי. קריגט דיפּלאָמע אין 1910. גאַנצע זעקס יאָר האָט ער פאַרבראַכט אויף אַ פערד־ראַנדזש אין נאָרד־דאַקאָטע און אויף זיין פאָטערס פאַרם אין קאָנעקטיקוט און קיין וואָרט ניט געשריבן.

אין 1913 האָט ער התונה געהאַט און באַזעצט זיך אין ניו יאָרק. ער שרייבט זיין ערשטן ראָמאַן „הער גאָלדענבאַרג".

פון זיינע געדרוקטע ווערק זיינען: „איך דערציל", „הער גאָלדענבאַרג", „אַ פּאַס פון ים", „דאָס ווילדע לאַנד", „בעסאַראַבער יידן" („אייגענע ערד"), „איז געקומען אַ ייד קיין אַמעריקע", „די ניין ברידער", „דער יידישער קאַובאָי".

נאָך ניט געדרוקטע אין בוך־פאָרם: אַ פּאָר בענדער דערציילונגען, 3 בענדער אויטאָביאָגראַפיע, „די קליינע יידעלעך", זיין דראַמע „שטעביק דראָט", און די דערציילונג וועגן די „שלום עליכם הייזער".

אין חודש דעצעמבער, 1939, איז געפּייערט געוואָרן זיין 30־יאָריקער יובילײ.

א. ראַבאָי איז געשטאָרבן דעם 10טן יאַנואַר, 1944.

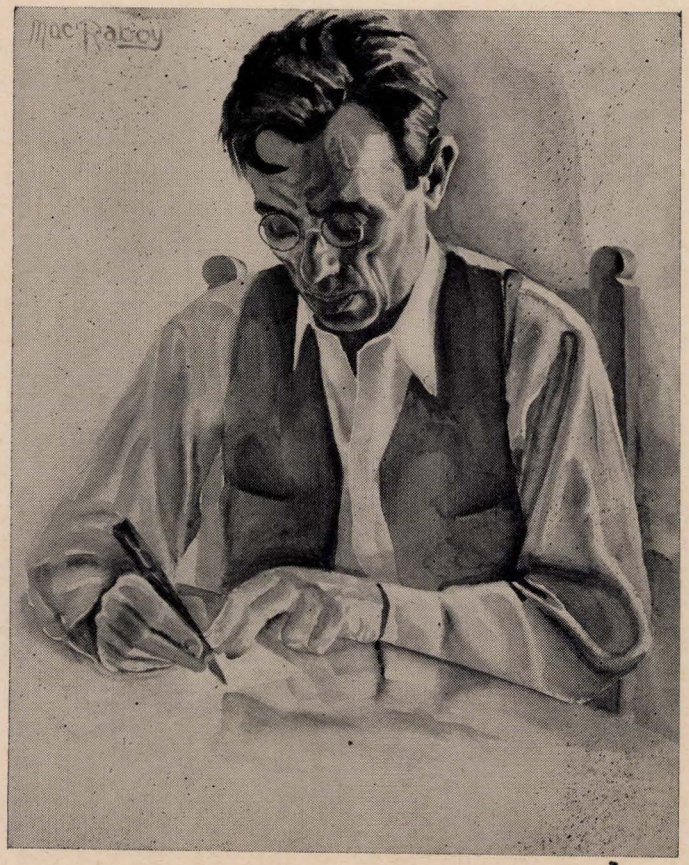

אייזיק ראַבאָי — געצייכנט פון זיין זון

בעסאַראַבער ביים אַמעריקאַנער יידישן טעאַטער

פון יעקב מעסטל

אויפן וועג צווישן רומעניע און אַלטן רוסלאַנד, איז בעסאַראַביע אָפט געווען די „אָפּשטעל־קרעטשמע" פאַר וואַנדערנדיקע אַקטיאָרן. יידישע פּאַדריאַטשיקעס, וועל־כע פלעגן (ארום 1877) אַריבערקומען פון רומעניע קיין קישינעוו, האָבן געוואוסט נאָכצודערציילן וואונדער וועגן די יאַסער יידישע פאָלקס־זינגער און גאָלדפאַדענס טעאַ־טער, בפרט וועגן די לידלעך פון דעם קאָמיקער זיגמונד מאגולעסקאָ, וועמען זיי האָבן געהערט זינגען אין יענעם טעאַטער. האָט מען אין די קישינעווער ווייַנשענקען נאָכ־געזונגען די אַלע לידער, און אזוי ארום איז קישינעוו באַקאַנט געוואָרן מיט יידיש טעאַטער נאָך איידער עס

יעקב מעסטל

האָט זיך דאָרט אפילו באוויזן א יידישע טעאַטער־טרופּע. אָבער שוין אַרום 1879 קומט קיין קישינעוו די טרופּע פון נפתלי גאָלדפאַדען (א יינגערער ברודער פון אברהם גאָלדפאַדען), אין וועלכער עס האָבן זיך געפונען די שפּעטער באַרימטע אַקטיאָרן יעקב פּ. אדלער, ישראל ראָזענבערג, יעקב קאצמאן, אברהם פישקינד א. א. און הגם די טרופּע האָט דאָרט קיין באַזונדערן דערפאָלג ניט געהאַט, פלעגן דאָך פון צייט צו צייט יידישע טעאַטער־טרופּעס פאַרבלאָנדזשען קיין קישינעוו און אין די אַרו־מיקע שטעטלעך, און אַזוי אַרום איז אויך בעסאַראַביע געוואָרן אַ באָדן פאַר יידיש טעאַטער.

איז אויך דאָרט אויסגעוואקסן א גאנצע ריי יידישע שוישפּילער, ווי חיים גוטמאַן (פון פאַלעשט), פרויקע סאָראָקין, פינקוס איזבעסקא, לייבל אייזערמאַן, רעגינא סימאָוויטש (אַלע פון קישינעוו), אברהם בערקאָוויטש (פון קאַהול), מאָריס בראון (פון בעלץ), סאָפיאַ ביי און דער בינע־ און פילם־שוישפּילער בנימין סאדיגורסקי (ביידע פון קאַלאַראַש), די העברעאיש־יידישע „הבימה"־שוישפּילערן חוה יאָעליט (פון אָרעיעוו) א. א. *)

אין אָט יענער נפתלי גאָלדפאַדען טרופּע, וועלכע האָט דעמאָלט געשפּילט אין גראסמאנס קישינעווער שטאָטישן טעאַטער, האָט אָנגעהויבן זיין בינע־קאַריערע אַלס סטאַטיסט איינער פון די גרעסטע (לויט דער מיינונג פון יידישע טעאַטערלייט — טאַקע דער גרעסטער ביז איצט, אחוץ שילדקרויט) יידישער שוישפּילער — דוד קעסלער. געבוירן 1860 אין קישינעוו, אַ זון פון אַ דאָרטיקן שענקער, האָט קעסלער קיין באַזונדערע, אַלגע־מיינע אָדער פאַכמענישע בילדונג ניט גענאָסן. אָבער א דאַנק זיין גרויסן איינגעבוירענעם טאַלאַנט, בפרט אָבער צוליב זיין וואונדערבאַרער שטים צו זינגען, איז ער באַלד דערהויבן געוואָרן צו איינעם פון די אָנגעזעענסטע דאָרטיקע שוישפּילער. וואַנדערנדיק מיט פאַרשיידענע טרופּעס איבער רוסלאַנד, איז אויך קעסלער געטראָפן געוואָרן דורכן פאַרבאָט אויף יידיש טעאַטער. ער קומט דעמאָלט מיט א טרופּע קיין רומעניע, און פון דאָרט, יולי 1886, קיין ניו יאָרק ווי דער „הויפּט־ליבהאבער" פון מאָגולעסקאָס טרופּע. ערשט דאָ אַנטוויקלט זיך זיין גרויסער טאַלאַנט און ער ווערט באַלד באַקאַנט ווי איינער פון די בעסטע יידישע שוישפּילער סיי אין דער אָפּערע־טע, סיי אין דער דראַמע, בפרט אין די גאָרדין־פּיעסעס. צו זיינע באַרימטע ראָלן געהערן פינסקיס „יאַנקל דער שמיד", יאַנקל שאַבשאָוויטש פון אשס דראַמע "גאָט פון נקמה", קאָברינס „יאַנקל בוילע", גאָרדינס „שלמה'קע שאַרלאַטאַן" און „הערשעלע דובראוונער" פון „גאָט, מענטש און טייוול". די גראַמאַפאָן־פּלאַטע פון זיין „מזמור לדוד", וואָס ער פלעגט זינגען אין אָט דער ראָל, איז היינט א יקר־המצאות ווי א קאַרוזאַ־פּלאַטע. דעם 14טן מאַי, 1920 איז קעסלער געשטאָרבן אין ניו יאָרק. נאָך ביי זיין לעבן איז דער היינטיקער סעקאָנד עוועניו טעאַטער אָנגערופן געוואָרן אויף קעסלערס נאָמען, און ס'איז פיל געשריבן געוואָרן וועגן קעסלערן דעם אַקטיאָר

*) די רשימה פון אַלע אַקטיאָרן, וועלכע ווערן דערמאָנט אין דעם אַרטיקל, איז צוזאַמענגעשטעלט דורך דער שוישפּילערן שרה קינדמאַן. וועגן ביאָגראַפישע איינצעלהייטן, זע: זילבערצווייג־מעסטל'ס „לעקסיקאָן פון יידישן טעאַטער", באַנד 1 און 2.

און מענש. עס זיינען אויך דערשינען „דערינערונגען" פון דוד קעסלער, און אין 1930 האָט מ. אָשעראָוויטש פאַרעפנטלעכט א בוך „דוד קעסלער און מוני ווייזענ־פריינד—צוויי דורות יידיש טעאַטער". קעסלערס טאָכטער, איידא, איז א יידישע אקטריסע.

פון קישינעוו שטאַמט אויך דער אין זיין צייט באַ־קאַנטער שוישפּילער לעאָן בלאַנק. באַגאַבט מיט אַ זעל־טענעם טאַלאַנט (הגם פאַר דער בינע ווייניק קולטיווירט), איז ער באַרימט געוואָרן באַזונדערס אין גאָרדין־רעפּער־טואַר — אַלס כאַצקל דראַכמע (אין „גאָט, מענש און טייוול"), טוביה האביוני („אלישע בן אבויה"), מלכיאל גארבער („דער מטורף") א. דגל., און אויך אין אייניקע פּיעסעס פון קאָברין און ליבין. די לעצטע יאָרן פון זיין לעבן האָט ער ליידער אָפּגעגעבן מער דעם ביליגערן סאָרט טעאַטער (אין שניט פון סיגעלס „דער שכור").

קישינעווער זיינען אויך דער באַקאַנטער אָפּערעטן־און פילם־שוישפּילער מוני סערעבראָוו, דער פיינער שוי־שפּילער שמואל איריס (איצט אין בוענאָס איירעס, אַר־גענטינע), די אַקטריסעס קלאַראַ האניגמאַן און פּאולינע ווייס, דער אקטיאָר לעאָן נאדאלסקי, דער סופליאָר, טע־אַטער־מענעדזשער און פּיעסן־שרייבער אסקאר אסטראף (יהושע אסטריצקי), די שוישפּילערן ראזעטא קאָן (לעצטנס מיטן יידישן קונסט־טעאַטער), וועלכע פלעגט יאָרנלאַנג פאַרטרעטן אין ראָלן די באַרימטע קעני ליפּצין, און איר שוועסטער איידא קאָן.

אַלס צווייט־גרעסטער נאָך קעסלערן איז אַנערקענט דער קאָמיקער און כאַראַקטער שוישפּילער זיגמונד מאַ־גולעסקאָ (זעליק מאַגילעווסקי), געבוירן דעם 16טן דע־צעמבער 1858 אין זלאַטאָפּאָליע. נאָך קינדווייז איז ער געווען א משורר ביי ניסן בעלזער אין קישינעוו, שטו־דירט דערנאָך אין קאָנסערוואַטאָריע אין בוקאַרעסט, זינגט אַלס כאָריסט אין א פראַנצויזישער אָפּערעטן־טרופּע און אין א קירכן־כאָר, ווערט שפּעטער אַ כאָר־דיריגענט, ביז אברהם גאָלדפאַדען נעמט אים אריין אין זיין טרופּע אין בוקאַרעסט, וואו ער שפּילט דאָס אייניקל אין דער קאָמעדיע „די באָבע מיטן אייניקל" און די פרויען־ראָל רחל׳ע אין „די אינטריגע, אָדער דוואסיע די ספּלעט־ניצע". עס נעמט ניט לאַנג און מאגולעסקא ווערט באַ־רימט מיט זיינע קאָמישע ראָלן און דער עיקר מיט זיינע לידלעך, וואָס ער פאַרפאַסט ס׳רוב אליין. אין 1886 קומט ער קיין ניו יאָרק און ערשט דאָ האָט ער באמת א מעגלעכקייט צו אַנטוויקלען זיין טאַלאַנט ווי אַן אַקטיאָר און לידער־שרייבער. (מאגולעסקא האָט אויך געזאָלט אָנשרייבן די פּיעסעס „דער פאַלשער מופת" און „א יאַריד אויפן הימל"). ב. גאָרין האַלט, אז „מאגולעסקא איז געווען גרויס אלס כאַראַקטער־שוישפּילער און אויף דעם געביט האָט ער זיין גלייכן אויף דער בינע ניט געהאַט". און יעקב פּ. אדלער האָט אויף אים געזאָגט: „פאַר אונזער זיגמונט מאגולעסקא דאַרפן מיר אַלע די היטלען ארונטערציען".

מאגולעסקא איז געשטאַרבן דעם 4טן פעברואַר, 1914, אין ניו יאָרק. דער „פאָרווערטס" האָט איז 1909 אָנגעהויבן דרוקן זיין ביאָגראַפיע (געשריבן דורך אייב קאהאן), און נאָך מאגולעסקאס טויט אָפּגעדרוקט נאָך עטלעכע קאַפּיטלען (געשריבן דורך לעאָן גאָטליב). אויך מאגולעסקאס טאָכטער, בעסי, איז א יידישע אַקטריסע.

ווי אַ בעסאַראַבער ווערט פאַררעכנט דער באַדייטנ־דער דראַמאַטישער און פילם־אקטיאָר איזידאָר קעשיר (געבוירן ניט ווייט פון קישינעוו, איצט מיטן יידישן קונסט־טעאַטער), וועלכער איז לאַנגע יאָרן געווען דער בינע־אַסיסטענט צו יעקב פּ. אדלער און בערטא קאַליש. דער באַקאַנטער אָפּערעטן־און פילם־שוישפּילער משה אוישער (א ליפּקאַנער), וועלכער איז אויך איינער פון די פיינסטע יידישע קאָנצערט־זינגער און איצט אפשר דער פּאָפּולערסטער עמוד־קינטלער דאָ אין אַמעריקע. פון דעם זעלבן זשאַנר ווי משה אוישער איז דער זינגער און שוישפּילער לעאָן גאָלד (איצט מיט דעם יידישן קונסט־טעאַטער), וועלכער שטאַמט פון בעלץ. אין בעלץ איז אויך געבוירן זיגמונד ווייטרויב, אין זיין צייט א באַקאַנטער שוישפּילער און טעאַטער־אונטערנעמער. זיין פרוי, רבקה (איצט מיטן יידישן קונסט־טעאַטער) און זיין טאָכטער פרענציס זיינען יידישע אַקטריסעס. זיין זון איז א טעאַטער־פאַרוואַלטער און דער פרעזידענט פון די ענגלישע טעאַטער־אָנגעשטעלטע.

אין אטעק איז געבוירן געוואָרן די אקטריסע בעסי דזשייקאָבסאָן, די פרוי פון שוישפּילער און טעאַטער־מענעדזשער יוסף דזשייקאָבסאָן. אירע קינדער, היימי, אוירווינג און הענריעטא זיינען יידישע אקטיאָרן. אַן אָטעק׳ער איז אויך געווען דער שוישפּילער יעקב גרינ־בערג, ווי ס׳איז דער אקטיאָר און בינע־פאַרוואַלטער הערי האכשטיין, זיין שטיף־ברודער, יעקב האכשטיין, שוישפּילער און בינע־פאַרוואַלטער, איז געבוירן געוואָרן אין א בעסאַראַבער דערפל, קיטערשיקע. פון סעקוראַן האָט געשטאַמט דער שוישפּילער יעקב וועקסלער, אַ לאַנג־יאָריקער עקזעקוטיוו מיטגליד און וויצע־פּרעזידענט פון דער „יידישער אקטיאָרן יוניאָן", אויך דער שוי־שפּילער און טעאַטער־מענעדזשער סאול דיקשטיין. א סאָראַקער איז דער זינגער און שוישפּילער מישע בעסאַראַבאָוו (איטעלסאָן), וועלכער איז אויך א געוויסע צייט געווען כאָר־דיריגענט, אויך דער אַרטעף־שפּילער מאַקס שניידערמאַן; אַן אַקערמאַנער — דער אַקטיאָר באָריס אויערבאַך (איצט מיטן יידישן קונסט־טעאַטער), און א פאַלעשטער — דער שוישפּילער בן־ציון בערדי־טשעווסקי (בערדיטשעווער, איצט אין בוענאָס איירעס, אַרגענטינע).

אויך אויפן געביט פון שרייבן פּיעסעס האָט בעסאַ־ראַביע צוגעטראָגן א חלק. אחוץ אליעזר שטיינבארג, (א ליפּקאַנער), וועמענס פיינע מעשה׳לעך און משלים עס ווערן אָפּט פאַרגעטראָגן פון דער בינע, און משה שיפּריס, (א בעלצער) וועלכער שרייבט קינדער־פּיעסעס און באַאַרבעט אָפּט סצענקעס פאַר דער בינע, איז אויך

געשפּילט געוואָרן א פּיעסע („שטעכיק דראָט") פון א. ראַבאָי (אַ רישקאַנער).

דער באַקאַנטער זשורנאַליסט, עסייאיסט און טעאַטער־קריטיקער יעקב באַטאשאַנסקי, וועלכער האָט אָנגעשריבן עטלעכע פּיעסעס און רעוויוס ,וואָס זיינען געשפּילט געוואָרן אין איראָפּע און זיד־אַמעריקע, שטאַמט פון קיליע (וואוינט איצט אין בוענאָס איירעס, אַרגענטינע). ער האָט אויך איבערזעצט אייניקע פּיעסעס פאַר דער בינע. אין בוך־פאָרם איז אַרויס זיין טראַגיקאָמעדיע „הערשעלע אסטראפּאליער" און גראָטעסקן און בילדער פונם יידישן אַקטיאָרן־לעבן „נאָך דער פאָרשטעלונג". פון בעלץ שטאַמט דער דיכטער אפרים אויערבאַך, לאַנג־יאָריקער טעאַטער־רעצענזענט פון דעם „מאָרגן־זשורנאַל", וועלכער האָט אויך געשריבן איינאַקטערס. אַן אָטיק'ער איז הערש גודעלמאַן, וועלכער האָט געשריבן פּיעסעס און געווען רעדאַקטאָר־אַרויסגעבער פון דעם צוויי־וואָכנבלאַט „דער טעאַטער־שטערן" (7־1926). זיין ברודער, דער סקולפּטאָר אהרן גודעלמאַן, האָט אָפט געשאַפן מאַסקעס און ביוסטן פאַרן יידישן טעאַטער. דער לאַנג־יאָריקער רעדאַקטאָר פון דער טעאַטער־אָפּטיילונג אין דער פילאַדעלפיער „די יידישע וועלט", משה מלמד, וועלכער האָט אויך געשריבן איינאַקטערס, קומט פון אונגעני.

אין קישינעוו איז געבוירן געוואָרן ראובן פערלמוטער, דער גרינדער און מיטשפּילער פון „פּראָגרעסיוו דראַמאַטיק קלאָב", וועלכער פלעגט אויך שרייבן פּיעסעס און „סקעטשעס" פאַר די יידישע וואָדעוויל־טעאַטערס. ער איז אויך געווען דער רעדאַקטאָר־אַרויסגעבער פון דער אילוסטרירטער מאָנאַטשריפט „דיא טהעאַטער וועלט" (1908 און 1909). אַ קישינעווער איז אויך שמואל דייקסעל, דער פערפאַסער פון צענדליקער פּיעסעס און איינאַקטערס, וואָס זיינען געשפּילט געוואָרן אין ליבהאבער־קרייזן און קעמפּס, וואו ער איז געווען קולטור־דירעקטאָר און רעזשיסאָר. אין 1925 איז דערשינען זיין באַנד „10 איין־אַקטערס".

אַ בריטשאַנער איז געווען דער טעאַטער־שרייבער יצחק גאַניקמאַן. לעאָן האַפּמאַן, לאַנג־יאָריקער פּרעס־אַגענט פון יידישן קונסט־טעאַטער, איז געווען א בענדערער, און דזשעק טשעריש (יצחק יעקב חרש), דער לאַנג־יאָריקער יידיש־ענגלישער פּרעס־אַגענט פון יעקב בן־עמי, שטאַמט פון זגוריצא.

ווי ס'איז צו זען — אַ גאַנץ וואַזשנער צעטל בעסאַראַבער־יידישע טעאַטער־קינסטלער. אונטער דער השפּעה פון די סאָוועטישע מלוכה־טעאַטערס און זייערע טעאַטער־סטודיעס, וועט בעסאַראַביע־מאָלדאַוויע מסתם נאָך זייער אַסך בייטראָגן פאַר דער יידישער בינע.

דוד קעסלער

משה אוישער
ווען ער האָט פאַרלאָזט ליפּקאַן

איזאַ קרעמער

צען טויזנט יידן וואוינען שוין אין דער באַנייטער קישינעוו

אַ בריוו פון קישינדעוו

פון יאַנקל יאַקיר

ניט לאַנג צוריק האָט די מאָלדאַווישע רעפּובליק געפייערט דעם יאָרטאָג פון איר באַפרייאונג. אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם דאָזיקן יום־טוב האָט דער העכסטער סאָוועט באַלוינט 400 בירגער, צווישן זיי אַ היפּשע צאָל יידן. כדאי איז צו דערמאָנען אָט יענע פריידיקע ציפערן, וועלכע ווייזן דעם צושטייער פון די יידישע מאַסן אין דער פּאַטריאָטישער אויפבוי־אַרבעט פון אונזער זוניקער מאָלדאַוויע.

מיר וועלן אָנהויבן מיט קישינעוו. אין די שווערע יאָרן פון דער רומעניש־באַיאַרישער הערשאַפט האָבן אין קישינעוו געוואוינט אַריבער זיבעציק טויזנט יידן. ווי נאָר קישינעוו איז געוואָרן אַ סאָוועטישע שטאָט, האָט די צאָל פון דער יידישער באַפעלקערונג באַדייטנד זיך פאַרגרעסערט. דער נייער, געזונטער סאָוועטישער שטייגער האָט געווירקט אָפּפרישנדיק אויף אַלע לעבנס־געביטן.

צוגלייך מיט אַלע אַנדערע סאָוועטישע בירגער האָבן אויך די יידן מיט חשק און ענטוזיאַזם — יעדערער לויט זיין באַרוף און לויט זיינע מעגלעכקייטן — זיך אַ נעם געטאָן איבערבויען זייער לעבן אויף געזונטע יסודות. דאָס איז אָבער, ליידער, געווען ניט אויף לאַנג. באַלד זיינען אָנגעקומען די ווילדע פאַשיסטישע האָרדעס און האָבן אָנגעמאַכט אין קישינעוו אַ שרעקלעכן חורבן... בעת דער אָקופּאַציע זיינען פאַרניכטעט געוואָרן העכער צוועלף טויזנט הייזער. אָנשטאָט פאַבריקן און זאַוואָדן — אַן אָנוואַלגער פון הרודעס שטיינער. פונם קישינעווער פילצאָליקן יידישן קיבוץ האָבן זיך, אַ חוץ די צוואַנציק טויזנט עוואַקוואירטע אין סאָוועטישן הינדערלאַנד, געראַטעוועט בדרך נס בלויז געציילטע.

דאַן איז ווידעראַמאָל — און דאָס מאָל שוין אויף שטענדיק — געקומען די רויטע אַרמיי. יידן האָבן אָנגעהויבן זיך אומקערן אין זייער אַלטער היים. היינט צו טאָג האָבן קיין קישינעוו זיך אומגעקערט ביי צען טויזנט יידן, און זייער צאָל וואַקסט אָן אויפהער. די יידישע שפּראַך קלינגט אויף די קישינעווער גאַסן ווידער הייַמיש. טאָג נאָך טאָג ווערן צעשטערטע שטיבער אַלץ ווייניקער. עס פאַרשווינדן די הרודעס שטיינער, זעעוודיג ווירן די בלינדע פענצטער.

אין קישינעוו האָבן זיך אַלעמאָל געפונען פיל יידישע באַלמעלאָכעס — געניטע מייסטערס. איצט פאַרנעמען יידן אַן אָנגעזען אָרט אין די פאַרוואַלטונגען פון די שטאָטישע האַנטווערקער־אַרטעלן. אַ גוטן נאָמען האָבן אין שטאָט די אַרטעלן „באָלשעוויק", „8טער מאַרט", „קאָאָפּעראַטאָר", „אינוואַלידן־אַרטעל", און אַנדערע, וואָס זייערע פאַרוואַלטערס, פליישמאַן, רויטמאַן, גאָלדענבערג, בלאָוואל זיינען באַלוינט מיט מלוכה־גראַמאָטעס. אין אָט די אַרטעלן אַרבעטן העכער אַנדערהאַלטן טויזנט יידן, וועלכע שטייגן סיסטעמאַטיש איבער זייערע אַרבעטנאָמעס אויף 50־60 פּראָצענט.

צייכענען זיך אויס אין אינדוסטריעס

קישינעווער יידן פאַרנעמען אַ בכבוד'יקן אָרט אין דער אָרטיקער אינדוסטריע. דער שטעל־פאַרטרעטער פון מאָלדאַווישן פאָלקס־קאָמיסאַר פאַר אָרטיקער אינדוסטריע איז דער אינזשענער פּנחס טורקעניטש. דירעקטאָר פון דער בוימל־פאַבריק, וועלכע האָט געהאַט אַ שם איבער גאַנץ בעסאַראַביע, און וואָס די פאַשיסטן האָבן זי פולשטענדיק חרוב געמאַכט, איז יאַנקעל טויבערמאַן. די פאַבריק איז אויפגעשטעלט געוואָרן אין גאָר אַ קורצער צייט. ביי היינטיקן טאָג אַרבעטן אין איר 300 אַרבעטער, צווישן זיי אַ היפּשע צאָל יידן. דאָרט זיינען אויך פאַראַן סטאַכאַנאָווצעס, וועלכע פילן אויס זייער נאָרמע אויף 200 פּראָצענט.

צווישן די אַרבעטער פון דער קישינעווער עלעקטראָסטאַנציע געפינען זיך 40 פּראָצענט יידן. אַלס איינעם פון די בעסטע אַרבעטער רופט מען דאָ אָן יחיאל קאָבער־באַרגן, וועלכער האָט מאָנטירט די ערשטע מאַשינען.

ניט קיין קליינעם אָנטייל האָבן די יידן גענומען אינם אויפשטעלן די אָרטיקע פּאָליגראַפישע אינדוסטריע. דער דרוקער איציק קוסטער איז דאָ באַוואוסט אַלס אַן אויסגעצייכנטער ראַציאָנאַליזאַטאָר. צווישן די בעסטע זעצערס אין מאָלדאַוויע זיינען, צווישן אַנדערע, פאַרראַכנט אויך די אַרבעטער פון דער ערשטער קישינעווער דרוקעריי זעליג גאָלדשטיין, מאיר מאַנדעלבוים און קלמן שעכטער.

די היטלעריסטישע רוצחים, וואָס האָבן כמעט גאַנץ

מאָלדאַוויע פאַרוואַנדלט אין א „מדבר־זאַנע", האָבן בעת זייער בהלה׳דיקער פליטה בכיון איבערגעלאָזט אַ גרויליקע ירושה — פלעק־טיפוס און פאַרשיידענע ווענע־רישע קראַנקהייטן. אָט דעם פינצטערן שותף פונם פאַשיזם האָבן מיט גרויס מסירת־נפש באַקעמפט די אָרטיקע דאָקטוירים, צווישן וועלכע די יידן ציילן העכער 70 פּראָצענט. אין אַלע פאָלקס־שיכטן זיינען גוט באַקאַנט און באַליבט דער טעראַפּעווטע חיים וואָראָנע, די דאָקטוירים מאיר שאבעלמאַן, וו. גאָלדבערג און לייב פריד־מאַן, די כירורגן ב. קראַסילשטשיק און אהרן קוואַסמאַן. אין דער יורידישער וועלט זיינען באַקאַנט די פּראָקוראָרן קאָטליאַר, שאַנדראָווסקי און די אַדוואָקאַטן גלינבערג, פאָגיס און אַנדערע.

א סך האָבן אויפגעטאָן פאַר דער אויפריכטונג פונם רואינירטן באַן־פאַרקער דער אינזשענער מאַיאָרסקי, וואָס איז צום אייזנבאַנער־טאָג באַלוינט געוואָרן מיטן אָרדן פון דער רויטער פאָן, די באַן־אַרבעטער — די קאָמיוגיסטן לייב טאָקער און משה קופּערוואַסער, דער מאַשיניסט־לונינעץ אַלטער גאָלדענטאַל און צענדליקער אַנדערע.

יידישע שרייבער, מוזיקער מאַלער

יידן פאַרנעמען אויך אַ ריי וויכטיקע אַמטן אין די פאָלקאָמאַטן פאַר האַנדל און פינאַנצן, א. א. וו. אַ גרויסן אַנטייל נעמען זיי אינם קולטור־ און קונסט־לעבן פון דער סאָוועטישער מאָלדאַוויע. די פאַרדינסטפולע לערערן פריידע לייבמאַן האָט ממש אויף חורבות אויפגעשטעלט אַ מוסטערהאַפטע העכערע שול. אין קישינעוו זיינען באַוואוסט די לערער חנה לעווין, מ. ראַזומני, ס. בארטניק און אַנדערע. שטאַרק פּאָפּולער איז דער אָנגעזעענער היסטאָריקער נחום נאַרצאָוו, וועלכער האָט געשאַפן ביי פופציק וויכטיקע ווערק צו דער געשיכטע פונם מאָלדאַווישן פאָלק. אינם היסטאָרישן אינסטיטוט אַרבעטן פרוכטבאַר די יונגע יידישע געלערנטע פ. גילמאַן, ב. לעמפּערט און מ. קידעל.

איינער פון די באַדייטנסדיקסטע מאָלער אין מאָלדאַוויע איז משה האַמבורג. זיין בילד „די קללה" וואָס שפּיגלט אָפּ די אימה׳דיקע רציחות פון די דייטשע פאַרכאַפּערס, איז א גרויס געשעעניש אין דער יונגער מאָלדאַווישער מאָלעריי. באַוואוסט זיינען דאָ אויך די נעמען פון די מאָלער ג. יוסטער, זשענטע גאַמבורד, משה פּאָלינגער און דער זייער פעאיקער סקולפּטאָר דיבינאָווסקי.

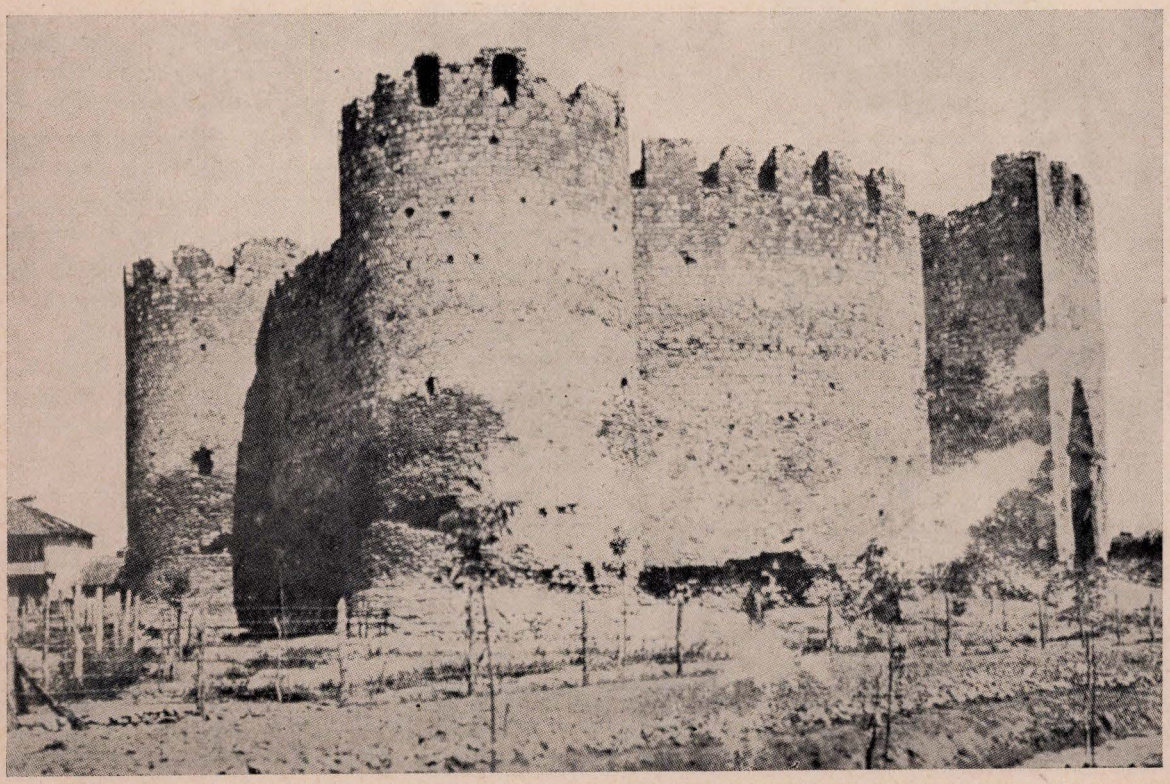

דער טערקישער שלאָס אין סאַראָקע

בעסאַראַבער יידן אין אַמעריקאַנער טריידס

פון הערי (כראָמאָי) זילבערמאַן

עס איז אייגנטלעך ניט פאַראַן קיין איין טרייד, אָדער פּראָפעסיע, קיין פאָרם פון פּרנסה, וואו עס זאָלן זיך ניט געפינען קיין בעסאַראַבער. אָבער עס זיינען פאַראַן אַ פּאָר אינדוסטריע, אין וועלכער בעסאַראַבער יידן זיינען אַ דאָמינירנדיקע מערהייט.

אין דער פאָר־אינדוסטריע, צום ביישפּיל, זיינען אַ מערהייט דיעלערס, מאַנופעקטשורערס און אַרבייטער, בעסאַראַבער. די יוניאָן איז אין גאַנצן אונטער דער פירערשאַפט פון בעסאַראַבער.

אין דער דרעס־אינדוסטריע ווידער, זיינען פאַראַן אייניקע בעסאַראַבער מאַנופעקטשורערס און קאָנטראַקטאָרס, אָבער די פּרעסערס זיינען אין דער גרעסטער מערהייט בעסאַראַבער און די יוניאָן איז אין גאַנצן אונטער דער פירערשאַפט פון בעסאַראַבער.

פאַרשטייט זיך אַז די פירערשאַפט איז ניט דערווייל געוואָרן, ווייל זיי זיינען בעסאַראַבער. אַ סך פון די וועלכע האָבן אפילו ניט געוואוסט די אָפּשטאַמונג פון די, פאַר וועמען זיי האָבן געשטימט. די געאָגראַפישע אָפּשטאַמונג פון די פירער, האָט גאָר ניט בייגעשטייערט צו זייער דערוויילונג, אָבער דאָך איז די פירערשאַפט אין די צוויי טריידס אויסשליסלעך בעסאַראַבער. פאַרוואָס? דער ערשטער ענטפער איז, ווייל אַזוי ווי אַ מערהייט אין פאַך זיינען בעסאַראַבער, איז נאַטירליך אַז די פירער זאָלן זיין בעסאַראַבער. אָבער די פראַגע איז, ווי קומען אַזויפיל בעסאַראַבער, ספּעציעל, אין די צוויי טריידס? אָט די פראַגע וועל איך פּרובירן פאַרענטפערן אויף ווי ווייט מיינע אָרעמע פעאיגקייטן וועלן מיר דינען.

ווען און ווי אַזוי די פאָר־אינדוסטריע האָט זיך אָנגעפאַנגען אין אַמעריקע, איז אַן ענין פאַר זיך און געהערט ניט אַהער. אָבער ווי אַזוי בעסאַראַבער יידן זיינען אָנגעקומען אין די טריידס, דאָס איז אַן ענין וואָס פאַנגט זיך אָן אין די עמיגראַציע־יאָרן, ביים אָנפאַנג פון דעם יאָרהונדערט, און כדי דאָס צו דערקלערן מוזן מיר זיך אומקערן קיין בעסאַראַביע און כאַפּן אַ קוק אויף די פּרנסות פון וועלכע די יידן אין בעסאַראַביע האָבן געצויגן זייער חיונה.

בעסאַראַביע איז ניט געווען באַקאַנט אַלס אַן אינדוסטריעלע געגנט. פאַבריקן פון אַ גרויסן פאַרנעם זיינען אינגאַנצן ניט געווען. די ערד איז געווען פעט, און האָט אַרויסגעגעבן די בעסטע תבואות. די לאַנקעס זיינען געווען גרויס און רייך מיט נאַרהאַפטע גראָזן, און שאָף, און רינד, האָבן געהאַט גוטע פּאַשע און זיך געמערט. אַלערליי גערטנער, ספּעציעל ווייַן־גערטנער, האָבן זיך געפונען לרוב, אָט די אַלע נאַטירלעכע רייכטימער זיינען באַאַרבעט געוואָרן פון די מיליאָנען פּויערים. יידן האָבן געמאַכט אַ לעבן פון האַנדלען מיט די פּויערים.

יידן אין די שטעט האָבן געוואַרט אויף דעם יאַריד, ווען דער פּויער האָט געבראַכט זיינע פּראָדוקטן אין שטאָט און זיי פאַרקויפט און פאַר דעם געלט געקויפט

הערי זילבערמאַן

פּראָדוקטן וואָס יידן האָבן פאַר זיי אָנגעגרייט. אַסך יידן זיינען געפאָרן איבער די דערפער, אָדער ווי מען פלעגט זיך אויסדריקן: „געגאַנגען אויפן דאָרף". זיי פלעגן אָנקויפן וואָס עס האָט זיך געמאַכט, א פעלכל, אַביסל פלאַקס אָדער אַביסל חזיר־האָר. אַ צאָל יידן האָבן געוואוינט אין די דערפער, אָבער זייערע פּרנסות זיינען געווען די זעלבע ווי פון די אַנדערע יידן, מען האָט געהאַנדלט מיט דעם פּויער.

פּויערים האָבן געטראָגן פוטער ווינטערצייט און לייוועגט זומערצייט. און כאָטש זיי האָבן ניט אַלעמאָל געמוזט אָנקומען צו יידישע פאַרמיטלער ווען זיי האָבן באַדאַרפט לייוונט, האָבן זיי אָבער געמוזט אָנקומען צו יידן ווען זיי האָבן באַדאַרפט אַ „קוזשוך", אַ קוטשמע אָדער פאַנטעלאָנעס, געמאַכט פון פעלץ, שאָפענע פעל. צו באַזאָרגן אַ פּאָר מיליאָן פּויערים מיט זייערע פוטערנע בגדים האָבן געמוזט זיין אַסך יידן וועלכע האָבן אויפגעקויפט די פעל, וועלכע האָבן די פעל אויסגעאַרבעט, און זייער אַסך קירזשנערס און קוטשמאַרעס (היטל מאַכער), וועלכע האָבן אויפגעגנייט די פעלצענע בגדים. מיט איין וואָרט אַ גרויסער פּראָצענט פון בעסאַראַבער יידנטום,

פון יענער צייט, האָבן געהאַט א שייכעס צו דער פּעלץ־אינדוסטריע און זיי זיינען געווען פּאָטענציעלע קאַנדי־דאַטן פאַר דער אַמעריקאַנער פאַר אינדוסטריע. צי יענער איז געווען אַ בעל מלאכה וואָס האָט באַאַרבעט שאָפענע פעל, צי אַ סוחר וואָס האָט געהאַט עפּעס א פאַרבינדונג מיט דער אויסבייט פון פעל, אָדער אפילו אַן אייגענער פון אַזאַ סוחר, איז ער געקומען קיין אַמעריקע, איז זיין שיקזאַל געווען באַשטימט — ער איז געוואָרן אַ פאַריער.

וואָס האָט פּאַסירט מיט יענע בעסאַראַבער וועלכע האָבן דאָך ניט געהאַט קיין שייכעס צו דעם געשעפט פון פּעלץ? צו ענטפערן די פראַגע, דאַרף איך בלויז איבער־געבן וואָס עס האָט פּאַסירט מיט מיר ווען איך בין גע־קומען אין דעם געבענטשטן לאַנד. איך האָב ניט געהאַט קיין מלאכה, און קיין איינער פון מיין משפחה איז ניט געווען קיין קירזשנער אָדער אַ סוחר פון פעל. איך בין אָבער געווען אַ געזונטער בעסאַראַבער בחור, זעקס פוס הויך און איך בין געקומען קיין אמעריקע אַרבעטן.

ביי אַ קאָנפערענץ פון עטלעכע מיטגלידער פון מיין משפחה, איז באַשלאָסן געוואָרן אַז איך זאָל ווערן א „ביגלער". איך האָב זיך איינגעהערט צום געשפּרעך גלייכגילטיג. מיך האָט ניט געאַרט וואָס איך וועל טאָן, אַזוי לאַנג ווי איך וועל פאַרדינען. איך האָב בלויז גע־פרעגט וואָס דאָס וואָרט „ביגלער" מיינט. איך האָב געקראָגן אַ דערקלערונג און בין געווען צופרידן, אַז איך גיי אַרבעטן אַלס פּרעסער ביי קליידלעך.

דאָס האָט איינפאַך געמיינט אַזוי, איז אַ גרינער געווען פון דער היים אַן אָנגעהעריגער צו דער פּוטער אינדוסטריע, האָט ער אין אַמעריקע געפונען אַ קרוב אָדער באַקאַנטן וואָס האָט אים אריינגענומען און אים געמאַכט פאַר אַ פאַריער. איז ער געווען גלאַט אַ געזונ־טער בעסאַראַבער בחור, האָט מען אים געמאַכט פאַר אַ ביגלער, אָדער ווי מיר רופן דאָס היינט, אַ פּרעסער.

בעסאַראַבער געפינען זיך אין אַלע טריידס, און אין אַלע פּראָפעסיעס. אָבער פּרעסערס און פאַריערס זיינען פאַראַן פּראָפּאָרציאָנעל מער בעסאַראַבער יידן ווי יידן פון אַנדערע אייראָפּעאישע געגנטן. די היימישע אומ־שטענדן האָבן נאָך דאַן באַשטימט דעם באַרוף פון די מערסטע בעסאַראַבער אין אַמעריקע.

איך וואָלט וועלן באַרירן נאָך אַ פאַזע אין דעם לעבן פון בעסאַראַבער יידן אין אַמעריקאַנער שטעטלעך. איך האָב באַזוכט אסך פון זיי, און איך האָב געפונען אַז אין אייניקע שטעטלעך זיינען פאַראַן זייער ווייניק, אָדער גאָר קיין בעסאַראַבער יידן, אין דער צייט וואָס אין פיל אַנ־דערע זיינען פאַראַן א קאָנצענטרירטע בעסאַראַבער באַפעלקערונג, בעסאַראַבער אָרגאַניזאַציעס, מיט בעסאַ־ראַבער יידן אַלס פירער. דאָס איז אָבער אַן ענין וואָס זאַרף פאַרנעמען מער פּלאַץ ווי איך האָב אין דעם אַרטיקל.

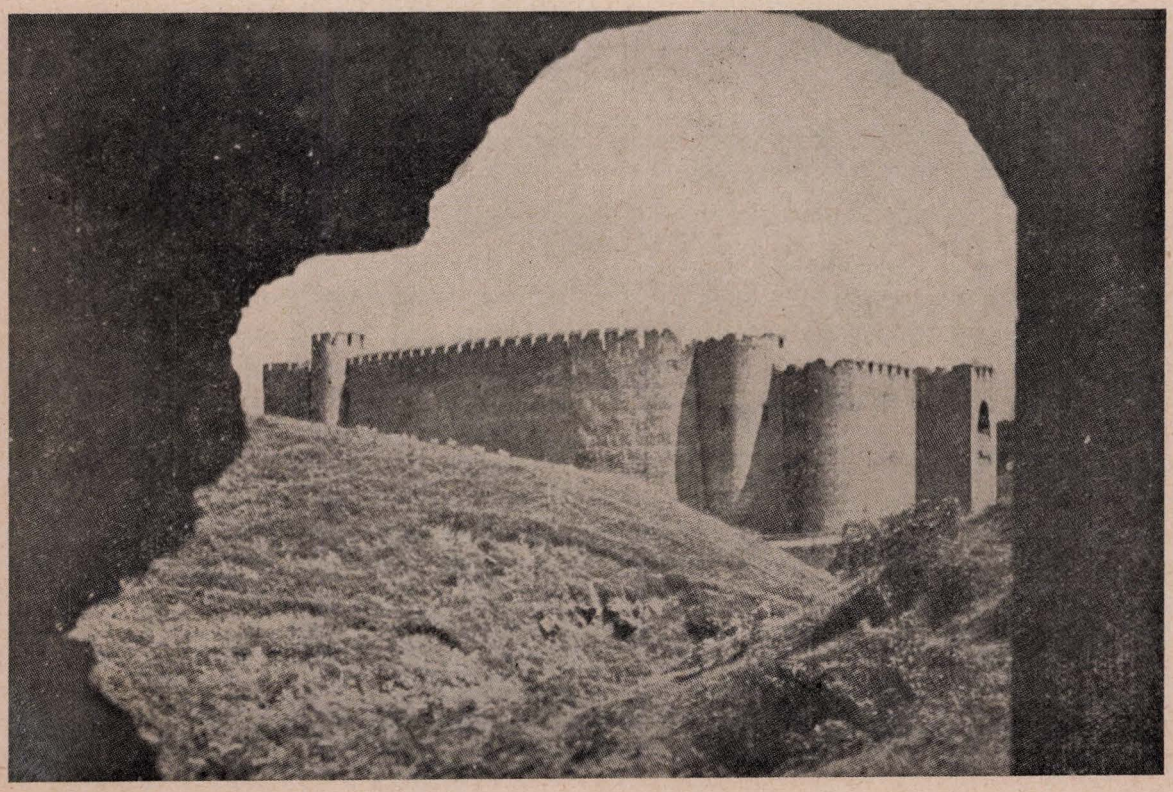

דער טערקישער שלאָס אין כאָטין

אַ וואָרט צו דער בעסאַראַבער פרוי

פון ראָזע שוואַרץ

אַ סך פון אונזערע בעסאַראַבער שוועסטער אין אַמעריקע, פרעגן זיכער פאַרוואָס איך האָב זיך אריינגעוואָרפן מיט לייב און לעבן אין דער רעליף אַרבעט פאַר בעסאַראַביע, וואו איך גיב אַוועק כמעט די גאַנצע טעג צו שאַפן וואָס מער הילף פאַר אונזערע אומגליקלעכע לעבן־געבליבענע יידן אין דער אַלטער־היים. איז מיין ענטפער: איך האָב פאַרלאָזן מיין היים־שטאָט קישינעוו אין 1920, ווען דער רומענישער רעזשים האָט געבושעוועט, באַרויבט יעדן יידן דעם ביסן ברויט, דער עלנט איז געשטיגן פון טאָג צו טאָג, די פאַרפאָלגונגען קעגן יידן איז אַלץ געוואָרן מער אומדערטרעגלעך.

קומענדיק אין דעם פרייען אַמעריקע, וואו איך האָב געפונען ברויט און גלייכע רעכט אַלס מענטש און ייד, האָב איך ערשט געקענט פאַרשטיין בעסער די ליידן פון אונזערע פאַרבליבענע יידן אין דער אַלטער היים, אונטער דעם ברוטאַלן רומענישן רעזשים, מיין איינציקער ציל איז געווען, ווי אַזוי קען מען זיי העלפן.

אין יאָר 1936, האָב איך באַזוכט כמעט גאַנץ בעסאַראַביע. אומעטום געזען דאָס זעלבע בילד פון עלנט און טרויעריקייט, אויף יעדן טריט האָט זיך געמערקט אַז איין ציל האָבן די רומענער: אויסצוראָטן דעם יידן סיי קולטורעל און סיי עקאָנאָמיש, די שטייערן זיינען געווען אַ שווערע לאַסט אויף דעם אָרימען שוסטער, שניידער און געשעפטסמאַן און אינטעלעקטועל — די רעכטן זיינען פאַר די יידן געוואָרן באַגרעניצט אויף אַלע געביטן — די העכערע שולן און אוניווערזיטעטן האָבן געשלאָסן די טירן פאַר די יידישע שטודירנדיקע יוגנט.

איצט, בעסאַראַבער שוועסטער אין אַמעריקע, שטעלט אייך פאַר בלויז אויף איין רגע, דאָס גרויסע גיהנם וואָס אונזערע שוועסטער און ברידער האָבן געדאַרפט אויסשטיין אין דער צייט פון דער נאַצישער קאָניבאַלן אַקופּאַציע. זיי זיינען געוואָרן געמאָרדעט, פאַרפייניקט, לעבעדיק באַגראָבן, דערשטיקט אין די גאַז־קאַמערן אין די אויגן פון די אייגענע קרובים. דער מענש קען נישט אין זיין פאַנטאַזיע זיך פאָרשטעלן, אַז דאָס האָט געקענט פּאַסירן, אַז די בלוטדורשטיקע נאַצי הענקער האָבן דאָס געקענט טאָן צו מענטשן. פרעג איך אייך, קען מען שווייגן, דאַרף מען פאַרבלייבן גלייכגילטיק צו דעם גרויסן אומגליק, וואָס האָט געטראָפן אונזערע קרובים און נאָענטע אין די אַלטע היימישע שטעטלעך, דאָרט וואו מיר אַליין זיינען געבוירן און דערצויגן געוואָרן? מעגן מיר פאַרגעסן די וואָס זיינען דאָרט פאַרבליבן?

פרויען אין אַמעריקע און אין דער גאָרער וועלט האָבן געשפּילט אַ וויכטיקע ראָל און צוגעטראָגן אַ קאָלאָסאַלן ביישטייער צו ברענגען די מפּלה איבערן היטלעריזם און זיינע באַנדעס און אין דער רעקאָנסטרוקציע פאַר דעם ווידעראויפבוי פון די חרוב־געוואָרענע היימען אין אייראָפּע. כדי צו ענטפערן דעם פאַרצווייפלטן

ראָזע שוואַרץ

רוף און דעם ווייַ־געשריי פון די נויטליידנדע פון אונזער אייגן בלוט און אייגן פלייש פון דער אַלטער היים, וועלן מיר פרויען נישט אָפּשטיין און מיט טריישאַפט מאַכן אונזער בייטראָג.

מיר בעסאַראַבער פרויען, וואָס טוען אַקטיווע אַרבעט אַרום דער בעסאַראַבער פעדעראַציע, האָבן שוין ביז איצט פיל צוגעטראָגן צו די דערפאָלגרייכע קאַמפּאַניעס, וואָס די בעסאַראַבער פעדעראַציע האָט ביז איצט דורכגעפירט און פירט ווייטער. אָבער עס איז נויטיק אַז וואָס מער פרויען זאָלן זיך באַטייליקן אין די עקזיסטירנדיקע בעסאַראַבער פרויען אָרגאַניזאַציעס און לאַנדסמאַנשאַפטן, ווי שאַפן נייע אָקזילעריס אויב אייערע לאַנדסמאַנשאַפטן האָבן נישט אַזעלכע.

בעסראַבער שוועסטער, לאָמיר צוזאַמען זיך אַ נעם טאָן מיט פאַראייניקטע כוחות צו דער רעליף אַרבעט און העלפן ראַטעווען אייערע שוועסטער און ברידער אין דער אַלטער היים. לאָמיר דערפילן אונזער פליכט צו אונזער אייגן פלייש און בלוט.

בעסאַראַבער יידן ווערן זיך

(זכרונות פון אַ בעסאַראַבער)

פון ש. גרוזמאַן (בראַזיל)

ערב־פּסח, 1919...

ביי אונדז אין יעדינעץ „(פופציק ווערסט פונם דניעסטער)" שטעקט מען נאָך נישקשהדיק אין דער בלאָטע.

שוין לאַנג זיינען פאַרקלונגען די לידער פון דער רעוואָלוציע און באַפרייאונג. די בייטש פונם רומענישן הערשער פאַכעט איבער אַלעמענס קעפּ, אָנוואַרפנדיק אַן אימה אויף יעדן בירגער, ייד און קריסט.

מען ציילט שוין אַ גרויסע צאָל פאַרשמיסענע און פאַרפייניקטע בירגער. „דאָע־זעש, טשינטש אין קאָ" — (25 איבערן הינטן) איז אַ טעגלעכע דערשיינונג; מען שמייסט פאַר יעדער אויסגע־טראַכטער, כלומערשטער זינד מצד דעם בירגער. „דער ציל" איז איינער און דערזעלבער: פאַרמו־טשען דעם בעסאַראַבער, האַלטן אים אין שרעק... דערביי ווערן ניט געשאַנעוועט קיין אַלטע, קיין פרויען און קיין קינדער. איבער אַלעמען הערשט דער באַנדיטישער געזעץ:

דערדריקן און באַהערשן!

ספּעציעל־צוגעשיקטע זשאַנדאַרמען שפּרייטן זיך אוים איבער אַלע גאַסן און הינטערגעסלעך, איזדיעקעווען זיך איבער יעדן, זידלען און זוכן חטאים און צום סוף פאַרשלעפּט מען אין אַרעסט־הויז, וואו מען קריגט געשמיסן.

אין איינעם אַ פאַרנאַכט האָב איך באַמערקט, ווי אַ זעלנער, אַ רומענער „וואַרפט אייגעלעך" אויף מיר. איך האָב באַלד גענומען אָפּציען, און ווען יענער האָט זיך פאַרמאָסטן מיט גרעסערע שפּאַן,... האָב איך געמאַכט אַ „ויברח". ווי עס האָט זיך שפּעטער אַרויסגעוויזן, האָט ער ביי מיר באַדאַרפט אַראָפּנעמען דאָס גאַרטעלע פון דער בלוזע, ווייל... ווייל ס'דערמאָנט אין דעם הילוך פון אַ רוסישן זעלנער, אַ „באָלשעוויטשע"...

אָט די דאָזיקע רומענישע „העלדן", וועלכע זיינען אַריין אין בעסאַראַביע 'איינצופירן אָרדע־נונג און רו" — אָט די „קולטור־טרעגער" האָבן שפּעטער אַרויסגעשיקט אַ זעלנער־היטל מיט אַ רומענישער קאָקאַרדע אויף אַ שטעקן, פאַר וועלכן יעדער פאַרבייגיינדיקער בירגער האָט זיך באַ־דאַרפט פאַרנויגן, אַראָפּנעמען דאָס היטל.

ערשטער טאָג פּסח, ניינצן־ניינצן. די פון זון־באַגאָסענע געסלעך שמייכלען טרויעריק צו די פאָר יינגלעך, וואָס גייען אין שול אַריין...

די יונגע בחרומלעך — צווישן זיי אויפגעקלער־טע, האַלב־רעליגיעזע, ציוניסטיש־געשטימטע, קע־נען נישט אַראָפּשלינגען דעם שפּיי אין פּנים מצד דער רומענישער הערשאַפט...

—מ'וואָלט זיך באַדאַרפט ווערן!

טענה'ט דער עלטערער פון צוויי יונגען. — ווי אַזוי און מיט וואָס? — פרעגט דער יינגערער — — אָט שוין איצט, באַלד אויפן אָרט! פון שול צו שול, פון קלויז צו קלויז, פון געבעט־שטיבל: אַ קלאַפּ אין באַלעמער:

— רבותי, יידן!

ס'איז אַ חילול־השם!

מ'הייסט אונדז זיך בוקן פאַר אַ היטל!...

חשמונאים, מכבים! ווערט זיך!

פינף און צוואַנציק יאָר זיינען זינט דעמאָלט פאַרפלאָסן. איך בין דעמאָלט געווען אַ פּראָווינ־ציעלער יינגל פון אַ יאָר צוואַנציק. דער צווייטער — מיין ברודערל, דער איצטיקער רעדאַקטאָר פון „שפּיגל" אין בוענעס־איירעס — אַ יונג פון אַכצן יאָר.

אָבער מיר האָבן די אויפגאַבע דורכגעפירט.

אין טאַטנס שול — טשאָרטקאָווער קלויז — האָט מען אונדז אפילו אויסגעפּרואווט אָפּקילן.

דעם טאַטנס אַ גוטער ברודער, אַ פּראַקטישער מענטש, שמואל לודמיר, אַן אָנגעשראָקענער פון די רומענער, האָט אונדז געבעטן לאָזן צורו דעם גאַנצן ענין.

עס, לאָזט אָפּ! מ'וועט צוגעוואוינט ווערן...

אָבער מיר האָבן זיך נישט געלאָזט אָפּריידן.. יוגנט! מיר האָבן דורכגעפירט אונדזער אויפגאַבע. געווען אפילו ביים נגיד אין הויף, וואו די רומענ־שע נאַטשאַלסטוואָ האָט זיך שפּעטער באַזעצט.

אָנגעווייטיקט איז דער עולם געווען, האָט מען

אונדזער ייִנגלישן פּראָטעסט אויפגענומען מיט לי־בע און אָנערקענונג:

— גוט אַזוי, קינדער, גוט טוט איר! גוט אַזוי!

שפּעטער־צו איז קאָנטיק צוגעקומען די אי־ניציאַטיוו פון די ראַדיקאַלן און קאָמוניסטן, ווייל די פּראָטעסט־שטימונג האָט זיך אַזוי צעפלאַקערט, אַז זי האָט אָנגענומען גרויסע פּראָפּאָרציעס, און ביי דער ערשטער געלעגנהייט, מיטן אָנקומען פון אַ העכערן רומעניש באַאַמטן אין אונדזער שטע־טעלע, איז בוכשטעבלעך די גאַנצע באַפעלקערונג סיי די יידישע און סיי די קריסטלעכע, אַרויס אויף דער גאַס מיט פּראָטעסט צום פּריץ...״

מיט וואָס דער געוואַגטער פּראָטעסט האָט זיך פאַרענדיקט, איז פאַרצייכנט געוואָרן אויך אין דער יידיש־אַמעריקאַנער פּרעסע — מיט דער דערשי־סונג פון דריי טייערע און אומשולדיקע יידישע בירגער: דעם זקן רב משה ווייַנשטיין, דעם יונגנ־מאַן בערל כייצלס און דעם תמימותדיקן ברוך, ישעיה דעם מלמדס. אויסער דעם, זיינען פאַרפּיי־ניקט און פאַרשמיסן געוואָרן צווישן אַנדערע מיין פעטער ר׳ ראובן־פּרץ גרוזמאַן, דער בריגער יעקב ישעיה (אַ ווייַנשענקער), דער אַדוואָקאַט טאַקאַעס און פיל אַנדערע.

דאָס איז איינער פון די עפּיזאָדן, וואָס אונ־דזערע אומגליקלעכע בעסאַראַבער יידן האָבן אי־בערגעלעבט אונטער דער מערדערלעכער רומע־נישער אָקופּאַציע.

מאַיקל מילשטיין און סאָל סערוויץ – צוויי פון די ערשטע גרינדער פון פאַרבאַנד

אין יאָר 1940, ווען בעסאַראַביע איז באַפרייט גע־וואָרן, האָט זיך געשאַפן די פראַגע ביי די בעסאַראַבער יידן: „וואָס זיינען מיר?״ עס האָט געפעלט דער געדאַנק פון שאַפן אַ מעכטיקע רעפּרעזענטאַנץ פון בעסאַראַבער יידן וואָס זאָלן זיין זעלבסטשטענדיק און לאָזן הערן זייער וואָרט און אויך טראָגן די זאָרגן פאַר דעם בעסאַ־ראַבער יידנטום אין דער אַלטער היים.

היטלערס כסדרדיקע נצחונות אין אייראָפּע און דאָס באָמבאַרדירן פון ענגלאַנד, האָט געגעבן דעם טרייב־מאָ־טיוו די בעסאַראַביער יידן אין אַמעריקע עפּעס צו פאַרגי־טיקן צו ענגלאַנד וואָס האָט אַזויפיל גוטס געטאָן צו די יידן אין קעשענעוו אין דער צייט פון דעם שרעקלעכן פּאָגראָם. נישט קיין אַנדערער ווי מייקל מילשטיין, וואָס ביי אים איז געווען אין זכרון די שרעקלעכע טעג פון קעשענעווער פּאָגראָם, זייענדיק דער סעקרעטאַר פון דער קעשענעווער סאָסייעטי און גרינדער פון קעשענע־ווער רעליף, איז ביי אים געבוירן געוואָרן דער געדאַנק פון שאַפן אַן אָרגאַניזאַציע, וואָס זאָל אַרום זיך גרופּירן אַלע בעסאַראַבער יידן, עס איז אָבער געשטאַנען די פראַ־גע, אַז מען דאַרף האָבן אַ מענטשן מיט אינטעליגענץ, ענערגיע און אָרגאַניזאַטאָרישן חוש פאַר קאָנען אָרגאַני־זירן אַזאַ אָרגאַניזאַציע. מייקל מילשטיין האָט געזען, אַז נאָר איין מענטש, וואָס קאָן און מוז דעם געדאַנק רע־אַליזירן אין דער פּערזאָן פון סאול סערוויץ, אַליין אַ קע־שענעווער, וועלכער האָט מיט זיינע קינדישע אויגן גע־זען דעם פּאָגראָם.

מילשטיין, באַגעגנט זיך מיט סאול סערוויץ, זיי ביי־דע באַטראַכטן אַלע פּלענער, לאַדן איין אַ צאָל פאָרשטיי־ער פון אַנדערע סאָסייעטיס און דעם 11טן יאַנואַר, 1941 ווערט פּראָקלאַמירט אַ קאָמפּיין פאַר אַ באַוועגלעכער קיך, פאַר ענגלאַנד אַלס אַ מתנה פון די בעסאַראַבער יידן אין אַמעריקע. מיט פרייד און האַרציקייט ווערט די מתנה פון דער ערשטער „מאָביל־קיטשען״ איבערגעגעבן צום ענגלישן פאָלק.

דער פונדאַמענט פון מייקל מילשטיין איז געשאַפן, סאָול סערוויץ ווערט דער בויער פון בנין, שווער איז די אַרבעט געווען פון וועקן די בעסאַראַבער לאַנדסמאַנשאַפטן און ניו־יאָרק ווערט כמעט ווי אָרגאַניזירט און די פּראָ־ווינץ וואַכט אויף און ווערט אַריינגעצויגן אין בעסאַראַ־ביער פאַרבאַנד, די נייעסן פון דער אַלטער היים ווערן פון טאָג צו טאָג מער שוידערלעך, די היטלער־בעסטיעס האָבן פאַרכאַפּט בעסאַראַביע און די יידן ווערן דאָרט גע־מאָרדעט און פאַרפייניקט. אַ סך פון די בעסאַראַביער סאָסייעטי־טוער, זאָגן וואָס דאַרפן מיר אַ פאַרבאַנד, אין דער צייט, ווען מיר קענען זיך נישט מער קאָנטאַקטירן מיט אונדזערע היים־שטעטלעך און אויך ווייסן מיר נישט ווער עס זיינען נאָך פאַראַן. דער ענטפער פון סאול סערוויץ איז געווען, אַז קיין האָפענונגען טאָרן מיר ניט אויפגעבן, אונדזער חוב איז מיט דאָפּלטער ענערגיע צו אַרבעטן און זוכן אונדזערע לאַנדסלייט אין אַלע עקן וועלט און געבן זיי הילף, כדי זיי זאָלן קענען איבער־טראָגן די שווערסטע צייטן און ווען דער נצחון וועט קו־מען צו קענען העלפן היילן די וואונדן פון די לעבן־גע־בליבענע רעשטלעך בעסאַראַביער יידן און ווידער זיי איינאָרדענען.

סאול סערוויץ, פאַרעקשנט, לאָזט זיך ניט באַאיינ־פלוסן פון שוואַכע מענטשן און זעצט פאָר זיין פּלאַן פאַר אַ רעפּרעזענטאַנץ פון בעסאַראַביער יידן איבער דער גאָ־רער וועלט. די רעזולטאַטן זיינען דערגרייכט געוואָרן, טויזנטער בעסאַראַביער יידן, פּליטים איבער אַלע עקן

וועלט זיינען אָפּגעזוכט געוואָרן, די בעסאַראַביער פעדע־ראַציע איז געוואָרן די שטענדיקע אַדרעסע פון די בע־סאַראַביער פּליטים, וואָס האָבן זיך צוריקגעקערט נאָך דער באַפרייאונג פון בעסאַראַביע, צענדליקער טאָן קליי־דער, פאַר טויזנטער דאָלער מעדיצין און טויזנטער פון אינדיווידועלע שפּייז־פּעקלעך זיינען געשיקט געוואָרן פון דער בעסאַראַביער פעדעראַציע צו די בעסאַראַביער יידן קיין בעסאַראַביע, רוסלאַנד און פראַנקרייך.

די בעסאַראַביער פעדעראַציע, איז נישט בלויז אַ רעפּרעזענטאַנץ פון בעסאַראַביער יידן אין נאָרד־אַמע־ריקע, נאָר זי איז געוואָרן די רעפּרעזענטאַנץ פון די בעסאַראַביער יידן אין נאָרד, זיד און צענטראַל־אַמעריקע, זי איז אויך די רעפּרעזענטאַנץ פון די בעסאַראַביער יידן אין ארץ־ישראל, פראַנקרייך און בעלגיע. פאַראייניקט און מעכטיק ווערט דאָס וואָרט פון בעסאַראַביער יידן אין אַלע יידישע פראַגן מיטן גאַנצן וועלט־יידנטום.

אונזער געבורט־שטעטל בריטשאַן

פון וויליאַם קירזנער

(וועלוול דוד־יאָסלס)

נאָך זעכצן יאָר פון אומגליק, חורבן און פינצטער־ניש, האָט זיך אויפגעהויבן דער פאָרהאַנג איבער דעם אָפּגרונט פון דעם יידישן לעבן אין אייראָפּע. די פאַר־וויסטונג פון די יידישע קהילות איז גרויס, אָבער דער בטחון איז נישט אויסגעלאָשן געוואָרן אין די הערצער פון די רעשטלעך פון די לעבן־געבליבענע יידן.

אַרום הונדערט לאַנדסלייט זיינען שוין צוריק פאַראַן אין בריטשאַן, דאָס איז אַ שרעקלעכער סך־הכל, אָבער אין פאַרגלייך מיט אַלע אַנדערע שטעט און שטעטלעך אין בעסאַראַביע, האָט אונדזער שטעטל בריטשאַן נאָך גוט אָפּגעשניטן. עטלעכע הונדערט פון אונדזער אייגן בלוט און פלייש זיינען צעזייט און צעשפּרייט געוואָרן איבער רוסלאַנד, וואוהין זיי האָבן זיך געראַטעוועט ביים אויסברוך פון קריג. אַנדערע געפינען זיך נאָך אין פאַר־שידענע לאַגערן ערגעצוואו.

עס איז דעריבער צו האָפן, אַז ווען די פאַרוואָגלטע און פאַרטריבענע וועלן זיך מיט גאָטס הילף צוריק צו־נויפקומען, וועלן אין בריטשאַן צוריק זיך געפינען עט־לעכע הונדערט נפשות, וואָס איז אין די איצטיקע טראַ־גישע פאַרהעלטענישן אין בעסאַראַביע אַן אָנגעזעענע קהילה. מיר, אין אַמעריקע, וועלן דעריבער האָבן פאַר זיך אַ גרויסע אויפגאַבע פון געבן הילף צו די דאָזיקע לאַנדסלייט אונדזערע, וועלכע וועלן צוריק זיך נעמען אויפבויען דאָס רעליגיעזע און געזעלשאַפטלעכע לעבן, וואָס האָט דאָרט אין בריטשאַן פאַרן קריג געבליט.

די אויפגאַבן וועלן זיין גרויסע, ווייל אונדזערע לאַנדסלייט וועלן זיך אומקערן צו ליידיקע הייזער, אויב זיי וועלן נאָך בכלל טרעפן די הייזער. אַלע אינסטיטו־ציעס ווי דער מושב־זקנים, ביקור־חולים, די קאַנטינע, וואו דריי הונדערט אָרעמע קינדער זיינען דאָרט אויס־געהאַלטן געוואָרן מיט דריי וואַרעמע מאָלצייטן אַ טאָג. ביידע תלמוד־תורהס עקזיסטירן מער נישט, אַלץ איז פאַרניכטעט געוואָרן און מוז צוריק אויפגעבויט ווערן פון דאָס ניי.

צו וועמען זאָלן זיי אויסשטרעקן די הענט אויב נישט צו אונדז, זייער אייגן בלוט און פלייש אין אַמע־ריקע?

יאָ, חשובע לאַנדסלייט! דאָס האָט די השגחה אונדז אויסגעקליבן, דאָס זיינען מיר געוואָרן אויסדערוויילט צו זיין זייערע שפּייזער, ווייל עס האָט דאָך געקענט פּונקט פּאַסירן דאָס פאַרקערטע, אַז מיר זאָלן זיין אויף יענער זייט ים, און זיי אין אַמעריקע.

ווי פאַרביטערט און פאַרצווייפלט וואָלטן מיר איצט געווען, ווען מיר וואָלטן נישט באַקומען די נויטיקע הילף פון די גליקלעכע לאַנדסלייט אין רייכן און זאַטן אַמעריקע. — יעדערער בריטשאַנער דאַרף זיך אָפּגעבן אַ דין וחשבון פון דער דאָזיקער לאַגע. יעדער איינער דאַרף ביי זיך טראַכטן, אַז ער געפינט זיך איצט דאָרט אין בריטשאַן און וואַרט אויף דער הילף פון זיין לאַנדס־מאַן, פון זיין יוגנט־פריינט אין אַמעריקע.

אויב יעדער איינער פון אונדזערע לאַנדסלייט וועט אויף אַ ווײַלע טאַקע זיך אַזוי איינלעבן אין דער דאָזיקער שטימונג, זיך פאָרשטעלן דאָס דאָזיקע בילד און פאַר פינף מינוט זיך אַריבערטראָגן אויף די פליגלען פון זיין פאַנטאַזיע אין אונדזער געבורט־שטעטל, דאַן בין איך זיכער, אַז ער וועט עפענען דאָס האַרץ און אויך בדייט עפענען די קעשענעס, כדי צו העלפן די, וועלכע קוקן אַזוי אַרויס אויף דער דאָזיקער הילף.

געדענקט, אַז זעקס יאָר צייט האָבן מיר נישט גע־האַט קיין דירעקטע פאַרבינדונגען מיט זיי דאָרטן.

גיט אייער ענטפער, ענטפערט באַלד און ענטפערט מיט האַרץ.

דער ערשטער וועלט צוזאַמענפאָר פון בעסאַראַבער יידנטום און דער באַנקעט לכבוד די סערוויצעס

פון יוסף קעסלער

(טשערמאַן, באַנקעט־קאָמיטעט)

די אויפגאַבן, צילן און דאָס וויכטיקסטע, די דער־וואַרטונגען פון דער קאָנפערענץ פאַרנעמען די מוחות פון די צוזאַמענגעפאָרענע דעלעגאַטן. אַ טייל פון זיי וואָלטן זיכער ניט געקומען פון צווייטן עק וועלט, ווען ניט די ברענענדיקע פראַגן, וואָס פּלאָגן אונדז אַלעמען און אויף וועלכע מיר האָפן, אַז די קאָנפערענץ וועט אונדז געבן אַן ענטפער.

ערשטנס: ווי גרויס איז די שארית־הפליטה פונם בעסאַראַבער יידנטום און וואָס קאָנען מיר טאָן פאַר אים? — ווי אַזוי קאָנען מיר זיך צוזאַמענריידן מיט דעם שארית־הפליטה, בכדי צו וויסן וואָס אים פעלט און ווי אַזוי אים ווירקזאַמער צו העלפן?

צווייטנס: ווי אַזוי קאָן מען אויפוועקן אונדזער בע־סאַראַבער יידנטום אין אַמעריקע און זיי מאַכן צו דער־פילן מיט דער פולער מאָס, דעם גרויסן חוב, וואָס די געשיכטע האָט אויף אונדז אַרויפגעלייגט?

ווייל קאָנען מיר דען אויסקויפן אונדזער פאַראַנט־וואָרטלעכקייט דורך שיקן עטלעכע געציילטע שפּייז אָדער קליידער־פעקלעך צו דעם ביסל יידן וועמעס אַדרעסן מיר קריגן צופעליק?

קאָן אונדזער געוויסן רואיק זיין, דורך אַזאַ נישטיקער הילף?

קאָנען מיר דען רואיק זיין דאַן ווען מיר ווייסן אפילו ניט צי מיר האָבן אַלע אַדרעסן פון די יידן, וואָס האָבן זיך שוין קיין בעסאַראַביע צוריקגעקערט? —

און קענען מיר דען טאָן מער אונטער די אומ־שטענדן?

איך גלויב, אַז מיר קאָנען געוויסנהאַפט זאָגן: „ידינו לא שפכו את הדם" מיר ווילן — און וואָלטן געקאָנט טאָן פיל מער ווי ביז איצט ווען מיר זאָלן נאָר האָבן אַ פריי־ערע האַנט און ניט זיין געבונדן פון — פאַר אונדז אומ־פאַרשטענדלעכע רעגולאַציעס און באַשרענקונגען.

פאַרשטייען מיר אָבער, אַז קיין בייזוויליקייט איז אין די באַשרענקונגען ניט פאַראַן, געוויס זיינען די נאָך מלחמה־אומשטענדן אַזעלכע, אַז אונטערן בעסטן ווילן (און אין וועלכן איך בין איבערצייגט) האָבן זיי ביז איצט ניט געקאָנט אויסגעמיטן ווערן.

ווילן מיר האָפן, אַז אין דער נאָענטער צוקונפט וועט געפונען ווערן אַ וועג, אַז א) מיר זאָלן קאָנען שיקן אַ פאַרטרעטער פון אונדזער פאַרבאַנד דירעקט קיין בעסאַ־ראַביע, וועלכער זאָל אומגעשטערטערהייט קאָנען אַרומ־פאָרן איבער אַלע שטעט און שטעטלעך און מיט זיינע אייגענע אויגן זען וואָס דאָרט קומט פאָר, זיך פערזענלעך און אומגעשטערט קאָנען דורכריידן מיט די פאַרבליבענע יידן פון בעסאַראַביע, זען און הערן אין וואָס זיי נויטיקן זיך אַממערסטן און לויט זיין באַריכט וועלן מיר קאָנען אויסאַרבעטן פּלענער פאַר ווייטערדיקער הילפס־אַרבעט.

ב) אויב דאָס איז נאָך דערווייל אוממעגלעך דורכ־צו פירן, זאָל אונדז געגעבן ווערן די מעגלעכקייט צו קו־מען אין שריפטלעכער באַציאונג מיט פאַרטרעטער פון די שטעט און שטעטלעך פון בעסאַראַביע, וועלכע זאָלן אונדז אינפאָרמירן וועגן אַלעס און אַלעמען, וועגן זייערע נויטן און באַדערפענישן, די נעמען און אַדרעסן פון אַלע יחידים, כדי מיר זאָלן זיי קענען פאַרבינדן מיט זייערע קרובים און פריינט אויסער רוסלאַנד.

ג) צו דערזעלבער צייט איז אומבאַדינגט נויטיק איינצושטעלן אַ מער ווירקזאַמען פּאָסט־פאַרקער צווישן בעסאַראַביע און אַמעריקע, דאָס וואָלט סטימולירט די אַרבעט פון הילף פילפאַכיק און צו דערזעלבער צייט וואָלט דאָס אַריינגעבראַכט נייע האָפענונג און נייע איני־ציאַטיווע אין די שטעטלדיקע רעליף־אָרגאַניזאַציעס.

אויך אַ וואָרט וועגן אונדזער אָרגאַניזאַציע־געבוי: —מיר ווערן פאַרצווייגט און אויסגעברייטערט, אַזוי, אַז די פאָרמען פון פאַרוואַלטונג וואָס זיינען געווען פּאַסיק ביים אָנפאַנג פון אונדזער פאַרבאַנד קען אפשר אויסגע־בעסערט ווערן איצט ווען מיר ווערן אַ וועלט־אָרגאַניזאַ־ציע.

איך גלויב, אַז ביי דער קאָנפערענץ וועלן מיר די פראַגע לייכט קאָנען דערלייזן.

אַצינד, דער „אחרון, אחרון חביב", וויל איך ווינטשן אונדזערע „בעלי־יובל", מר. און מרס. סאָול סערוויץ, פיל יאָרן פון געזונט און גליק, אַז זיי זאָלן קאָנען פאָר־זעצן זייער קהלישע אַרבעט בהרחבה. — מיר, דער אַקטיוו פון בעסאַראַבער פאַרבאַנד שאַצן געהעריק אָפּ די גרויסע פאַרדינסטן פון די סערוויצעס אויפן כלל־טעטיקן געביט פון אַמעריקאַנער יידישן לעבן און ספּעציעל, אויף דער דאַנקלאָזער מי און אַרבעט, וואָס זיי האָבן אַוועקגעגעבן דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד. — מיר זענען גליקלעך זיי אָפּצוגעבן דעם כבוד וועלכן זיי האָבן ערלעך פאַרדינט.

אַלס טשערמאַן פון באַנקעט וויל איך מיר דערלויבן דאָ צו דאַנקען אַלע געסט און פאַרערער פון מר. און מרס. סאָול סערוויץ פאַר זייער אָנטייל און בייטראָג צום דער־פאָלג פון אונדזער שמחה.

דער פאַראייניקטער בעסאַראַבער רעליף אין פילאַדעלפיע

פון מ. היימאַן

(פּראָטאָקאָל־סעקרעטאַר)

אַדאַנק דער איניציאַטיווע פון דער בעסאַראַבער פעדעראַציע איז געגרינדערט געוואָרן אַ בעסאַראַבער רעליף־קאָמיטעט אין יוני, 1944. אונדזער קאָמיטעט איז די גאַנצע צייט געווען ענג פאַרבונדן מיט דער פעדעראַציע און האָט נאָכגעפאָלגט אירע אָנווייזונגען און פירער־שאַפט. קיין גרויסע צאָל לאַנדסלייט האָבן מיר ניט באַוויזן צוצוציען. אויך די עקזיסטירנדיקע בעסאַראַבער לאַנדסמאַנשאַפטן האָבן זיך ביז איצט זייער שוואַך אָפּגערופן. אָבער אַ קליינע צאָל לאַנדסלייט האָט געאַרבעט געטריי און איבערגעגעבן און מיר האָבן דערגרייכט באַדייטנדיקע רעזולטאַטן.

אונדזערע דערגרייכונגען אויפן געביט פון רעליף

מיר האָבן דורך דער צייט געשאַפן נאָענט צו 12 טויזנט דאָלאַר מזומן געלט און 9 טאָן קליידער. מיר האָבן אַוועקגעשיקט 2 טויזנט פּעקלעך (קיטס) דורכן יידישן קאָונסיל פון ראָשען וואָר רעליף. מיר האָבן געשיקט 500 קיין קעשענעוו, 500 קיין בעלז, 500 קיין בענדער און 500 קיין ליפּקאַן. די קליידער האָבן מיר געשיקט קיין קעשענעוו, בעלז, בענדער, ליפּקאַן און אַקערמאַן. אַחוץ דעם, האָבן מיר געשיקט אַ טראַנספּאָרט מעדיצין פאַר נאָענט צו טויזנט דאָל. מיר האָבן בייגעשטייערט 100 דאָל. פאַר מעדיצינישע אינסטרומענטן און 200 דאָל. פאַר בעסאַראַבישע יתומים אין פּאַריז. לעצטנס האָבן מיר אַרויסגעשיקט 300 אינדיווידועלע פּעקלעך שפּייז צו יידישע פאַמיליעס אין בעסאַראַביע, וועמענס נעמען און אַדרעסן מיר האָבן געקראָגן פון דער פעדעראַציע. מיר האָבן זיך אונטערגענומען אַרויסצושיקן 50 אַזעלכע פּעקלעך יעדן חודש. לעצטנס האָבן מיר אויך אָנגעהויבן אַרויסשיקן אינדיווידועלע פּעקלעך מיט גוטע געגנוצטע קליידער. מיר פאַרהאַנדלען איצט אויך וועגן אַרויסשיקן אַ טראַנספּאָרט מיט פּוידער, מילך און אַנדערע נויטיקע שפּייזן.

אַ מוסטער פון אייניקייט

אָט די דערגרייכונגען זיינען מעגלעך געוואָרן אַדאַנק דעם, וואָס אין אונדזער אָרגאַניזאַציע הערשט אַ מוסטער פון לאַנדסמאַנשאַפטלעכער פריינטשאַפט, אייניקייט און איבערגעגעבנקייט, און דאָס איז ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס ביי אונדז זיינען דאָ לאַנדסלייט פון אַלערליי פּאָליטישע ריכטונגען און לייענער פון אַלע יידישע צייטונגען, יעדער איינער איז פאַראינטערעסירט בלויז אין איין זאַך, צו שאַפן וואָס מער הילף און אַוועקשיקן וואָס שנעלער צו אונדזערע ליידנדיקע ברידער און שוועסטער אין בעסאַראַביע.

ביי אונדז זיינען אויך נישטאָ קיין מיינונגס־פאַרשידנהייטן און פראַגן ווי אַזוי צו דערמעגלעכן צו שיקן הילף, צי דורך דעם ראָשען וואָר רעליף אָדער אינדיווידועלע פּעקלעך, ווייל קיינער פון אונדז וויל ניט זיין איינזייטיק. יעדער איינער וויל, אַז מיר זאָלן אויסנוצן אַלע מיטלען און אַלע וועגן אַבי ס׳זאָל אָנקומען וואָס שנעלער.

גרעסערע אויפגאַבן און גרעסערע פליכטן

כאָטש מיר שאַצן אָפּ ווי געהעריק אונדזערע ביזאיצטיקע דערגרייכונגען, ווייסן מיר אָבער, אַז דאָס איז ווייט ניט גענוג. מיר ווייסן, אַז מיר וועלן אין דער נאָענטער צוקונפט דאַרפן העלפן אונדזערע ליידנדיקע שוועסטער און ברידער אין בעסאַראַביע אויף אַ סך אַ גרעסערן מאַסשטאַב און מיר האָפן, אַז עס וועלן אין גיכן געשאַפן ווערן די מעגלעכקייטן מיר זאָלן דאָס קענען דערגרייכן. אַזעלכע מעגלעכקייטן וועלן קענען געשאַפן ווערן ווען מיר וועלן קריגן דירעקטע פאַרבינדונגען מיט די יידן אין די שטעט און שטעטלעך אין בעסאַראַביע. ס׳וועט דאַן זיין אונדזער אויפגאַבע צו מאָביליזירן די לאַנדסלייט פון די פאַרשיידענע שטעטלעך, — די וואָס שטייען היינט־צו־טאָג פון ווייטנס און וואַרטן ביז ס׳וועט אָנקומען אַ באַריכט דירעקט פון זייער שטעטל. ס׳וועט זיך פאָדערן אַ סך אַרבעט, אָבער מיר זיינען גרייט צו טאָן אַלץ וואָס איז אין אונדזערע כוחות. מיר האָפן, אַז די איצטיקע, ערשטע וועלט־קאָנפערענץ וועט פאַרשנעלערן דעם אָנקום פון אָט דער צייט.

מיר ווינטשן דער קאָנפערענץ דערפאָלג אין איר אַרבעט און מיר זאָגן צו צו שטיין אויף דער וואַך און טאָן אונדזער חלק.

צו אייך, כאָטינער לאַנדסלייט...

פון משה פישמאַן
(וויצע־פּרעזידענט פון בעסאַראַבער רעליף
אין פילאַדעלפיע)

פעלקער און נאַציעס פייערן היינט זייערע נצחונות, אומאָפּהענגיקייט און פרייהייט — מיר יידן טרויערן היינט אויף אונדזערע זעקס מיליאָנען אומגעקומענע קדשים, אַ וועלט פאַר אַלעמען... אָבער מיר יידן בלייבן ווייטער די, וואָס דאַרפן זוכן אונדזער רעכט אַלס פאָלק און נאַציע. נאַציזם און פאַשיזם איז געשלאָגן, אָבער דער אַנטיסעמיטיזם לעבט און צעשפּרייט זיך מער און מער אי־בער דער גאַרער וועלט.

די נאַצישע בעסטיע איז באַזיגט געוואָרן, אָבער צענדליקער טויזנטער פון אונדזערע ברידער און שוועסטער געפינען זיך נאָך היינט־צו־טאָג אין די זעלביקע קאָנצענטראַציע־לאַגערן באַגלייט מיט שרעק און עלנד — פאַר זיי איז נישט פאַראַן קיין לייזונג, קיין היים — פאַר אַלע פעלקער ווערט געגעבן רעפּאַראַציעס, שאָדן־פאַרגיטיקונג פאַר זייערע ליידן און פּריוואַט־אייגנטום — די יידן קאָנען אפילו זייערע אַמאָליקע היימען נישט איינמאָנען.

פראַנצויזן, פּאָליאַקן, טשעכן, בעלגיער און האָלענדער ווערן באַפרייט פון די לאַגערן און טריאומפאַל אויפגענומען פון זייערע היימלענדער — אָבער פאַר יידן זיינען אַלע טויערן פאַרשלאָסן, אפילו אין די לענדער, וואו זיי זיינען געבוירן, דאַרפן זיי זיך איינבעטן און גאָרנישט צוריקמאָנען, אויב מאָנען זיי יאָ עפּעס, הייסט עס מיט אומרעכט באַלעסטיקן די נישט־יידישע באַפעלקערונג. די יידן, וואָס באַשליסן שוין יאָ צוריקצוקערן זיך אין זייערע געבורטס־לענדער, ווערן זיי באַגעגנט מיט פּאָגראָמען.

פאַרוואָס האָבן מיר געקעמפט, פאַרוואָס האָבן טויזנטער פון אונדזערע זין און טעכטער אַוועקגעגעבן זייער לעבן? וואו איז דער צוגעזאָגטער יושר און שלום פאַר אַלעמען? פאַרוואָס זיינען די טויערן פון ארץ־ישראל פאַרשלאָסן פאַר די צענדליקער טויזנטער לעבן־געבליבענע יידן?

כאָטינער לאַנדסלייט אין די אַמעריקאַנער לענדער, נישט פאַר וואוילטאָג האָבן מיר כאָטין פאַרלאָזן, ברויט און פרייהייט האָט אונדז געשיקט אין דער ברייטער וועלט אַריין זוכן נייע היימען. די וואָס האָבן געהאַט דאָס גליק ווידער אַמאָל כאָטין צו באַזוכן האָבן מיט זייערע אויגן געקענט זען די אָרעמקייט, עלנדקייט און גזירות. אונדזערע טאַטעס, מאַמעס, ברידער און שוועסטער, וואָס זיינען דאָרט פאַרבליבן האָבן פאַר אַ צייט זיך שוין געהאַט איינגעלעבט מיט זייער גורל. איז אָבער געקומען די שוואַרצע כמאַרע פון נאַצישן גיהינם און איינגעהילט אונדזער שטעטל אין בלוט — אויסגעמאָרדעט און פאַרפייניקט דעם גרעסטן טייל פון אונדזערע טייערע און נאָענטע — פרעג איך, קענען מיר שווייגן און בלייבן קאַלט און גלייכגילטיק צו דעם גרויסן אומגליק. אַלע יידן אין בעסאַראַביע, וואָס דורך אַ נס זיינען זיי לעבן געבליבן זיינען ניט מער, ווי דאָס וואָס האָט אַמאָל געלעבט בלויז אין איין שטאָט, זיי זיינען צעוואָרפן איבער אַלע שטעט און שטעטלעך אין בעסאַראַביע, דערפאַר טאָרן מיר היינט זיך נישט מער אידענטיפיצירן לויט שטעטלעך, ווי כאָטין פאַר כאָטין, ליפּקאַן פאַר ליפּקאַן, קעשענעוו פאַר קעשענעוו, בעלז פאַר בעלז, סאָראָקע פאַר סאָראָקע, ניין, דאָס טאָר ניט געשען! אַלע בעסאַראַבער פאַר אַלע בעסאַראַבער — איין בעסאַראַביער יידנטום וועלכעס איז געוואָרן אין דעם גרויסן אומגליק רעדוצירט צו אַ דריטל פון זיין אַמאָליקן שטאָלצן ישוב פון 3000.000. מיט פאַראייניקטע כוחות מוזן מיר העלפן די יידן, וואָס זיינען נאָך ביים לעבן אין כאָטין, קעשענעוו, בעלז, ליפּקאַן, סאָראָקע, בריטשאַן, בענדער און אומעטום, וואו זיי זאָלן זיך נאָר געפינען.

דער גורל האָט אונדז אויסגעקליבן צו זיין אין אַמעריקע און נישט דאָרט וואו טויט און פאַרניכטונג האָט געטראָפן אונדזערע טייערסטע, דערפאַר דאַרפן מיר היינט צאָלן מיט ברייטהאַרציקייט אונדזער חוב צו די לעבן־געבליבענע יידן אין דער אַלטער היים.

אַ גרוס פון אורוגוואַי

פון הערשל סאַנדלער

סעקרעטאַר, בעסאַראַבער פאַריין, אורוגוואַי

דעם בעסאַראַבער לאַנדסלייט־פאַראיין אין אורוגוואַי האָבן מיר געגרינדעט אין יולי, 1944 אויף דער איניציאַטיוו פון אַ גרופּע בעסאַראַבער יידן, וואָס האָבן אָפּגעשאַצט די נויטווענדיקייט פון הילף פאַר אונדזערע ברידער און שוועסטער פון דער אַלטער היים.

די גרופּע האָט געוואוסט, וואָס פאַר אַ שוידער אונדזערע אייגענע האָבן דורכגעמאַכט אין בעסאַראַביע אונטער דער בלוטיקער צאַרישער הערשאַפט. אַ טייל פון זיי האָבן ניט באַוויזן צו ראַטעווען זיך, אַנדערע זיינען עוואַקואירט געוואָרן קיין סאָוועטן־רוסלאַנד. פיל זיינען ברוטאַל דערמאָרדעט געוואָרן אין די קאָנצענטראַציע־לאַגערן פון טראַנסניסטריע. די וואָס קערן זיך אום צוריק צו זייערע היימען נויטיקן זיך אין שנעלער הילף.

פאַר אָט דעם צוועק פון הילף האָבן מיר געגרינדעט אַ לאַנדסלייט־פאַראיין. מיר האָבן באַוויזן צו אָרגאַניזירן אַ גרויסן טייל בעסאַראַבער יידן אין אורוגוואַי. מיר גלויבן, אַז מיט דער צייט וועט ניט בלייבן קיין איין בעסאַראַבער לאַנדסמאַן, וואָס שטייט אויסער דעם פאַראיין.

דער פאַראיין איז געגרינדעט געוואָרן אויף דער באַזע פון הילף אויסשליסלעך צו אונדזערע לעבן־געבליבענע ברידער און שוועסטער אין בעסאַראַביע. דער פאַרוואַלטונגס־קאָמיטעט איז צוזאַמענגעשטעלט פון מענטשן פון פאַרשיידענע ריכטונגען מיט בלויז איין ציל: צו העלפן. דער פאַראיין איז אַן אומפּאַרטייאישע אינסטיטוציע, וואָס ציילט צווישן זיינע מיטגלידער מענטשן פון אַלערליי ריכטונגען, אַן אונטערשייד.

מיר האָבן ביז איצט 280 מיטגלידער. דער דורכשניטלעכער חודשלעכער איינקונפט איז אַכציק פּעזעס. פון צייט צו צייט פירן מיר דורך אונטערנעמונגען, וואָס ווערן באַזוכט פון גרויסע טיילן און מיר האָבן שטענדיק אַ מאָראַלישן און אויך אַ מאַטעריעלן דערפאָלג.

דער געזעלשאַפטלעכער אָנטייל פון אונדזער פאַראיין אין דעם אַלגעמיינעם געזעלשאַפטלעכן יידישן לעבן ווערט דאָ וואָס אַמאָל אַלץ מער אָנגעזען. מיר האָבן זיך באַטייליקט אין דער אזכרה־פאַרזאַמלונג צו באַערן די קדושים, די אומגעקומענע יידן אין די געטאָס און קאָנצענטראַציע־לאַגערן. מיר האָבן זיך באַטייליקט אין די פּראָטעסט־פאַרזאַמלונגען קעגן דעם ענגלישן „ווייסן פּאַפּיר", און פאַר אַ פרייער יידישער איינוואַנדערונג קיין ארץ־ישראל, פאַר שטרענג באַשטראָפן די מערדער, וואָס האָבן אומגעבראַכט מיליאָנען יידן.

אונדזער געלט־קאַמפּאַניע

מיר האָבן דורכגעפירט אַ געלט־קאַמפּאַניע פאַר פינף טויזנט דאָלאַר פאַר אונדזערע לעבן־געבליבענע ברידער און שוועסטער פון בעסאַראַביע. די קאַמפּאַניע איז געווען אַ גרויסער דערפאָלג.

געפירט די קאַמפּאַניע האָבן מיר אויף פאָלגנדיקן אופן: עס איז געגרינדעט געוואָרן אַ יידישע פאַראייניקטע צענטראַלע, וועלכע איז באַשטאַנען פון פאַרשטייער פון אַלע לאַנדסמאַנשאַפטן, צוזאַמען מיט דער יידישער הילפס־באַוועגונג. עס איז אָרגאַניזירט געוואָרן אַ גרויסע פאַרזאַמלונג, אויף וועלכער עס איז פּראָקלאַמירט געוואָרן אַ קאַמפּאַניע פאַר הונדערט טויזנט פּעזעס. פאַר די לעבן־געבליבענע יידן אין די באַפרייטע געגנטן.

די קאַמפּאַניע איז געפירט געוואָרן אויף אַ קאָאָרדינירטן אופן אין איין און דערזעלבער צייט. דאָס האָט פאַרזיכערט דעם דערפאָלג. יעדע לאַנדסמאַנשאַפט האָט געפירט איר אַרבעט צווישן אירע לאַנדסלייט. בייַשטייערונגען זיינען געזאַמלט געוואָרן לויטן ווילן פון די ביישטייערער.

אין סעפּטעמבער, 1945, האָבן מיר אַוועקגעשיקט דעם ערשטן הילפס־טראַנספּאָרט מיט זאַכן פאַר בעסאַראַבער אין ווערט פון פיר טויזנט פינף הונדערט פּעזעס. די זאַכן זיינען באַשטאַנען פון וואַרעמע וועש פאַר דערוואַקסענע און קינדער; אויך שיך פאַר מענער, פרויען און קינדער, קליידלעך, הויזן, קאָלדרעס.

מיר גרייטן שוין פאָנדן פאַר אַ צווייטן טראַנספּאָרט, וועלכער וועט זיכער איבערשטייגן דעם ערשטן.

פון דער פעדעראַציע פון בעסאַראַביער אין ניו־יאָרק האָבן מיר געקראָגן ליסטעס פון די לעבן־געבליבענע יידן אין בעסאַראַביע. דאָס העלפט אָפּזוכן קרובים, וואָס אונדזערע לאַנדסלייט דאָ אין אורוגוואַי האָבן אין דער אַלטער היים.

מיר האָבן אויך אַרויסגעגעבן דעם ערשטן בולעטין, וואָס האָט פאַרשאַפט גרויס כבוד דער גאַנצער יידישער בעסאַראַבער קאָלאָניע אין אורוגוואַי. מיר שטייען אין נאָענטן קאָנטאַקט מיט דער מיטגלידער־שאַפט דורך פאַרשיידענע, גרעסערע און קלענערע אונטערנעמונגען.

בעסאַראַבער פאַרבאַנד אין מאָנטרעאָל (קאַנאַדע) ביי דער אַרבעט

פון אהרן שוסטער

עס איז מיר שווער צו שרייבן אַ באַריכט וועגן דער טעטיקייט פון אונדזער פאַרבאַנד אין מאָנטרעאָל, צוליב דער קורצער עקזיסטענץ, און צווייטנס, ווייל מיר האָבן ווייט ניט דערפילט אונדזער חוב, וואָס דער גורל האָט אויף אונדז אַרויפגעלייגט פאַר די אומגליקלעכע ברידער און שוועסטער אין דער אַלטער היים.

ביי אונדז אין מאָנטרעאָל זיינען פאַראַן אַ סך לאַנדס־מאַנשאַפטן־פאַרבאַנדן, מיט לאַנגע יאָרן פון רעליף־אַק־טיוויטעטן, ווי דער פוילישער, רוסישער, רומענישער און ליטווישער. זיי אַלע האָבן פאַרשטאַנען דעם גרויסן מאָמענט, וואָס וועט קומען, ווען זיי וועלן דאַרפן שפּילן אַ וויכטיקע ראָל אין דער רעליף־אַרבעט. מיר, די בעסאַראַביער זיינען געשטאַנען מיט פאַרלייגטע הענט, נאַטירלעך, האָבן מיר געטאָן כלל־ישראל־אַרבעט און געגעבן אַ סך געלט און ענערגיע צו דעם דזשאָינט און דעם יידישן קאָנגרעס, נישט געפרעגט צי וועלן אונדזערע בעסאַראַביער יידן דערפון געניסן, ווייל עס האָט זיך נישט אַנדערש געקענט מאָלן, אַז די געלטער זיינען פאַר אַלע אומגליקלעכע יידן אין אייראָפּע, אָבער מיר זיינען שנעל געוואָרן אַנטוישט, ווען עס זיינען כסדר געקומען האַרצרייסנדיקע און פאַרצווייפלטע בריוו פון אונדזערע טייערע און נאָענטסטע אין בעסאַראַביע, אַז מיר האָבן זיי פאַרגעסן און זיינען גלייכגילטיק צו דער שוידערלעכער טראַגעדיע פון בעסאַראַביער יידנטום.

מיר האָבן אויפגעוואַכט אין זיך געזאָגט, אַז עס איז צייט, אַז מיר בעסאַראַביער מוזן אַליין עפּעס אָנהויבן טאָן פאַר אונדזערע אומגליקלעכע ברידער און שוועסטער אין דער אַלטער היים. מיר האָבן זיך געשטעלט אין פאַרבינדונג מיט ניו־יאָרק, איינגעלאַדן דעם חשובן כלל־טוער און איבערגעגעבענעם פרעזידענט סאול סער־וויץ, וואָס האָט גלייך איינגעוויליקט צו קומען מיט מרס. סערוויץ, וואו ביידע זיינען אַרויסגעטראָטן אויף דעם מאַסן־מיטינג, וואו עס איז צום ערשטן מאָל גע־הערט געוואָרן אין אונדזער שטאָט, אַז עס זיינען פאַראַן בעסאַראַביער יידן און זיינען פאַראינטערעסירט אין דעם גורל פון די לעבן־געבליבענע יידן אין בעסאַראַביע.

בעסאַראַביער יידן פאַרנעמען די אָנגעזעענסטע ער־טער אין דעם יידיש־געזעלשאַפטלעכן לעבן פון קאַנאַדע. עס איז נישט פאַראַן אַ מענטש, וואָס זאָל ניט וויסן ווער עס זיינען די פיר ברידער פּראַנפמאַנ׳ס, אָדער יואל שטערנטאַל, אָדער משה פעלדמאַן, זיי אַלע זיינען גרוי־סע צדקה־געבערס און פרעזידענטן פון גאַנצן יידישן לעבן אין אונדזער לאַנד. איינעם פון די חשובע האָט זיך אונדז איינגעגעבן צו פאַראינטערעסירן מיט דעם גורל פון בעסאַראַביער יידנטום אין זייערע ליידן, וואָס דאָס איז אונזער איצטיקער חשובער פרעזידענט משה פעלדמאַן. אַ סך האָבן מיר צו פאַרדאַנקען די פריינט

אהרן שוסטער

סערוויצעס פאַר אונזער עקזיסטירן אַלס אַ פאַרבאַנד פון בעסאַראַביער יידן. מיר האָבן שוין באַוויזן אין דער קורצער עקזיסטענץ צו שאַפן גרויסע געלט־סומען פאַר דער רעהאַביליטאַציע פון די יידן אין בעסאַראַביע, מיר באַטייליקן זך אין דעם אַרויסשיקן פון אינדיווי־דועלע שפּייז און קליידער־פּעקלעך פון ניו־יאָרק דירעקט צו די יידן אין בעסאַראַביע, מיר האָבן אויך אָנטייל גענומען אין דעם קאַמפּיין פאַר מעדיצין. איצט הויבן מיר אָן אַ קאַמפּיין פאַר 500 פּסחדיקע שפּייז־פּעקלעך צו די אומגליקלעכע יידן אין בעסאַראַביע. — אונדזער אַרבעט איז ענג פאַרבונדן מיט דעם נאַציאָנאַלן קאָמי־טעט אין ניו־יאָרק.

מיר ווינטשן, אַז די ערשטע וועלט־קאָנפערענץ זאָל צעמענטירן דאָס בעסאַראַביער יידנטום און די אַמעריי־קאַנער לענדער צו אַ פאַראייניקטן כוח פאַר העלפן אויפ־בויען דאָס רואינירטע יידישע לעבן אין די בעסאַראַביער שטעט און שטעטלעך.

מיר קומען צו אַ היסטאָרישער קאָנפערענץ פון בעסאַראַבער

פון מאַקס שיידעל

פּרעזידענט פון בעסאַראַבער רעליף אין וואַשינגטאָן

ענדלעך איז געקומען דער טאָג, ווען די בעסאַראַבער יידן אויפן אַמעריקאַנער קאָנטינענט וועלן זיך טרעפן מיט לאַנדסלייט פון אייראָפּע, און לאָזן הערן דאָס וואָרט פון בעסאַראַבער יידנטום, וואָס איז געווען כמעט פון אַלעמען פאַרגעסן און דאָך האָט עס עקזיסטירט, געלעבט אין בעסאַראַביע און פּראָפּאָרציאָנעל בייגעשטייערט לאַנגע דורות אויף אַלע געביטן צום אַלוועלטלעכן יידנטום.

מיר, בעסאַראַבעיר אין וואַשינגטאָן אַ יונגע אָרגאַניזאַציע קוים אַ יאָר אַלט, האָבן זיך געגרינדעט אַדאַנק דער ענערגישער איניציאַטיוו פון מרס. ב. סילווער, וואָס האָט אונדז געוועקט צו מעשים לטובת די רעשטלעך לעבן־געבליבענע יידן אין בעסאַראַביע. זי האָט זיך גלייך געשטעלט אין פאַרבינדונג מיטן בעסאַראַבער פאַרבאַנד אין ניו־יאָרק, פאַר העלפן אויסאַרבעטן אַ פּלאַן צו אָרגאַניזירן דעם בעסאַראַביער רעליף אין וואַשינגטאָן. בליץ־שנעל, פּונקט אַזוי ווי די רדיפות און רציחות אויף יידן אין אייראָפּע, אַזוי שנעל איז געשאַפן געוואָרן אונדזער אָרגאַניזאַציע. די ערשטע, וואָס האָבן זיך באַטייליקט און געהאָלפן אין דער אַרבעט זיינען געווען די פריינט הערי זילבערמאַן און דוד סעלצער פון ניו־יאָרק. מיר האָבן גלייך צוגעגרייט אַ גרויסן מאַסן־מיטינג מיט אַ קאָנצערט, וואו עס זיינען אַריבערגעקומען פון ניו־יאָרק דער באַליבטער פּרעזידענט סאול סערוויץ, ראָוז סערוויץ און הערי זילבערמאַן. אין קאָנצערט האָט זיך באַטייליקט משה אוישער.

דער ערשטער עפנטלעכער אַרויסטריט האָט אונדז געמאַכט אַ גוטן נאָמען אין שטאָט און עס זיינען אויך געשאַפן געוואָרן עטלעכע טויזנט דאָלאַר, די געלטער האָבן מיר גלייך באַשטימט פאַר מעדיצין, אינדיווידועלע שפּייז־פּעקלעך און קליידער קיין בעסאַראַביע. מיר האָבן אויך פאַר 200 דאָלאַר געשיקט שפּייז צו די בעסאַראַבער יתומים אין פּאַריז און אויך אַ טאָן קליידער פאַר די בעסאַראַבער יידן אין פראַנקרייך.

מיר בעסאַראַבער יידן אין וואַשינגטאָן האָבן זיך געשוואוירן, אַז מיר וועלן אַזוי לאַנג נישט רוען אין אונדזער רעליף־אַרבעט, אַזוי לאַנג ווי עס וועלן זיין יידישע ליידן און נויט אין בעסאַראַביע. מיר מוזן צום גרויס באַדויער פעסטשטעלן, אַז קיין אַנדערע יידישע הילפס־אָרגאַניזאַציע האָט עפּעס געטאָן פאַר אונדזערע אומגליקלעכע ברידער און שוועסטער אין בעסאַראַביע, בלייבט איבער אויף אונדז אַליין און אויסשליסלעך צו טאָן די רעליף־אַרבעט פאַר די יידן אין בעסאַראַביע.

פריינט לאַנדסלייט, דעלעגאַטן, דער גורל פון די צענדליקער טויזנטער לעבן־געבליבענע יידן אין בעסאַראַביע און בעסאַראַבעיר יידן, וואָס וואַלגערן זיך אַרום אין אַלע עקן פון אייראָפּע, הונדערטער און אפשר טויזנטער פון אונדזערע נאָענטע געפינען זיך נאָך אין פאַרשידענע קאָנצענטראַציע־קעמפּס, ליגט אין אונדזערע הענט, דערפאַר דאַרף די ערשטע וועלט־קאָנפערענץ פון

מאַקס שיידעל

בעסאַראַבער יידן זאָגן איר וואָגיק וואָרט און אויך שאַפן די גרויסע מאַטעריעלע מעגלעכקייטן וואָס זאָלן אויף אַ שנעלן אופן קענען לינדערן די שרעקלעכע פּיין און ליידן פון אונדזערע שוועסטער און ברידער אויף יענער זייט ים.

קיינער פון אונדז טאָר נישט פאַרגעסן, אַז מיר אַליין זיינען אויסגעוואַנדערט פון די געבורטס־שטעט און שטעטלעך, זוכנדיק ברויט און פרייהייט אַלס מענטשן און אַלס יידן.

געאייניקט גייען מיר צו דער קאָנפערענץ פאַר דעם איין און איינציקן ציל: העלפן רעהאַביליטירן און ווידער אויפבויען דאָס חרוב־געוואָרענע יידיש לעבן אין בעסאַראַביע — די קאָנפערענץ דאַרף שטאַרקן אונדזער ווילן צו גרויסע מעשים פון נאָבעלער אַרבעט פאַר דעם בעסאַראַבער יידנטום.

פאַראייניקטע בעסאַראַבער יידן אין פּיטסבורג

פון מאַקס בעלפער

צענדליקער יאָרן ווי עס לעבן אַ סך בעסאַראַבער יידן אין פּיטסבורג, נאַטירלעך ווי אומעטום, געהערן זיי דאָ צו פאַרשידענע קרייזן, קלובן, סרוב אין יידישע נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציעס. פון צייט צו צייט זיינען זיי זיך צוזאַמען געקומען ביי אַ גלעזל טיי און אַ טראַכט געטאָן וועגן שאַפן אַן אָרגאַניזאַציע פון בעסאַראַבער יידן און ביי דער זעלבער געלעגנהייט האָבן זיי געשאַפן אַביסל געלט. די געלטער האָבן זיי גלייך געשיקט אויף פּסח אין פאַרשידענע שטעטלעך אין בעסאַראַביע, הויפּט־זעכלעך אין די שטעטלעך פון וואַנען זיי קומען אַליין און קענען דאָרט די לאַגע. וועגן שאַפן אַ פּערמאַנענטע אָרגאַניזאַציע פון בעסאַראַבער יידן אין פּיטסבורג איז געווען זייער שווער און אַלע פּרוּוון האָבן זיך פאַר־ענדיקט מיט אַ דורכפאַל.

ענדלעך מיט דעם אָנקומען פון דער גרויסער יידי־שער טראַגעדיע, וואָס האָט אויך נישט אויסגעמיטן בע־סאַראַביע, די שוידערלעכע גרוסן וואָס זיינען צו אונז דערגאַנגען פון די אַלטע היים שטעטלעך. ענדלעך האָט די טראַגעדיע דערטראָגן די שוואַרצע וואָלקנס ביז פּיטסבורג און פאַראייניקט די בעסאַראַבער יידן אין אַ פּערמאַנענטע אָרגאַניזאַציע.

דעם 30טן מערץ, 1943, האָבן מיר איינגעאָרדנט דעם ערשטן צוזאַמענקום, וואו מיר האָבן איינגעלאַדן פון ניו יאָרק דעם חשובן פּרעזידענט סאול סערוויץ, מרס. סערוויץ און הערי זילבערמאַן, וועלכע האָבן אַ סך צו־געטראָגן צו דער שאַפונג פון דער אָרגאַניזאַציע „פאַר־אייניקטע בעסאַראַבער אין פּיטסבורג".

די בעסאַראַבער אין פּיטסבורג נעמען אַן אַקטיוון אנטייל אין אַלע יידישע געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס, באַטייליקן זיך זייער ברייטהאַרציק אין אַלע קאַמפּיינס ווי: די געווערקשאַפטן קאַמפּיין (הסתדרות), יונייטעד דזשואיש אַפּיעל, רעד קראָס, נעשאָנאַל וואָר פאָנד, ראָשען וואָר רעליף, א. א. וו.

אונזער דירעקטער ביישטייער אין דער מלחמה איז געווען באַדייטנד. אונזערע מיטגלידער האָבן געגעבן 85 זין און טעכטער אין דער אַמעריקאַנער ארמיי, געקויפט פאַר הונדערט טויזנט דאָלער מלחמה באַנדס, איבער הונדערט בלוט דאָניישאָנס, געאַרבעט אין דער מלחמה־אינדוסטריע. א סך פון אונזערע זין און טעכטער האָבן זיך העלדיש אויסגעצייכנט אויף אַלע מלחמה פראָנטן אין דער גאָרער וועלט.

מיר האָבן אויך ניט פאַרגעסן אין די שווערע ליידן און פּיין פון אונזערע לעבן־געבליבענע ברידער און שוועסטער אין דער אַלטער היים, פאַר וועלכן צוועק מיר האָבן אַוועקגעלייגט עטלעכע טויזנט דאָלער פאַר יידישע רעהאַביליטאַציע אין בעסאַראַביע, אַזוי באַלד ווי דער מאָמענט וועט קומען. מיר האָבן זיך פאַרפליכטעט צו שאַפן גרויסע סומען פאַר דעם ווידעראויפבוי פון דעם חרוב־געוואָרענעם יידישן לעבן אין בעסאַראַביע. אין דער

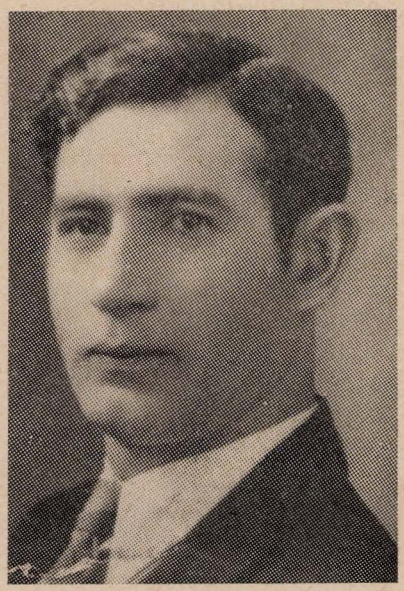

מאַקס בעלפער

צייט פון אונזער עקזיסטענץ האָבן מיר אויך גענומען אַן אַקטיוון אנטייל אין אַלע קאַמפּיינס וואָס די בעסאַראַבער פעדעראַציע האָט געפירט פאַר באַלדיקער הילף, אין קליידער, מעדיקאַמענטן, שפּייז און אינדיווידועלע שפּייז־פּעקלעך צו יידן אין בעסאַראַביע.

מיר בעסאַראַבער אין פּיטסבורג, פאַרזיכערן אונזער פולע קאָאָפּעראַציע מיט אונזער פירערשאַפט פון בעסאַ־ראַבער יידנטום אין אַמעריקע פאַר די בעסאַראַבער יידן וואָס נויטיקן זיך אין אונזער הילף אומעטום, וואו זיי זאָלן זיך נאָר געפינען.

מיר פּיטסבורגער, קומען צו דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַבער יידן מיט דעם איינציקן געדאַנק פאַר העלפן רעהאַביליטירן אונזערע ברידער און שוועסטער.

בעסאַראַבער יידן אין באָסטאָן פאַר דער אַלטער היים

פון הערי לאַנדמאַן
(פּראָטאָקאָל־סעקרעטאַר)

אַוועק זיינען מיר פון די בעסאַראַבער שטעטלעך, זוכן אַ נייע היים, וואָס זאָל אונדז פאַרזיכערן אַ בעסערן מאָרגן, פרייהייט און גלייכהייט מיט אַלע מענטשן און נאַציאָנען צו־גלייך. אין דערזעלבער צייט אָבער, ווען מיר האָבן גענאָסן פון אַלע פּריווילעגיעס וואָס עס האָט אונדז געגעבן דאָס פרייע אַמעריקע, איז דאָס לעבן געווען שווער און ביטער פאַר די יידן וואָס זיינען פאַרבליבן אין די בעסאַראַבער שטעט און שטעטלעך און האָבן געהאַט אויסצושטיין עקאָנאָמישע רעפּרעסיעס און אַנטיסעמיטישע גזירות.

די מענטשלעכע פאַנטאַזיע קאָן זיך קוים פאָרשטעלן די שרעקלעכע טראַגעדיע וואָס אונדזערע קרובים, פריינט און נאָענטע האָבן דאָרט אַדורכגעלעבט.

די לעבן־געבליבענע וואָס קערן זיך אום אין זייערע היים־שטעטלעך געפינען דאָרט נאָר חורבות, אַליין זייענען זיי קראַנק, צעבראָכן, נאַקעט און הונגעריק. זיי שטרעקן אויס זייערע הענט צו די גליקלעכע ברידער אין די אַמעריקאַנער לענדער, וואָס דער גורל האָט זיי אָפּגעהיט פון דער שרעקלעכער טראַגעדיע — מיר דאָ, אין דעם פרייעם לאַנד אַמעריקע מוזן דערפילן דעם הייליקן חוב פון העלפן היילן די טיפע וואונדן פון אונדזערע שוועסטער און ברידער אין דער אַלטער היים. דער ווייי־געשריי פון אונדזערע לעבן־געבליבענע יידן האָט אויפגעוועקט אין אונדזערע הערצער די געפילן פון ברידערלעכע סאָלידאַריטעט און דעם ווילן צו פאַרייניקן אַלע אונדזערע כחות אין איין קערפּערשאַפט, וואָס האָט די פעאיקייטן צו האָבן די מעגלעכקייטן ווידעראויפצובויען אַ נייעם יידישן ישוב אויף די חורבות פון אונדזערע שטעט און שטעטלעך אין בעסאַראַביע.

בעסאַראַבער רעהאַביליטאַציע און רעליף־פאָנד אין באָסטאָן, איז געגרינדעט געוואָרן דורך אונדזער באַליבטן עקס־פּרעזידענט דזשאָזעף סעבעט מיט דער אַקטיווער מיטהילף פון די לאַנדסלייט: הערי לאַנדמאַן, הערי טעפּער, סעמיועל ראָפּמאַן, מאַקס מילגרוים, מרס. רבקה טעפּער, דוד פערלמוטער, גיטל ווייגער, דזשוליוס קאָהן, טשאַרלעס סילווער, מרס. סילווער, באַרנעט גאָווערמאַן, מרס. לאָראַ גאָרין, דזשוליוס טאַלמאַסאַן, מאָריס מילגרוים, פ. פליישער, מ. סירמאַן, וואָלף פּאָרטנאָי, ב. יורלאַק, יוסף סירקיס, אברהם בעלט.

דער קאָמיטעט איז צוגעטראָטן אַקטיוו וועקן די בעסאַראַבער לאַנדסלייט אין דעם גאַנצן ניו־ענגלאַנד סטייט. מיר האָבן אָרגאַניזירט אַ גרויסן מאַסן־מיטינג, וואו מיר האָבן איינגעלאַדן אַלס גאַסט־רעדנער פון דער בעסאַראַבער פעדעראַציע ד״ר יוסף מאָריסאָן, ביי דעם מיטינג האָבן מיר גלייך געשאַפן איבער צוויי טויזנט דאָלאַר.

אונדזער קאָמיטעט נעמט אַן אַקט וון אָנטייל אין אַלע יידישע אָרגאַניזאַציעס אין באָסטאָן, באַטייליקט זיך אין די קאַמפּיינס פאַר דער „הסתדרות", קרן־קיימת, יונייטעד דזשואיש אַפּיעל, נעשאָנעל וואָר־פאָנד, רעד קראָס א. אַ.

די בעסאַראַבער יידן אין באָסטאָן האָבן בייגעשטייערט פאַר עטלעכע הונדערט טויזנט דאָלער וואָר־באָנדס,

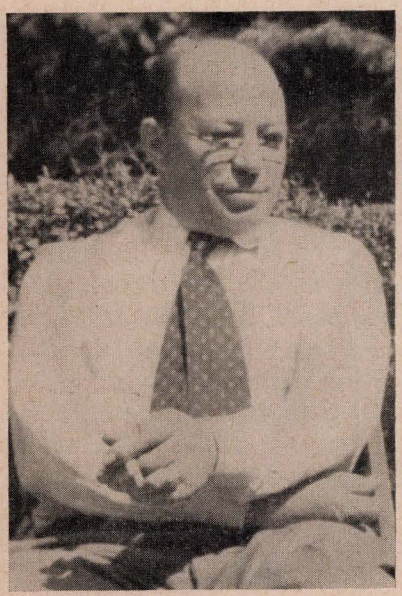

הערי לאַנדמאַן

ביי צוויי הונדערט זין און טעכטער אין דער אַמעריקאַנער אַרמיי, הונדערטער פון בלוט־דאָניישאָנס. אַ סך פון אונדזערע קינדער האָבן באַצאָלט מיט זייער לעבן אויף די פראָנטן פאַרן נצחון אויבערן נאַציזם און פאַשיזם.

מיר קומען צו דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַבער פאַרבאַנדן, מיט דעם איינציקן לאָזונג — העלפן אונדזערע אומגליקלעכע אין בעסאַראַביע — העלפן ווידעראויפבויען דאָס חרוב־געוואָרענע יידישע לעבן אין אונדזערע אַלטע היים־שטעט און שטעטלעך.

פריינט דעלעגאַטן, זאָל דאָס זיין אַ מאָמענט פון מעשים פאַר אונדזערע מאַרטירער. — זאָלן מיר זיין אַדורכגעדרונגען מיט ערנסטקייט און פאַראַנטוואָרטלעכקייט צו דעם גרויסן אומגליק פון אונדזער יידישן פאָלק. די קאָנפערענץ דאַרף אָנטייל נעמען אין דעם אויפבויווערק פון יידישן פאָלק, אַלס גלייכע שותפים פון וועלטיידנטום.

אַקטיוויטעט-באַריכט פון דער ברוקלינער דיוויזיע פון דער בעסאַראַבער פעדעראַציע

פון אָסקאַר מ. בוירן

די ברוקלינער דיוויזיע אָנגעפאַנגען און אויסגעוואַקסן פון דעם יידישן טייל „בראָנזוויל" און אומגעגנט איז דער גאָר ערשטער פאַרזוך אין דער אָרגאַניזאַציע גופא, צו לאָקאַליזירן די זאַמלונגס־אַרבעט און אַזוי אַרום שפּאָרן מי און אומנויטיקע טראַנספּאָרטאַציעס. מען קען רעכענען דעם געבורטס־מאָנאַט פון דער ברוקלינער דיוויזיע פון יולי, 1944 — אַ קימאַ־לן פון אַכצן חדשים.

די מיטגלידערשאַפט פון אונדזער דיוויזיע איז פּונקט ווי די גאַנצע פעדעראַציע צוזאַמענגעשטעלט אַממערסטן פון יוצאי־בעסאַראַביע און אויך פון זייערע היגע געבוירענע קינדער. צו אונדזער הילף־אַרבעט זיינען אויך צוגעצויגן געוואָרן מענער און פרויען פון אויסער בעסאַראַביע און מיט דער צייט פולשטענדיק זיי באַקערט צו אונזערע פּראָבלעמען און אַקציעס. אונזער קערפּערשאַפט האָט אין זיך אַלע סאָרטן שאַטירונגען און פּאָליטישע ריכטונגען, און דאָך זיינען מיר געלויבט השי"ת פריי פון פּאַרטייאישע רייבונגען און, הלוואי אויף ווייטער — עס הערשט האַרמאָניע . . .

אונדזער ברוקלינער דיוויזיע באַשטייט איצט פון פיר סעקציעס: בראָנזוויל — אונטער דער פירערשאַפט פון פּרעזידענט פון דער גאַנצער דיוויזיע — איטקע סעלצער, בענסאָנהוירסט — טשערמאַן, ד"ר מ. סאַרטאָרי, ברייטאָן־ביטש — טשערמאַן ד. גרין און ווילי־אַמסבורג — טשערמאַן מרס. סטיינמאַן.

דערווייל, ביז היינט, זיינען פאַראַן ביי אונדז אין ברוקלין זעקס זאַמלפּונקטן (סטאָרס): אין בראָנזוויל און איסט־ניו־יאָרק — 2 סטאָרס, בענסאָנהוירסט און באָראָפּאַרק — 3 סטאָרס, ווילי־אַמסבורג — 1 סטאָר און ברייטאָן ביטש 1 סטאָר, וואו קליידונג און שיך (געגנוצטע), שפּייז־אַרטיקלען, ספּעציעלע שפּייז־פּעקלעך (קיטס) און ענלעכע זאַכן ווערן צונויפגעבראַכט, סאָרטירט און אַריבערגעשיקט צו דער פעדעראַציע און צום יידישן קאונסיל פון ראָשיען וואָר רעליף. לויט דעם אָפיציעלן סך־הכל, וואָס אונדזער דיוויזיע האָט לעצטענס געקראָגן פון יידישן קאונסיל פון ראָשיען וואָר רעליף האָבן מיר ביז איצט געליפערט פאַר די נויטן פון די בעסאַראַביער:

געגנוצטע קליידער	30,480	פונט — ווערט	30,480 דאָלאַר
געגנוצטע שיך	3,625	פונט — ווערט	1,812 "
געגנוצטע פּוטערוואַרג	2,000	פונט — ווערט	6,000 "
„קיטס", פּעקלעך שפּייז מיט אַנדערע נויטיקע קליינקייטן	1,384	פונט — ווערט	4,844 "
קליידער פאַר בעסאַראַבער אין פראַנקרייך	4,000	פונט — ווערט	4,000 "
מזומן (אַן ערך)			500 "
רייז און געטרוקנטע זופּן	988	פונט	
זייף	142	פונט	
קאָנסערווירטע זופּן און קאָנדענסירטע מילך	4,000	קענדלעך	(אַן ערך)
קאָקאָאַ און „בוליאָן"	1,700	שאַכטלעך	

די אַלגעמיינע רעזולטאַטן קלינגען לכאורה גאַנץ צופרידנשטעלנדיק, ספּעציעל צו די פּערזאָנען, וואָס זייענען, מער־ווייניקער, געשטאַנען נאָענט צו דער אַרבעט. די אַלע פּערזאָנען ווייסן, אַז אונטער די עטלעכע ציפערן שטעקן אָנשטרענגונג, מי און גאַנץ אָפט אויך ביטערע אַנטוישונגען איבער דער גלייכגילטיקייט מצד פילע פון אונדזערע קרייזן. צופיל, אָבער, גרויל־געשיכטעס, אויסער געוויינטלעכע נויט און דחקות דערגרייכן אונדזערע אויערן; ווען מען קוקט, דערפאַר, אויף אונדזערע רעזולטאַטן פון דעם שטאַנדפּונקט, ווערט אונדזער אויפטו — אַ מילב, אַ טראָפּן אין ים . . . מיר דערנענטערן זיך איצט צו אונדזער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ, טאָ לאָמיר האָפן, אַז וועגן און מיטלען וועלן געפינען ווערן ווי אַזוי צו פאַראינטערעסירן גרעסערע שיכטן, מיט גרעסערער מעגלעכקייטן און פינאַנציעלע מיטלען צו טאָן אונדזער הילף־אַרבעט.

וואָס אָנבאַלאַנגט אונדז ברוקלינער, גלויבן מיר, אַז דער באַריכט אַלס אַ גאַנצער, איז אונטער די אומשטענדן ניט פון די ערגסטע — „בעסער" האָט קיין שיעור ניט . .

צו מיינע ליפּקאַנער שוועסטער און ברידער

פון אברהם ליבמאַן
ליפּקאַנער רעהאַביליטאַציע־קאָמיטעט

כ׳האָב דעם כבוד צו זיין דער קאָ־פאָרזיצער פון דעם יאָר־בוך, און איינער, וואָס נעמט אַן אַקטיוון אָנ־טייל אין דער נאָבעלער אַרבעט פון דער בעסאַראַבער פעדעראַציע אין אַמעריקע. ווען איך האָב זיך אַריינ־געוואָרפן אין דער אַרבעט און זיך באַקענט מיט דעם פּרעזידענט, סאול סערוויץ און אַלע איבעריקע טוער, וואָס יעדער איינער פון זיי שטעלט מיט זיך פאַר אַן אַנ־דער שטעטל פון אונדזער ליבער בעסאַראַביע, האָב איך ערשט באַגריפן די וויכטיקייט פון דער בעסאַראַביער פעדעראַציע פאַר דעם רעשטל פון אונדזערע לעבן־גע־בליבענע ברידער און שוועסטער אין דער אַלטער היים.

איך בין געקומען צום באַשלוס, אַז אויב מיר האָבן אין זינען צו העלפן באמת היילן די טיפע וואונדן פון אונדזערע נאָענטסטע אין אַלע שטעט און שטעטלעך אין בעסאַראַביע, קען עס נאָר געטאָן ווערן דורך אַ פאַראייניקטער קערפּערשאַפט פון אַלע בעסאַראַביער יידן איבער דער גאָרער וועלט פאַר דעם ווידעראויפ־בוי פון אַ יידיש לעבן, גייסטיק און עקאָנאָמיש אויף די ערטער, וואו אונדזערע ברידער און שוועסטער וועלן זיך וועלן באַזעצן.

אויב מיר, ליפּקאַנער זיינען היינט אין קאָנטאַקט מיט 600 יידן אין ליפּקאַן איז עס נאָר צו פאַרדאַנקען דער בעסאַראַביער פעדעראַציע, וואָס האָט אונדז מיט זיי פאַרבונדן. אַזוי שנעל ווי עס קומען נאָר אָן נייע נעמען און אַדרעסן פון בעסאַראַביער יידן, וואַרט די פעדעראַציע נישט ביז וואַנען די לאַנדסמאַנשאַפטן וועלן זיך צוזאַמענטרעפן און באַשליסן וועגן באַלדיקער הילף. די פעדעראַציע שיקט גלייך שפּייז, קליידער און אפילו מעדיצין צו אַלע, וועלכע זי קאָן נאָר דערגרייכן.

איך האַלט, אַז עס דאַרף זיין דער חוב פון אַלע בע־סאַראַבער לאַנדסמאַנשאַפטן און אויך פון אינדיווידועלע יידן, מער צו זיין אָפּנהערציק און העלפן אין דער נאָ־בעלער רעטונגס־אַרבעט, ווייל נאָר דורך אַ פאַראייניק־טער צענטראַליזירטער בעסאַראַביער פעדעראַציע וועלן מיר קענען דערגרייכן אונדזער אַלעמענס ציל העלפן ווידעראויפבויען און אויף די פיס שטעלן אונדזערע נאָענטסטע און טייערסטע אין דער אַלטער היים.

די ערשטע וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער יידן, דאַרף ווערן דער מוסטער פון אחדות און פאַר־ברידערונג מיט דעם גורל פון די וואָס האָבן אַזוי פיל געליטן און נאָך ווייט זיינען זייערע ליידן און וואונדן פון צו זיין פאַרהיילט.

מיין טאַטע

פון ח. ש. קאַראַקושאַנסקי (בראַזיל)

מיין טאַטע געווען איז אַ קדוש,
און הייליק פון מוטער די טרער!
פון דחקות, יסורים, מאַגנאַטן —
אַך, זען זיי איך וועל שוין ניט מער!

דאָס אויג זיי פאַרמאַכן צום לעצטן —
איך האָב ניט די זכיה געהאַט!
די שטראָף, וואָס געשטראָפט כבין געוואָרן
איז שטראָף, אַך, די גרעסטע פון גאָט!

מיין טאַטע גערעדט האָט בנעימות,
מיין מוטער — אינגאַנצן אַ טרער!
און דחקות געצירט מיט קדושה —
אַך, זען זיי איך וועל שוין ניט מער!

די שטים פון מיין טאַטן — אַ שטילע,
כהאָב קיינמאָל געהערט אין געשריי,
איך האָב ניט געהאַט, ניין, די זכיה!
איך שולדיק געבליבן בין זיי!

אין לעצטע מינוטן, אוודאי,
געזוכט מיך האָט מוטערלעך אויג,
געזוכט מיך אין עלנד, פאַרצווייפלונג —
וואָס טויג איצט דאָס לעבן, וואָס טויג?

און אפשר געפרייט האָט זיך טאַטע,
און מוטערלעך אויג זיך געפרייט,
אין לעצטער מינוט פון גסיסה,
אין גיהינום פון נאַצישע רייך. —

וואָס זון איז אַרונטער באַצייטנס
צו שמידן אַלץ ווייטער די קייט
פון טאַטנס און מאַמעס קדושה —
זיי האָבן זיך אפשר געפרייט!

נאָר איך בין זיי שולדיק געבליבן!
איך האָב ניט די זכיה געהאַט
דאָס אויג זיי פאַרמאַכן צום לעצטן
פון מענטשלעכסטע טאַטן די טאַט.

צו דער וועלט־קאָנפערענץ

פון בנימין פיוויניק
(פּרעזידענט פון קעשענעווער סאָסייעטי)

פינף יאָר זיינען מיר געווען אָפּגעריסן פון אונדזער שטאָט קעשענעוו, אונדזערע ברידער און שוועסטער אין קעשענעוו האָבן געהאַט יאָרן פון שרעקלעכע רציחות און גזירות אויסצושטיין פון די נאַצי־אַנטאָנעסקו האָרדעס. דער שטאָלצער יידישער ישוב פון 65.000 יידן איז געוואָרן טיף פאַרשניטן, וועמענס צאָל דער נס האָט געוואָלט זאָלן היינט צו טאָג זיין צווישן די געראַטעוועטע איז אונדז נאָך נישט באַקאַנט.

מיר קעשענעווער יידן אין די אַמעריקאַנער לענדער פאַרזיכערן, אַז דאָס יאָר 1946 וועט זיין פאַר אונדז אַ הייליקער חוב פאַר העלפן ווידער אויפבויען די חרבות פון קעשענעוו און העלפן אָרגאַניזירן דאָס יידישע לעבן.

מיר קעשענעווער אין ניו־יאָרק זיינען געווען פון די ערשטע, וואָס האָבן געהאָלפן שאַפן אַ רעפּרעזענטאַנץ פון בעסאַראַביער יידן אין אַמעריקע, וואָס זאָל זיין די שטים פאַר די יידן אין בעסאַראַביע, מיר האָבן אַרויסגעגעבן פון אונדזערע רייען דעם חשובן פּרעזידענט, סאול סערוויץ, וואָס איז געוואָרן דער וואָרט־זאָגער און פאַרטרעטער פון דעם בעסאַראַביער ייד אין אַלע וויכטיקע יידישע געזעלשאַפטן אין אַמעריקע.

איך בין געווען איינער פון די מיטגרינדער און געהאָלפן אין אַלע אַקטיוויטעטן און קאַמפּיינס, וואָס די בעסאַראַביער פעדעראַציע האָט אונטערגענומען לטובת אונדזערע אומגליקלעכע ברידער און שוועסטער אין דער אַלטער היים.

איך ווינטש, אַז די ערשטע וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער יידן, זאָל ווערן אַ ניי קאַפּיטל פון אחדות און מעשים — פאַרן בעסאַראַביער יידנטום.

הילף פאַר בעסאַראַביע

פון ראובן גרינבערג
(פּרעזידענט פון קעשענעווער רעליף)

צו אייך, יידן אין קעשענעוו און אין אַלע אַנדערע שטעט און שטעטלעך אין בעסאַראַביע, דער פינצטערער גורל האָט געוואָלט, אַז 5 גאַנצע יאָר זאָל אונדזער קאָנטאַקט זיין איבערגעריסן און אייער לעבן איז געווען טויט, פּיין, הונגער און שאַנד. דער גורל האָט אונדז אויסגעקליבן צו זיין די גליקלעכע און זאַטע — דערפאַר שווערן מיר אייך, אַז מיר דאָ, זיינען נישט געווען גלייכגילטיק, מיר האָבן אַלץ געטאָן און דאָס בעסטע צוגעטראָגן, כדי אונדזערע שונאים זאָלן האָבן אַ שנעלע מפּלה.

דער נצחון איז דערגרייכט — אָבער אונדזערע מיליאָנען מאַרטירער קאָנען מיר נישט מער גליקלעך מאַכן — ברוטאַל און שרעקלעך זיינען געווען אייערע ליידן, מיר האָבן עס געפילט און עס וועט פאַרבלייבן דורות־לאַנג אין אונדזער זכרון.

אויב מיר האָבן אָרגאַניזירט אַ בעסאַראַביער פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער יידן און ברייטערן זיך אויס צו אַ וועלט־אָרגאַניזאַציע, איז עס נאָר פאַר אייך, פאַר אייך לעבן מיר, צו אייך מוז גוט געמאַכט ווערן פאַר אייערע ליידן. מיר וועלן פריער נישט רוען ביז וואַנען איר וועט האָבן עסן צו זאַט און ווידער איינאָרדענען אייער נאָרמאַל יידיש לעבן.

מיר גייען צו דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער פאַרבאַנדן, פאַראייניקט מיט דעם הייליקן ציל צו העלפן — שטילן דעם וויי־געשריי פון אונדזערע ברידער און שוועסטער, וואָס רופן צו אונדז, עס רופן צו אונדז די קדושים — העלפט די וואָס זיינען לעבן געבליבן. —

א וואָרט צו די גרינדער און טוער פון בעסאַראַבער פאַרבאַנד

פון הרב משה ז. בערמאַן

„לכל-זמן" אויף יעדער זאַך קומט אַ צייט, און ווען די צייט קומט, געפינט זיך אין דעם מאָמענט דער פּאַסי־קער און ריכטיקער מענטש, וועלכער פירט עס דורך.

צוריק מיט 5 יאָר איז אויפגעוועקט געוואָרן אַ „לע־בעדיקער־גייסט", אַ רוח־חיים אין האַרציקן יידישן יונגנ־מאַן, וועלכער איז נאָר געבוירן געוואָרן אין בעסאַראַביע, אָבער דערצויגן געוואָרן — אין אַמעריקע, אַ פונק פון רחמנות פאַר די געליטענע פון זיין געבוירן־לאַנד האָט אים נישט געלאָזט רוען, מיט אַ מסירות־נפשדיקער, וואַ־רימדיקייט, גלייך פון אָנהויב אָן, האָט ער געזאָגט: „אם אין אני לי מי לי", מיר, בעסאַראַבער יידן, מוזן זיך אָר־גאַניזירן צו העלפן אונדזערע אויסגעמוטשעטע ברידער און שוועסטער אין דער אַלטער היים, בעסאַראַביע, אַ שטאַר־קע און פעסטע אָרגאַניזאַציע מוז געשאַפן ווערן פון אונדז, ווייל אויב מיר אַליין וועלן עס ניט טאָן, וועט קיינער עס פאַר אונדז ניט טאָן. זיין בעסאַראַבער וואַרעם האַרץ האָט מיט אויסערגעוויינטלעכער גייסטיקער גבורה ניט דער־לאָזט קיינע אָפּשטויסנדיקע כוחות זאָלן אויף אים ווירקן און מיט אינערלעכן שטאָלץ און געשטאַרקטער האָפענונג האָט ער געווירקט אויף אייניקע געציילטע בעסאַראַבער צו העלפען אים גרינדן אַ בעסאַראַבער פעדעראַציע . . . און אָט אַזוי זיינען דורכגעגאַנגען 5 יאָר, מיט רעכט צו זאָגן, שווערע, זייער שווערע 5 יאָר, אָבער: „הזורעים בדמעה ברינה יקצורו", שווער איז געווען דער אַקערן און זייען, אָבער זייער אָנגענעם איז צו זען די פרוכט וואָס די אַרבעט גיט אַרויס, די פּראָדוקטיווע הילפס־אַרבעט, וואָס עס ווערט דורכגעפירט פון דער פעדעראַציע רעדט פאַר זיך אַליין, דער פאַקט ווערט קלאָר, אַז: „אין לך דבר העומד בפני הרצון", דער אמתער ווילן מוז זיגן, און אויב מיר דערמאָנען שוין יאָ דאָס וואָרט „אמת" איז ווערט צו זאָגן אַ שטאַרקן אמת: אַז דער גרינדער איז געבענטשט פון גאָט מיט אַן אמתער אשת־חיל, וועלכע ניט נאָר זי האָט מעגלעך געמאַכט פאַר אים צו אַרבעטן און אַוועקצוגעבן זיין צייט פאַר דער פעדעראַציע, נאָר מיט זעלטענער איבערגעגעבנקייט האָט זי געהאָלפן גרינדן אַ פרויען־אָפּטיילונג אין דער פעדעראַציע, אין וועלכער וואונדערלעכע אַרבעט ווערט אויפגעטאָן.

דער באַנקעט אין וועלכן די חשובע דעלעגאַטן און געסט, פריינט פון בעסאַראַביע באַטייליקן זיך לכבוד אונ־דזער חשובן גרינדער און פּרעזידענט, פריינט סאָול סערוויץ און זיין געשעצטער פרוי, צייגט, אַז מיר, בע־סאַראַבער ווייסן און פילן ווי אָפּצושאַצן די גוטע רע־טונגס־אַרבעט, וואָס ווערט אומדערמידלעך אָנגעפירט פון דעם „געבענטשטן פּאָרל" און דורך זייער ווירקונג אויך דורך די אַלע פריינט, וועלכע אַרבעטן מיט זיי צו פאַר־גרינגערן די ליידן פון אונדזערע ברידער און שוועסטער אין אונדזער אַלטער היים בעסאַראַביע, מיין פרוי צוזאַ־

הרב משה ז. בערמאַן

מען מיט מיר, ווינטשן אייך אַן ארץ־ישראלדיקע ברכה: „תחזקנה ידיכם!", זאָלן אייערע הענט געשטאַרקט ווערן שטענדיק צו העלפן, העלפן און העלפן.

און צו אַלע געסט, פריינט און באַזונדער צו די חשובע דעלעגאַטן און געסט עטלעכע ווערטער פון האַרץ צו האַרץ, אַ גרויסן יישר־כוח קומט אייך פאַר אייער גו־טער אַרבעט, וועלכע איר האָט געטאָן ביז איצט פאַר דער שארית־הפליטה פון אונדזערע ליבע און טייערע, אָבער! לאָמיר זיך פרעגן: האָבן מיר דערפילט אונדזער פליכט צו זיי וויפיל מיר האָבן געדאַרפט?

יעדער איינער מוז געדענקען און אויך דערמאָנען דעם צווייטן, אַז קול דמי אחינו צועקים אלינו, די נשמות פון אונדזערע ברידער און שוועסטער, וועלכע זיינען אומ־געבראַכט געוואָרן דורך אונדזערע בלוטיקסטע שונאים, שרייט צו אונדז: נישט פאַר זיך, זיי, קאָנען מיר שוין גאָרנישט העלפן, זיי שרייען אָבער יאָ צו אונדז פאַר דער קליינער, זייער קליינער צאָל געראַטעוועטע, אַז מיר זאָלן זיי העלפן, זאָל זיך אונדזער רחמנות שטאַרקן ביי אונדז ואיש את אחיו יעזורו, עפנט אייערע גוטע הערצער, העלפט ראַטעווען, און ראַטעווען אונדזערע בעסאַראַבער יידן!

אַ שפּאַציר איבער די בעסאַראַבער לאַנדסמאַנשאַפטן און רעליף־פאַראיינען

פון דוד כרמל

די יידישע עמיגראַציע קיין אַמעריקע האָט זיך פאַקטיש אָנגעהויבן אין די 90יקער יאָרן, אין דער צייט פון גירוש מאָסקווע און אין די יאָרן נאָך דעם קעשענעווער פּאָגראָם. ווען די נייע אָנגעקומענע יידן פלעגן זיך פילן עלנטע און אויסגעוואָרצלטע פון דער אייגענער היים, איז דאָס פּאַסיקסטע, וואָס זיי האָבן געקאָנט טאָן, איז זיך צוזאַמענצוקומען מיט לאַנדסלייט זיך דורכריידן וועגן דער אַלטער היים און זיך טיילן מיט די זכרונות.

פון די אַלע צוזאַמענקונפטן האָבן זיך געגרינדעט הונדערטער לאַנדסמאַנשאַפט־פאַראיינען און פריען־אוקזיליאַריס, וועלכע האָבן אָנגעהויבן צו העלפן זייערע לאַנדסלייט פון דער אַלטער היים אויף גרויסע מאַסשטאַבן. מען האָט געהאָלפן בויען שפּיטאָלן און מושבזקנים׳ס, און מען האָט סתם דערהאַלטן טויזנטער פאַמיליעס ביים לעבן.

איז טאַקע כדאי זיך דורכצושפּאַצירן איבער די לאַנדסמאַנשאַפטן און רעליף־פאַראיינען און זען ווער איז ווער אין די בעסאַראַביער אָרגאַניזאַציעס.

גרויסער קעשענעווער קראַנקן־אונטערשטיצונג פאַראיין

ער ציילט אַ מיטגלידערשאַפט פון קאַרגע 400, און איז איינע פון די עלטסטע אָרגאַניזאַציעס, נעמט אָן אָנטייל אין יידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן, אין יידישן קאָנגרעס, הסתדרות, ראָשיען וואָר רעליף, צדקה־פעדעראַציע, פאַראייניקטער יידישער אַפּיל. ביז דעם אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה האָבן זיי אויסגעהאַלטן די קעשענעווער ישיבה, האָבן געהאָלפן דעם דאָרטיקן צענטראַל־קאָמיטעט צו העלפן די הונגער־ליידנדיקע.

דער גרינדער פון דעם פאַראיין איז מר. משה סווידער, וועלכער איז נאָך היינט זייער אַקטיוו.

דער פּרעזידענט, מר. ב. פּיוניק האָט אַוועקגעגעבן אַלע זיינע יאָרן פאַר דער גוטער אָרגאַניזאַציע, דער נייערוויילטער פּרעזידענט מר. דזשעק טייטלבוים איז געבוירן אין אַמעריקע, גראַדואירט פון אַ ישיבה, פּרעזידענט פון ניו־יאָרקער קאָונסיל פון בעסאַראַבער פעדעראַציע. מייקל מילשטיין איז סעקרעטאַר, באַליבט ביי אַלעמען, פאַקטיש דער נערוו פון אַלע קעשענעווער אָרגאַניזאַציעס, צוזאַמען מיטן חשובן און באַליבטן פּרעזידענט פון דער בעסאַראַבער פעדעראַציע, מר סאָל סערוויץ.

קעשענעווער רעליף־ און טשאַריטי־פאַראיין

די אָרגאַניזאַציע צייכנט זיך אויס מיט דעם וואָס זי רופט זיך אָפּ אויף אַלע יידישע נויטן, זיי פלעגן שיקן הילף צו דער תלמוד־תורה „יבנה", צו דער געזעלשאַפט פאַר פריען פּראָפעסיאָנאַל בילדונג, זיי פלעגן זיין אין דירעקטע פאַרבינדונגען מיט הרב ר׳ משה יהודה לייב צירלסאָן, ז״ל, וועמען זיי האָבן געשיקט פאָנדן, אַז ער

דוד כרמל

זאָל עס צעטיילן צו נויטבאַדערפטיקע. דער פּרעזידענט איז ראובן גרינבערג, וואָס טוט אַ סך פּראָדוקטיווע אַרבעט, און האָט אַן אָפענע האַנט.

זיי ביישטייערן צום דזשאָינט, הסתדרות, ראָשען וואָר רעליף און היאַס. זייער אַקטיוו זיינען עקס פּרעזידענט מרס. איידאַ שוואַרץ, ד״ר וויליאַם סווידער, ז. לעידער, סאַראַ גרינבערג, מר. פאַשקאַנסקי.

קעשענעווער מושב זקנים

ער געפינט זיך אויף 33 איסט 15טע גאַס, ניו־יאָרק, דער פּרעזידענט איז י. קאַפּטשוק, אַ פאָלקס־מענטש, וואָס גיט אַוועק זיין גאַנצע פרייע צייט פאַר שאַפן אַ היים פאַר עלטערע קעשענעווער לאַנדסלייט, וואָס זאָלן זיך געפינען אין אַן אייגענער סביבה אין זייערע אַלטע יאָרן. — אַ סך מי האָט פריינט קאַפּטשוק אַריינגעלייגט צו דערגרייכן דעם ציל צו קויפן אַן אייגן הויז פאַר דעם מושבזקנים, זיין אַנטגילטיקער ציל איז צו פאַרוואַנדלען דעם מושב־זקנים פאַר אַלע עלטערע בעסאַראַביער, ניט קוקן־

דיק פון וועלכע שטאָט אָדער שטעטל זיי קומען. מ. מיל־שטיין איז איינער פון די ערשטע פּיאָנערן און לעבנס־לענגלעכער סעקרעטאַר פון דעם דאָזיקן נאָבעלן געדאַנק.

כאָטינער האָספּיטאַל, מושב זקנים, רעליף און ליידים אָוקזילערי

די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע עקזיסטירט קאַרגע 30 יאָר, ביז דער צווייטער וועלט־מלחמה האָבן זיי מאָנאַטלעך סובסידירט אין כאָטין דעם האָספּיטאַל, דעם מושב־זקנים און די תלמוד־תורה, וואו מען פלעגט שיכן און קליידן די אָרעמע קינדער, אויך פלעגט מען געבן מאָלצייטן פאַר די קינדער. דער פּרעזידענט איז דער ענערגישער און געטרייער מר. פיליפּ נוסענבוים, וואָס שטייט אויף זיין פּאָטס 12 יאָר און ער שטעלט זיך ניט אָפּ פאַר קיין שווערער אַרבעט, אַזוי שנעל ווי זיי האָבן דערהאַלטן די נעמען פון די ערשטע געראַטעוועטע אין כאָטין, האָבן זיי גלייך אַוועקגעשיקט 150 פּעקלעך עסנוואַרג, ניט וואַר־טנדיק אויף קיין ענטפער האָבן זיי אַוועקגעשיקט אַ צווייטן טראַנספּאָרט פון 175 פּעקלעך, לעצטן ווינטער האָבן זיי אַוועקגעשיקט דורכן ראָשיען וואָר רעליף 220 זעק קליידער און שיך, זייער אַקטיוו זיינען די טשעיר־ליידי פון דער ליידיס אָקזילערי, מרס. פישבאַך, די סעקרעטאַרין איידא גענדלמאַן, ווייס־טשעירליידי, מרס. סאָנענשיין, מר. פישבאַך, ט. מילער און משה סאָנענשיין.

בריטשאַנער בעסאַראַבער רעליף

די אָרגאַניזאַציע איז געגרינדעט געוואָרן אין 1930 אין הויז פון מר. פיליפּ און נעכע שניידער מיט דער מיטווירקונג פון מר. הערי וואָרטען, מר. סעם קליין און מרס. פּלאַטקין, וועלכע זיינען נאָך עד־היום פון די אַק־טיווסטע טוער פון דער אָרגאַניזאַציע, אין 1933 האָט זיך אָנגעהויבן די אַרבעט אויף אַ גרעסערן מאַסשטאַב, דורך איינפירן אַ קאַנטין אין בריטשאַן, וואו 200 קינדער פון דער תלמוד־תורה, האָבען געקראָגן באַזאָרגט מיט געקאָכטע מאָלצייטן, זיי האָבן אויסגעהאַלטן דעם מושב־זקנים, דעם ביקור־חולים, און דעם „מלבוש־ערומים", איצט האָט זיך די קאָנסטרוקטיווע אַרבעט פאַרגרעסערט און זיי האָבן שוין אַרויסגעשיקט 200 פּעקלעך עסנוואַרג, זיי פירן אָן אַ קליידער־קאַמפּאַניע, זיי פירן דורך אינגיכן אַ באַנקעט און אַ זשורנאַל גיבן זיי אַרויס, לכבוד דעם פילאַנטראָפּ, מר. מאַלעסטער, וועלכער איז אגב, דער טרעזשורער פון דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד. דער פּרע־זידענט פאַר די לעצטע עטלעכע יאָר איז יוסף קעסלער, וועלכער פאַרנעמט אַ צענטראַל אָרט ניט נאָר ביי די בריטשאַנער, נאָר אויך אין אַרבעטער־רינג, אין דער הסתדרות און אויך אין דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד, דער סעקרעטאַר איז וו. קירזשנער.

סאָראָקער יאָנג פרענדס בענעוואָלענט און עדיוקיישאָנעל ליג

די אָרגאַניזאַציע איז געגרינדעט געוואָרן אין 1910 ביי ר׳ יונה פידעל ע״ה אין הויז, עס פאַרשטייט זיך אַז די אָרגאַניזאַציע האָט דורכגעמאַכט אַלערליי צייטן, דאָך איז אפילו אינעם עקאָנאָמישן קריזיס, זיינען זיי ניט פאַרקלענערט געוואָרן און אויך ניט פאַרלוירן קיין מיטגלידער. זיי האָבן איצט איבער 250 מיטגלידער און פירן אַ קאַמפּאַניע אריינצונעמען די וועטעראַנען פון דער מלחמה. דער עקס־פּרעזידענט בנימין כהן האָט גע־טאָן וואונדערבאַרע אַרבעט פאַר הילף, דער איצטיקער פּרעזידענט פאַר 1946 איז דער חשובער לואיס בראָדסקי, אַ מענטש מיט אַ פאַרנעם, און זייער אַ וויכטיקער טוער אין געזעלשאַפטלעכן לעבן, זייער פּראָדוקטיוו זיינען ווייס־פּרעזידענט הערי גערבס, פינאַנס־סעקרעטאַר י. טשעקלאַ, רעק. סעקרעטאַר ד. בורטאָף, טשערמאַן פון רעליף ס. קריסטאָל, סעקרעטאַר פון רעליף אב. שלעי־פער, ס. מיטלמאַן, ה. קאָטלער. קאונסיל פאַר דער אָר־גאַניזאַציע איז אַל. שייפער, וועלכער איז אויך דער עק־זעקוטיוו־ווייס־פּרעזידענט פון בעסאַראַבער פאַרבאַנד. אַן אקטיווער מיטגלידער ביי זיי איז דער דיכטער און סעקרעטאַר פון בעסאַראַבער פאַרבאַנד דוד סעלצער.

די ערשטע אוריעווער אונטערשטיצונגס־פאַראיין

אין דער דאָזיקער אָרגאַניזאַציע געפינען זיך 140 מיטגלידער, ביז דער לעצטער מלחמה האָבן זיי אויס־געהאַלטן אין אוריעוו אַ קאַנטין, וואו 100 קינדער האָבן געקראָגן געקאָכטע מאָלצייטן, זיי פלעגן העלפן די אָר־גאַניזאַציעס „אָזע" און „אָרט", וועלכע האָבן זיך דאָרטן געפונען, ערשט ניט לאַנג האָבן זיי צוגעשיקט אַ פיינע ביישטייערונג צו דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד, פון צייט צו צייט פירן זיי אויף לעקציעס אויף פאַרשידענע טע־מעס, זיי האָבן געקויפט פאַר 135 טויזנט דאָלאַר מלחמה באָנדס, זיי האָבן אַוועקגעשיקט 100 פּעקלעך עסנוואַרג און אַ גרויסע צאָל קליידער־פּעקלעך, זיי ביישטייערן צו די „יידישע מלחמה־וועטעראַנען", צו דער הסתדרות, צום ראָשיען וואָר רעליף, רעד קראָס, פאַראייניקטער יידישער אַפּיל. דער פּרעזידענט איז מר. מאָריס שניידער, אַ יונגערמאַן, באַליבט ביי יעדן, ענערגיש און דינאַמיש, ניט ווייניקער זיינען אַקטיוו מר. מאָריס רובין, דער ווייס־פּרעזידענט, פ. מילער, דער פינאַנס־סעקרעטאַר, מ. סי־געל, רעקאָרדינג סעקרעטאַר און נ. כארשאב טרעזשו־רער.

ערשטער יעדיניצער רעליף און יעדיניצער לאַדזש

דער לאַדזש איז געגרינדעט געוואָרן צוריק מיט 55 יאָר. מר. מאָריס דזשיי סיימאַן איז פּרעזידענט סיי אין לאַדזש און סיי אין רעליף אָרגאַניזאַציע. מר. מאַקס רישמאַן איז סעקרעטאַר פונם לאַדזש. דער לאַדזש צו־זאַמען מיטן יעדיניצער רעליף האָבן פאַר דער מלחמה

געגרינדעט אַ פרייע קיך, וואו קינדער פלעגן קריגן יעדן טאָג אַ געקאָכטן מאָלצייט, אויך פלעגן זיי שיקן געלט אויף אויסצוהאַלטן אַ זומער קאָלאָניע פאַר קראַנקע קינדער, אין יעדינעץ. איצט שיקן זיי הונדערטער פּעקלעך עסנוואַרג און קליידער, זיי האָבן פאַרגרעסערט די אָרגאַניזאַציע, און מען פאַרנעמט זיך ערשט צו טאָן גוטע אַרבעט לטובת יעדינעץ.

בענדענער פּראָגרעסיוו בענעוואָלענט פאַראיין

די אָרגאַניזאַציע איז געגרינדעט געוואָרן אין 1920 פון 18 מיטגלידער, מיט ר׳ יוסף טאַבאַטשניק ע״ה בראש, ווען דער בעסאַראַבער פאַרבאַנד האָט זיך מיט 5 יאָר געגרינדעט, איז די אָרגאַניזאַציע געווען איינע פון די ערשטע זיך אָנצושליסן אין דער רעליף אַרבעט. פאַר די לעצטע עטלעכע יאָר האָבן זיי פאַרלוירן 3 פון די אַקטיוווסטע מיטגלידער, ר׳ יוסף טאַבאַטשניק ע״ה, ר׳ זעליג ברויטמאַן ע״ה, און ר׳ אליעזר סווערדליק ע״ה, וועלכער האָט זייער פיל אויפגעטאָן סיי פאַר די בענדערער און סיי פאַר דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד.

דער פּרעזידענט יוסף גאָרענשטיין, הרב משה ז. בערמאַן, אברהם פורמאַן און לעאָן גאַרפילד זיינען געווען די יעניקע וועלכע האָבן געהאָלפן שאַפן דעם בעסאַראַבער פאַראַבאַנד, אַגב־אורחא, איז לעאָן גאַרפילד איינער פון די אַקטיוווסטע פירער און ווייס־פּרעזידענט פון דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד. אַ זייער וויכטיקע ראָלע שפּילט ר׳ מאַקס ברויטמאַן, וועלכער איז דער טשערמאַן פון רעליף קאָמיטע, ער צוזאַמען מיט ה. בידניק, ל. קלאָטץ, לעאָן גאַרפילד, פּאָול גאַרפילד, י. גאָרנשטיין, ס. ראָט און א. פורמאַן, האָבן געגרינדעט די רעליף־קאָמיטע.

בראָנקס בעסאַראַבער לאַדזש 302 (פּראַטערנאַלער פאָלקס־אָרדן)

די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע שטיצט ברייטהאַרציק פאַרשידענע אָרגאַניזאַציעס און רעליף־פאָנדן, זיי צייכענען זיך באַזונדער אויס מיט דורכפירן אַלערליי אונטערנעמונגען פאַר דעם בעסאַראַביער פאַרבאַנד, דער פּרעזידענט דזשעק פרידמאַן צוזאַמען מיט זיינע סטעף אָפיסערס, ווי דוד ליכטער, מאָריס גלאַזמאַן, י. הוירשמאַן, מיניע יאַקאָפּסקי, מ. וואַסערמאַן, דזשיי מאַמאָדעס, י. גוקאָווסקי און הערי שילער, דער ווייס־פּרעזידענט פון בעסאַראַביער פאַרבאַנד טוען זייער גוטע, פּרוכטבאַרע אַרבעט פאַרן פאַרבאַנד.

דער זגוריצער אונטערשטיצונגס פאַראיין

די אָרגאַניזאַציע פאַרמאָגט בלויז 100 מיטגלידער, אָבער ווען עס קומט צו טאָן רעליף־אַרבעט, איז זי שטאַרק טעטיק. פאַר דער מלחמה האָבן זיי געשיקט אַ ספּעציעלן דעלעגאַט קיין זגוריצע, מר. יעקב סאַנדלער, וועלכער האָט צוזאַמען מיט דער זגוריצער קהילה צעטיילט דאָס געלד צו נויטבאַדערפטיקע, אַחוץ דעם, פלעגן זיי העלפן די דאָרטיקע קהילה מיט גרויסע פאָנדן. מר. מענדל דיקלער איז פּרעזידענט, מר. משה שוואַרץ, ווייס־פּרעזידענט און ר׳ לייזער נודעלמאַן טרעזשורער. די אָרגאַניזאַציע גייט פון יאָר צו יאָר פאָראויס מיט אירע דערגרייכונגען.

בריטשעווער פּראָגרעסיווער פאַראיין

די אָרגאַניזאַציע איז אין עקזיסטענץ פאַר די לעצטע 22 יאָר.

די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע פירט דורך גרויסע אונטערנעמונגען, וואָס ברענגען אַריין גרעסערע סומען געלט, מיט וועלכע זיי שטיצן זייער ברייטהאַרציק אַלע יידישע אינסטיטוציעס, און נעמען באַזונדערס אַ וואַרעמען אָנטייל אין דעם בעסאַראַביער פאַרבאַנד, דאָס אַלעס ווערט אויספּלאַנירט און דורכגעפירט פון דעם פּרעזידענט טשאַרלס ראָזענטאַל און זיינע אָפיסערס ב. ריווקין, מ. גודמאַן, ב. גודמאַן, מ. ליבמאַן, אַנאַ בלאָמען, מ. ספּילבערג, ה. זאַבראַנסקי, פ. שעכטמאַן, מ ראָזענטאַל און פרעד גרין.

ערשטער בעלזער בעסאַראַבער קראַנקן אונטערשטיצונגס פאַראיין

די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע, וועלכע ציילט אייניקע הונדערט מיטגלידער, נעמט אַקטיוון אָנטייל אין יידישן לעבן אין ניו־יאָרק. פּונקט ווי אַלע לאַנדסמאַנשאַפט פאַראיינען איז זייער ציל געווען צו שטיצן די אַלטע היים. זיי גרויסן זיך, וואָס זיי האָבן צוויי וויכטיקע שרייבערס אין ניו־יאָרק, אפרים אַווערבוך פון „מאָרגען זשורנאַל״ און משה שיפריס פון „מאָרגען פרייהייט״. ביידע האָבן געדינט אין יידישן לעגיאָן אין ארץ־ישראל. פאַר די לעצטע עטלעכע יאָר איז די אָרגאַניזאַציע פון די וואַרעמסטע שטיצער פון דעם בעסאַראַביער פאַרבאַנד אין דער אַרבעט פון רעליף צייכענען זיך אויס דער פּרעזידענט, איזידאָר פּאַרטאָווסקי, דער ווייס־פּרעזידענט ד. קאָהען מאָריס בורשטיין, זיידל אַקסנהאָרן און מ. קויפמאַן, וועלכער איז אַ וויכטיקער טוער אין אַרבעטער־רינג.

ערשטער פעלעשטער פאַראיין

אונטער דער פירערשאַפט פון דעם פּרעזידענט, מר. פּאַקאַראַ, איז געשאַפן געוואָרן אַ גרויסער רעליף־פאָנד, דער בעסאַראַביער פאַרבאַנד איז געוואָרן אַ טייל פון דער טעטיקייט פון דעם פאַראיין און פאַרנעמט אַן אָנגעזעענעם פּלאַץ ביי זייערע מיטינגען און פאַרהאַנדלונגען, ר׳ יצחק מאַלעסטער, וועלכער איז באַקאַנט אין אַלע אָרגאַניזאַציעס אַלס גרויסער נדבן, העלפט זיי אַרויס זייער אָפט אין זייער אַרבעט, אויך טוען אַ סך אַרבעט פאַר זיי די צוויי אָנגעזעענע טרייד־יוניאָן־טוערס פון דער פאָריער

אינדוסטריע, דאָס זיינען דזשעק שניידער און משה פינ־טשעווסקי, ביידע זיינען זייער טעטיק אין בעסאַראַביער פאַרבאַנד, און ביידע האָבן געדינט אין יידישן לעגיאָן אין ארץ־ישראל. דער סעקרעטאַר איז מר. רויזנגאַרטן.

ליפּקאַנער בעסאַראַבער הילפס קאָמיטעט

אין דעם דאָזיקן רעליף־קאָמיטעט נעמען אַ וויכטיקן אָנטייל מר. הערי שעכטער, מר. אברהם ליבמאַן, וועל־כער איז אויך ווייס־פּרעזידענט פון בעסאַראַבער פאַר־באַנד. מר. מאָריס מאָרגענשטערן, וועלכער איז אויך אין דער עקזעקוטיווע פון דער בראַנקסער דיוויזיע פון בע־סאַראַבער פאַרבאַנד. מר. סעם גראָסמאַן, און מר. הערי סילווערמאַן, עקזעקוטיווע־מיטגליד פון בעסאַראַבער פאַר־באַנד. מר. מאַקס קאָהן טוט זייער וויכטיקע אַרבעט, סיי פאַרן ליפּקאַנער רעליף אַאון סיי פאַרן בעסאַראַבער פאַר־באַנדד, ער איז אַן אָנגעזעענער פירער פון טרייד־יוניאָן, און איז ווייס־פּרעזידענט פון דער אינטערנעשאָנאַל ליי־דיס גאַרמענטס וואָרקערס. די ליפּקאַנער האָבן דורכן בעסאַראַבער פאַרבאַנד געשיקט אַריבער 100 פּעקלעך עסנוואַרג, אויך אַ טראַנספּאָרט קליידער גייט איצט אַוועק קיין ליפּקאַן, זייערע באַאַמטע און מיטגלידער אַרבעטן אומדערמידלעך צו שאַפן וואָס גרעסערע סומען געלט פאַר דעם נאָבעלן צוועק.

בראַנקסער דיוויזיע פון בעסאַראַבער פאַרבאַנד

אין דער דאָזיקער נאָך גאָר יונגער אָרגאַניזאַציע זעט מען שוין סימנים פון וויכטיקער רעליף־אַרבעט, אין דער שפּיץ שטייען דער פּרעזידענט, מר. דוד זיידמאַן, וועלכער איז פון די ערשטע גרינדער פון דוד וואָלפסאָן קלוב, דעם פאַריקן זומער האָט ער געזאַמלט 800 דאָלער פאַרן פאַראייניקטן יידישן אַפּיל. זיין ליבע פרוי מלכה, וועלכע איז זייער טעטיק אין קליידער־זאַמלונגען גיט אים צו מוט צו דער רעליף־אַרבעט, זייער וויכטיקע אַר־בעט טוט מר. אליקום ווייזפעלד, ער איז אַ פאָלקס־מענטש, וואָס אַרבעט טאָג און נאַכט אויף צונויפברענגען גאַנצע אויטאָמאָבילן מיט קליידער. דער טרעזשורער, מר. משה מאָרגענשטערן צוזאַמען מיט בען קאַטלער, און משה קופּעט, די עקזעקוטיוו־סעקרעטאַרין, לאה מאָרגענ־שטערן, די ווייס־פּרעזידענטין אידע איינבינדער און אי־בערגעגעבענע ווייס־פּרעזידענטין און טשערליידי פון קליידער־דיפּאָ מרס. ראָוז שוואַרץ, די אַלע אויסגערעכנ־טע האָבן געזען, אַז עס זאָל איבערגעגעבען ווערן ביי צוויי טויזנט דאָלאַר צום בעסאַראַבער פאַרבאַנד, זייער טעטיק זיינען אויך סעם ראָזענטאַל, ליזע בירנבוים, טעמע דאַ־לאַס, פרידאַ און דזשוליוס זענקער, ראָוז ווייזפעלד, טיינע און פיליפּ האָרענשטיין, דזשעק באַרבאַך, שרה שקאָלניק, עני קושניר און סיידי סאַפּרין.

אונגענער רעליף

די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע האָט שוין עטלעכע מאָל בייגעשטייערט אין דער קאַמפּאַניע פאַר שפּייז־פּעקלעך, דער גרידער איז געווען ר׳ דוד דיימאַנד ע״ה, זייער אַק־טיוו זיינען מרס. עלקע דיימאַנד, שרה קאָהן, מאַקס זיל־בערשמיט, רחל מאַלאַמוד, איידאַ זילבערשמיט, אברהם פינקעל, שמחה באַרישניק, מאַני און יוסף שוואַרץ, זיי פירן אָן מיט אַ קאַמפּיין סיי פון עסנוואַרג און סיי פון אַ טאָן קליידער כאַר די נויטבאַדערפטיקע פון אונגען. זיי רופן די פערליצער און סקולענער צו אָרגאַניזירן זיך און העלפן אין דער אַרבעט.

קאָרנעשט־פערעוואַל רעליף

די קליינע קאָרנעשט־פערעוואַל רעליף אָרגאַניזאַציע איז נאָך אַ יונגע, כמעט עטלעכע חדשים אַלט, אָבער זיי אָרגאַניזירן זיך אויף אַ פיינעם אופן, מר. סעמועל פאַ־לאַנקער האָט בייגעשטייערט דעם ערשטן הונדערטער, אויך זיינען אַקטיוו מרס. מלכה ריידיל־וואַגמאַן און מר. יוסף קאָהען, זיי פאָדערן אויף אַלע קאָרנעשט־פערעוואָ־ליער צו קומען און נעמען אָנטייל, די גרופּע איז ענער־גיש און האָט אין זיך ענערגיש־טעטיקע מענטשן. און עס ווייזט, אַז זיי וועלן האָבן דערפאָלג.

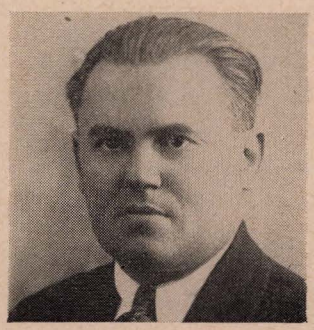

לואיס בראָדסקי

פּרעזידענט פון דער סאָראָקער יאַנג פרענדס
בענעוואָלענט און עדיוקיישאָנעל ליג

לאה מאָרגנשטערן

עקזעקוטיוו־סעקרעטאַרן, בראָנקסער דיוויזיע
פון בעסאַראַבער פאַרבאַנד

בעסאַראַבער פעדעראַציע אין יאָר 1945

איבערבליק איבער אונדזער טעטיקייט אין פאַרגאַנגענעם יאָר

פון יוסף מאָריסאָן

מיר גייען צו אונדזער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ, צו דער וויכטיקסטער אין דער געשיכטע פון בעסאַראַביער יידן. ס'איז כדאי זיך אָפּצוגעבן אַ דין וחשבון, וואָס עס האָט פאַראורזאַכט, אַז די ביז איצט פּאַסיווע און גלייכגילטיקע באַציאונג פון די בעסאַראַביער יידן אין די אַמעריקאַנער לענדער צו דער אַלטער היים, האָט זיך אין די לעצטע מלחמה־יאָרן אַזוי ראַדיקאַל געענדערט.

ווען די מלחמה האָט זיך פאַרענדיקט, האָבן מיר ערשט דערזען אונדזער גרויסן חורבן. זעקס מיליאָן יידן זיינען אומגעקומען על־קידוש־השם, פאַרפייניקט צום טויט פון די נאַצי־מערדער און פאַשיסטן. די רעשטלעך, וואָס זיינען ווי דורך אַ נס לעבן געבליבן, געפינען זיך אין אַ צושטאַנד פון פיזישער און גייסטיקער אויסשעפונג. זיי קומען אַרויס פון זייערע באַהעלטענישן וואו זיי האָבן געלעבט ווי ווילדע חיות און קומענדיק צוריק אין זייערע היימען טרעפן זיי גאָר נישט מער, ווי נאָר — חורבות.

פון דעם בליענדיקן 300.000דיקן יידישן ישוב אין בעסאַראַביע, ווייסן מיר, אַז 85.000 יידן האָבן זיך געראַטעוועט מיט דער הילף פון דער רויטער אַרמיי. דער ווייַ־געשריי פון די זיך צוריק־קערנדיקע שוועסטער און ברידער אין בעסאַראַביע, האָט אויפגערודערט דאָס געוויסן און די הערצער פון אונדזערע אַמעריקאַנער לאַנדסלייט און זיי פאַראייניקט דורך אַ שטאַרקן ווילן צו טראָגן די אומגליקלעכע — ווירקזאַמע און שנעלע הילף.

נייע אָרגאַניזאַציעס שאַפן זיך

אויסער די 14 נייע בעסאַראַביער לאַנדסמאַנשאַפטן און רעליפן, וואָס האָבן זיך אין יאָר 1945 אָנגעשלאָסן אין דער בעסאַראַביער פעדעראַציע אין ניו־יאָרק, זיינען אויך געשאַפן געוואָרן 4 וויכטיקע צווייגן אין ברוקלין דורך דער איניציאַטיוו פון מרס. איטקע סעלצער, אסתר בוירן, און מרס. סטיינמאַן, מיט 6 זאַמל־פונקטן פאַר קליידער און שפּייז, א בעסאַראַבער דיוויזיע אין בראָנקס, אונטער דער פירערשאַפט פון דוד זיידמאַן און משה מאָרגענשטערן און אַ זאַמל־פונקט פאַר קליידער און שפּייז אונטער דער לייטונג פון מרס. ראָוז שווארץ.

צוליב דער פאַרשטאַרקטער טעטיקייט פון בעסאַראַביער פאַרבאַנד איבערן לאַנד, איז געוואָרן אַ נויטווענדיקייט פון שאַפן אַ פירערשאַפט פון גרייטער ניו־יאָרק אונטערן נאָמען פון ניו־יאָרקער קאָונסיל פון בעסאַראַביער פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער יידן, און אַלס פּרעזידענט, דזשעק טייטלבוים, אַליין, אַ געבויערענער אַמעריקאַנער פון קעשענעווער עלטערן.

יוסף מאָריסאָן

אויך די בעסאַראַביער לאַנדסלייט איבערן לאַנד, זיינען נישט אָפּגעשטאַנען. וואַשינגטאָן האָט אויף דער איניציאַטיוו פון מרס. ב. סילווער געשאַפן אַ לעבעדיקע אָרגאַניזאַציע אונטערן נאָמען „פאַראייניקטער רעליף פון בעסאַראַבער אין וואַשינגטאָן" מיט פריינט מאַקס שיידעל אַלס פּרעזידענט, — דעם לעצטן חודש פון יאָר האָבן די פריינט אין דעטראָיט, ד"ר קליין, גוטנבערג און רעזניק געשאַפן אַ בעסאַראַביער רעליף־קאָמיטעט, וואָס איז גלייך צוגעטראָטן צו מעשים. עס האַלט זיך אין אָרגאַניזירן בעסאַראַביער פאַרבאַנדן אין שיקאַגאָ, ניו־דזשוירזי, באַלטימאָר און מינעאַפּאָליס.

לאַטיין־אַמעריקע אַקטיוויזירט זיך

עס האָבן זיך געשאַפן ביי די עקזיסטירנדיקע יידישע הילפס־קאָמיטעטן בעסאַראַביער קאָמיסיעס אין פּערו אונטער דער פירערשאַפט פון ד"ר י. וועקסלמאַן, מרס. צ. מודריק און דוד פינטשעווסקי. ענלעכע קאָמיטעטן זיינען שוין געשאַפן אין קאָלאָמביע, טריניי־

דאַד, ווענעזועלאַ און באָליוויע. די לענדער זיינען גלייך צוגעטראָטן שאַפן גרויסע געלט־מיטלען פאַר העלפן דאָס ווידעראויפבויען אַ יידיש לעבן אין בעסאַראַביע און פאַר באַלדיקער הילף, שפּייז און קליידער צו די יידן אין בעסאַראַביע.

אַרגענטינע און בראַזיליע טוען גוטע מעשים

די בעסאַראַביער הילפס־קאָמיטעטן אין אַרגענטינע און בראַזיליע, זיינען געווען פון די ערשטע וואָס האָבן זיך ברייטהאַרציק אָפּגערופן אויף אונדזער רוף, פאַר העלפן אין דער באַלדיקער הילף פאַר די אומגליקלעכע ברידער און שוועסטער. דער ענטפער פון אַרגענטינע איז געווען אַ טשעק פון 7.400 דאָלאַר. מיר, דריקן אויס אַ דאַנק און אָנערקענונג אין נאָמען פון די עלנדע און ליידניקע יידן אין דער אַלטער היים צו די בעסאַראַביער פירער אין אַרגענטינע, די ברידער באַראַלאַט און פריינט מעלמאַן פאַר זייער איבערגעגעבענער אַרבעט.

נישט ווייניקער פאַראינטערעסירונג האָבן אונדזערע ברידער אין בראַזיליע אַרויסגעוויזן פאַר דעם יידישן אומגליק בעסאַראַביע, און געשיקט דורכן יידישן וועלטקאָנגרעס, די ערשטע סומע פון 1.000 דאָלאַר פאַר דעם זעלבן צוועק. מיר ווינטשן די פירער פון בעסאַראַביער יידישן ישוב אין בראזיליע די פריינט ש. לינעצקי, קאַראַקוזשאַנסקי און יעקב פוקס און מיטאַרבעטער, אַז זייערע הענט זאָלן געבענטשט און געשטאַרקט זיין אין דער נאָבעלער אַרבעט פון העלפן די לעבן־געבליבענע בעסאַראַביער יידן.

די וואָס האָבן געהאָלפן אָרגאַניזירן

ס'בלייבט מיר איבער צו דערמאָנען די אַקטיווע טוער, וואָס האָבן אַוועקגעגעבן צייט און ענערגיע פאַר אָרגאַניזירן די בעסאַראַביער יידן איבערן לאַנד: פּרעזידענט סאול סערוויץ און מרס. סערוויץ, וואָס האָבן אָפּגעגעבן מי און צייט, געפאָרן קיין מאָנטרעאָל, פּיטסבורג, סיראַקיוז, פילאַדעלפיע און וואַשינגטאָן, אויך האָבן די פריינט מאָריס סעלצער, הערי זילבערמאַן, אַלפרעד שייפער, דוד סעלצער, משה שיפריס און מיין ווייניקייט געענטפערט אויף יעדן רוף פון די דערמאָנטע שטעט און זיך באַטייליקט אין מאַסן־מיטינגען און אין לייגן דעם פונדאַמענט פון גרויסע אַרבעטן לטובת אונדזערע שוועסטער און ברידער וואָס זיינען דורך אַ נס לעבן געבליבן און שטרעקן אויס זייערע הענט פאַר באַלדיקער הילף.

די בעסאַראַביער פעדעראַציע אין אַמעריקע, וואָס האָט זיך פאַרפליכטעט צו שאַפן אין יאָר 1945 אַ פערטל מיליאָן דאָלאַר הילף פאַר בעסאַראַביע — שטייגט אַריבער די סומע, אַדאַנק דער ענערגישער פירערשאַפט און איבערגעגעבענער קאָאָפּעראַציע פון די לאַנדסמאַנשאַפטן און דיוויזיעס.

דער סך־הכל שטעלט מיט זיך פאַר:

149,255 פונט געגנוצטע קליידער — — — — —	אין	ווערט פון	149,255 דאָלאַר
11,418 פּאָר שיך — — — — — — — —		"	11,418 "
שפּייז־קיטס (קאָלעקטיווע פּעקלעך) — — —		"	17,255 "
שפּיטאָל סופּלייס — — — — — — — —		"	8,000 "
מילך און פּודער קענס — — — — — — —		"	1,550 "
ברילן — — — — — — — — — —		"	550 "
2000 פונט פוטער — — — — — — — —		"	6,000 "
נייע קליידער און שיך — — — — — — —		"	2,400 "
דעקן און סוועטערס — — — — — — —		"	1,800 "
דראָגס און מעדיקאַמענטן — — — — — —		"	10,500 "

צוזאַמען — 208,728 דאָלאַר

זייט סעפּטעמבער איז געוואָרן מעגלעך צו שיקן 11 פונטיקע אינדיווידועלע שפּייז און קליידער פּעקלעך דירעקט קיין בעסאַראַביע. די בעסאַראַבער פעדעראַציע און די אָנגעשלאָסענע לאַנדסמאַנשאַפטן האָבן ביז היינט געשיקט:

2,500 שפּייז פּעקלעך — — — — — — —	אין	ווערט פון	6,000 דאָלאַר
1,000 געגנוצטע קליידער — — — — — — —	אין	ווערט פון	15,000 דאָלאַר

אויף אַ רוף פון בעסאַראַביער אין פּאַריז, האָט די פעדעראַציע גלייך אַרויסגעשיקט:

קליידער און שיך — — — — — — — —	אין	ווערט פון	18,000 דאָלאַר
400 שפּייז פּעקלעך — — — — — — — —	אין	ווערט פון	2,800 דאָלאַר

אינדיווידועלע הילף — 41,800 דאָלאַר

סך הכל — 250,528 דאָלאַר

ס׳איז וויכטיק צו דערמאָנען די וואָס האָבן זיך אַמשטאַרקסטן אויסגעצייכנט אין דער פיינער אַרבעט, אויפן ערשטן אָרט שטייט ברוקלין אונטער דער פירערין איטקע סעלצער, אויפן צווייטן אָרט, בראָנקס אונטער דער פירערשאַפט פון ראָוז שוואַרץ, דער דריטער פּלאַץ געהערט צו דער שטאָט פילאַדעלפיע, מיט דער פירערשאַפט פון איזידאָר ליפשיץ, אידאַ שטיין, די בעזדינס, די גודהאַרטס, מרס. האָניקמאַן און סימפּסאָן, די בראונס, מ. היימאַן און אנדערע, דעם 4טן פּלאַץ פאַרנעמט די כאָטינער רעליף סאָסייעטי מיט פ. נוסנבוים, ווייטער גייען די נאָוואָסעלי־צער, בעלזער, אַקערמאַנער, קלישקאָוויצער, קעשענעווער, אונגענער, אונטער דער פירערשאַפט פון שרה קאָהן.

מיט באַדייטנדיקע געלט־סומען האָבן זיך באַטייליקט ווי פאָלגט:

דער לאַנדסמאַנשאַפטן־קאָמיטעט ביי דער פאָריערס יוניאָן, די מלחמה־עמוד־רדזשענסי באָארד פון דער פאָר־יער אינדוסטריע, דער אידישער פראַטערטאַלער פאָלקס־גודן, יידישער אַרבעטער קאָמיטעט, פאַראייניקטער בעסאַראַבער רעליף אין וואַשינגטאָן, פאַראייניקטער רעליף אין פילאַדעלפיע, קישינעווער סאָסייטי און רעליף, בעסאַראַבער פאַרבאַנד אין קאַנאַדע, פאַראייניקטער רע־ליף אין פיטסבורג און סיראַקיוז, בעסאַראַבער הילפס־קאָמיטעט אין ארגענטינע, בעלצער רעליף, ליפקאַנער רעליף, אריעווער סאָסייטי, פעלעשטער, בענדערער, זגו־ריצער, קלישקאָוו־צער, א. ד. גל.

דאָס נייע יאָר דערוואַרטן מיר צו פאַרפילפאַכן אונ־דזער רעליף־אַרבעט און רעהאַביליטאַציע פון אונ־דזערע לעבן־געבליבענע ברידער און שוועסטער אין בע־סאַראַביע.

מ ר דערוואַרטן גרויסע הילף פון אונדזערע לאַנדס־לייט אין די לאַטיין־אַמעריקאַנער לענדער, וואָס האָבן אונדז געלאָזט וויסן, אַז זיי זיינען צוגעטראָטן צו שאַפן גרויסע געלט־סומען.

די פאָריערס „דעליווערן דהי גודס" פאַר בעסאַראַביע

פֿירער פֿון רעד פֿאָריערס יוניאָן, דזשעק שניידער, דזשאָזעף ווינאָגראַדסקי און מאָריס פּינטשעווסקי גיבן איבער אין נאָמען פֿונעם פֿאָריער לאַנדסמאַנשאַפֿט־קאָמיטעט צען טאָן קליידער. אויפֿן בילד זעט מען אויך: דזשעק טייטעלבאַום, פּרעזידענט פֿון ניו־יאָרקער קאונסיל פֿון דער בעסאַראַביער פֿעדעראַציע; י. מאַליסטער, טרעזשורער, און הערלד פֿרענקעל, גרענד־מעסטער „אינדעפּענדענט ברית אברהם", טשערמאַן פֿון ניו־יאָרקער אידישן קאונסיל ראָשיען וואָר רעליף.

בעסאַראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

דזשעק העלפגאָט, וועסט ווילינגטאָן, קאָנעקטיקוט, זוכט פאָטער מענדל העלפגאָט, מוטער חוה, פעטער אליהו באלאבאן, מומע שרה, שוועסטער טאניא, שוואָגער סאלאמאן האלפערין, פון קישינוב, פעטער משה העלפגאָט, פון פאלעשטי.

דזשעק ווייינשטאָק, ר. ד. 1, באקס 244, טאמס ריווער, ניו דזשוירזי, זוכט ברודער שייע ווייינשטאָק, פון סירקיוו, ריזינער רייאָן, שוועסטער רייזעל מילשטיין, ריזינע, שוועסטער לאה׳קע שאפּיראָ פון אלישקאָוו, מיין נאָמען איז יאנקעל ווייינשטאָק, מיין פאָטער„ס נאָמען דודיע ווייינשטאָק.

הערי טראכטענבערג, 148 וואן סיקלען סט., ברוקלין, זוכט משפחה אין חאָטין.

איי. שניידער, 2187 האָלאנד עוו., בראָנקס, זוכט משפחה שוסטער אין נאָווא סוליטא.

איזידאָר קאלסטיין, 375 בלומפיעלד עוו., מאָנטקלעיר, ניו דזשוירזי, זוכט שוועסטער און שוואָגער ישראל קויפמאן און משפחה, פון פערעוואל־קאָרנעשטי.

רוטה פוללער, 1344 איסטערן פּארקוועי, ברוקלין, זוכט אידא און יעטא ראָזמאן, פון סאָראָקא.

אידא ראָזעמאן, 3091 ברייטאָן 5טע סטריטפּ ברוקלין, זוכט פאמיליע אין נאָווא־זשוליטצא.

ליובא האָראָוויץ, 182 לינקאָלן סטריט, יוניאָנטאון, פענסילווייניא, זוכט ברודער ליאָווא צוקערמאן, פאָטער מאיר גורעוויטץ און משפחה, אין אַשערנאָוויטץ.

הערי ווייסמאן, 1051 טיפאני סטריט, בראָנקס, זוכט משפחה.

בעני גודמאן, 1447 האָו עוו., בראָנקס, זוכט שוועסטער, שוואָגערס און קרובים גאָנארעצקי.

מרס. א. לינסקי, 2505 אלינוויל עוו., בראָנקס, זוכט שוועסטער שרה ווייסמאן, פון סקאָרצען.

מרס. אסתר ליפשיץ, 3440 נאטער לייס, בראָנקס, זוכט משפחה דארדיק אין בעלצי.

נפתלי גילמאן, 667 ראַקאָוועי פּאַרקוויי ברוקלין, זוכט די משפחה ווייסמאן פון בריטשאן, מלך גאָלאָנטער, סעקוראני.

מאָרריס קוטאי, 1004 טרימאָנט עוו., בראנקס, זוכט דאָן און פוירל קוטסיק, סעקוראָני, אברהם קוטסיק, נאָוואָסעליטץ.

יוסף ג. פעדער, 121 פּארקסייד עוו., ברוקלין, זוכט ישראל פליידעראָוויטץ, משה און מאני קאָגאן, סאָראָקי, משה און העני זילבער, בעלץ, ליבא איסעראָוויטץ, אטאקי.

מאָרריס פליט, זוכט זיין משפחה אין בעלץ.

פּאולינא לעססוק, 3881 סעדזשוויק עוו., בראָנקס, זוכט פאני קארליך לעווענסאָן, שוועסטער אין קישינוב.

יעקב ברונשטיין, 945 איסט 165טע סטריט, נ. י., זוכט זיין פרוי רבקה, זון אווישיא, טאָכטער ראטעא, פון יעדינעטץ.

זשעק טייטעלבאום, 230 איסט 3טע סט., נ. י., זוכט פאָטער און מוטער שלום און יענטא, פון קלישקאוטץ.

איידא טייטעלבאום, 230 איסט 3טע סט., נ. יאָרק, זוכט ברודער עלי שיפמאן, פרוי שפרה, מענדעל פּאסקל, זלמן גאזנען, פרוי ליזא, פון כאָטין.

ראָזערינגער, 3040 קרוגער עוועניו, בראָנקס, זוכט די פאמיליע צוקערמאן, ראָזענבערג, געוואוינט אין כאָטין, סטארעגרעוועטשי סטריט.

איוואַ סעינבערג, 65 איסט 2טע סט., ניו יאָרק, זוכט מוטער שרה מערענסקי, שוועסטער קלאָרא קאזא, געני ראינטאָוויטש, זשעני דאָו, לוי מערענסקי, קישינוב.

פיליפּ פעלדמאן, 524 בראטפאָרד סט., ברוקלין, זוכט האנאקע און יאָנטעל סאָפּענבוים, כאטין.

ס. סאדאָף, 10 שאָר בולווארד, ברוקלין, זוכט סאלאמאן, סאָניא און זוהן גראָסבערג.

סאָלאָמאָן פריעדמאן, 615 מעדיסאָן סט., סיראקיוז, נ. י., זוכט מוטער חנה, ברודער ניסן פריעדמאן קאלאראש, עטיל טשערעסקי, יחיאל לעווענסאָן, סאלאמאן בודייסקי, אשרא געטראָפּסקי קאלאראש.

לואיס גערשענפעלד, 115 עמבאָי סט., ברוקלין, זוכט שוועסטער רחל, שוואָגער משה ווייינבערג פון יעדינעץ.

דזשעק געללעס, בריטשאני, 204 האָנעוויל עוו., ניו יאָרק.

הערשענסאָן טשארני, פון בריטשאַני, וואוינט אין שיקאגאָ, זוכט שוועסטער פּאָלישער חייקא, אין קארסענטי, בריטשאני־ליפּקאני.

ווילים ווייץ, בראָנקס, זוכט שוועסטער פאני סאָלאָמאָנאָווא זינגמאן, סעקוראן, שוואָגער אלטער.

יעקב שטערענבאָאָק, 1961 מאפעס עוו., נ. י., זוכט קרובים אין קישינוב.

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

ש ר ה ש ע כ ט ע ר, 1961 מאפעס עוו., בראָנקס, זוכט קרובים אין קישינוב.

ז ע ל ד א ט ו ו ע ר ס ק י, זוכט הערש ווייס־מאן, איהר פאָטער אין רעזינא.

מ אָ ר ר י ס און א נ נ א ג ו ד מ א ן, 247 ריעד עוו., ברוקלין, זוכט חייקא און 2 קינדער גרינשפאן, ווערטשוזעני.

ד ר. ר א ב י נ אָ ו י ט ץ, 1444 פארק פלייס, ברוקלין, זוכט עלטערען אין ארגעיעוו, שמואל מינדיל, ברודער אברהם, שוועסטער לואיזא, שוגוראנ־סקי, פעטער גערש פישילעוו.

ד ר. ש ר ה ש י ט, 1330 ברייטאָן 12טע סט., זוכט: פאָטער דוד סיטץ, שוועסטער מאלליע און שוואָ־גער גרישא מאזור.

י ו ס ף ז י ל ב ע ר מ א ן, 381 ספאדינא עוו., טאָראָנטאָ, געבוירען אין קישינוב, זוכט זיינע קרובים.

ס ע ם פ ו ר ע ר, 3109 מערמעיד עוו., ברוקלין סטריט, ברוקלין, זוכט נאן, ברידער און זייערע משפחות.

מ א י ר ס פ י ו ו א ק, 3130 ברייטאָן 6טע זוכט זיינע ברידער פון ליפקאני.

ק ר ע מ ע ר אהרן, נתן, אייבי, יוסף, פלאָרענס, 2515 אָלינוויל עוו., בראָנקס, זוכען זייערע ברידער און משפחות.

ר א י ע ר א ט מ א ן, 1510 באָסטאָן ראָוד, בראָנקס, געבאָרען אין סאָראָקאָ, זוכט איהרע פריינט.

ב ע ל ל א ד ע י ל י, 139 איסט 96טע סטריט, ברוקלין, זוכט יעקב און בלומא דעילי, פון קישינוב.

ד ז ש ע ק ו ו י י נ ש ט אָ ק, לאָרענס ריווער, זוכע זיינע פריינט פון סאָראָקאָ, רעזינא און אלישקאן.

ס ע ם ק ר א ס נ ע ר, 1017 קיננעי סטריט, קאָרפוס קריסטי, טעקסאס, זוכט ברידער און שוועסטער אקערמאן.

ס אָ ל ו ו י י נ פ אָ ס, 1990 קלינטאָן עוו., בראָנקס, זוכט מוטער פייגא און שוועסטער לאהקע ווייגפוס, אין כאטין.

נ י י ט ע ן א י י ז ע נ ב ע ר ג, 67 הערצל סט., ברוקלין, זוכט סאל סאדאוניק, זיין פרוי און 2 קינדער, געוואוינט אין חאָטין.

ב ע נ י ד א ט ץ, 1529—42טע סט., ברוקלין, זוכט זיין פאָטער ליפא, מוטער רבקה, ברודער יוסף, שוועסטער פאולי, סעקוראני.

ר אָ ז ע נ ב ע ר ג ל ע נ א, 1854 בוירגען סט., ברוקלין, זוכט2: דלייזאר אָדער גלעיזער יצחק און ליזא, פעלעשטי.

א ו י ר ו ו י נ ג ק ר אָ ע ן, 3152 ברייטאָן 6טע סטריט, ברוקלין, זוכט פאמיליע ווייגשטיין, כאָטין.

א ב ר ה ם ה ע ל מ א ן, 718 מינעאָלא עוו., עקראָן, אָהייאָ, זוכט איהרע קינדער, אין בעלץ.

ס ע ם ג אָ ל ו ב, 2968 פעררי עוו., בראָנקס, זוכט זיין זיידע און באָבע גאָלדענבערג, סעמועל באָיקעס און סעם דעלעע, בעלץ.

ר ב ק ה אָ ר ע נ ש ט י י ן, 368 איסט 176טע סט., בראָנקס, זוכט פאָטער שלמה בערנשטיין, בעלץ, ברודער יצחק זגוריצא און ברודער פנחס בערנשטיין, יעדינעטץ.

ס אָ נ י א מ א ר א נ ס, 50 וועסטמינסטער ראָאד, ברוקלין, זוכט שוועסטער רבקה, שוואָגער מאניא, קינדער סיאמא און מישא קרעימער, אין בעלץ.

ר אָ ז ע א נ ד ע ל מ א ן, 38 מאסקאט סטריט, דאָרטשעסטער, מאסס., זוכט מוטער ראינא בעקערמאן, מומע עלקע און זוהן עזריאל לייזעראָווסקי און קייקא שראכמאן, בריטשעוו.

ה. ט ש ו ל ס ק י, אָדער חולסקי, 1738—67טע סטריט, ברוקלין, זוכט טשולסקי מאטיל, קישינוב.

ד ו ד ו ו אָ ל פ ע ר, פאָטער שמואל זוכט ברי־דער און שוועסטער אין קישינוב.

מ אָ ר ר י ס ש ט ע ר מ א ן, 1219 ניוטאָן עוו., מינעאפאָליס, מינג., זוכט פאָטער יהודה לייב, מו־טער פייגא, אברהם און טוביה, שוועסטער איווא און ריבא, אין קישינוב.

ח נ ה פ ע ל ד מ א ן, 3742 מעיפל עוועניו, ברוקלין, זוכט פריינט פון קישינוב, פייערמאן, גרינמאן, ווייגאייך און בארענפעלט.

ד ר. מ י כ י ל ס א ר ט א ר י, 1366 איסט 19טע סטריט, ברוקלין, זוכט: פאָטער אהרן שניידער, מוטער גיטלע, שוועסטער סאָניא און ראָזא, אָנקעל אלעק בראזער און חסקעל גערשקאָוויטץ, אין קישינוב.

ג י ט ע ל ב א ר מ א ן, 3506—31טע עוו., לאָנג איילאנד סיטי, נ. י., זוכט ברודער אוזיאל, פרוי מאני, שוועסטער איידא, מאן בען האָכלאנדער און קינדער, שוועסטער מוני און מאן וואלף גאָטפיעלד, פון זגוריטי.

ר א ו ב ן ס ו ו י ע ט, 6123—20טע עוו., ברוק־לין, זוכט זוהן, מטוס, גאָניקא, זינא, קייקא, שאול בלבן, פייגע בלבן, אהרן און ראָזא קאָגאן, קישינוב.

ח י י ם ז י מ ע ר מ א ן, 786 לאפאיעט עוו., ברוקלין, זוכט פאָטער שמואל, ברודער לייביש, שוועסטער פאניא, מוטער דבורה, פעטער אפרים, מומע שרה גיטל, אין קישינוב.

א ו י ר ו ו י נ ג פ ל אָ ט נ י ק, 1706 עוועניו ווי ברוקלין, זוכט עלטערן שלמה און מלכה, ברודער עוזיאל, שוועסטער עטעל און פריידע און פלאטניק, אין בריטשעב.

ר אָ ז ע ס פ ר י נ ט י ס מ ע י ו ו ע ר, 2304 אָקלא עוו., באלטימאָר, מד., זוכט פאָטער ישראל ספרינ־ליס, מוטער שרה, שוועסטער אסר, שרה און דוואָסע, ברודער אבא און 2 קינדער אין סאנגערעי, בעלץ.

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

ר ע י ס ו ד י ט פ ע ל ד מ א ן, 126 וואסאר עוו., נוארק, זוכט פאָטער יוסף סודיט, שוועסטער ראָזא קאושאנסקי, סארא פעטראָווא, ברודער נחום און מנדיל און מוטער בלומא סוריט, באָלגראד.

י ע ו ו ג ע נ י ע ל ־ ב ע ר ש ט י י ן, 1730 קאַרראָל סטריט, ברוקלין, זוכט חנה רייזיל קליגמאַן, ראָזאליא באזינאָווסקי, יוסף קוריססי, אפרים און יצחק בוזינאָווסקי, פון קישינוב.

ר ח ל ה אָ : מ אַ ן, 1385 נעלסאָן עוו., בראָנקס, זוכט זעלדי לאנדאו, שמואל האוסלאנד, נחמה ראיף, אשר ראגוס און האָכמאַן, כאָטין.

ב ע ן ג אָ ל ד פ ע י ן, 1224 ניוטאָן עוו., נאָרד מיניאַפּאָליס, מינ., זעיסיל קארמאנסקי, ברעסענע כאָטין, מאנדעל און טייביל קאָרמאנסקי.

ס אָ נ י א ה אָ כ ב ע ר ג ע ר, 10־103 קווינס בולווארד, פאָרעסט הילל, לאָנג איילאנד, נ. י., זוכט דיקלער מאיר פון בענדער.

י ש ר א ל ו ו י י ס מ אַ ן, 149 סטוירלינג סטריט, ברוקלין, זוכט שוואָגער, אברהם קרעמער, זוהן איציק, קאָזין שמעון קרעמער פון בריטשאַן, ברידער שמואל ווייסמאַן פון יאנאוץ.

ע ד. א י י. א ק ע ר ב א ו ם, 120 איסט 19טע סטריט, ברוקלין, זוכט פעסי, משה און שמעון אקער־באום, פון קאבאלטשין, לייבען סעקוראני, ברוך איי־דענבערג און אננא סטילוואסער, קאָבאָלטשעני און לידא אקערמאַן, פון בריטשאני.

ש ל מ ה א ק ק ע ר מ אַ ן, וואשינגטאָן, 5300 28טע סט., זוכט זיין מוטער פריידע, ברידער לייב, יצחק, יעקב, שוועסטער אסתר, פעטער ראובן, מומע ציפּרא, פעטער דוד און זייערע קינדער, פון יעדינעטץ.

מ אָ ט י ל ק י ד ע ש, 1510 האמילטאָן סט., וואשינגטאָן, פון קישינוב, זוכט זיין ברודער הערשיל קידוש און זיין פאמאליע.

ב נ י מ י ן ק ר ע נ ס ק י, 8009 איסטערן דרייוו, סילווער ספרינג, מד., געבוירען אין קישינוב, זוכט : מעני, אברהם, חוה, ריווע און יענטי קרעווסקי אין קישינוב.

מ ר ס. ב. ס י ל ו ו ע ר, 622 פרינסטאָן פּל., וואשינגטאָן, ד. סי., שייווע ציפּרא העלאזיקס פון ריזינע זוכט איהר קאָזין יחיאל ספּיוואק פון ריזינע.

ש י י נ ד י ל ה ע ל י אַ ז י ק ס, פון ריזינע, געפינט זיך אין וואשינגטאָן, זוכט איהר פאמיליע, זיך ווענדען צו מרס. מאלנק, 622 פרינסטאָן פּלייס, נ. וו. וואשינגטאָן.

ס אָ ל אַ מ אַ ן ג אָ ל ד ע נ ב ע ר ג, 1211 סי־מאָמס פּל., וואשינגטאָן, נד., זוכט זיין מוטער סימא, ברודער אשר מיט זיין פרוי, ברודער נחמן, שוועסטער און שוואָגער נחמן און ראָזע לערנער, שוועסטער און שוואָגער הערש קנאַף און פאמיליע און משפחה.

מ ר ס. ר אָ ז ע ג ו ט מ אַ ן, 1714 ל. סט., נאָרד איסט וואשינגטדן ד. סי., זוכט אין בעלץ לייבים שאמיס זוהן, בן ציון פארקאָווער.

י ו ס ף נ ת ן י ו ד ע ס י ס, פון וואשינגטאָן, ד. סי., 1603 מאנטעללא עוו., זוכט זיין מוטער אסאַר האדי יודעסיס, משה דיימאַן און פאמיליע און פעטער און פאמיילע ארי׳ לערניר, פון אטאקי, סאָראָקער אויעזד.

מ ר ס. ר אָ ז ע ו ו י י נ גא ס ט, 610 ניאוסאָן לייס, נאָרד וועסט וואשינגטאָן, רחל ווייגאסט פון פאלעשטי, מאָטי מלמדס טאָכטער זוכט איהר שוועסטער און איר מאַן ברייגע און מאיר ציגעלמאַן און ברודער דוד ווייגאס.

מ ר ס. ד ז ש י י. ש ו א ר ט ץ, 724 קוויבעק פּלייס, נאָרד וועסט וואשינגטאָן, מד., רייצע באראָף פון רישקאן זוכט שוועסטער שאָרקע ווערבאך.

פ אָ ו ל ג ר ו פּ פ ע ר, 157—8טע עוו., ניו יאָרק, זוכט איציק גרופּענמאיער, פאָטער, רבקה מוטער, שוועס־טער עטעל, שוואָגער זלמן זאָניס, פון בריטשאני.

א י ו ו א ה י ר ש מ אַ ן, 7132—58טע עוו., מאספּעטה, ל. ד., נ. י., זוכט חיאל און פייגא באלאבאן, פאָטער און מוטער. ראָזאַ און אהרן קאגאן, שוועסטער און שוואָגער. קינדער מיראָן און גרישא.

פ ר י מ אַ ס ע ל ט צ ע ר, 447 איסט 94טע סט., ברוקלין, זוכט : פּנחס, מלכה, יצחק, ניוסי און סוסי, שוואָגער, שוועסטער און זייערע קינדער.

ע ט ע ל ־ ק אָ ה ן, 542 שיפּסהעד בעי ראָוד, ביוקלין, זוכט : שוועסטער, שוואָגער און קינדער, בן ציון קאָהען, פייגא, געבאָרען גינצבערג, ראָזא און יונה.

פ י ל י פּ א פּ פ ע ל ב א ו ם, 1151 וויהיילער עוו., בראָנקס, נ. י., זוכט איווא (חוה) גאָלטצמאַן פאָטער לייב, פון כאָטין.

מ ר ס. ד. ס ו י פ ע ר פון קישינוב, זוכט שוועסטער, שוואָגער און קינדער לייזער גערשאָוויטץ, געוואוינט מיקאָווסקי 22, זיין פרוי און 2 קינדער.

ר ע כ ט ע ר י ו ס ף, זוכט מוטער פייגא לאה פון רעזינא, ברודער מנדל, וואָלף מיט זייערע פרויען און קינדער, גיטעל האָט געארבייט אין בוקארעשט אין אן אפטייק.

א ב ר ה ב ע ל פ ו ס, 2879 וועסט 25טע סט., ברוקלין, זוכט : מוטער יוכבד, פון יענאוטץ, שוועסטער שלימא.

א ב ר ה ם ס אַ פּ אַ ז ש נ י ק, 667 פאקס סט., בראָנקס, זוכט : ירחמיאל שולימאָוויטץ האָניגמאַן, פרוי שרה, כאָטין.

ק ו ש נ י ר א נ., 3871 סעדזשוויק עוו., בראָנקס, זוכט אהרן ווינקעלפייריל פּיקער, הערמאַן אנא און מינא פון טשערנאָוויץ.

מ ר. און מ ר ס. מ י ל ט אָ ן און ל אַ ס י לעע ג אָ ל ד ש ט י י ן, 669 איסט אָליווע סט., לאָנג ביטש,

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

ל. א., נ. י., זוכט: לייב, רובין, פרוי נעססי, טאָכטער ריבא, געוואוינט באקשאני, ארגעיעוו אויעזד, אויך יודיל צאם, 2 זיהן. אויך מאיר אווערבאך און פרוי, קישינוב, ראָזע פּאָרטוגאל, דבורה פּאָרטוגאל, קישינוב, שכיר אווערבאך, שערפּעני בענד. אויעזד, איציל אווערבאך, דאָרף קאפּעזעוואָ, נפתלי פּראָקופּעץ, פרוי בעטטי, טאָכטער נאורא מאנופאקטוריסט אין קישינוב.

סוכאָי קאָלע און שימא, 2172 קאטאן עוו., ברוקלין, זוכט ברודער, שוועסטער און פאמיליע, אברהם, שרה, פעטער ליבייל נודעלמאן, יאנקעל, מאיר

דאָראַ איזראַעל, 310 איסט 196טע סט., הערש, יאָסיל, קלמן און בעטטי.

בראָנקס, זוכט שוועסטער, שוואָגער, ברידער און קינדער: משה זשעליאסקא פון בעלץ, געוואוינט ליבערטאטע 37, פרוי אניטא, 3 קינדער, ברידער איסאק עגערסקי פרוי און קינד.

אקקערמאן דוד און רעבעקא, 3950—60 סטריט וואודסייד, לאָנג איילאנד, זוכט צוקערמאן חייה, שוועסטער, געוואוינט אין כאָטין.

קלאַראַ קאָלקער, 701 וועסט 177טע סט., בראָנקס, זוכט: קאָלקער דייוויד, פאָטער, פון נאָוואָסעליץ, מטות מאָרגענשטערן, שוואָגער.

גאָלדשטיין זשעק, 919 טיפאני סטריט, בראָנקס, זוכט: רעזשאווינסקי משה, פאָטער און יוכבד רופא, שוועסטער, פון כאטין.

מאָריס קלינאָווסקי, 1661 טאפּפינג און ישראליק, שוועסטער מלכה און ברודער ניסן פון עוו., בראָנקס, זוכט: מוטער פּעריל, ברידער מאָטי זשאבענעץ לעבען מאלינעץ, ווישנאָוויטשץ און דאָבריגאָוויטץ.

אלכסנדר אאראָן, 245 וועסט 29טע סט., ניו יאָרק, זוכט: זיין ברודער חיים אלעקסאנדראָוויץ, מנדל, זיין שוועסטער מאנזי און שוואָגער הערץ ראָזענבערג, 3 קינדער און שוואָגער אברהם אלטמאן פון כאָטין, נאָוואָסעליץ.

ברכה מענדעלסאָן, 2829 וועסט 37טע סטריט, ברוקלין, און מאָריס לערנער, 23 איסט 5טע סטריט, ברוקלין, זוכען: יעקב פּאיאט, שוועסטער טילא, מרדכי רויזמאן און קינדער, ברודער זכריה לרנר און מיט זייערע קינדער, שוועסטער מלכה און שוואָגער זיין משפחה פון באטאָשאני און סאראקא, ברודער נח לרמר פון יאססי און פאמיליע.

ראָזע אנדעלמאן, 38 מאסקאט סטריט, דאָרטשעסטער, מאסס., זוכט: איהר שוועסטער סימא ווייזענבערג, איהר טעכטערעל, 6 יאָהר אלט, געוועזען אין אסוויטש גאז־לאגער, באריכט אז זי איז ערגעץ אין פּוילען, איהר מאן איז אין פראנקרייך.

משה שעכטער, פון רישקאני, בעסאראביע, זוכט זיין ברודער הערש און זיינע 4 קינדער, אין רישקאני, זיין שוועסטער און שוואָגער מענדיל און שרה איסעראָוויטץ פון בריטשעבאָ און חסקעל עקסמאן פון רישקאני. משה שעכטער וואוינט איצט אין ריאָ דע זשאנעיירא.

דוד און חייקא ראָטבערג, 4311 טשוירטש עוו., ברוקלין, זוכען זייער שוועסטער, עטיל קריסטאל און איהר ישראל, זוהן פון יעקב, געוואוינט אין קישינוב, געהאלטען א באקאלעיני קלעיט אויף נייעם מארק.

א. רובין, 444 פלאָרידא סטריט, באטאָן רוזש, לא., זוכט: שמואל קראסניאנסקי, זוהן פון יחיאל פון אונגעני.

ליב שוויסבערג, 5401—16טע עוו., ארטאר פון בעלץ, אייניקעל פון חיסקיל בארעשטער ברוקלין, זוכט שוועסטער חייקא און מאן לייב שווארטצמאן און קינדער, פון בריטשאן, ראָמאנהאָוטץ.

יעקם לאוועמאן, 3509—21טע עוו., אסטאָריא, ל. א., 5, פון בריטשאן, ליפּקאן, זוכט ברידער און שוועסטער: יאָסי, מענדעל, ענקא און בלימא לאוויימאן.

דייוו שוסטער, 173 בלעיק עוו., ברוקלין, נ. י., זוכט זיין משפחה, ברידער און שוועסטער.

נפתלי קעסטענבאָום, 1180—46 סטריט, ברוקלין, זוכט שוואָגער און קינדער: ג. ל. טעפּערמאן יצחק, שוואָגער און שוועסטער סילוויא און אפרים בענדערמאן, אין יעדעניטץ.

פריינק (פרויקא) פליג, 319 קאנג טוירד וואָלק, ברוקלין, זוכט מוטער מרים, שוועסטער און ברידער.

הינדא וואסערמאן, 603 ברעדפאָרד עוו., ברוקלין, זוכט איהר משפחה.

סעם בעקקער, 9804 פאָסטער עוועניו, ברוקלין, זוכט זיין משפחה אין ליפּקאן.

הענרי ראָזענטאל, 301 ברייטוואָטער סטריט, ברוקלין, זוכט פאָטער, ברידער און שוועסטער פון יעדינעטץ.

מענדעל ווערעט, 3100 ברייטאָן 3טע סטריט, ברוקלין, זוכט ברידער און שוועסטער, אלעקסאנדרעני.

ריווע לאגאָזא ווייינבערג 24235 83טע סט., ברוקלין, זוכט משפחה אין סאָראָקא.

שרה קאָהען, 105 נאָרפאָלק סט., ניו יאָרק, זוכט משפחה אין אונגעני.

פערל ראָזענבליוו, 1546—47טע סט., ברוקלין, זוכט מוטער פעסי שווארטצער, שוועסטער אין נאָוואָסעליטץ, און ברידער און שוועסטער אין ליפּקאני.

איסאק מ. ליעד, 2030—61טע סטריט, ברוקלין, זוכט פאָטער משה אין קישינוב, שוועסטער רחל

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

בערנשטיין אין אוריעוו.

יעקב קושנער, 1581—52טע סט., ברוקלין, זוכט ברידער און שוועסטער אין נאָוואָסעליטץ.

אידא בראָנשטיין, 1358—44טע סט., ברוקלין, זוכט ברידער, שוועסטער און קאָזינס פון יעריי־נעטץ.

יוסף אקערמאַן, 1902—81טע סטריט, ברוקלין, זוכט ברידער, שוועסטער, שוואָגערס, פערלמו־טער און זאזאָלע.

ברוך (באָריס) באַראָן, זוכט חנה און מניע ליבעס און משפחה אין קלישקאָוויץ, כאָטין.

חייה (קלרא) מאלאמוד מילגראָם, 7813—20טע עוו., ברוקלין, זוכט שוועסטער און שוואָ־גער ביירל מלמד מאלאמוד, ברייגע מאלאמוד און קינ־דער, פון נאָוואָסעליטץ.

מאנוס פאסטערנאק, 1559—56טע סט., ברוקלין, זוכט שוועסטער חאסיא קליינמאַן, שוואָגער משה און משפחה אין סעקוראַן.

נייטען סוויטקעס, 6420—7טע עוו., וואשינגטאָן, זוכט דייוויד האָני, ניקאָרעני, פעטער י. ב. פינקעלשטיין, אָדעסא.

סאָל סטורזא, 6745—75טע סט., מידל ווי־לעדזש, ל. א., נ. י., זוכט משפחה אין טעלנעשטי.

מאָרריס פישמאַן, 2419 נאָרד 54טע סטריט, פילאדעלפיא, זוכט זיינע ברידער און שוועסטער פון כאָטין.

קלארא פלאנקער, 5687 פארק עוו., מאָנטרעאָל, זוכט מ. לעווישעווסקי, סאָראָקא.

סאל גרינבערג, 666 ווערמאָנט סט., ברוקלין, זוכט משפחה אין יאנאָוטץ.

רפאל גולדבערג, 1113 קוני איילאנד עוו., ברוקלין, זוכט: שוועסטער, שוואָגער, מענדעל דעכטער, און משפחה אין בעלץ.

בען שטיינבערג, 891 איסט 13טע סט., ברוקלין, זוכט: מוטער סימא, ברידער און משפחה.

אברהם עלפוס, 2879 ייעסט 25טע סט., ברוקלין, זוכט מוטער און שוועסטער.

סעמועל גראָססמאַן, 2085 וואלענטיין עוו., בראָנקס, נ. י., זוכט טאָכטער פרימא, אייניקעל ישראל בן ציון און רוסיא קוטשוק, פון פלארעשטי לעבען בעלץ.

מרס. אידא בארסקי, 1269 איסט 18טע סטריט, ברוקלין, זוכט פאמיליע פעפער, בעלץ און קאפ־רעשטי, בארסקי איז א שוועסטער.

י. פאָדקאמעני, 125 וועסט 29טע סט., נ. י., זוכט יעקב און אבא פאדקאמעני, כאָטין, און זייערע פאמיליעס, יצחק לעווינסאָן, פישעל בראָנשטיין און קאמענעטצקיס, כאָטין.

דינה שאבעלמאַן, 1346 לימאַן פּלייס, בראָנקס, זוכט מוטער שרה שאבעלמאַן און משה, נאָוואָ־סעלטץ.

ראָזע מיללער, 1912 קראָטאָנא עוו., 57, ניו יאָרק, זוכט פאָטער, מוטער און שוועסטער: ציחק, בראָני, ליזא, אסתר, פנה, שרה גאלפערין און שוועסטער מלכה גרינבערג.

יעטטא גרינבערג, זוכט שוואָגער זאדא, שוועסטער שרה, קאָזין ברכה אלטמאַן, שוועגערין און קינדער: אנא שווארטץ, איזי און הערי שווארטץ.

גלאָריא ליפּאָוועטסקי, 121 פארקסייד עוו., ברוקלין, זוכט: מוטער רחל ליפּאָוועצקי, סאָראָקא, אויך ברודער און שוועסטער ראטצא סעלטצער, סאָראָקא.

מרס. ר. פרילי, 2156 קרוגער עוו., בראָנקס, זוכט רבקה פיקמאַן, קישינוב.

אָלגא גערטלער, 208 גרעפטאָן סטריט, ברוקלין, זוכט פינחס און רייזיל גארפינקעל, שוועסטער און שוואָגער יצחק מאגילעווסקי, טארנאווא און נארו־שיטא.

איזידאָר בעררי, 546 קלערמאָנט פארק־וועי, בראָנקס, זוכט פאמיליע.

אברהם שטערנבערג, 771 קראָטאָנא פארק, נאָרד, בראָנקס, זוכט פאמיליע.

מרס. שרה ברעסאילער, 2161 סאוט בולוואַרד, בראָנקס, זוכט די משפחה לעוואק און חנה אקערמאַן, ליפּקאני.

גראטעל מילטאָן און סאָן, 305 7טע עוו., נ. י., זוכען גראָבאָקאָפּאָטעל און קריוואָוויאז, בעלץ.

זשוליוס גינזבורג, 1420 קאָלעדזש עוו., בראָנקס, שוועסטער נישא, שוואָגער סעם געניס, און קינדער, אין כאָטין.

גאָלדע קופערבערג, 137 וועסט טרי־מאָנט עוו., בראָנקס, זוכט בנימין סאלטצמאַן, פרוי קייקא און קינדער, סעקוראני.

נייטען טענדריך, 362 בולעווארד עוו., אטלאנטא, גא., זוכט: ישראל ארבעטמאַן, פון ראשקאני, סיטמאַן טענדריך און אוליק פון יעדיניטץ.

בענדזשאמין ווייינבערג, 661 איסט 175טע סטריט, בראָנקס, נ. י, זוכט: פילא, אסתר, גערש און חאנטשע ווייינבערג, פון יעדיניטץ, מוטער און שוועסטער און ברידער.

איידא טייטעלבאום, 230 איסט 3טע סטריט, נ. י., זוכט שלום טייטעלבאום.

סעמועל פאלמער, 4225 וועסט רוז־וועלט ראָוד, שיקאגאָ, 23, זוכט: איי. בערגער, קישינוב. אוריעל נאָטע פיאטעטשי, קישינוב.

יוסף קאופמאַן, 911 סאאוטערן בולוואַרד,

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

בראָנקס, זוכט: מוטער עטיל, ברודער יהושע קויפמאַן, שוועסטער ראָזע קרישקאוטסקי אין בעלץ.

פ ר י ד א ק ל י י ן, 1038 לאָועל סט., בראָנקס, זוכט פאַמיליע פּאַלינקאָווסקי, קישינוב, עמיא גיבבער־טייטעלמאַן.

ב ע ק י פ י י ק, באַגריסט פּאָליא פרידמאַן, אין סעקוראַני.

ט ש א ר ל ס ל י ע ב מ א ן, 231 קריסטאָפער עוועניו, ברוקלין, זוכט פאַמיליע.

ס י ל י א ס א פ פ ע ר ש ט י י ן, 250 איסט גאָן־היל ראָאַד בראָנקס, זוכט מרדכי און סאָסיא בראָנ־שטיין, עססי און לייזער געללער, אידיל געללער, פון ליפּקאַן.

ב ע ל ל א ק אָ ר מ א ן, 769 גאַרדען סטריט, בראָנקס, זוכט מענדיל ווייסבערג־געלמאַן פון ראָשקאַני.

י ע ק ב ר ע ז נ י ק, 3003 וואַלאַס עוועניו, בראָנקס, זוכט פּעריל וויגדאָרדטשיק, יחיאל און נח רעזניק און אסר לעוויט פון גאַנטשעשט־קישינוב.

ב י ט ר י ס ל א נ ד ו י, 871 האָרנעדיי פּלייס, בראָנקס, זוכט מוטער אסתר לאַנדוי, שוועסטער חנה איידלמאַן, יענטע מענדיל און ברודער איציק לאַנדוי, פון האָרזשוויניץ, טשערנאָוויצער אָבלאַסט.

ו ו י ל י אַ ם ר אָ ט מ אַ ן, 3039 וואַלאַס עוועניו, בראָנקס, זוכט: פּאָליא, חיים, לענא, מיטי ווייסמאַן, כאָטין.

י ו ס ף ד. ל א ו ו ע מ א ן, 2249 מאָרריס עוועניו, בראָנקס, זוכט: יוסף כהן און פרוי, זוהן מענדיל און פרוי, פון דאָנדעשעני.

ל ו א י ס מ י ל ל ע ר, 2157 האָלאַנד עווע., בראָנקס, זוכט: ברודער ז. מיללער, כאָטין.

מ א ק ס פ ר י מ ע ר, 895 פּערמאָנט פּלייז, בראָנקס, זוכט: שאול און רוחמה סאַדאָוניק, משה בראָנ־שטיין, מחלא ווייסמאַן פון נאָוואָסעליטץ כאָטין, חיים גרימער, טשערנאָוויטץ, און מאָטיל, שרה און לאה פרימער.

ו ו. ג אָ ל ד ש ט י י ן, 995 איסט 173 סטריט, בראָנקס, זוכט: סימאָן און חנה ריינים, רחל און מיכאל גאָנדווערגער, פּעריל שוטצבערג, פון נאָוואָסעליץ, סאָללי און געַרש גלייזער פון כאָטין.

ה ע ר ר י ג ר אָ ס ס, 55 וועסט מאָשאָלו פּאַרקוויי, בראָנקס, זוכט: זיסי, חייקא, מאַניא, אברהם, יהושע דרדיק פון בעלץ, לייב, מאַניא גראָסברענער פון אוריעוו.

ב ע נ ז ש אָ מ י ן א ק ע ר מ א ן, 785 מאַיסי עוועניו, בראָנקס, זוכט: יוסף, הערשיל באָרנקער, דייוויד וואַלדמאַן פון בריטשעווא, חיים און מאיר פייפמאַן און זייליג ווייגער פון סעקוראַני.

ל ו א י ס ק ו פ פ ע ר מ אַ ן, 572 טריניטי עוועניו, בראָנקס, זוכט נח לערנער פון בריטשאַני און פאַמיליע. לעצטנס געוועזן אין יאַסי.

ה ע ר ר י ג אַ ר פ ס אָ ן, 1895 וואַלטאַן עווע., בראָנקס, זוכט: אברהם גערפּסאָן, פרוי און קינדער, מאָטי לייב פורמאַן, קינדער און משפחה, פון קאַמאַרעווו־בריטשאַן.

ס אָ ל אָ מ אָ ן א ל כ ס נ ד ר, 860 פייערמאָנט פּלייז, בראָנקס, זוכט: פאָטער חיים אלכסנדראָוויטש, פון נאָוואָסעליטץ.

י ה ו ש ע (אָסקאָר) ל א נ ד י ס, 1429 קלעגע עוועניו, בראָנקס, זוכט: לאהקע שווארץ, בריטשאַן, און יהושע, ישראל, חיים, גיטעל שווארץ. שלמה, גיטעל און שלום לאַנדיס, זגוריטצע.

ר אָ ז ע י א נ ו ש ע ו ו ס ק י (סערעברעניק), 3204 האָלאַנד עוועניו, בראָנקס, זוכט: דייוויד און חיים סערעברעניק פון יעדינעטץ, פייגע און איסאַק סיידבערג פון בריטשאַני.

א ס ת ר ר ו ב י נ ש ט י י ן, 823 טריניטי עוועניו, בראָנקס, זוכט: פריידא און גאַלדא מוטשניק פון כאָטין.

ה ע ר ר י (אהרן) ב ע ר מ אַ ן, 1815 לאָנג־פעלאָו עוועניו, בראָנקס, זוכט: לייב, בענני, ישראל, יאַנקעל רויטמאַן, משה דיקשטיין און שלמה ליטוואַק פון טעלענעשט, אָרגעיעוו און זגוריצא.

ב. ק ל י ג ע ר, 1555 באָסטאָן ראָאַד, בראָנקס, זוכט: מטות זאָראָף, יוסף קאָגאָן, יצחק פוקס, פישעל אדעסמאַן פון בריטשעוו.

מ א י ר נ ו ד ע ל מ אַ ן, 2314 מאָרריס עוו., בראָנקס, זוכט: נח, מיניא, יאַנקעל, ביירל נודעלמאַן פון נאָוואָסעליטץ, אברהם און פעשי ווייסבערג פון טשערנאָ־וויטץ.

ס ע ם ל א נ ד ע ר, 1605 פולטאָן עוועניו, בראָנקס, זוכט: פאָטער יוסף לאַנדאו פון כאָטין. שלמה נודעלמאַן, כאָטין און מעדיל קירזשנער פון רעזשאָנעווץ.

ק א ר ל ס א י ע מ אַ ן, פרוי לאה סטאָלער־מאַן, 2125 קרוגער עוועניו, בראָנקס, געבוירען אין ליפּ־קאַן, זוכט: פאָטער מרדכי, מוטער שרה, שוועסטער פּעסי, יענטע, ברודער שלמה, חיים, אשר, סטאָלערמאַן, גע־וואוינטע אין ליפּקאַן.

פ י ל י פּ ר אָ ז ע נ ש ט ר אַ ך, 217 איסט 165 סטריט, בראָנקס, זוכט: מוטער, וויטע, ברידער יאַנקעל און פאַמיליע ראָזענשטראַך אין כאָטין.

פ ע נ י ו ו י י ס מ אַ ן, 2038 בעטהגייט עווע., בראָנקס, זוכט: מאַכלי און אברהם גרינער, דוד יוסף׳ס קינדער, עני און משולם, דוד יוסף׳ס קינדער חיים און ליבי קיזמיר, פון בריטשאַני.

ר אַ פ אַ ע ל מ י ל ל ע ר, 1981 מאַפּעס עוו., בראָנקס, זוכט: מאיר און נעכי פורמאַן, מרדכי און דוברה

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

פעלדמאַן, מרדכי און רחל און אברהם באראק, אַלע פון ליפּקאַני.

אייבי וו. געלפאנד, 615 פעלהאַם פאַרקוויי, בראנקס, זוכט: חיים, איציק, טויבע, באסיע, סימע, מישקא און גיטעל פון ליפּקאַני.

סאָל מיללער, 1780 ברייאַנט עווענוי, בראנקס, זוכט: משה, ביילא, פייגא, אידיש און טילי, פון יעדינעטץ.

דוד כרמל, 2103 ווייז עווענוי, בראנקס, זוכט: בן ציון בערדיטשעווסקי, פאָטער, מיליא געריטשטיין, ציליא פוקס, מיליא פוקס, שוועסטער און בערקא בערדיטשעווסקי, ברודער.

יעטטא פריינקעל, 2109 דיילי עוו., בראנקס, זוכט: דייוויד און מיריאם, חנה רבקה און פעני ניימאַן, מאָרריס און פעני סויבעלמאַן, פון כאָטין, נאָוואָסעליטץ, קלישקאָוויטץ.

דייוויד קאָהן, 3033 קוני איילאנד, ברוקלין, זוכט: יחיאל קאָהן (בלעכער), ברידער אין פאַלעשטי, ישראל און פייגא רחל מעקלער, שוועסטער און שוואָגער אין בריטשעוו, חיים און רייזע שפּערלינג, שוועסטער און שוואָגער אין דאָבראָווני.

דעכטער יוסף, 65 האַרלעם סטריט, וואוסטער, מאַס., קעיר אָף יעקב ראָש, זוכט: מוטער, פייגא לאה, ברודער מענדיל, וואָלף, פרוי רחל, קינדער: סיאמא און חאסיא, שוועסטער גיטעל דעכטער פון רעזינא. עני און משה מאטאָרניס פון דאָרף אָרגינעשטי, רעזינער אויעזד. יקותיאל און אדעלע טעסלער און קינד סימאן אין סאָלדענעשטי, פייגא שניידערמאַן און צוויי זיהן מאָטל און וואָלף, רעזינא. אשכנזי זיסי, קריוואָראָג, א. ב. רעזניק, ג. ב. מינסבערג דאָרא, פון רעזינא.

חיה טעפער, 342 איסט 15טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: טאָכטער סימא טעפּפּער, ברידער משה פריעדמאַן, פרוי און זוהן, נאָטע פריעדמאַן און פרוי פון רעזינא.

בעני ווייסמאַן, 2141 האַלאַנד עוו., בראנקס, זוכט: שוועסטער לאה גאָלצבערג, שוואָגער יעקב, קינדער שבע, שרה, ערשיל און חווקה אין קינישעוו.

ראָזע שוואַרץ, 2809 בארקער עווענוי, בראנקס, זוכט: מישא בעלענזאָן, ברודער, אין קישינעוו.

ווילים ראָזענבערג, 1322 פולטאָן סטריט, ברוקלין, זוכט: פאָטער מאיר ראָזענבערג און שוועסטער קלארא ווייסמאַן אין נאָוואָסעליץ.

טשארלי קאָהן, 808 איסט 175טע סטריט, בראנקס, זוכט: משה קאושאנסקי, דאָסטאָיעווסקאָ 72, בענדער.

שמואל און שרה ראָטשטיין, חסקעל חצף׳ס זון, פון סעקוראַן, גריסען זייערע פריינד 3130 ברייטאָן 7טע סטריט, ברוקלין.

מאָרי גרין (מאָני גרינאָוטצקי), 2160 וואלאס עווענוי, בראנקס, זוכט: פאָטער און מוטער, משה און עני גרינאָוטצקי, ברודער פייוויש און שוועסטער אנא און ליזא.

באַגריסונג פון סאול וואסערמאַן, 1812 אַרטור עווענוי, בראנקס, צום אנדענק פון פאָטער יעקב שמעון וואסערמאַן, פרעזידענט פון חאָטינער רעליף אין חאָטין.

אהרן שמואל איציק, מאיר טעפערס מיט דער פאמיליע באַגריסן דעם בעסאַראַבער פעדעריישאָן צו זיין 5 יאָריגען יובילעאום. אהרן קריימער.

אידל און פרידא זאנקער פון כאָטין, 3200 בראָנקס פּאַרק איסט, בראנקס, גריסען שוועסטער פייגע צאנקער־טרעגערמאַן און אלע לעבען־געבליבענע אידען אין בעסאַראַביע.

משה קופּיט, פייגע שינדערמאַן קופּיט, זשעראלד קופּיט (זייער זון), פון יעדינעץ, וואוינען אין 975 איסט 181טע סטריט, בראנקס, נ. י., באַגריסען אַלע לעבען־געבליבענע אידען אין בעסאַראַביע.

די משפּחות, בערמאַן און ווערטהיים 8313 בעי פּאַרקוויי, ברוקלין, נ. י. זוכן די משפּחה ישראל און פרוי לאה געדמאַנסקי פון בענדער קאָלאָראַש, לעצטע יאָרן געוואוינט אין געאָרגי, טראַנסילוואַניע, ווער עס ווייסט וועגן זיי קאָן אויך לאָזן וויסן קיין תל־אביב, א״י, 126 בן־יהודה,

חיים בערמאַן

סאָניע מאַראַנס, 50 וועסטמינסטער עוו., ברוקלין, נ. י. זוכט מאָניאַ, רבקה, סיאָמא און מישא, קרעימער פון בעלץ.

סעם מאַרגוליס, 1176 וואָלטאָן עוו., בראָנקס זוכט: נחמן קריקון, טאָרוטינאָ.

יענטאַ פרענקעל 2109 דיילי עווענוי, בראָנקס, נ. י. זוכט: מרים און יוסף ניימאַן, און ראָזע באַראַס, ליפּקאַני.

ריווע הייימאָוויץ, געבאָרן אין קיליא, חיים הייימאָוויצעס טאָכטער, וואוינט אין האַוואַנאַ, קיובאַ, און נאָדבערנאָזא 0,2,203 פּיזאָ, זוכט יחיאל הייימאָוויץ פון קיליא און נאָך משפּחה.

פיליפּ יאַקיר, ניו־יאָרק, זוכט: יצחק ראָזאָלינסקי, פון ליפּקאַני.

יענטע ספּעקטאָר, 600 וועסט 142 סטריט, ניו־יאָרק, זוכט: מוטער נחמה קאָזשוך, סאָסיע קליינערמאַן, הערש און דוד קליינערמאַן, פון בריטשאַני.

איסאַק (אוירווינג) קוימאַן, 312 וועסט 93 סט., ניו־יאָרק, זוכט: פאָטער אַלטער, מוטער שרה, ברידער: יעקב, (יאַשאַ), מיכל, (מישא) און שוועסטער ליזא (לאה) אין ראָמאַנקאָוויצי, חאָטינער אויעזד.

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

ה ע נ ר י מ אָ ר ג ע נ ש ט ע ר ן , 242 וועסט 38 סטריט, ניו יאָרק, זוכט: חיים מאָרגענשטערן, טעלע־נעשט, ראובן מאָרגענשטערן, בוקורעשט.

ר ע ב ע ק אַ ר ו ב י נ ש ט י י ן , 200 איסט 16טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: שוועסטער ראָזענבאום, אין כאַטין, פערדינאנד 45.

פ י ל י פ י אַ ק י ר , 280 אירלאנד סטריט, ניו יאָרק, זוכט: יצחק ראָזאָלינסקי.

ס ע מ ו ע ל ט ר אַ כ ט ע נ ב ע ר ג , 1714 וועסט 5טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: יוסף טראַכ־טענבערג, ברודער, קישינעוו, געוואוינט אויף ארמיאנ־סקי 70.

ה ע נ י ב ע ר י ן , 2173 דייווידסאָן עוועניו, בראנקס, זוכט: פאָטער, מענדיל, מוטער ריבא, ברודער לייב, גדליה, שוועסטער חייקא און פייגא.

י ע ק ב ג אַ ר פ י נ ק ע ל , 2911 בארנעס עוועניו, בראָנקס און גוסטא, זוכן: דוד קארלעוואטסקי און פאַמיליע, פון קארנעשט. מישא בראנשטיין, פאַרמאַ־ציסט, ליאָן פעלדמאן, און יעקב פיינגאָלד און זייערע פאַמיליעס, פון נאָוואָסעליטץ, און שורא דוקעלסקאיא.

א י ו ו א ש י י נ ב ע ר ג , 65 איסט 2טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: קלאַראַ קאָזאַ, און פאַמיליע, זשעני רענטאָוויטש, זשעני דאָך, ליאָווא מירענסקי, סארא מירענסקי, פון קישינעוו.

פ ר י י נ ק מ אַ ר ג אָ ל י ס , 106 סטאַדיום פּלייץ, סיראַקיוז, נ. י., זוכט: מוטער מאניא מאַרגאָליס, פון קריאולעני, אָרגעיעווער אויעזד.

ה ע נ ר י ק אָ ר נ פ ע ל ד , 954 לעגעט עוו., בראנקס, זוכט: מנשה ראבינוביץ, פון דירקא־אונגעני.

ט ש אַ ר ל ע ס ל י ב מ אַ ן , 231 קריסטאָ־פער עוועניו, ברוקלין, זוכט: ברידער יוסף, פישעל, מוטער פעסי לאה ליבמאן, אויך גדליה און חיים וואָלף ווייגער אין אוסטעטשקא און טשארטקאוו.

ח י י ם ד י ק , 55 וועסט 95טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: ברידער, משה, סאלאמאן און בענדזשאַמין דיק, געוואוינט אין קישינעוו, פּאָדאָלסקי־בולגארסקי און שמיטאָווסקא. אויך גאראלינא מייקלער, קישינעוו, לע־וואָווסקאַיאַ 86.

ר אָ ז ע ג ע ל ל ע ר , 33־30 76טע סטריט, דזשעקסאָן הייטס, ניו יאָרק, זוכט: שוועסטער, אַנאַ לעוויטין, אברהם און פעריל לעוויט, געוואוינט אין קישינעוו.

ד י י ו ו און ח י נ ק י ק א ש י נ ס ק י , 812 עוועניו טי, ברוקלין, זוכט: ברודער, שלמה און עליק קאַשינסקי, שואל און אנגא סאנדלער, משה, יעטאַ און קעילא פּאַרטנאָי, אין אָרגעיעוו.

מ א י ר ר אַ ב י נ אָ ו י ץ , 603 לינוואוד סטריט, ברוקלין, זוכט: ברודער משה ראבין, שמחה ביזען, פרוי ראָזע און קינדער פון טעלענעשט.

מ א י ר ל י כ ט מ אַ ן , 954 איסט 181טע סטריט, בראָנקס, זוכט: ברידער יוקב, איסאק און שוועס־טער ליבא איידעלמאן, ברייגע פּאַרטנאָי און יהודית מיללער פון נאָוואָסעליטץ.

ה י י מ אַ ן ט ר אַ כ ט מ אַ ן , 1498 קראָ־טאָנאַ פּאַרק, בראנקס, זוכט: פאָטער שלמה, מוטער רבקה, שוועסטער טשארני טראַכטמאן. שוועסטער פייגע קירזשנער, ברידער ישראל, פרוי יעטא, קינד מלכה טראכטמאן פון קלישקאָוויטץ און כאַטין.

א י ז י ד אָ ר ב ע ר ר י , 546 קלעירמאָנט חאַרקוועי, בראנקס, זוכט: שוועסטער נינא, נחמה, פון יעדינעץ, ברודער, דאָקטאָר בעררי, יעדינעטץ. ברודער יעקב פון נאָוואָסעליטף און זעליג בעררי פון יאַסי, פּראָ־פעסאָר, פּיאצא 9.

ר אָ ז ע ג ע ל ל ע ר , 1019 פרימאָן סטריט, בראנקס, זוכט: מוטער חנה טשודאק, ברודער חיים, שוועסטער חייקא און בעטטי אין קישינעוו.

ס ע ם ב אַ ר אָ ן , 2110 ווייז עוועניו, בראנקס, זוכט: משה גאָפּויסקי, יהושע יאקיר, חיים גיטמאן און משה באַראָן אין נאָוואָסעליטץ.

י ו ל י ו ס ט י י ט ע ל מ אַ ן , (יונה), 1535 לאָנגפעלאָו עוועניו, בראנקס, זוכט: משה, פעריל, אברהם טייטעלמאן פון נאָסעליץ.

ה י י מ אַ ן ל אַ ט מ אַ ן (יודיל), 745 איסט 178טע סטריט, בראנקס, זוכט: מוטער רחל, ברודער לייב, שוואָגער יבחק און שוועסטער כאסיע נוסבראוך, משה און כאסיע פינקעלשטיין, פון רישקאן.

ש ב ע ה אָ ר אָ ו י ץ , 4617 אנדריוס עוו., בראנקס, זוכט: דייוויד און ריבא מילגראם, עלטערן, ביילא קאָרווזוועט באָבע, שוועסטער און שוואָגערס אין קישינעוו.

א י ד א פ ו פ ק א (איטע) קעיר אף לעווין, 3451 גיילס פּלעיס, בראנקס, זוכט: מלכה ראַשקי, דוד טאראדאש, חנה זאָניס און יעקב קיממעלפעלד, גאָנ־טשעסט.

אַ ל ע ק ס מ אַ ר י ן , 1955 סעדזשוויק עוו., בראנקס, זוכט ברודער און שוועסטער, לייב, פישעל, מאָטעל, אהרן, שוועסטער פאניא און פּאליא מארכאָוויטש פון קישינעוו.

ז ע ל ד א ק א ג אַ ן , 1837 קלינטאָן עוועניו, בראנקס, זוכט: ברודער דאָקטאָר איזי בערענשטיין, פאָטער שלמה, ברודער סעמועל, פּיני פאַרמאַציסט, שוועסטער נינא בראונפמאן, פון בעלץ־יעדינעץ.

ב ע נ ז ש אַ מ י ן ב ע ר ע נ ש ט י י ן , 1467 טיילאָר עוועניו, בראנקס, זוכט: די נעמליכע וואָס זעלדא קאגאן.

ו ו י ל י אַ ם ב אַ ו מ אַ ן , 215 וועסט 27טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: הערש בענדעלמאַן, און פאַ־מיליע, אין יעדינעטץ.

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

מרס. ר ח ל ג ע נ ד ע ר, די פרוי פוי לייב גנענדער, געוועזענער בוכהאַלטער פון וזאַימנע קרעדיט אין בענדער, זוכט: אירע ברודער: מתתיהו (מאַטעס), כאַש מיט זיין פאַמיליע, גאַגאַל 87, בענדער. אויך ברי־דער אליהו און אסתר מאַליי. ענטפערן: 1877 אָושען עוו. קעיר אָוו מרס. שרה גאָלדבערג, ברוקלין.

ד נ י א ל א ו ן י ע נ ט ע מ אַ ל אַ מ ו ט־ ש ו ו אַ ר צ מ אַ ן וואוינען אין לימאַ־פּערו, זוכן: מלכה און יונה שוואַרצמאַן, ווארטיזשען. יעקב, פייגע, עטל, פּעסי, און איסאַק שוואַרצמאַן. מאַני קאָפּמאַן, בראַימאַן און פאַמיליע פון ליפּקאַני. און פּרונזשאַק־ שוואַרצמאַן פון טשערנאָוויץ.

ו ו ע ל ו ו ל ק אָ ט ל ע ר געבאָרן אין כאָטין, שלמה הערש בערס זון, וואוינט אין עליזאַבעט, ניו־ דזשוירזי.

בען יוקילס און פאַמיליע

3978 אַרדמאָר עוועניו, סינסינאַטי, אָהאַיאָ
זון פון מאיר הערש אַלטער אסתר׳ס
פון טעלענעשט, בעסאַראַביע
זוכט די יוקילס קרובים פון טעלענעשט. מיר זיינען דאָ אַכט ברידער און צוויי שוועסטער און אונזער מוטער.

מיר זוכן אונזערע נאָענטע אין בריטשאַן.
מ אָ ט י ל און ד ו ד ט ר אַ כ ט ע נ ב ר ו ט
מיר וועלען זיין גליקלעך צו הערן פון אייך
אסתר גאָלדשמיט, יעקב רייכמאַן, חיים רייכמאַן ישראל רייכמאַן, פריידה בירנבאום, יוסף משה רייכמאַן.

א י ז י ד אָ ר ו ו י י ס מ אַ ן, 1903 ראד־ קליף עוועניו, בראַנקס, זוכט: יאָסעל גערמאַן, הערמאַן, פריידא און זלמן ליידערמאַן, סטאַנציע דאַנדישען.

י ה ו ש ע ל אַ נ ד י ס (אָסקאַר לאַנדיס), 1429 קאַלעדזש עוועניו, בראַנקס, זוכט: שוועסטער לייקי שוואַרץ אין בריטשאַן און ברודער שלמה לאַנדיס אין זגוריטצע.

ד י י ו ו י ד ל ע ס נ י ק, 224 איסט 11טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: ברודער, דאָקטאָר חסקעל לעסניק, ברידער פּנחס און אברהם לעסניק אין בעלץ. שוועסטער זשולי חאַסקעל דאָקטאָר, אין קישי־ נעוו, שוועסטער ביילע גרינסטיין, קישינעוו.

אַ ל ב ע ר ט ס י ט ע ר מ אַ ן, 1362 סעמפּל עוועניו, סעינט לואיס, מיזורי, זוכט: פאָטער, משה, מוטער אינדאַ, ברודער שומער, שוועגערין בעטי און זייער קינד. און ברודער חיים און פרוי, געוועזן אין טראַנסדניעסטרי קאָנצענטראַציע און אַנטלאָפן פון דאָרט.

ס אַ ו ל ק אַ ו פ מ אַ ן, 1518 וועסט 4טע סטריט, ברוקלין, זוכט: יונה און ריווע נודעלמאַן פון בריטשאַן, סימאָן קאָפּמאַן פון קאַמאַראַף, משה קאָפּמאַן פון נאָוואָסעליץ.

מ ש ה ק אָ ג אַ ן, 1374 קאַלעדזש עוועניו, בראַנקס, זוכט: פּנחס און מלכה גרינבערג, בריטשאַן, ליא און עטי קאַגאַן, בריטשאַן.

ה ע ר ר י ל. ג ר אָ ס ס, 1502 נאָרד דיופּאָנט, מיניאַפּאָליס, מינג. זוכט: עטושא בראַנאָווער, דניאל באָרטניקער, ליא גיטעל באָרטניקער, געוואוינט אין קישינעוו.

ל ו אַ י ס ק אָ ר נ פ ע ל ד, 1475 גרענד קאַנקאָרס, ניו יאָרק, זוכט: שמחה זיין פאָטער, דאָקטאָר גרישא קאָרנפיעלד און חיים ברידער, שוועסטער ראָזע סיעגאַל און שוואָגער יעפים, אַ דראָגיסט, 2 קינדער איסאַק און מילי, פּאַוולאַווסקא 7, קישינעוו.

ר ב ק ה כ אָ ר ז אָ ן 764 ראַקאָוויי עוו. ברוקלין, זוכט: מוטער חיה־שרה רייניס, שוועסטער, חוה גראָסמאַן און חיה ליבערמאַן פון קישינוב. גאָנטשעסטער ראָגאַטקאָ.

ג י ט ל ב אַ ר מ אַ ן, 3506 — 31 עוו. לאָנג־ איילאַנד סיטי, זוכט: בען און אידאַ האָכלענדער און קינ־ דער, ברידער עוזיאל, פרוי מאַני שוועסטער און שוואָגער וואָלף און מוני גאָטליבער, זגוריצע.

ר י י ז ל ה אָ ר ן פון כאָטין, וואוינט אין 1718 וועסט 3טע סטריט, ברוקלין, זוכט: יחיאל פראַנק אין כאָטין.

ד י י ו ו י ד ח מ ו ד ו ת, 1545 נעלסאָן עוו. בראָנקס 52, זוכט: ברודער משה יוסף חמודות פרוי עטל טעכטער רחל, לאה און פּערל, קישינוב.

ב י אַ ט ר י ס ל אַ נ ד אָ, 1018 איסט 179 סט., בראָנקס, זוכט: מוטע ראַסטר, ברודער איסאַק, און שוועסטער: יענטע און חנה לאַנדאָ, אין אָרגאַוואַנצע, בוקאָווינאַ, טשערנאָוויצער אָבלאַסט.

ס ע ם ג אַ ס אָ ן, 231 ברייטאָן ביטש עוו. ברוקלין, זוכט: שוועסטער, שוואָגער, קאָפּל, רבקה פּאַס־ טעלניק און 3 קינדער אין בעלץ, חייקע באָטאָשאַנסקי אין לעקסאַנדרען.

ר י י ז ע ל ק י ז ש נ ע ר (הירש), 1698 ווייז עוועניו, בראַנקס, זוכט איר פאַמיליע.

מ י נ י ג אָ ל ד ס מ י ט, 272 איסט 4טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: פאָטער מענדיל אולאַנאָווסקי, ברודער ביירישׂ, שוועסטער און שוואָגער שלום און גאָסי

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

ראָזענטאַל פון רישקאַני, שוועסטער און שוואָגער בן ציון און כייקא אייזען פון בריטשעוו.

ט ש אַ ר ל ע ס ו י י נ ש ט י י ן, 2159 סאָוטערן בולווארד, בראנקס (קלמן ווייגשטיין), זוכט: מוטער שרה, ברודער יעקב און פאַמיליע, שוועסטער ריקלע און ברודער משה אין כאָטין. ברודער ברוך ווייגשטיין אין נאָוואָסעליץ.

ט ש אַ ר ל ע ס ה ל פ ע נ ש ט י י ן, 1879 פּראָספּעקט עוועניו, בראנקס, זוכט: פאָטער יעקב געל־פענשטיין, פון בריטשאַני, שוואָגער און שוועסטער משה און חנה קאַטילאַנסקי און קינדער אין סעקוראַני.

ר אָ ז ע א נ ד ע ל מ אַ ן, 38 מאַסקאָט סט., דאָרטשעסטער, מאַסס., זוכט: יעקב שטראַכמאַן, פון בריטשעווא.

ב ע נ י ו י י ס מ אַ ן, 2141 האָלאַנד עווע., בראנקס, זוכט: שוועסטער, שוואָגער און קינדער, יעקב און לאַהקע, שבע, שרה, חייקה און הערש גאָלטצבערג, געוואוינט אין קישינעוו, 86 אָסאַדטשי סטריט.

ל ו א י ס ג י ט ע ל מ אַ ן, 2301 מאָריס עוו., בראנקס, זוכט: אַליהו (עלי) זיין פרוי און קינדער, ברי־דער, שוועגערין און קינדער אין בריטשעוו.

ע ט י ל ו א ג נ ע ר, 120 וועסט 74טע סטר., ניו יאָרק, זוכט: שרה פולטאַראַק, שוועסטער, געוואוינט אין קישינעוו, 150 ניקאָלאַיעווסקא.

ז ש ע נ י מ י ל מ אַ ן, 1084 ווילמאור סטר., ברוקלין, זוכט: פנחס און חוה וואַסערמאַן, חנה, יוסף, מאַניא און קינדער, געוואוינט 54 ניקאָלאַיעווסקא אין קישינעוו.

ש ר ה ש א מ י ס, 36־65 ווייטינלאַק סטריט, פאַרעסט הילס, לאָנג איילאַנד, זוכט: רובינשטיין פעסי, ישראל און יוסף, אין קיאושילעני, לעבן לאַפּושנא.

א נ נ א מ י ל ל ע ר, 222 וועסט 204טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: אברהם, סאָניא, דאָראַ, יוסף פערלמוטער, לייב און מאַניא גראָסביין, פון וואַדולוואָדע, לעבן קישינעוו.

ז ש ע ק מ ע י ל מ אַ ן, 41 איסט 11טע סט., ניו יאָרק, זוכט משה אייזענמאַן, סעקוראַני.

ה י נ ד א ו י נ פ ע ר, 328 וועסט 96טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: סאָסי, איטא, פנחס ווייסמאַן, חרה פריידא, מלך אברהם און חיים גאָלדענבערג, האָדעל און יעטא פוקס, פון באַרלאַדעני, לעבן יעדינעץ.

ק ל מ ן ר י י ז נ ע ר, 259 וועסט 9ע סט., ניו־יאָרק, זוכט: פאָטער מענדל, ברודער נתן, רייזנער שוועסטער, שוואָגער יעקב שוואַרצמאַן, פרוי רחל, קינ־דער כאַשע, עטל און יצחק.

א י ס אַ ק ס אַ פּ י ר ש ט י י ן, 240 וועסט 102 סט., ניו־יאָרק, זוכט: יודיל געללער, ליפּקאַני.

ד ו ד ה ע ר מ אַ ן, 204 וועסט 29 סטריט, ניו־יאָרק, זוכט: לוי אורמאַן און פייגע שילער, בריטשאַני.

ל י אָ ן ב אָ ר ס ו ט (באָרסוצקי) 292 ריווער־סייד דרייוו, ניו־יאָרק, זוכט ראָזאַ באָרסוצקי פון קישינוב.

ש ר ה ר ו ט צ י ק, 1077 ניו־יאָרק עוו., ברוק־לין, זוכט: רעבעקאַ גוטמאַן (רבקה גאָרין) מוטער, מאָניאַ גוטמאַן, ברודער, ליפּקאַני.

ג ו ס י ע אַ ו ע ר ב אַ ך, 167 ניופאָרט סט. ברוקלין, זוכט: ברודער דייוויד אַווערבאַך און פאַמיליע.

נ י י ט ע ן (נחמן) א י י ז נ ב ע ר ג, 67 הערצל סט. ברוקלין זוכט: שלום (שואל) סאַדאָוניק פון קלישקוטץ, פרוי, חייקע, און 2 טעכטער.

פ אָ ו ל י נ אַ ג ר אָ ס מ אַ ן, 1690 יוניאָן סטריט, ברוקלין זוכט: שוועסטער, שוואָגער, אסתר מרים כאַזאַניע פּראָפּיס, קינדער: ישראל, ארון, חנה, פרידע, פון דאָמבראָוויץ. אויך שפרה, משה זאַץ. ראובן, זאַלי.

פ ע ר ל פ ע ל ד מ אַ ן, 1534 סטערלינג פּל. ברוקלין, זוכט: ברודער יצחק באָביס, דאָמבראָוועץ.

פ אָ ו ל י נ אַ ג ר אָ ס מ אַ ן, 1690 יוניאָן סט. זוכט שוועסטער שרה, שוואָגער יוסף וועלאַנד, און קינדער ראובן, שעפּסל, עטל און חנה פאַלעשטי.

פ ר ע נ ק ו י י ס מ אַ ן, 855 ניקערבאָקער עוו. ברוקלין זוכט: מוטער, פייגע ווייצמאַן, טעכטער: רבקה, דבורה, און ברייגע, זון יעקב־יוסף.

מ אַ ק ס פ אָ ו ל, 301 אָושען וויו עוו. ברוקלין זוכט: זון מ. סאַנדלער, סאָראָקע.

מ אָ ר י ס ס אַ נ ד ל ע ר, 160 מאַנהעטן עוו. זוכט: ברידער: זעליג, אברהם, בעריש, און פיני פון אָטיק.

נ י י ט ע ן ז י י ד מ אַ ן, 724 שעפּערד עוו. עוועניו, ברוקלין, 8, זוכט: פאָטער מאָטי, מוטער טאָבי, שוועסטער לאה און רייזל זיידמאַן פון יעדינעץ. משפחה: ריבא זיידמאַן, רחל וואָדאָנאָז, גיטל וואַלעך, יעקב פורמאַן פון ליפּקאַני.

ט ו ב י ע און י ק ו ת י א ל מ ו ל מ אַ ן, 2141 האָלאַנד עוו. בראָנקס, דעם לאַרגער שוחטס טאָכ־

בעסעראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן זייערע קרובים

טער באַגריסן די לעבן־געבליבענע יידן אין ליפּקאַן, זוכט חיים און יצחק דעם שוחטס קינדער און אייניקלעך.

ע ט י ל י מ אַ נ ט ש י ק, מאַן און קינדער, רוט שאָנבאַך, 2437 באַרקער עוו. בראָנקס, באַגריסן שוועסטער און ברידער און אַלע בעסאַראַביער פאַרבלי־בענע יידן, איך בין הערש סטעלמאַכס טאָכטער פון כאָטין.

ב ע נ ז ש אַ מ י ן ס י ר אָ ט אַ, 1721 פאָולדינג עוו., בראָנקס. פאָטערס נאָמען מרדכי ינקעל, מוטערס נאָמען באָבי.

מר. און מרס. ט ע ו ו ע ל זוכן זייערע אייגענע פון אונגען, גאָדיל און יצחק ווענגערס קינדער.

מרס. א י י ד ע ז י ל ב ע ר ש מ י ד ט זוכט: ברוך מרדכי זילבערשמיט און זיינע קינדער, פון אונ געני.

ס י מ ע, מ אַ נ י און י ו ס ף ש ו ו אַ ר ץ זוכן: זייער מוטער גיטל, זייערע ברידער און שוועסטער מיט זייערע פאַמיליעס, פון אונגעני.

מרס. ע ט י ל ח אַ נ ז ש י זוכט: יוסף און צביה חאַנזשי מיט זייערע פאַמיליעס, פון אונגעני.

ש מ ח ה ב אַ ר י ש נ י ק זוכט: שמערל און מלכה באַרישניק מיט זייערע פאַמיליעס, פון אונגעני.

ע ל ק י ד י י מ אָ נ ד־ו וו אַ ל ד מ אַ ן זוכט: בומא (אברהם) וואַלדמאַן מיט זיין פאַמיליע.

מ ש ה ר ו י ז מ אַ ן, וואוינט אין יעדינעטץ מיט זיין פרוי און קינדער, זוכט: אידיל ראָזענמאַן, פרוי פּעריל, אויך יוסף ראָזענמאַן און פרוי שרה, וועלכע האָבן געוואוינט אין ניו־יאָרק. ווער עס ווייסט פון זיי ווערט געבעטן לאָזן וויסן אין בעסאַראַביער פעדעריישאָן.

ק ו פּ י ט־ס ט ע ר ע נ ב ע ר ג, פון חאָטין, התונה געהאַט קיין ידעניטעיי, זוכט: איר שוועסטער־קינד משה אהרנסאָן אין ניו יאָרק. ווער עס ווייסט פון דע סמאַן, געבעטן לאָזן וויסן אין בעס. פעדעריישאָן.

פ ע ס י ו ו י י נ ע ר, געפינט זיך אין אָטיק־מאָהילעוו, זוכט: אירע ברידער יחיאל און מאַקס ווייגער, שוואָגער חיים קירזשנער. ביז דער 2טער מלחמה האָבן זיי געוואוינט אין ניו יאָרק. ווער עס ווייסט פון זיי, פליז לאָזט עס וויסן אין אָפיס פון בעסאַראַביער פעדעריישאָן, 145 וועסט 41טע סטריט, ניו יאָרק.

אַ ל ע ק ס ק אַ ס ט ע ל, 1827 וואַשינגטאָן עוו., בראָנקס, זוכט: מרים צימבערג און חיים שוואַרצמאַן פון קישינוב.

ה ע ר י ר י ב אַ, 1455—57טע סטריט, ברוקלין, עמפּייער קאָווער קאָ., 398 בראָדוויי, ניו יאָרק, זוכט: אַ. קאָפּאָלעבקין, אָרגעיעווו, הערש געניס, קישינוב, אלכסנדר טשעלבון 65. הערש שוואַרטצמאַן, טאַרוטינאָ.

מ. ג ו ר — מענער שניידער, 15 וועסט 45טע סטריט, ניו יאָרק, זוכט: ברידער אברהם שמואל, בערל און צוויי שוועסטער אין קישינעוו.

מיר באַגריסען די בעסאַראַבער אידען

ד ז ש ע ק ש נ י י ד ע ר און

א. ו ו י י נ ש ע נ ק ע ר

וואונשען פון א בעסאַראַבער טאָכטער

מ אַ נ י אַ ס י ג אַ ל־ר י ט ש,

פון לאָס־אַנדזשעלעס.

זאָלען בליען אַלע סעדער,
זאָלען גרינען אַלע פעלדער,
זאָלען וואַקסען סנאָפּעס הויכע,
זאָל די ערד ווערן זאַט און פעטער
זאָלען טייכען פרייע פליסען
זאָלען די וואַסערען פרייד צוגיסען,
זאָל זיך מערען שאָף און רינדער
זאָלען וואַקסען לוסטיג יונגע קינדער
זאָלען מענשען פרייליך לעבען
אין אַ וועלט פון שלום
אין אַ וועלט פון פרידען.

קישינעווער זוכן זייערע קרובים

ש מ ע ו ן און ש ר ה ס אָ כ אָ ו ו זוכן זייער שוועסטער שרה און אברהם שעהר.

י ע ק ב ב ר אַ ו נ ש ט י י ן זוכט אַ ברודער יצחק דאסקאל פון בויקמאקליע.

י צ ח ק ב ע ר ע נ ז אָ ן זוכט בערל קערצמאַן, אַ פּלימעניק.

ר ו ב י ן ב אַ ל אַ ב אַ ן.

י ע ק ב פ י ש מ אַ ן זוכט אב. פייער, גיטל און שלמה פישמאַן, געוואוינט אין סטראַדאַ ראָמאַנאַ נומ. 13, אין קישינעוו.

די אַלע זאָלן זיך ווענדן צו מ. מילשטיין, סעקרעטאַר פון קישינעווער פאַראיין און קישינעווער רעליף, געווען אַליין אין קישינעוו אין 2191. אַדרעס:

M. MILLSTEIN, 319 E. 13th Street, New York 3, N. Y.

באַגריסונגען פון

מר. און מרס. סעמועל פישמאַן
צום פינף יאָריגען יובילעאום פון
בעסאַראַבער פעדעריישאָן
116 סאוט וואַסאַר סקווער
וועגטנאָר, ניו דזשוירזי

בען און קלאַרא ווייסמאַן
2131 האָלאַנד עוועניו, בראָנקס, נ. י.
באַגריסען די בעסאַראַבער פעדעריישאָן צום פינף יאָריגען יובילעאום.

חיים פסח פון קאַמענעץ־פּאָדאָלסק און מיין פרוי **פּאָלאַ פסח** געוועזענע בליקשטיין פון כאָטין וועלכע וואוינען איצט אין באָגאָטאַ, קאָלאָמביאַ, סאוט אַמעריקע, באַגריסען די לעבן געבליבענע אידען אין בעסאַראַביע.

נחום, שלמה, ישראל, דוד, משה, אברהם, פרימקע און **גרשון ריינעס טאַבטשניק** פון נאָוואָסעליץ, וועלכע וואוינען איצט אין באָגאָטאַ, קאָלאָמביאַ, סאוט אַמעריקע, באַגריסן די לעבען געבליבענע אידען אין בעסאַראַביע.

דניאל און מאַניא יאַנאָוויטש פון יעדינעץ, וועלכע וואוינען איצט אין מעדעלין, קאָלאָמביאַ, סאוט אַמעריקע, באַגריסען די לעבען געבליבענע אידען אין בעסאַראַביע.

מר. און מרס. יוסף האָפמאַן, באַגריסן די בעסאַראַבער פעדעריישאָן צו דער וועלט־קאָנווענשאָן און 5 יאָריקן יובילײ,
1103 — 53טע גאַס, ברוקלין.

מיר באַגריסען אַלע בעסאַראַבער
יעקב קעסטעלמאַן, ביילע און ליפּא קאַרמאַן (ווייסבערג), זוסי און בראַני סטאָלערמאַן, בעקי ליבערמאַן, איזידאָר גוקאָווסקי, איידע נאָמאַן.

ברוך אליהו און זיין פרוי שרה ביילא פון קישינוב, באַגריסט דער בעסאַראַביער פעדעראַציע.

אַ באַגריסונג פון אַ פריינד, פון מרס. שרה אָסטראָוו.

שרה קאָהן און מאיר פעלדמאַן באַגריסן די בעסאַראַביער וועלט־קאָנווענשאָן און ווינטשן זיי דערפאָלג אין דער גוטער אַרבעט צו העלפן אונזערע בעסאַראַביער געליטענע ברידער און שוועסטער. זיי זוכן אויך: פּנחס, יעקב און רחל פעלדמאַן מיט זייערע פאַמיליעס. ווער עס ווייסט פון זיי, געבעטן צו לאָזן וויסן אין דער בעס. פעדעריישאָן. חנה פעלדמאַן און לאה געפינען זיך אין רוסלאַנד.

איך באַגריס מיין פריינד שרה אָסטראָוו.

עמפּיר קאָווער קאָ., אינק.
באַגריסט דער בעסאַראַביער פעדעריישאָן.
398 בראָדוויי, ניו יאָרק.

באַגריסונג פון זשעני מילמאַן, 1084 ווילמאָר סטריט, ברוקלין.

באַגריסונג פון פּראָספּעקט בעסאַראַבער לאַדזש 102, 1723 באָסטאָן ראָאַד, בראָנקס.

אַ באַגריסונג פון יוסף (זשאַ) אַלעכסאַנדראָוויטש און סעם מאיט, 2505 אַלינוויל עוועניו, בראָנקס.

אַ באַגריסונג פון לייב, נח׳ס זון אַקערמאַן, פון דזוואָנעץ, וואוינט אין בראָנקס, 908 אַרנאָ עוועניו.

אַ באַגריסונג פון בעסאַראַבער לאַנדסלייט, מר. און מרס. קאַרל וועינגאָסט, 11 אַרנאָר עוו. בראָנקס, נ. י.

מיר באַגריסן די בעסאַראַבער לאַנדסלייט צו זייער קאָנווענשאָן, אויערוויינג ליווי, בראָנקס־פּאַרק איסט, נ. י.

באַגריסונגען פון:
בנימין דיעכטאַר
וואַסערמאַן,
ר. ניומאַן, הערי כהן,
שאַנבערג, ליפּסאָן.

באַגריסונג פון אַ פריינט פון מרס. סאָלקעס.

איך באַגריס די בעסאַראַבער פעדעראַציע צו דעם אַלוועלטלעכן צוזאַמענפאָר פון בעסאַראַביער יידן, איך שיק אויך אַ הערצלעכן גרוס צו מיין שוועגערין מיט איר טאָכטער און קינד נחמה קאָטלער, פרידאַ געלמאַן און יודיל געלמאַן פון כאָטין, בעסאַראַביע, וועלכע האָבן זיך געראַטעוועט פון די נאַצי־רוצחים.

צו דער געלעגנהייט פון דער אַלוועלטלעכער קאָנפערענץ פון דעם בעסאַראַבער אידענטום, באַגריסען מיר אַלע דעלעגאַטען צו דער קאָנפערענץ און ווינשען זיי אויפצוטאָן אסך קאָנסטרוקטיווע און פרוכטבאַרע אַרבייט לטובת די לעבענגעבליבענע אידען אין בעסאַראַביע.
בעני, רבקה און מיוריאל קאָטלער

מאַניא וואַגמאַן
556 וועסט 140טע סטריט, ניו יאָרק
אין אַנדיינק פון מיינע עלטערען
עליהם השלום.

בעסאַראַביער פעדעראַציע שיקט מעדיצין פאַר צען טויזנט דאָלער קיין בעסאַראַביע

אב. ליבמאַן, י. מאַלעסטער, ל. לעווין, ס. סערוויץ, אַנאַ אָקסנהאָרן, איטקע סעלצער, משה שיפריס

קאָנפערענץ פון מר. סערוויץ מיט דר. ווייגנגאַרטן, וועלכן איז ערשט צוריקגעקומען פון סאָוועטן־פאַרבאַנד, און סעקרעטאַרין מרס. שערידאַן פון יידישן קאונס ל פאַר רעליף צו רוסלאַנד.

דער אַקטיוו פון דער ברוקלינער דיוויזיע

ערשטע רייע, פון רעכטס צו לינקס: אָסקאַר בוירן, אסתר בוירן, מרס. שוואַרץ און י. רויטבערג.

צווייטע רייע, פון רעכטס צו לינקס: מרס. סטיינמאַן, מרס. דיימאָנד, שרה אָסטראָוו, איטקע סעלצער, מרס. א. בערנשטיין און מרס. ה. אייזנבערג.

דריטע רייע, פון רעכטס צו לינקס: מר. סטיינמאַן, מ. אָסטראָווסקי, א. בערנשטיין, דוד סעלצער און מר. אייזנבערג.

באַאַמטע פון דער ברוקלינער דיוויזיע און אירע סעקציעס

איטקע סעלצער, פּרעזידענט

בראָנזוויל און איסט־ניו־יאָרקער סעקציע

אָסקאַר בוירן, טשערמאַן
אַנ אַ אָקסנהאָרן, וויס־פּרעזידענט
סאַראַ אָסטראָוו, וויס־פּרעזידענט
מרס. סטיינמאַן טרעזשורער
אסתר בוירן, פינאַנס־סעקרעטאַר
י. רויטבערג, פּראָטאָקאָל־סעקרעטאַר

עקזעקוטיווע

מ. אָסטראָווסקי
זינדל אָקסנהאָרן
ס. גאָלדבערג
מרס. דיימאָנד
הערי דאַנילאָוויטש
מר. און מרס. יוסף סעלצער
מר. און מרס. שוסטער
מר. און מרס. א. שיף
חנה לאה שייפער

בענסענהוירסט און באָראָ־פּאַרק סעקציע

דר. מישעל סאַרטאָרי, טשערמאַן
הרב משה ז. בערמאַן, וויס־טשערמאַן
א. בערנשטיין, טרעזשורער
ר. שעכטער, פינאַנס־סעקרעטאַר
ה. אייזנבערג, קאָרעספּאָנדינג־סעקרעטאַר
מר. און מרס. רובינשטיין, דירעקטאָרן
מר. און מרס. בערנשטיין, דירעקטאָרן

וויליאַמסבורגער סעקציע

מרס. סטיינמאַן, טשערמאַן
מרס. שוואַרץ
מר. און מרס. ליידער
דזשיי. איידלמאַן
מר. סטיינמאַן

ברייטענער סעקציע

יוליוס גרין, טשערמאַן
מרס. דזשייקאָבסאָן
מ. ראָזנטהאַל, סעקרעטאַר
מר. און מרס. ראָטשטיין

בראָנקסער דיוויזיע

שטייענדיק, פון רעכטס צו לינקס: ד. כרמל, מ. קופיט, ל. ווייספעלד, מרס. קושניר, ל. בירנבאַום, ט. דאַלעס, י. זענקער, ב. קאַטלער.

זיצנדיק: י. באַרבאַך, ר. ווייספעלד, ר. שוואַרטץ, ד. זיידמאַן, פ. זאַנקער, מ. מאָרגענשטערן.

ניט אויפן בילד: ל. מאָרגענשטערן, ס. סאַפראַן, ס. ראָזענטאַל, ש. שקאָלניק. א. איינבינדער.

קאָמיטעט פון בראָנקסער דיוויזיע פון בעסאַראַביער פאַרבאַנד

באַגריסט דעם בעסאַראַביער פאַרבאַנד פון אַמעריקאַנער יידן צו דעם וועלטלעכן צוזאַמענפאָר פון בעסאַראַביער יידן, וועלכער קומט פאָר שבת, דעם 26טן און זונטיק, דעם 27טן יאַנואַר, 1946, אין ניו־יאָרק.

אין נאָמען פון די בעסאַראַביער יידן אין די בראָנקס באַגריסן מיר אַלע לעבן־געבליבענע בעסאַראַביער יידן, וועלכע הגבן זיך געראַטעוועט פון די נאַצי־רוצחים, און מיר זאָגן־צו, אַז צוזאַמען מיט די אַלע בעסאַראַביער יידן, וואָס געפינען זיך אין אַלע טיילן פון דער וועלט, וועלן מיר העלפן מיט אַלע אונדזערע כוחות צוריק אויפשטעלן אייערע חרוב־געוואָרענע לעבנס.

מיר באַגריסן אויך אַלע דעלעגאַטן צו דעם וועלטלעכן צוזאַמענפאָר.

בראָנקסער דיוויזיע פון בעסאַראַביער פאַרבאַנד

דוד זיידמאַן, פּרעזידענט
ר. שוואַרץ, ווייס־פּרעזידענט
ל. ווייספעלד, ווייס־פּרעזידענט
ב. קאַטלער, פינ. סעקר.
מ. מאָרגענשטערן, טרעזש.
מ. קופיט רעק. סעק.
ד. כרמל, פּרעסע־דירעקטאָר
ל. מאָרגענשטערן, עקז. סעק.

עקז. באָארד:
י. באַכראַך, ר. ווייספילד
י. זאַנקער, פ. זאַנקער
ט. דאַלאַס,
ל. בירנבוים
מ. זיידמאַן
ס. סאַפראַן
ס. ראָזענטאַל
שרה שקאָלניק

סטאָר־קאָמיסיע:
ר. שוואַרטץ, טשערליידי
א. איינבינדער
מרס. קוזניער
פ. זאַנקער
ט. דאַלאַס
ל. בירנבאַום ד. ווייספילד
מ. זיידמאַן
ס. סאָפראַן ג. שוואַרץ

Kishinever Relief and Charity Society

Organized by M. Millstein, 1914
Chartered by the State of New York, 1933

M. COOPER, Hon. President
MRS. M. HERSHKOWITZ, Hon. President
IDA SCHWARTZ, Ex-President
R. GREENBERG, President
H. PASHKANSKY, First Vice-President

ANNA FRIEDMAN
SOPHIE CONCORS
ROSE KOCHMAN
ANNA STEINBERG
CILIE STEINBERG
BECKY STEINBERG
EDNA GREENBERG
BECKY LVOVSKY
ALTA HOROWITZ
} Vice-Presidents

J. LEIDER, Treasurer
TILLIE SOSHENSKY, Asst. Treasurer
SARAH GREENBERG, Secretary
M. MILLSTEIN, Secretary
319 E. 13th St., New York City
ALgonquin 4-0968
J. SCHWARTZ, Controller
S. RASNOW, Asst. Controller

S. TEITELBAUM
D. WARKOW
S. OSTROW
L. BARENBAUM
} Trustees

CHAIRMEN

JACOB WALLERSTEIN,
Hon. Chairman of Executive Board
J. TEITELBAUM
Board of Directors
D. STEINMAN
Vice-Chairman
AL. BELSKY
Accountant
Finance Committee
B. SAGET
ANNA KLEIN
JENNIE STEINBERG
Head Chairladies of Entertainment
MRS. IDA GREENBERG
MRS. ROSE SERWITZ
Membership Committee
JEAN HARRISON
Social Service
MRS. D. STEINMAN
MRS. B. TILLEN
Propaganda Committee
POLLY BRODSKY
MRS. E. ROBERTS
Raffle Committee
MRS. H. PASHKANSKY
MRS. DIAMEND
Investigation Committe
MRS. N. GLASSMAN
MRS. GOLDMAN
Refreshment Committee
BENNY STEINBERG
Social Director

חשובער פּרעזידענט סאל סערוויץ:

מיט גרויס פאַרגעניג און אָנערקענונג באַגריסן מיר אייך מיט אייערע אַלע אָנטיילנעמער אין איצטיגן יום־טוב פון פינף יאָר בעסאַראַבער פאַרבאַנד.

ווי באַשיידן מיר זאָלן ניט זיין אין אונדזער רעליפס אַרבעט, איז וויכטיג צו דערמאָנען, אַז דער סאַמע אָנהויב פון פאַרבאַנד איז געקומען פון אונדזער רעליף. מיר ווילן זיך ניט גרויסן, אָבער מיר זיינען שטאָלץ מיט דעם, וואָס דער בעסאַראַבער פאַרבאַנד איז אויסגעוואַקסן צו דעם כח וואָס ער שטעלט מיט זיך היינט פאַר. עס איז פאַר קיינעם ניט קיין סוד, אַז דער בעסאַראַבער פאַרבאַנד איז אַ וויכטיגער פאַקטאָר אין דעם אַלגעמיינעם אידישן לעבן אין אַמעריקע.

די געשיכטע פון בעסאַראַבער פאַרבאַנד הויבט זיך אָן מיטן שאַפן פון אַ מאָביל קיטשען (אַ באַוועגלעכע קיך) פאַר די מלחמה־געליטענע אין ענגלאַנד. עס האָט זיך דעמאָלט גאָר ניט געקאָנט גלויבן, אַז פון דער אַקציע זאָל באמת אַרויסוואַקסן אַ בעסאַראַבער פעדעראַציע, וואָס זאָל איינשליסן אַלע לאַנדסמאַנשאַפטן פון רעליפן אין אַמעריקע.

דאָ, פריינט סאל סערוויץ, מוזן מיר אייך צושרייבן די אָרגאַניזאַטאָרישע און דינאַמישע פייאיגקייטן פון זיין באַרופן צו אַ פירער פון בעסאַראַבער אידנטום אין אַמעריקע. מיר, קישינעווער, זיינען שטאָלץ אַרויסצוגעבן פון אונדזערע רייען אייך, אַלס דער וואָרטזאָגער פון בעסאַראַבער יידנטום סיי אין אַמעריקע און סיי אין אויסלאַנד פאַר די לעבן־געבליבענע יידן אין דער אַלטער היים. זיי, די אומגליקלעכע לעבן־געבליבענע, קוקן צו אייך און וואַרטן אויף דער באַלדיקער ישועה, כדי צו קענען ווידער איינאָרדענען זייער יידיש לעבן.

מיר, קישינעווער אידן אין ניו יאָרק, פונקט ווי פריִער, וואָס האָבן געשטיצט כמעט אַלע יידישע אינסטיטוציעס אין קישינעוו, זאָגן אייך צו פייערלעך, אַז צוזאַמען מיט אייך וועלן מיר אויך ווייטער טאָן די נאָבעלע אַרבעט.

זייט געשטאַרקט אין אייער אַרבעט לטובת די אידן אין בעסאַראַביע.

אייער איבערגעגעבענער,

רובין גרינבערג, פּרעזידענט
קישינעווער רעליף

באַגריסונג פון דער

קישינעווער ליידיס קראַנקן-אונטערשטיצונגס פאַראיין

ע. גאָלדמאַן

אין נאָמען פון אונדזערע אַלע מיטגלידער באַגריסן מיר אייך צום 5־יאָריקן יובילײ אין דער אַרבעט פאַר די בעסאַראַבער לאַנדסלייט. מיר אַלע צוזאַמען מיט דער פירערשאַפט פון אונדזער נאַציאָנאַלן פרעזידענט דזשעק טייטלבוים, אַלע צוזאַמען דאַרפן און מוזן אַרבעטן און העלפן אונדזערע שוועסטער און ברידער פון יענער זייט ים.

די קישינעווער ליידיס סאָסייעטי איז געגרינדעט געוואָרן אין יאָר 1905 און היינט צו טאָג זיינען מיר זייער טעטיק אויף אַלע געביטן מיט אונדזער נאָבעלער אַרבעט. מיר זאַמלען געלט און מיר זיינען מעמבערס אין דער יונייטעד דזשואיש אַפּיל, האַיאַס, ציוניסטישער פאָנד, בעסעראַבער פעדעראַציע און פיל אַנדערע אָרגאַניזאַציעס. ביי אונדזערע מיטינגען זיינען די טירן אַלע מאָל אָפן און ווער עס קומט אַריין נאָך הילף, העלפן מיר מיט באַדייטנדיקע סומען געלט.

באַאַמטע

פ. גאָלדבערג, האָנ. פרעז.

פ. ליווי, עקס־פרעזידענטין

ע. גאָלדמאַן, פרעזידענטן

בענדיס ווייס־פרעזידענטין

פריליק, 2טע ווייס־פרעזידענטין

האָראָוויץ, 3טע ווייס־פרעזידענטין

ל. בירנבוים, פינאַנס־סעקר.

ס. קאַספּער, רעקאָרד. סעקר.

ט. גאָלשטיין, אינערוואַכע

ס. פּעריס, קאָנטראָלער

ס. סילווער, צופירער

ס. טעטלבוים, טשערליידי, פינאַנסן

הוירזאַג, ב. לעוואָווסקי, אַדווייזאָרי־באָארד

טראָסטיס:

ה. פיכמאַן

א. ראָזנוף

מ. גרויסער

אַלד־איידזש־פאָנד,

א. שוואַרץ, פרעזידענטין

ק. וויטמאַן, סעקר.

זייטלען, טרעזשורער

טראָסטיס:

ס. פרעסער

מ. רויט

אינוועסטיגייטאָרס:

ר. בערנסאָן

ב. ערליך.

זייט געגריסט, בעסאַראַביער לאַנדסלייט, צום יום-טוב פון דער ערשטער וועלט-קאָנפערענץ!

מיר, דער בריטשאַנער רעליף, זיינען געווען פון די ערשטע פּיאָנערן צו טאָן רעליף אַרבעט פאַר אונזער אַלטער היים, אויף אַ גאָר גרויסן פאַרנעם. די בילדער, וועלכע מיר דרוקן דאָ, ווייזן אַ טייל פון דער פאַרצווייגטער אַרבעט, וואָס מיר האָבן אָנגעפירט אין בריטשאַן פאַר אַ רייע יאָרן.

צו אונזער גרויסן ווייטאָג, איז בריטשאַן, אַזוי גוט ווי אַלע אַנדערע שטעטלעך אין בעסאַראַביע, אַ חורבה מיט נאָר אַ „שארית הפליטה", אַ קליינער פאַרבליבענער קיבוץ, און אַפילו מיט זיי איז כמעט אוממעגלעך צו שטעלן זיך אין פאַרבינדונג אויף אַ ממשותדיגן אופן.

מיר האָפן, אַז עס וועט אונז געלינגען גאָר אַן גיכן דורכצוברעכן די אייזערנע וואַנט, און מיר וועלן ווידער קאָנען נאָך אויף אַ גרעסערן און מער ווירקזאַמען אופן אָנגיין מיט אונזער הילפס־אַרבעט, מיר זאָלן כאָטש אויף אַ באַשיידענעם וועג זיי פאַרציטיגן פאַר די אומגליקלעכע יאָרן וואָס זיי האָבן דורכגעלעבט ביז זייער באַפרייאונג.

בריטשאַנער רעליף

יוסף קעסלער, פּרעזידענט **וו. קיזנער**, סעקרעטאַר

Kishinever Sick Benevolent Society of New York, Inc.

•

OFFICERS FOR 194

SOL. SERWITZ
Ex-President

B. PIVNICK
President

BENJ. STEINBERG
Vice-President

I. KAPCHUK
Treasurer

L. OKRENT
Assistant Treasurer

M. SHERMAN, C. P. A.
Fin. Secretary
1025 Gerard Avenue
Bronx, N. Y.
Tel. JErome 7-0681

M. MILLSTEIN
Recording Secretary
and Hospitaler
319 East 13th Street
New York City
Tel. ALgonquin 4-0968

H. SHARP
Controller

I. BERENSON
Chairman of Cemetery
204 Sherman Ave.
Bronx, N. Y.
Tel. LO 7-0157

B. RIELBERG
W. SCHWARTZ
S. ROSNOW
Trustees

CHAIRMEN

M. SWEDER
Executive Board

D. HURWITZ
Loan Fund

B. GREENBERG
Old Age

I. GOLDMAN
Supt. of Building

זייער חשובער פּרעזידענט סאל סערוויץ:

ווי גליקלעך און טריאומפירענד איר דאַרפט זיך פילן! געדענקט איר די צייט מיט פינף יאָר צוריק, ווען אָט די קאַלאַסאַלע אַרבעט האָט זיך אָנגעהויבן צו אַנטוויקלען? און פון אַלע זייטן זיינען געקומען אַ חוץ שיינע און ליכטיגע האָפענונגען, אַ חוץ האַרציגע און ערלעכע באַגריסונגען, אויך שוואַרצע וואָלקנס.

איצט זענט איר איינער פון די גאָר גרויסע שטערן אין דעם נאָך דערווייל פאַרשוואַרצטן הימל ניט נאָר פון די בעסאַראַבער לאַנדסלייט נאָר פון דער גאַנצער פירנדער געזעלשאַפט. די וועלט רעכנט זיך מיט אייך, די מענטשהייט אָנערקענט אייער אַרבעט. מיט אייער גרויסער אָרגאַניזאַציאָנעלער פייאיגקייט האָט איר אַוועקגעשטעלט אַ גרויסן מאָנומענט פאַר די בעסאַראַבער לאַנדסלייט. מיט אייער טאַקט און מענטשן־פריינטלעכקייט האָט איר באַוויזן צו גרופירן אַרום זיך די בעסטע, פייאיגסטע און ערלעכסטע מענטשן, וועלכע האָבן אייך געהאָלפן דערגרייכן די איצטיגע הויך.

זייט געגריסט צו אייער גרויסן צוויי־פאַכן יום־טוב און גייט אָן מיט דער גרויסער פאַראַנטוואָרטלעכער אַרבעט צו העלפן און ראַטעווען ווי נאָר מעגלעך אונדזערע בעסאַראַבער שוועסטער און ברידער.

ב. פּיוניק, פּרעזידענט

באַגריסונגען

סעם בעקער
י. יאַנקעלעוויטש
י. מאָסקאָוויטש

דזש. פּאַקסמאַן
שמעון גרינבערג
ב. רילבערג

מ. סווידער
ב. פּיוניק
י. גאָלדמאַן

א. שיין
פּ. בוסאַרסקי
י. שטערענבאַך

ערשטע יעדיניצער לאדזש און רעליף

•

באַגריסט די דעלעגאַטן צו דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער אידן און ווינטשט דערפאָלג אין דער אַרבעט לטובת אונזערע ברי־דער און שוועסטער אין דער אַלטער היים.

מאָרים י. סיימאָן,
פּרעזידענט

Vice-President Brooklyn Division

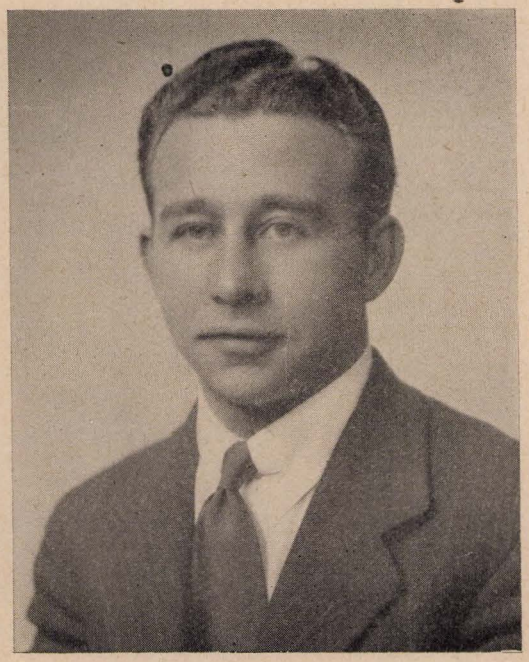

Sincere best wishes for your continued success.

Sarah & Henry K. Ostrow

מיינע האַרצינע גרוסן צו די אידן אין בעסאַראַביע מיר דאָ זיינען מיט אייך!

●

זייט געגריסט, דעלעגאַטן צו דער ערשטער וועלט-קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער פאַרבאַנד! זאָל אונזער אַרבעט זיין באַגלייט מיט דערפאָלג לטובת אונזערע לעבן-געבליבענע אידן אין דער אַלטער היים.

אייער איבערגעגעבענער,

יצחק מאַלעסטער און משפחה, ניו יאָרק

פון בריטשאַן

Compliments of

Mr. & Mrs.

LOUIS

SUCHOTLIFF

President

of the

SUNSHINE MFG. CO.

טייערע פריינט מר. און מרס. לואיס סוכאָטליף:

מיר, אַ גרופּע פריינט פון אייערע בענדערער לאַנדסלייט, שיקן אייך אַ האַרציגן מזל־טוב און גוטע וואונטשן צו דער געלעגנהייט פון אייער עלטסטער טאָכטער מרים׳ס חתונה מיט דעם פיינעם יונגנמאַן פיליפּ.

זאָל אייך גאָט העלפן מיט אַ גוטער און זיסער עלטער, מיט געזונט און פיל נחת אין אייערע אַלע קינדער׳

אַ יישר כח צו די פריינט סוכאָטליפס פאַר זייער ווירדיגער האַלטונג בנוגע דעם בעסאַראַביער פאַרבאַנד, דעם בענדערער רעליף און אַלע אַנדערע אידישע אינסטיטוציעס. זאָל דאָ דערמאָנט ווערן, אַז מיר שעצן הויך זייערע איידעלע נשמות און גוטסקייט, זאָל זיי גאָט אָפּגעבן כפל כפלים.

סוכאָטליף שטאַמט פון אַ בכבוד׳ער בענדערער פאַמיליע. זיין פאָטערס נאָמען איז געווען קאָפּעל ע״ה און זיין מוטערס — זיסל ז״ל.

מאַקס ברויטמאַן, טשערמאַן פון בענדערער רעליף
ליאָן גאַרפילד, וויים־פּרעזידענט, בעסעראַביער פעדעראַציע
דוד כרמל, מדריך פון דער ציוניסטישער אַרבעטער־יוגנט, „הבונים״.

איך באַגריס די בעסאַראַביער פעדעריישאָן
צו דעם 5-יאָריגן יוביליי

מאָריס ראָטמאַן

קאָנווערטער אָוו טעקסטיל

457 בראָדוויי ניו יאָרק

בענדערער פּראָגרעסיוו בענע-וואָלענט סאָסייעטי, אינק.

באַגריסט מיט גרויס אָנערקענונג די פעדע־ריישאָן אָוו בעסאַראַביער סאָסייעטיס, צום 5־יאָריגן יוביליי, פאַר דער גוטער אַרבעט צו העלפן אונזערע בעסאַראַביער אידן און ווינטשן דערפאָלג אין דער אַרבעט פאַר דער קומענדער צייט אויפצובויען אַ אידישן לעבן אין אונזער אַלטער היים בעסאַראַביע.

אין נאָמען פון אַלע אונזערע מעמבערס,

יוסף גאָרנשטיין, פּרעזידענט

HIRSH RESNICK

Founder of Bessarabian Group
in Detroit

1617 Gladstone Ave., Detroit, Mich.

איך זוך מיינע קרובים יענטאַ טראַכטענ־ברויט, אפרים שעכטער, העני העלפגאָט פון נאָוואָסעליצאַ.

Greetings from

ACE PHARMACY

742 Allerton Ave. **New York**

Compliments of Tel. ES. 5-3333

VICTOR MUSIC SHOP

1800 Kings Highway
Cor. East 18th St. Brooklyn, N. Y.

מר. און מרס. ל. ווייספעלד

1564 טיילאָר עוועניו **בראָנקס, נ. י.**

אליקום, דער עלטסטער זון פון בעריל און שפרה ווייספעלד; ראָזע, טאָכטער פון משה און ברייגע שאַבעס דער לערער, פון קישינעוו, אויף דער ניקאָלאַיעווסקי, אַוועק פון קישינעוו ווען די רומעניער האָבן פאַרנומען בעסאַראַביע, און דער לעבן פאַר אונזערע יידן איז געוואָרן אוממעגלעך, פילנדיק די נויט פון אונזערע יידן האָבן מיר, מרס. ווייספעלד און איך, אַריינגעוואָרפן זיך אין דער רעליף־אַרבעט פון דער בעסאַראַביער פעדעריישאָן. מיר טרייען אונזער בעסט צו העלפן און מיר האָפן, אַז אַלע בעסאַראַביער לאַנדסלייט וועלן אַזוי טאָן. מיר באַגריסן אַלע אידן פון בעסאַראַביע.

אַ נאָוואָסעליצער משפחה

איציק רויטמאַנ׳ס און ברייגה מנוחה׳ס קינדער

באַגריסן די בעסאַראַביער אידן און ספּעציעל די נאָוואָסעליצער און ווינטשן זיי אַ גליקלעכע צוקונפט.

יחיאל און לייקי לייבאָוויטש

מאיר האסעס זון פון רישקאַן

102 וועסט 39טע סטריט **בעיאָן, ניו דזשווירזי**

גריסן אונזערע קאָזינס יעקב און חנה גרינוואַצקע מיט זייערע קינדער.

איך זוך די משפחות פון ר׳ לייב גופמאַן און אויך די פוקסעס

פון קעשענעוו, בענדער און קאָוועשאַן.

MR. & MRS. JOSEPH HOFFMAN

1103 - 53rd Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

פאַראייניקטער בעסאַראַביער רעליף אין פילאַדעלפיע

באַגריסט אַלע דעלעגאַטן און פריינט

צו דער

ערשטער וועלט קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער אידן

מיר ווינטשן, אַז אונדזער אַרבעט זאָל זיין פרוכטבאַר און
דערגרייכן דעם ציל פאַר אונדזערע לעבן־געבליבענע אידן
אין דער אַלטער היים.

י. ליפשיץ, פרעז. אידאַ שטיין, סעקרעטאַר

י. ווייצמאַן, פאַרזיצער נ. גאָרהאַרט, קאַסירער

באַגריסונגען

•

איך באַגריס אַלע מיינע אַקטיווע מיטאַרבעטער און פריינט פון פאַראייניקטע בעסאַראַבער רעליף אין פילאַדעלפיע, פאַר זייער נאָבעלער איבערגעגעבנקייט און פאַר זייער גוטער אַרבעט לטובת אונזערע אומגליקלעכע ברידער און שוועסטער אין בעסאַראַביע.

איזידאָר ליפשוץ, פּרעזידענט
פאַראייניקטער בעסאַראַבער רעליף, פילאַדעלפיע

איך דריק אויס מיין האַרציקן דאַנק צו אַלע מיטגלידער פון אַדמיניסטראַטיוון באָארד, פאַר זייער פיינער אַרבעט לטובת די לעבן־געבליבענע יידן אין בעסאַראַביע.

יצחק ווייצמאַן, פאָרזיצער
פון אַדמינ. באָארד, בעסאַראַביער רעליף, פילאַדעלפיע

דער פאַראייניקטער בעסאַראַבער רעליף אין פילאַדעלפיע, באַגריסט די ערשטע וועלט קאָנפערענץ פון בעסאַראַבער פאַרבאַנדן. מיר האָפן אַז די קאָנפערענץ וועט זיין דערפאָלגרייך און ברענגען די נויטיקע הילף צו די יידן אין בעסאַראַביע.

מיר פאַרזיכערן אַ סך מער ענערגישע אַרבעט אין אונזער רעליף לטובת בעסאַראַביע.

פאַראייניקטער בעסאַראַבער רעליף אין פילאַדעלפיע

מרס. בערטא האַניקמאַן, ערן־פּרעזידענט, איזידאָר ליפשוץ, פּרעזידענט, י. ווייצמאַן, פאָרזיצער פון עקזעקוטיוו. וויצע־פּרעזידענטן: מאָרים פישמאַן, מ. האַניקמאַן, ב. רובין, ב. ברוין, היימען קימעל, סעם פישער, קאַסירער; נייטען גודהאַרט, פינאַנץ־סעקרעטאַר; הערי קאַ־ווערמאַן, קאָרעספּאָנדענץ סעקרעטאַר; אידא שטיין, פּראָטאָקאָל סעק־רעטאַר; מאָרים היימאַן, ש. דאַווידסאָן, סעם בעזדין און א. טאַלצעס, טראָסטיס.

אַדמיניסטראַטיוו באָארד: יצחק ווייצמאַן, פאָרזיצער; ב. ברוין, בעטי ברוין, פרענק קאָרנפעלד, מאַקס פיינשל, אייב פיינבערג, ראָוז גודהאַרט, א. באַלאַקלאַוו, ל. גראַסמאַן, שרה ווייצמאַן, ב. קושניר, לינע ליפשוץ, עטל פאַרטנאָף ב. שעל, מערי סעמסאָן, ד. שטיינבערג, ד. שטיינבערג, דוד סטאַן, מרס. שניידער, מרס. שאַר, מרס. קעמעל, מרס. ר. קעסטער, הערי זעלמאַן און מרס. רייפס.

דער בעסאַראַביער רעליף אין פילאַדעלפיע דריקט אויס אַ האַרציקן דאַנק און אָנערקענונג צו אונדזער חשובן וויצע־פּרעזידענט

מאָרים פישמאַן

פאַר זיין פּראַכטפולער אַרבעט פאַר דעם יאָר־בוך, וואָס ווערט אַרויסגעגעבן דורך דער בעסאַראַביער פעדעראַציע אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ. מיר ווינטשן אים לאַנגע יאָרן פון אַקטיווע געזעלשאַפט־לעכע טעטיקייט לטובת אונדזערע אידעאַלן.

פאַראייניקטער בעסאַראַביער רעליף אין פילאַדעלפיע

י. ליפשיץ, פּרעז. אידאַ שטיין, סעקרעטאַרין

די כאָטינער סאָסייעטי פון דעטראָיט, מיש.

באַגריסט די ערשטע בעסאַראַביער וועלט־קאָנפערענץ און ווינטשט איר דערפאָלג.

בען קליין,
פּרעזידענט

וויליאַם גיימאַן,
פינ. סעקרעטאַר.

בערטאַ (ברײַנע) האָניקמאַן — די האַרציקע מאַמע

בערטאַ האָניקמאַן פון סאַראַקע איז 47 יאָר אין אַמעריקע. זי האָט זיך שוין אין די יונגע יאָרן אַרײַנגעוואָרפן מיט איר גאַנצער איבערגעגעבנקייט און נשמה פאַר די אידעאַלן פון יידישן פאָלק. זי קאָן פאַररעכענט ווערן צו די נאָבעלע פּיאָנערן פון די געציילטע יידישע פרויען אין אַמעריקע פאַר דער פאַרווירקלעכונג פון אַ יידיש היימלאַנד אין ארץ־ישראל.

עס איז נישט פאַראַן קיין איין יידישע נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציע אין פילאַדעלפיע, אָנהויבנדיק פון הדסה ביז צו דער לאַנדסמאַנשאַפט רעליף־אַרבעט לטובת יידישע אויפלעבונג אָדער רעהאַביליטאַציע און באַלדיקער הילף אַז זי זאָל ניט זײַן דאָרט פאַרטראָטן און איינע פון די ערשטע, וואָס פאָדערט ווייניקער ריידן און מער מעשים.

בערטאַ האָניקמאַן, פונקט ווי זי איז אַ געטריי מאַמע צו אירע קינדער, איז נישט ווייניקער אַ געטריי מאַמע צו אַלע יידישע טעכטער און זין אין בעסאַראַביע. זי איז די איניציאַטאָרין פון פאַראייניקטן בעסאַראַבער רעליף פאַר אַ טעקס פון צען פּראָצענט פון די בעסאַראַביער פאַר רעהאַביליטאַציע פון די יידן אין בעסאַראַביע.

עס בלייבט אונדז איבער נאָר צו ווינטשן בערטאַ און משה האָניקמאַן לאַנגע יאָרן מיט אונז צו אַרבעטן פאַרן כלל ישראל און אַרײַנגערעכנט בעסאַראַביע.

פאַראייניקטער בעסאַראַביער רעליף אין פילאַדעלפיע

י. ליפשיץ, פּרעזידענט

אידע שטיין, סעקרעטאַר

צו אייך, פריינט משה (מאָריס) פישמאַן —

אסתר בעריל — שרה׳ס זון פון כאָטין — איצט אין פילאַדעלפיע, פאַרנעמט אַן אָנגע־זעענעם אָרט אין דער אינדוסטריע, אַ גרויסער געזעלשאַפטלעכער כלל־טוער, וויצע־פּרעזידענט פון בעסאַראַביער רעליף קאָמיטעט אין פילאַדעלפיע.

פריינט פישמאַן, איז זייט 1906 אין אַמעריקע, האָט אין דער צייט עטלעכע מאָל מיט זיין ליבער פרוי באַזוכט זייער היים שטעטל כאָטין און דאָרט געטאָן גוטע צדקה אַרבעט פאַר די וויכטיקע אידישע אינסטיטוציעס.

די פריינט **פישמאַנס** זיינען גרינדער פון אַ סך וויכטיקע אידישע אינסטי־טוציעס אין פילאַדעלפיע און כמעט אין אַלע קאָמיטעטן — זייער אַרבעט ווערט פון אַלעמען זייער וואַרעם געשעצט — אַקטיווע טוער אין דער ציוניסטישער באַוועגונג.

מיר בעטן, ווער עס ווייסט עפּעס וועגן זייערע קרובים אין בעסאַראַביע: שוועס־טער קריינדל **אַקערמאַן** — כאָטין, שוועסטער פּערל און מאַן משה **טעפּיר** און זייער זון **יצחק** — כאָטין; אַ ברודער **דוד** און פרוי **בראַנע**, זון **אהרן פישמאַן**, קינדער פון אַ שוועסטער **דבורה** פון **אברהם יאַקיר׳ס** פרוי אין נאָוואָסעליץ.

מרס. **פישמאַן**, אַ פּלימעניצע פון שמואל קריץ באַראַק, **זוכט**: פעטער **שמואל**, מומע **פריידע**, זייער זון **מאַטעס** און פרוי **רבקה באַראַק**. —

ראַסי באַראַק, די אַלמנה פון **אהרן** און טאָכטער **אסתר**, — **דאַסיס** טאָכ־טער **רחל בעלאָוו** וואוינען אַלע אין פילאַדעלפיע.

די אַדרעס פון אונדזער פריינט **פישמאַן** איז:

2419 N. 54th St., Philadelphia, Pa.

די בעסאַראַביער פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער אידן ווינטשט לאַנגע יאָרן צו די פריינט **פישמאַנס פאַר דער נאָבעלער אַרבעט לטובת דעם אידישן כלל און בעסאַראַביער אידן בפרט. — זייט גליקלעך און דערפאָלגרייך אין אייער לעבן.**

אונדזערע וואַרעמע גרוסן אייך, פריינט

פאול און ראָוז סערוויץ

נאַציאָנאַלער פּרעזידענט פון דער בעסאַראַביער פעדע־
ראַציע פון אַמעריקאַנער אידן — איבערגעגעבענער
געזעלשאַפלעכער טוער און וואָרט־זאָגער אין אידישע
פּראָבלעמען — זאָל אייער אַרבעט פאַר דעם וואוילזיין פון
אידישן פאָלק געקרוינט זיין מיט דערפאָלג לאַנגע יאָרן.

אייערע איבערגעגעבענע פריינט,

מר. און מרס. מאָרים פישמאַן

פילאַדעלפיע.

מרס. **מערי סעמפּסאָן** איז ווייס־טשערליידי פון **פרענקלין סטר. מושב זקנים**, וויצע־פּרעזידענטין פון **דעבאָרע סאַניטאַריום, דעלעגאַט צו דער לאָס אַנדזשעלעס סאַניטאַריום**, מיטגליד פון **ישיבת משך ישראל, אַקטיוו אין דענווער סאַניטאַריום.** זי געהערט צו די אַקטיווסטע טוערינס פון פאַראייניקטן בעסאַראַביער רעליף קאָמיטעט לטובת אונדזערע לעבן־געבליבענע שוועסטער און ברידער אין בעסאַראַביע.

איך **ציפּרע מאַרין שמולעוויטש, פּנחס איקס** טאָכטער, געוואוינט אויף דער פּעטערבורסקע גאַס, בעלז, מיין פאָטער איז **צבי איקיכעס אַ זון פון בעלז. לאזער גיק** און **משפחה**, געוועזענער שטאָט **סטאַראָסטע** אין בעלז.

ווערן געזוכט דורך אייער:

MARY SAMPSON, 1161 South 9th St., Philadelphia, Pa.

מיר באַגריסן האַרציק אונדזערע פריינט

מאָריס פישמאַן

און

זיין ליבע פרוי

פאַר זייער אומדערמידלעכע אַרבעט לטובת כלל ישראל.

מר. און מרס. חיימאַן בראָדסקי

With Best Wishes For Success

From A Friend of the Family of

MORRIS FISHMAN

2419 N. 54th STREET
Philadelphia, Pa.

Compliments of Friends of

Mr. & Mrs. A. H. Helving

OF THE FAMILY OF MORRIS FISHMAN

2419 N. 54th STREET
Philadelphia, Pa.

Greetings to the United Bessarabian Relief of Philadelphia

NATHAN MARDER

414 Baltimore Street
Baltimore, Md.

Compliments of friends of Morris Fishman & Sons

BENJAMIN LESSNER CO.

Torresdale Ave. & Orchard St., Philadelphia, Pa.

Greetings from . . .

FRIENDS OF MORRIS FISHMAN & SONS

Torresdale Ave. & Orchard St., Philadelphia, Pa.

Greetings from . . .

FRIENDS OF MORRIS FISHMAN & SONS

Philadelphia, Pa.

Compliments of

BELMONT BURLAP CO.

2719 N. Edgemont St., Philadelphia, Pa.

LOMbard 8723

A. MARMELSTEIN

Dress Trimming, Lamp Shades
YARNS
760 S. 4th Street, Philadelphia, Pa.

פילאַדעלפיער לאַנדסלייט זוכן און באַגריסן קרובים

אונדזערע האַרציקן גרוסן דעם ליבן פאָטער דוד שלמה קאַליכמאַן אין אריעוו. מיר ווילן אויך הערן פון זיינע קינדער: משה, בראַנע, רחל, מאַן יוסף און זין יצחק און צבי קאַליכמאַן מיט זייערע משפחות.

זייער טאָכטער און שוועסטער כייקע און מאַן דוד, וועלוול סאַטאָרסטעס אַ פּלימעניק, שוועסטערן כייקע און מייטע — סטאַראָסטע פון וואַדעראַשקאָוו (בעסאַראַביע).

MR. & MRS. DAVE STEIN, 1814 South 5th St., Philadelphia, Pa.

ישראל (איזידאָר) ליפשיץ און פרוי לינא זוכן זייער מוטער שרה ליפשיץ, ברודער מאיר ליפשיץ און משפחה, שוועסטער מאַניע און מאַן אברהם ספּעקטאָר, זייער זון ליבל, די מומעס חוה, ניכען און העניע מאַלאַמוד מיט זייערע משפחות — אַלע פון בעלז. אַ קוזין משה דראַבעצקי און משפחה פון אריעוו, אַ קוזין זילבערמאַן פון שענשעוויצע.

מיר שיקן אונדזערע האַרציקע גרוסן צו דער ליבער טאַנטע אַנאַ מאַלאַמוד אין קישינעוו.

MR. & MRS. I. LIPSHUTZ
2022 So. 4th St., Philadelphia, Pa.

חיים און אסתר דער סטאָליאַרקעס, קעמלמאַכער פון קאַלאַראַש, זוכט זיינע ברידער: אברהם און משה קעמלמאַכער פון פּערעוואַל־קאָרנעשטי און שוועסטער שרה לאַנדסמאַן פון קישינעוו.

MR. & MRS. HYMAN CAMAL
2838 N. Front St., Philadelphia, Pa.

איך, פּערל ראַפּס, זוכ פעטער עליק קאַגאַן, ברידער: ירוחם, יששכר, לייב און יצחק קאַגאַן — שוועסטער: בריינע, רחל און סאָניע קאַגאַנס, געוואוינט אין דאָרף שיליוואַץ און יעדיניץ און אויך בעלז.

MR. WILLIAM RIPES
5025 "F" St., Philadelphia, Pa.

פייגע און בעטאַן קאָפּעלמאַן, די טעכטער פון איסר קאָפּעלמאַן, בעלז, זוכן אַ שוועסטער בראַנע און מאַן מאיר ניסענמאַן פון דאָרף טשעפּעליווצע ביי בריטשאַן, אַ קוזין דוד קאַזאַקווין און זיין מוטער שרה לאה פון בעלז.

MRS. FANNIE STEINGOLD
3119 W.Diamond St., Philadelphia 21,Pa.

שרה־בריינע, חיים אהרן'ס שליאָמקע מאַכערס טאָכטער, זוך מיין שוועסטער כאַסיע אין בראַגישע און צוויי ברידער יוסף און מרדכי פאַרבער'ס אין טעלענעשט.

MR. S. GECHT
4850 Rorer St., Philadelphia, Pa.

אונדזערע וואַרעמסטע גרוסן שיקן מיר צו דער ליבער מוטער פרימע לאַפּסקער און שוועסטער גענעע גערצענשטיין — צו זייער צוריקקער קיין אריעוו.

פון אייערע קינדער:

MR. & MRS. B. BROWN and Family, 2022 South 4th St., Philadelphia 48, Pa.

יצחק באלאקלאוו

•

געבוירן אין קאגול, בעסאַראַביע, געקומען קיין אַמעריקע אין יאָר 1920

זוך מיין משפחה:

מוטער שרה, אַ ברודער צבי באלאקלאוו, אַ שוועסטער רייזל, איר מאַן סאלאמאן (שלומה) צוויטעס, געוואוינט אין קאגול. אַ שוועסטער רבקה און איר מאַן בנימין שאנדראווסקי, געוואוינט אין קאמראד.

ISADORE BALAKLOW

534 Melvill Street Philadelphia, Pa., U. S. A.

•

מיין האַרציקע באַגריסונג צו דער

וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער אידן.

קרובים געזוכט

•

יצחק, אייזיק און שמואל ווייצמאַן, פרויקע שניידערס זין פון בעלז, זוכן די ברידער יעקב און אברהם ווייצמאַן — די שוועסטערן חנה ווייסמאַן, רבקה יוזווינסקי, צפורה באַרקאַן — מיט זייערע משפחות — אויך פריינט וואָס האָבן זיך צוריקגעקערט קיין בעלז—לאָזט וויסן פון אייך.

MR. ISIDOR WAITZMAN, 603 So. 4th St., Philadelphia, Pa.

מיר זוכן אונדזער שוואָגער און שוועסטער יופעי און שרה סעלצער מיט משפחה פון מאַרקולעשט — אַ ברודער שמחה גאַנטאַר אין אַ דאָרף ביי אריעוו און אַ ברודער וועלוול גאַנטאַר פון טעלענעשט — און אויך אַנדערע סעלצערס פון אונדזער משפחה — ראובן און רבקה פאַרכאַלוטסקי פון בעלז — און די משפחה בראַנד פון אריעוו.

אייערע סעם בעזדין און פרוי חנה גאַנטאַר

5701 Warrington Avenue, Philadelphia, Pa.

איך, לייקע־עני, זייוועלס טאָכטער, זוך די קינדער פון איידעלס טאַלצעס אין בעלז, געוואוינט אויף קלעזמערשע גאַס.

MRS. LENA GROSMAN

2453 N. Front St., Philadelphia, Pa.

פערל הוירש, פון דעניוועץ, זוך מיין ברודער שלמה הוירש און משפחה אין קישינעוו.

MRS. P. ROTENBERG

2332 N. Natrona St., Philadelphia, Pa.

איך, מאיר פעלצמאַן, דעם פּאָליצמייסטערס זון פון פּערעוואַל־קאַרנעשט, זוך מיינע שוועסטער שרה׳קע, מלכה און ברודער שמואל.

MR. M. PELTZMAN

3030 Ridge Avenue, Philadelphia, Pa.

איך, מאַניע, געבוירענע פּאַלאַטניק, קיילע דער בעלאַשווייקעס טאָכטער פון זגוריצע, זוך מיין ברודער מענדל פּאַלאַטניק, זיין פרוי כאַנצע מיט זייער פאַמיליע.

MRS. M. WEISMAN

447 Cantron St., Philadelphia, Pa.

איך שיק איבער מיינע האַרציקע גרוסן צו מיינע טייערע עלטערן משה און שרה׳קע רויטמאַן, אין קישינעוו, יעדיאַ פּאָלסקאַיאַ גאַס 3, און ברידער לייבל און בערל רויטמאַן און זייערע משפחות.

אייער איבערגעגעבענער,

דר. חיים רויטמאַן

2645 Orthodox Ave., Philadelphia, Pa.
U. S. A.

איך באַגריס דער בעסאַראַביער פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער אידן, אין פאַרבינדונג מיט דער ערשטער וועלט קאָנפערענץ, לטובת דעם בעסאַראַביער אידנטום.

אַ ליבן גרוס צו מיין מוטער טאַבי, שוועסטער און שוואָגער ברית מן און טאָכטער שושנה׳לע און דעם ברודער שואל אין טשערנאָוויץ.

אייער שמריה דודזון

4150 Leidy Ave., Philadelphia, Pa.

איך, רחל, מען רופט מיך ראָזע און מיין מוטער ברייַנע סודמאַן

נ. גודהאַרט

פון טעלענעשט, זוכן דעם פעטער יוסף, אַ זייגערמאַכער, און די מומע לייקע מיט זייערע צוויי קינדער ס י י ד מ אַ ן פון טעלענעשט; אַ קוזין אברהם סיידמאַן מיט זיין משפחה.

MR. & MRS. N. GODHEART,
111 Snyder Avenue, Philadelphia, Pa.

ח י י מ ס י ג אַ ל פון בענדער, ו ו ע ל ו ו ל ס י ג אַ ל ס ז ו ן, זוך מיין ברודער ל י י ב ס י ג אַ ל, געהאַט אַ קלייט פון מענער־קליידער אין בענדער, און מיין שוועסטער פ י י ג ע ב ע ר נ ש ט י י ן, געוואוינט אין פאַלאַדאַן ביי בענדער.

MR. & MRS. HERMAN SEGAL, 2340 N. 28th St., Philadelphia, Pa.

י ו ס ף ר אָ ט מ אַ ן, זוך מיינע על־טערן: פאָטער י ע ק ב, מוטער מ ל כ ה ר ו י ט מ אַ ן, פון בריטשאַן. מיין שוועסטער ר ח ל, איר מאַן י צ ח ק ו ו י י נ ב ו י ם אָדער ו ו י י נ ב ע ר ג און דריי קינדער, אויך אַ פלימעניק, אַ זון פון מיין שוועסטער מ אַ ש י ע ס.

Mr. Joseph Rotman, 4416 Pacific Ave.,
Weldwood, N. J.
5237 Jefferson St., Philadelphia, Pa.

א י צ י י ו נ ע ס און זיין שוועסטער ב י י ל ע, און איר מאַן א ב ר ה ם ב ע ק ע ר מ אַ ן פון אריעוו, ווערן גע־זוכט פון זייער ברודער ש ל מ ה י ו נ ע ס.

MR. SAM UNIS
1728—65th Avenue, Philadelphia, Po.

שמואל בן יעקב ב ע נ ד י ט זוכט זיינע ברידער מענדל, צבי, אברהם און שוועסטער ליבע און שרה.

MR. SAM BENNETT
N. Norris St., Philadelphia, Pa.

איך זוך מיין שוועסטער ש ר ה ׳ ק ע ו ו אַ ל ד מ אַ ן מיט צוויי טעכטער מ א מ צ י און צ י י ט ל פון ב ר י ט ש ע ו ו ע (בעסאַראַביע).

MR. BERL RUBIN, 6227 Pine St., Philadelphia, Pa.

קרובים געזוכט

●

די פאַמיליע קאָווערמאַן, ישראל־הערש, כאַסי און חיים דוד קאָווערמאַן, ווילן זיך שטעלן אין פאַרבינדונג מיט די קאָווערמאַנס, ברויטמאַנס און יוסף זאַנעס אָדער יאָסל חזן אָדער זיינע קינדער פון יעדיניץ.

HARRY COVERMAN, 5831 Woodbine Avenue, Philadelphia, Pa.

רחל קאָווערמאַן, אָדער ווי מען האָט מיך גערופן יאָסל חזנ׳ס שוועסטער, זוך מיינע קרובים קאָווערמאַן און זאַנעס אָדער יאָסל חזנ׳ס, אין יעדיניץ.

RUCHEL COVERMAN, 5731 Woodbine Avenue, Philadelphia, Pa.

שלמה פישביין, בענצי־אקי־אידילס זון, געוואוינט אין ליפקאַנער־בריק ביי דער קערניצע, זוך: מוטער שלימה פיש־ביין, ברודער חיים־הערש און זיין משפחה, אויך אַ פאַרהייראַטע שוועסטער און איר מאַן ישכר וואַסערמאַן, אהרנ׳ס זון פון יעדיניץ.

SAM FISHER, 2001 South 7th St., Philadelphia, Pa.

בריינע אַקערמאַן, איצט בערטע האָניקמאַן, אברהם אַקער־מאַנ׳ס טאָכטער פון סאַראַקע, אַ שוועסטער פון קלאַרע ראַזשדאַוו און פון בלומע טאַטאַרס, פון סאַראַקע, וויל הערן פון אירע קרובים און פריינט פון סאַראַקע אָדער וואו זיי זאָלן זיך נאָר געפינען.

B. HONIKMAN, 320 E. Roosevelt Blvd., Philadelphia, Pa.

אברהם גרינשטיין, יעקב שואלס אייניקל, זוך מיין משפחה אין סאַראַקע: מיין פעטער עלי בעלפער און משפחה, ברוך און אברהם דיכטיאַר.

A. GREENSTEIN, 6500 North 17th St., Philadelphia, Pa.

קרובים געזוכט

•

אהרן, אידית און בתיה, יחיאל חזנ׳ס קינ־דער, פאַמיליען נאָמען רובינשטיין פון דאָמבראָוויץ, זוכן זייער מוטער אסתר און ברודער יצחק, אידיסעס מאַן דודל קערצמאַן פון אזינעשט און זיין משפחה.

MR. & MRS. DAVE KURTZMAN
420 Tasker St., Philadelphia, Pa.

יעקב סיימאָן, וויל העלפן מיין פעטער יצחק מילטשיקס קינדער רבקה און אידיס. שרייבט צו:

MR. JACOB SIMON
737½ Walnut St., Philadelphia, Pa.

מעכל פאַנשעל, זוך מיינע עלטערן רבקה און מאיר פאַנ־שעל, ברידער יוסף און שמעון, שוועסטער שרה און מאַן שמעון, פלימעניצע אידאַ שוכמאַן פון קישינעוו.

MR. MAX FANSHEL
3873 Wyalusing Ave., Philadelphia, Pa.

אהרן זעלמאַן, ישראל באבוי־טשיקס זון בעלז, זוכט זיין ברודער וואָלף־ליב.

MR. HARRY ZELMAN
4914 N. 5th St., Philadelphia, Pa.

עטל פאָרטנאָף, ציפּעס טאָכטער און קסיל שעכטערס פלימעניצע פון קישי־נעוו, זוכט אירע קרובים פון די שעכ־טערס אין קישינעוו.

MRS. ETHEL PORTNOFF
923 Spruce St., Philadelphia, Pa.

איך זוך רייזל קויפמאַן, געווען די פרוי פון ישראל קויפמאַן, געוואוינט אויפן נייעם מאַרק אין קישינעוו, איר טאָכטער איטע ראַבינאָוויץ און איר מאַן אהרן.

B. KAUFMAN
1901 S. 5th St., Philadelphia, Pa.

איך זוך מיין שוועסטער רבקה און מאַן יעקב קאבשיק מיט זייערע קינדער אין קאַפ־רעשטי, יוסף בראונשטיין און אפרים מיט זייערע משפחות פון וואדע־ראַשקאָוו.

MR. & MRS. PHILIP STEINBERG
1372 Park Blvd., Camden, N. J.

ליבע, קלמן מאַלאַמודס טאָכטער, פאַמי־ליען־נאָמען גראָבמאַן, פון סוגריציע, בעסאַ־ראַביע, זוכט איר טאָכטער שיינדל, איר מאַן מעכל כאַבינו מיט זייערע זין שייע, מענדל, ישראל, חיים־איצע פון סגוריצע.

MRS. LIBA GROOBMAN
2620 So. Darian St., Philadelphia, Pa.
U. S. A.

פאַרבאַנד פון בעסאַראַבער יידן אין קאַנאַדע

משה פעלדמאַן

פול מיט האָפענונג און מיט אַ קלאַפּנדיק האַרץ, וואָס איז דורכגעווייטיקט פון דעם גרויסן אומגליק און דעם ים מיט בלוט אין וועלכן אַ דריטל פון אונדזער פאָלק איז אומגעקומען דורך די מערדערישע נאַצישע הינט, ימח שמם וזכרם, פילן מיר ווי צו באַגרסן אייך, בעסאַראַביער לאַנדסלייט, צו דעם צוזאַמענפאָר דעם 26טן און 27טן יאַנואַר אין ניו־יאָרק, פאַר העלפן ווידער־אויפבויען דעם חורבן פון בעסאַראַביער יידנטום. מיר ווינטשן אייך דערפאָלג. מיר פון אונדזער זייט וועלן טאָן אַלעס מעג־לעכעס לויט אונדזערע כוחות אייך אַרויס־צוהעלפן אין דער נאָבעלער אַרבעט.

פאַרבאַנד פון בעסאַראַבער יידן אין קאַנאַדע

משה פעלדמאַן, פּרעזידענט
אַברהם באָסבוים, ווייס־פּרעזידענט
מענדל ווייסמאַן, טשערמאַן פון באָאַרד

מעקס ריסמאַן, טרעזשורער
ווילאַם גיטניק, פינאַנס־סעקרעטאַר
אהרן שוסטער, רעקאָרדינג־סעקרעטאַר

דירעקטאָרן־באָאַרד

דייוו וויזמאַן
ס. קאַך
א. שילער
דזש. בייזערמאַן
ה. קראַקאָוו
ס. גרובערמאַן
א. סינקלער

נייטען סינקלער
מאַקס מיראַטשניק
דזש. מור
ב. שולאַק
חיים פיינבערג
לייזער שערקער
הערי גיטניק

טשאַרלי אידקאָוויץ
דייוו רויזמאַן
ו. קויפמאַן
א. פּילטש
סעם קויפמאַן
מ. גיטניק
י. שיינפעלד
דזשאָרדזש רישמאַן

ליידיס־דיוויזיע

מרס. אב. סינקלער
מ. גיטניק.
ה. סיראַטאָוו
נ. סינקלער
ס. קאַך
ב. שולאַק

ה. פיינבערג
י. שיינפעלד
מ. מיראַטשניק
י. קויפמאַן
דזש. ראָזענבערג
ה. גיטניק

ל. שרעקער
א. פּילטש
ד. רויזמאַן
ל. ענגלבערג
ה. פּעלעץ

קאָמיטעט פון בעסאַראַביער יידן

ביים יידישן הילפס-פאַראיין אין ריאָ דע זשאַניירא

באַגריסן האַרציק און ווינטשן דערפאָלג אַלע דעלעגאַטן פון דער ערשטער קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער יידן איבער דער גאָרער וועלט.

מיר שיקן איבער אַ ברודערלעכן גרוס צו די לעבן־געבליבענע יידן אין בעסאַראַביע און מיר זאָגן צו פייערלעך, אַז מיר וועלן אייך העלפן זיך ווידער איינאָרדענען און פירן אַ נאָרמאַל יידיש לעבן.

קאָמיטעט:

ש. לינעצקי, פּרעזידענט
ש. געוועלדער, וויצע־פּרעזידענט
זש. שניידער, קאַסירער
מ. ווייגשענקער, 2טער קאַסירער
ש. קאַראַקושאַנסקי, סעקר.
י. פוקס, 2טער סעקרעטאַר
י. מ. בראָנשטיין
ש. געוועלדער
ג. גרוזמאַן
מ. ווייגשענקער

ש. לינעצקי
זש. סטאַמבאָווסקי
ש. פייערמאַן
י. פוקס
י. מ. קאַראַקושאַנסקי
ש. קאַראַקושאַנסקי
מ. ראַשקאָווסקי
א. רויטמאַן
זש. שניידער
מ. שולמאַן

דער קאָמיטעט פון בעסאַראַביער פאַרבאַנד אין פּאַריז

(פראַנקרייך)

•

יעדער פון זיי האָט געשפּילט אַ וויכטיקע ראָל אין פראַנצויזישן אונטערגרונד און גע־האָלפן ראַטעווען אונדזערע קינדער פון די נאַצישע הענקער.

מיר, די בעסאַראַביער יידן אין די אַמעריקאַנער לענדער, פאַרזיכערן, אַז מיר וועלן אַלץ טאָן כדי צו פאַרזיכערן, אַז די קינדער יתומים וואָס זייערע עלטערן זיינען אויף אַ טראַגישן אופן דערמאָרדעט געוואָרן דורך די היטלער־מערדער, זאָלן זיין פאַרזאָרגט מיט אַ יידישער דערציאונג אין גייסט פון זייערע עלטערן.

אויבערשטע רייע פון לינקס: נפתלי זינגער, פאַני גורעוויטשי, אַלעקסאַנדער גינסבערג, אַנאַ פּאָלאַריאַ, באָריס ווייסברויט, לייב גראָבאָקאָפּאַטעל.

מיטלסטע רייע פון לינקס: אַנאַ רויטמאַן־שפּערבערג, סאַמועל אַניספעלד, זיסיע קאַלעקין, אַלעקסאַנדער זילבערמאַן, וויקטאָר לודמער.

אונטערשטע רייע פון לינקס: ישראל בראָווער־ראַבינאָוויטש, געניאַ טיק־דאַווידאָוויטש, ראָזע גוראָוויטשי, אידאַ דוואוואַל־בעכער, אהרן פּערעפּעליצקי.

בעסאַראַביער יידן אין בראַזיל זוכן קרובים

•

אהרן גארפינקעל זוכט בנימין און מאַניע אַכערבוים מיט זייערע קינדער בעטיע און מישאַ.

מרדכי בארגראד זוכט דוד און פרידע דיקמאַן, מאנציע און משה זאַלצמאַן אין נאָוואָסעליץ.

בלימע דאָרפמאַן זוכט אַ שוואָגער שאַיע שאַפּירא אין ליפּקאַן.

דינא כאַימאָוויטש זוכט אַ ברודער לייב כאַימאָוויטש אין קיליאַ־איזמאַיל.

אַדאָלף שוואַרצמאַן זוכט יצחק שוואַרצמאַן אין דאָרף פּלאַפּ ביי סאָראָקע.

יעקב זילבערמאַן זוכט מוטער זעלדע, אַ ברודער יצחק און קינדער: אסתר, דוד און משה זילבערמאַן אין יעדינעץ.

משה מעסטער זוכט מענדל שיכמאַן אין בריטשעווע, מאָסעי ווייגשטיין אין בריטשעווע.

יעקב מאַלאַמוד זוכט פאָטער צדיק מאַלאַמוד.

ש. קאַראַקושאַנסקי, רעדאַקטאָר פון דער יידישער צייטונג און פירער פון בעסאַראַביער יידן אין בראַזיל, זוכט זיין מוטער צפורה און זיין ברודערס קינדער: שרה, חנה, יענטע און מינדע, קינדער פון רב מעכל קאַראָקושאַנסקי — אַלע האָבן געוואוינט אין אטאקי, בעסאַראַביע.

יאַנקל פוקס, סעקרעטאַר פון די בעסאַראַביער יידן אין ריאָ, זוכט זיינע קרובים, אין דאָרף באַרלאַדיאַני, ביי יעדיניץ: נחמה שוואַרצמאַן, שוויגער; שרה און שאַיע שוואַרצמאַן־צאַרעווניק, שוועגערין און שוואָגער; אידל און איציק שוואַרצמאַן, מלך גאָלדענ־בערג, אברהם קו־פמאַן, איציק ברייטמאַן, מתתיהו און חוה פיכמאַן, בערקע שוואַרצמאַן.

אין ידעניץ: שרה גאָלדנצווייג און קינדער — ראָזע קאַנדעראַר און קינדער, לייב און אליהו מוזמאַן. —

אין בריטשעווע: יהודית זאַניס און טאָכטער. אין דאָרף צאַוועלע ביי בריטשעווע: איציק פוקס און משפחה, יוסף פוקס און משפחה.

וועגן אַלע אינפאָרמאַציעס און קאָנטאַקט מיט קרובים אין בראַזיל:

COMITE DE SOCORRO AOS ISRAELITA DE BESSARABIA

Rua Joaquim Palhares, 595 — Rio De Janeiro

לימאַ (פּערו) זוכט קרובים אין בעסאַראַביע

●

צ י ר ל מ ו ד ר י ק — זוכט עלטערן מאָטל און פייגע סאַדאָוניק, שוועסטער כייקע און מאַן שלמה לערנער־סאַדאָוניק פון נאָוואָסעליץ.

מ אַ נ י ע ה ע ל פ ג אָ ט — זוכט מוטער מינדל און ברודער איזאַק איידלמאַן מיט משפחה אין נאָוואָסעליץ.

פ ע ר ל וו אָ ל פ נ ז אָ ן — זוכט פאָטער מענדל אלאנאָווסקי און ברודער בעריש מיט זיין משפחה, שוועסטער גיטל ראָזנטאַל און משפחה און כייקע אַלאַנאָווסקי — אַלע אין רישקאַן.

ד ו ד און ל י ז ע פ י נ ט ש ע ו ו ק י — זוכן מוטער איידל פינטשעווסקי, ברודער אידל פינטשעווסקי, שוועסטער רבקה היילגורט און משפחה, און שוועסטער איטע שוואַרצבאָרד — אַלע געוואוינט אין דער קאָלאָניע דאָבראָווען.

מ ש ה פ י ש מ אַ ן — זוכט זיין מוטער מעכלי, ברידער מאַריעק קינדער שאַיע לייב, און שוועסטערן — אַלע הייסן פישמאַן, געוואוינט אין שטעטל איסקאַ.

ח נ א מ י י ז ע ל — זוכט ברודער יצחק און שוועסטער דינע מייזעל אין נאָוואָסעליץ און טשערנאָוויץ.

פ י ש ל א ו נ ד ע ר ש נ י י ד ע ר — זוכט פאָטער מוינע, ברודער סענדער און שלום אין נאָוואָסעליץ.

מ ע נ ד ל ו ו י נ ש ט י י ן — זוכט עלטערן פסח און לאה, ברודער אשר, שוועגערין אין כאָטין.

מ ש ה ב אַ ק אַ ל — זוכט מוטער ריווע, ברודער זעליק מיט פרוי פערל און קינדער, פעטער שאַיע אין בריטשאַן.

ב ר א נ צ י ע און מ ש ה ב אַ ק א ל א ו ו י ן — זוכן מוטער טובה, ברודער משולם מיט פרוי חיה און קינד אין וואסקאוף.

מ ש ה ר י י כ מ אַ ן — זוכט ברודער חיים רייכמאַן און פרוי אין בעלז, גערטש אַקער־מאַן, פרוי רחל־לאה און קינדער אין מאמלוגא, מאיר זאַלצמאַן מיט פרוי כייקע און וואַלקע שטערנבערג מיט פרוי ריסל אין כאָטין, ברודער מענדל מיט פרוי כייקע און קינדער, שוועסטער שרה׳קע אין טשערנאָוויץ.

ד ו ד ר י י ד י ר — זוכט עלטערן פישל און עטל ריידיר, ברודער אפרים מיט פרוי ברכה, יעקב מיט פרוי בראנע און קינדער אין יעדיניץ.

חנה קויפמאַן (איצט קאַנטער) — זוכט צרודער יצחק מיט פרוי כייקע און זין יעקב מרדכי קויפמאַן אין באדאוויץ ביי בריטשאַן.

יששכר לערנער — זוכט מוטער נעכע לערנער, שוועסטער ליבע מיט שוואָגער בערצע קופּערמאַן און קינדער ררבקה און ברייגע אין דאָף שיליוועץ ביי בעלז.

משה זלבערמאַן — זוכט מוטער זעלדע, ברודער יצחק מיט פרוי אסתר און קינדער דוד, שרה אין יעדיניץ.

וועגן אַלע אינפאָרמאַציעס זיך ווענדן:

C. MUDRIK, Petit Thouars 1597, — LIMA (Peru)

קאָמיטעט פון בעסאַראַביער יידן ביים יידישן הילפס־פאַראיין „עזרה" אין סאַן פּאולאָ

באַגריסט האַרציק די ערשטע וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער יידן

הילפס-קאָמיטעט פאַר די לעבן-געבליבענע יידן אין בעסאַראַביע

אין בוענאָס־איירעס, אַרגענטינע

•

אונדזערע ברידערלעכע גרוסן צו דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער יידן. זאָל אייער אַרבעט זיין דערפאָלגרייך לטובת אונדזערע לעבן־געבליבענע שוועסטער און ברידער אין דער אַלטער היים. — מיר זאָגן אייך צו פולע קאָאָפּעראַציע פאַר ווידער געזונט מאַכן אונדזערע אומגליקלעכן יידן אין בעסאַראַביע.

צו אייך, יידן אין בעסאַראַביע: מיר פון ווייטנס פילן אייערע ליידן און פאַרזיכערן, אַז מיר וועלן אַלץ טאָן כדי צו העלפן היילן אייערע בלוטיקע וואונדן.

אייערע איבערגעגעבענע,

פאַרן קאָמיטעט:

א. באַרבאַלאַט, פּרעזידענט — **וו. באַרבאַלאַט**, סעקרעטאַר

פאַראייניקטער בעסאַראַביער רעליף אין פּיטסבורג

מיר באַגריסן ברידערלעך די אַקטיווע טוער און אונדזער פריינט סאל סערוויץ פאַר די גוטע אַרבעט לטובת די לעבן־געבליבענע יידן אין דער אַלטער היים.

מיר, בעסאַראַביער יידן אין פּיטסבורג, זאָגן צו אונדזער פולן צוטרוי און מיטאַרבעט פאַר דעם אויפבוי פון אַ ניי יידיש לעבן אין בעסאַראַביע.

צו אייך, ברידער און שוועסטער אין בעסאַראַביע, שיקן מיר איבער די האַרציקסטע גרוסן און וועלן אַלעס טאָן כדי איר זאָלט ווידער קאָנען איינשטעלן אַ נאָרמאַל לעבן. מיר בעטן אייך, איר זאָלט לאָזן וויסן פון אייך, וואָס איר נויטיקט זיך.

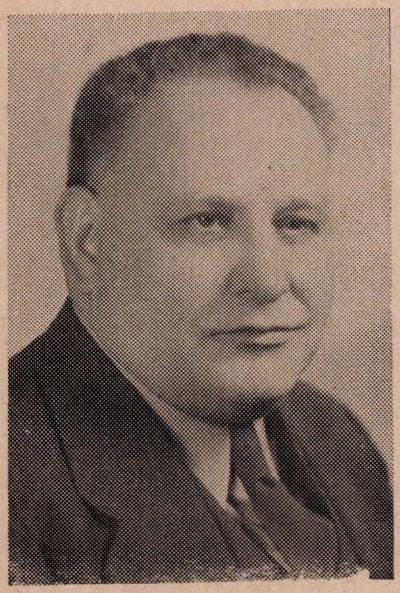

טשאַרלס מאַסאַמעד

פאַר די בעסאַראַביער יידן אין פּיטסבורג,

טשאַרלס מאַסאַמעד, פּרעזידענט

מייער האַלטמאַן, ווייס־פּרעזידענט
מרס. טאַבע שאָסעד, ווייס־פּרעזידענט
מרס. רחל שטערענבערג, ווייס־פּרעזידענט
דזשייקאָב סיגעל, פינאַנס־סעקרעטאַר
מאַקס בעלפער, רעקאָרדינג סעקרעטאַר
איזידאָר האָפמאַן, טרעזשורער
מרס. ל. ראָטמאַן, אַסיסטענט טרעזשורער

קאָנטראָלערס קאָמיטע

לואיס שוצבערג
דזשאָו ווייס

באָארד אָוו דירעקטאָרס

וויליאַם קאָלקער, טשערמאַן

ה. מאָרגאַן	מרס. ל. מאָלט
סאָל קאָהן	מרס. ה. לעדערמאַן
יעקב באָטניק	מרס. ר. סטיינפעלד
מרס. ל. דייוויס	מרס. א. פּלעסעט

די מיטגלידערשאַפט פון פּיטסבורג באַגריסן זייערע קרובים און פריינד אין די אַלטע היים־שטעט און שטעטלעך אין בעסאַראַביע.

מאַסאַמעד, יצחק און בעסי — סאַראַקאַ
בעלפער, מרדכי, חייה רימא — סעקוראַן סטייקאַן
מענדעלבלאַט יאַמפּאָלסקי, ישראל — פּלאָרעשט
טעלענפעלד, נייט און אסתר — קאַליש באַקאַטאַסקי
ראַטמאַן, גרשון לייב און לייקי — יעדינעץ קיפּשין
שוצבערג, יודיל און פּעריל — נאָוואָסעליץ
זעפלער (צאַפּלער), שלמה און היטע — נאָוואָסעליץ
האָפמאַן (הויכמאַן), יצחק און סאַניא—יעדינעץ־בריטשאַן
שוצבערג, לייזיר און מרים — נאָוואָסעליץ
געלמאַן, יאָסיל און מאַטילדא — בריטשאַן בערלאַט
מאַלט (מאַלטשאַנסקי), נחום און לייקי — דאָבראָווען
מאַלט (מאַלטשאַנסקי), מאָריס און מלכה—דאָבראָווען־
זגוריצא
בערנער, לייבוש און פרימא — סאַראַקאַ
גליק, אייב און לינא — סעקוראַני
סיגעל, דזשייקאָב און נעטי — מוינעשט
ווייס, דזשאָו און עליס — וואַיסילאַ; בענדער
קראַסנאַף, מייער און פייגי — אַמאַן בענדער
ספאַר (וואַסערמאַן), שרה רבקה — קישינעוו
בירמאַן, לאה — קראַסנאַף
קויפמאַן, ריווע — זגוריצא
אַלטמאַן, מייער און פּעריל — נאָוואָסעליטץ
קאָלקער, וועלוויל און פּעסי — סאַראַקאַ יעדינעץ
שאָסעד (חסיד), חיים און טאַבע — סאַראַקאַ
פאַקס, חיים און רבקה — סאַראַקאַ
ליידערמאַן, חיים און שבע — דאַבראָווען

באָטניק, יעקב און רבקה — דאָבראָווען
פּריזענט, משולם און פעני — בריטשאַן און קישינעוו
לויבמאַן, לייב און פּאָלינא — נעפּאָראָטאָוו
שטערענבערג, נייטען און רחל — סטייקאַן
קענדעל, דוד שלמה און חנה — סטייקאַן
ענטיס, חיים און שרה רבקה — סטייקאַן
פרענק, יצחק און קראני — סעקורען יעדינעץ
מאָרגן (מאָרגענשטערן) העניך — סעקורעני
לעסניק, אבא און פעסי — סאַראַקאַ, דובאַסאַר
כץ, ישעיה און שפרה — יאַמפּאָל, טימאַשפּאָל
טאַליסמאַן, שמואל און קרענצי (זאַסלאַווער) — סאַראַקאַ־
טשולטשין.

מר. און מרס. ד. פרענק, בראָנזוויל, פּאַ.

פ י ט ס ב ו ר ג —

מר. און מרס. א. פּ. בעלאַן
מר. און מרס. ה. מ. בעלאַן
מר. און מרס. ס. באַראַפּסקי
מר. און מרס. ט. בראַסלאַווסקי
מר. און מרס. וו. טשאַפּקינס
מר. און מרס. ס. טשיזנער
מר. און מרס. ה. קאַהן
מר. און מרס. ס. קאַהן
מר. און מרס. א. דייווידסאָן
מר. און מרס. א. דאָבייל
מר. און מרס. א. פעלדמאַן
מר. און מרס. ה. פרידמאַן
מר. און מרס. ב. פאָרמאַן
מר. און מרס. א. פאַקס
מר. און מרס. זש. גערבער
מר. און מרס. ה. גליק
מר. און מרס. ת. גליק
מר. און מרס. ב. גאָלדבערג
מר. און מרס. ס. האָלענדער
מר. און מרס. זש. האָרוויטץ
מר. און מרס. מ. פרענק
מר. און מרס. ה. קאַטץ
מר. און מרס. דזש. קליין
מר. און מרס. ס. קאָשניר
מר. און מרס. מ. לאַפּידוס
מר. און מרס. ה. לייפּציג
מר. און מרס. ע. לעשני
מר. און מרס. ע. ליבערמאַן
מר. און מרס. מ. לינדער
מר. און מרס. דזש. לאַבעטסקי
מר. און מרס. ג. מאַרגאָליס
מר. און מרס. דזש. מילער
מר. און מרס. ס. מאַדאָניק
מר. און מרס. מ. ע. נימען
מר. און מרס. ה. פּאַריזער
מר. און מרס. מ. פּעסעק
מר. און מרס. ד. דזש. פּראַטעק
מר. און מרס. דזש. ראַבינאָוויטש
מר. און מרס. א. רעדער
מיסטער מ. ראַסקאַ
מר. און מרס. נ. ראָזענבלאַט
מר. און מרס. ס. ראָטער
מר. און מרס. ל. רובין
מר. און מרס. ס. רובין
מר. און מרס. י. שוואַרטץ
מר. און מרס. ה. שעפּמאַן
מר. און מרס. דזש. שאַטי
מר. און מרס. סאַלצבערג
מר. און מרס. ה. סטיין
מר. און מרס. נ. סטעפּאַן
מר. און מרס. ה. טעפּליטס
מרס. ב. ווייסמאַן
מר. און מרס. א. וועקסעלמאַן
מר. און מרס. פּ. וועקסעלמאַן
מר. און מרס. דזש. ווערנער
מר. און מרס. מ. זעפּלער
מר. און מרס. נ. זעפּלער
מר. און מרס. ס. זאַקערמאַן
מר. מ. ראָמאַן
מר. טש. קאָפּמאַן
מר. א. זעפּף
מר. ה. פּראַטעק
מר. און מרס. דזש. סטיין
מר. און מרס. ל. פייערמאַן
מר. און מרס. מ. בלענק
מר. און מרס. ה. קאָפּמאַן
מר. און מרס. א. שאָסעד
מר. און מרס. א. גראַנאָפּף
מרס. ס. קאַליך
מרס. ל. בערמאַן
מרס. ס. באַדמאַן
מר. ס. שאַמאַן

UNITED BESSARABIAN RELIEF SOCIETY OF WASHINGTON

AFFILIATED WITH THE BESSARABIAN FEDERATION OF AMERICAN JEWS, Inc.

JACOB SCHWARTZ, Rec. and Cor. Secretary
724 Quebec Place, N. W.
Washington 10, D. C.

מרס. ב. סילווער

אַ דאַנק דער איניציאַטיוו פון מרס. ב. סילווער

האָבן מיר געשאַפן אַ בעסאַראַביער רעליף צו העלפן אונדזערע אומגליקלעכע ברידער און שוועסטער אין דער אַלטער היים.

מיר שיקן איבער אונדזערע וואַרעמע גרוסן צו די יידן אין בעסאַראַביע — מיר גייען צו דער וועלט קאָנפערענץ מיט דעם געדאַנק פון גרויסע מעשים לטובת באַלדיקער הילף פאַר אונדזערע טייערע און נאָענטע אין בעסאַראַביע.

מיר דריקן אויס דאַנק און אָנערקענונג צו אַלע אונדזערע איבערגעגעבענע פריינט פאַר דער נאָבעלער אַרבעט צו העלפן.

מ. שיידעל, פּרעז . יעקב שוואַרץ, סעק.

•

OFFICERS

Max Chidel, President
Israel Barker, 1st Vice-President
Sylvia Silver, 2nd Vice-President
Samuel Cohen, 2nd Vice-President
David Zaroff, Treasurer
Solomon Goldenberg, Financial Secy.
Samuel Barker, Honorary Member

TRUSTEES

Sam Markowitz Rose Jankner
Ruth Cohen

BOARD OF DIRECTORS

Frank Weinstein Rose Schwartz
Harry Cohen Ben Silver
Abe Shuman Zina Goldberg
Morris Rodman

דער פאַראייניקטער בעסאַראַביער רעליף קאָמיטעט אין פילאַדעלפיע

•

אין דער דאָזיקער פאַרצווייגטער רעליף אָרגאַניזאַציע געפינען זיך זייער ענערגישע טוער.

מרס. בערטאַ האָניקמאַן איז ערן־פּרעזידענטין, — אַ באַוואוסטע כלל־טוערין, וויכטיקע טוערין אין דער הדסה, ברית ישראל קאָנגרעגיישאָן. מר. משה האָניקמאַן איז ווייס־פּרעזידענט פון זייער רעליף קאָמיטעט און איז דער גרינדער פון ברית ישראל.

איזידאָר ליפּשיץ, פּרעזידענט, נעמט אַן אַקטיוון אָנטייל אין דער מאַסאָניק לאַדזש, עקזעקוטיוו פון יאָנג מענס בענעפּישעל אַסאָסיאַיישאָן, גרינדער פון „דאַון־טאַון לאָאַן קלוב". אונטער זיין פירערשאַפט, טוט דער קאָמיטעט גרויסע אַרבעט.

קאָרעספּאָנדענץ־סעקרעטאַרין איידע סטיין, אַליין פון איסאַקאָווע לעבן אוריעוו, באַלאַנגט און טוט אַ סך אַרבעט פאַר דער ראַשקאָווער ליידיס אָקזילערי, אַ מיטגליד פון דער „פּערענט טיטשערס אַסס'ן", אַ וויכטיקע טוערין אין דער „עבריה". זי, צוזאַמען מיט איר מאַן מר. דוד סטיין, זיינען געווען פון די ערשטע גרינדער פון דעם בעסאַראַביער רעליף קאָמיטעט אין פילאַדעלפיע.

מר. מאָריס פישמאַן שטאַמט פון כאָטין. ס'איז ווירקלעך אַ כבוד צו האָבן אַזאַ ענערגישן פאָלקס־מענטש אין די רייען פון פילאַדעלפיער רעליף. ער איז טעטיק אין „מאַקס בערנשטיין פרי לאָאַן אַסס'ן", הר ציון טעמפּל, זאַנגוויל פרידע בענ אַסס'ן, ד'יזראַעלי לאַדזש 4, הר סיני לאַדזש 8. ער טראָגט צו גרויסע ביישטייערונגען צו דער רעליף אָרגאַניזאַציע.

דער טראָסטי מר. ש. דאַווידסאָן איז אַ פלאָרעשטער. געענדיקט דעם יידישן לערער־סעמינאַר אין ניו־יאָרק, געווען אַ שטיק צייט לערער אין די שולן פון יידישן נאַציאָנאַלן אַר־בעטער פאַרבאַנד און איז איצט לערער אין די שולן פון יידישן פראַטערנאַלן פאָלקס־אָרדן; עקזעקוטיוו מיטגליד פון יידישן קאונסיל פון „ראַשיען רעליף".

דער טרעזשורער מר. נתן גודהאַרט, — ביי אים אין הויז איז פאָרגעקומען די ערשטע פאַרזאַמלונג אויף צו גרינדן די בעסאַראַביער רעליף אָרגאַניזאַציע, — אַליין אַ בעלזער, נעמט אַן אַקטיוון אָנטייל אין די בני ברית און אין דער צייוניסטישער אָרגאַניזאַציע. זיין פרוי ראָוז, איז אַ טוערין און מיטבויערין פון דעם רעליף קאָמיטעט.

דער טראָסטי סעם בעזדין האָט גרויס אָנזען ביי דער אָרגאַניזאַציע. ער איז אַן איבער־געגעבענער טוער אין יידישן נאַציאָנאַלן אַרבעטער פאַרבאַנד, אין דעם בעלזער פאַראיין און אין „בני חיים". ער איז געווען איינער פון די גרינדער פון דעם רעליף קאָמיטעט.

מר. מעכל פענשל, מיטגליד פון באָארד אָוו דירעקטאָרס, איז אַ חשובע פּערזענלעכקייט.

אַליין אַ קישינעווער, אַ וויכטיקער טוער פון אינדעפּענדענט יאָנג מענס פאַראיינען, און איבער־געגעבענער טוער אין בעסאַראַביער רעליף.

בענדזשאַמין בראַון, מיטגליד פון באָארד אָוו דירעקטאָרס, איז ווייס־פּרעזידענט פון יידישן נאַציאָנאַל פאָנד, עקזעקוטיוו קאונסיל פון הסתדרות, פירער פון פּועלי־ציון. ער און זיין פרוי זיינען וויכטיקע מיטאַרבעטער אין דעם רעליף קאָמיטעט.

מ. היימאַן, פּראָטאָקאָל־סעקרעטאַר, באַקאַנט אין די יידישע געזעלשאַפטלעכע קרייזן פאַר די לעצטע 34 יאָר. געווען טעטיק אויפן געביט פון הילפס־אַרבעט אין דער לעצטער וועלט־מלחמה. גרינדער פון יידישן פראַטערנאַלן פאָלקס־אָרדן און פאָרזיצער פון ברענטש 18. ענערגישער טוער פון בעסאַראַביער רעליף קאָמיטעט.

מר. יצחק ווייצמאַן, פאָרזיצער פון עקזעקוטיווע, אַ וויכטיקער טוער אין די בני ברית און אין „טשעמבער אָוו קאמערס", האָט אַ פאַרדינסטפולן רעקאָרד פאַר רעליף אַרבעט.

מר. בערל רובין, וויצע־פאָרזיצער, אַ בעלזער, איז מיט לייב און לעבן פאַרבונדן מיט דער רעליף קאָמיטע, זייער טעטיק אין ברית אחים און בעלזער פאַראיין. זייער אָנגעזען אין יידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן.

מר. חיים קעמעל, ווייס־פּרעזידענט, איז זייער אַ פּראָדוקטיווער מענטש, טוט אַ סך רעליף אַרבעט אין אַלע יידישע אָרגאַניזאַציעס. זיין פרוי, מרס. איטקע קעמעל, העלפט אים אַרויס אין דער גוטער אַרבעט.

סעם פישער, אַליין אַ בריטשאַנער, איז איינער פון די גרינדער און וויצע־פּרעזידענט. פאַרנעמט אַ בכבודיקן פּלאַץ אין געזעלשאַפטלעכן לעבן און איז איינער פון די פירער פון דער „ביזנעס אַסאָסיאיישאָן" פון סאַוט 7טע גאַס. זיין ליבע פרוי געהערט צו די טעטיקע טוערינס פון בעסאַראַביער רעליף.

הערי קאָווערמאַן, אַ יעדיניצער, איז דער פינאַנס־סעקרעטאַר. באַליבט ביי אַלעמען און געשעצט פאַר זיין איבערגעגעבענער אַרבעט לטובת הכלל־ישראל, נעמט אַן אַקטיוון אָנטייל אין יידישן נאַציאָנאַלן לעבן אין פילאַדעלפיע, אויך נישט ווייניקער אַקטיוו איז זיין ליבע פרוי.

כ'ווייס, אַז אַ סך פון די גוטע מיטאַרבעטער פון בעסאַראַביער רעליף און אין אַ סך אַנדערע נאַציאָנאַלע יידישע אָרגאַניזציעס וועל איך פאַרפעלן צו דערמאָנען זייערע נעמען, אָבער נישט בייזוויליק טו איך עס, נאָר פּשוט ווייל איך בין זייער באַשיידן און באַגרענעצט אין צייט. שוין דערפאַר, וואָס זייענדיק נאָר אַ גאַסט אין פילאַדעלפיע אויף אייניקע שעה איז מיר געווען שווער זיך צו באַקענען מיט אַלע אונדזערע איבערגעגעבענע פריינט, וואָס פאַרמאָגן אַזויפיל האַרץ און סאָלידאַריטעט פאַר דעם גורל פון אונדזערע אומגליקלעכע יידן אין דער אַלטער היים.

כ'בעט מיר מוחל זיין די וואָס איך האָב נישט דערמאָנט און וועל עס טאָן ביי אַ צווייטער געלעגנהייט, ווייל אַלע מיר אַרבעטן נישט פאַר כבוד, נאָר עס איז דער חוב צו די לעבן־געבליבענע, וואָס האָבן אַזויפיל געליטן.

דוד כרמל

בעסאַראַביער יידן געפאַלן אין פראַנקרייכס באַפרייאונג

דאָס בילד שטעלט פאָר אונדזערע יידישע קדושים, וואָס זיינען טראַגיש אומגעקומען אויף דער פראַנצויזישער ערד אין העראָאישן קאַמף קעגן די נאַצי־באַרבאַרן.

פאַראייביקט וועלן בלייבן די נעמען צוזאַמען מיט די מיליאָנען יידן, וואָס זיינען על קידוש השם אומגעקומען אין דער איצטיקער בלוטיקער מלחמה קעגן דעם יידישן פאָלק.

מ״ר, בעסאַראַביער יידן, פאַרערן זייער אָנדענק.

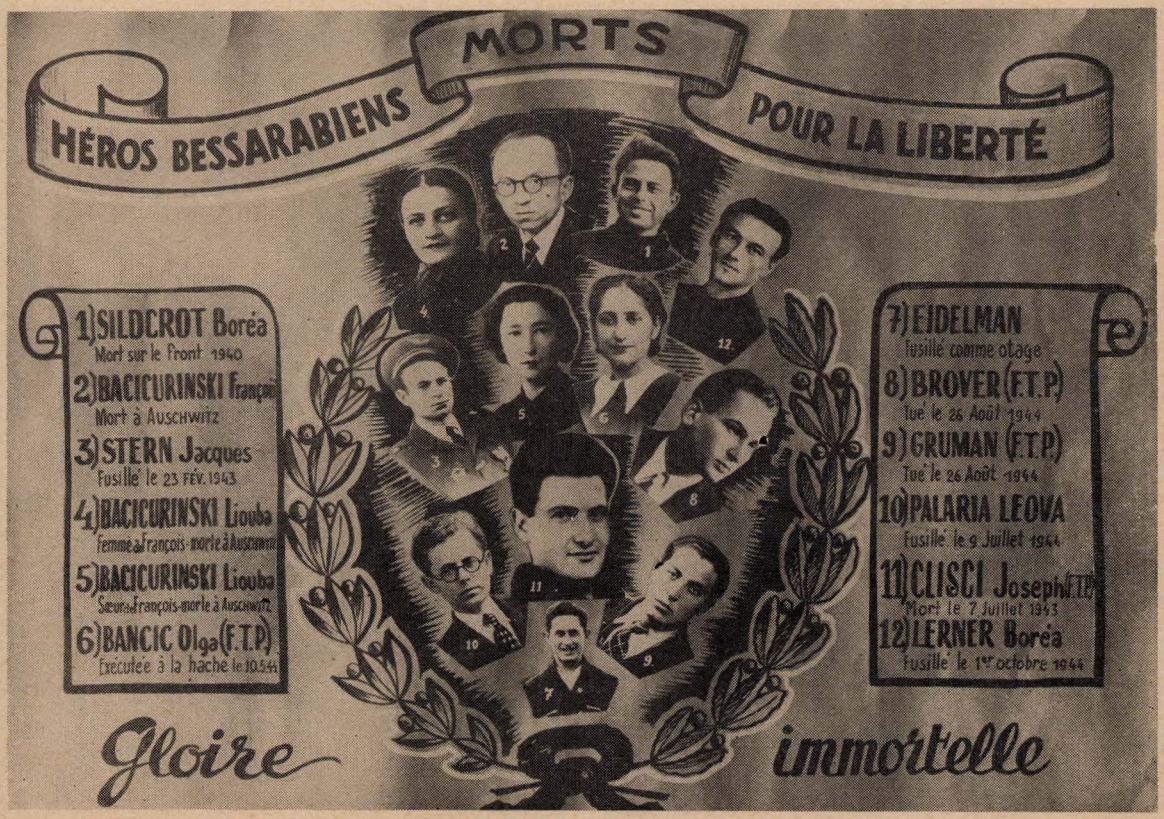

GREETINGS FROM THE MEMBERS OF

UNITED UNGENER RELIEF SOCIETY

MRS. ELKA DIAMOND
ISADOR AGINIS
ARTHUR FINK
ETHEL HANGI
ROSE STAWSKY
MANNY SCHWARTZ
SAM BARIS

MR. DREIDINGER
IDA SILVERSMITH
SARAH COHEN
ALEX COHN
JOSEPH SCHWARTZ
ISADORE DIAMOND
MRS. DOROTHY GOLDFARB

In memory of our departed dear ones

אין אָנדענק פון אונדזערע טייערע פאַרשטאָרבענע

חיים לייב שווארצמאן

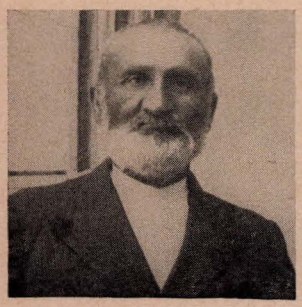

יחזקיאל דרעידינגער

יצחק סילווערשמיט

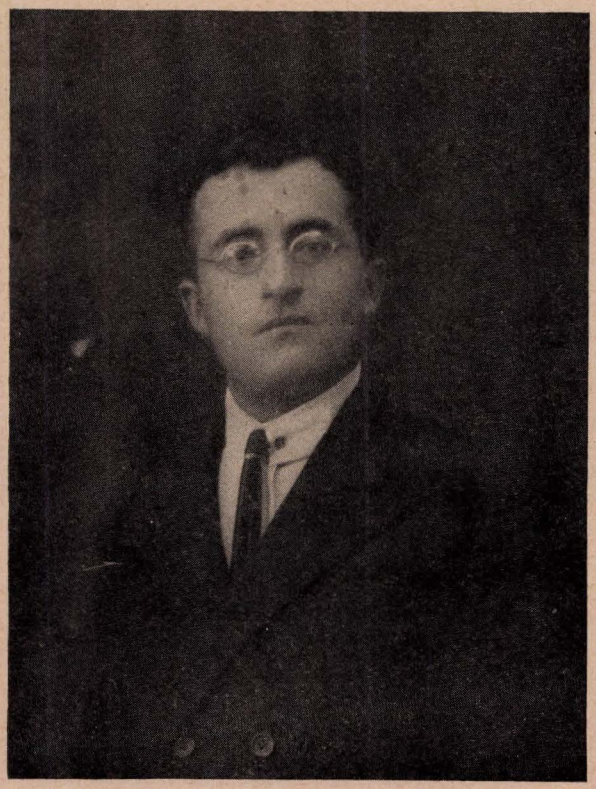

דוד דיימאָנד

אידעל פעלדמאן

רחל פינקעל

מעיטי גאליעוו

UNITED UNGENER RELIEF SOCIETY

אין אָנדענק פון אונדזערע טייערע פאַרשטאָרבענע

חייה באַרישניק

כייקעל מאַלאַמוט

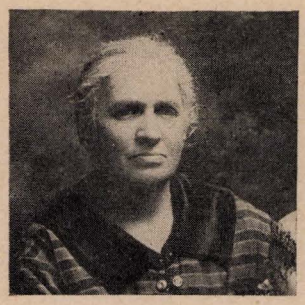

דינע מאַלאַמוט

יצחק מאיר און רחל כאַנזשי

יוסף וואַלדמאַן

חייקע וואַלדמאַן

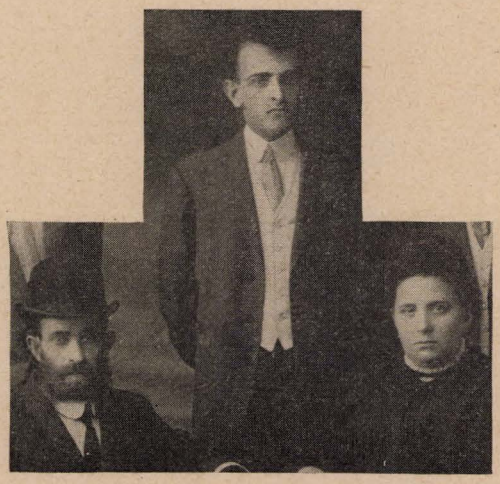

אין אָנדענק פון אונזערע עלטערען און ברודער
שמואל, מלכה און יוסף אַגינעס

באַגריסונג פון קאָרנעשטער רעליף

אין אָנדענק פון אונדזערע פאַרשטאָרבענע אייגענע

ישראל אברהם כהן

מרים כהן

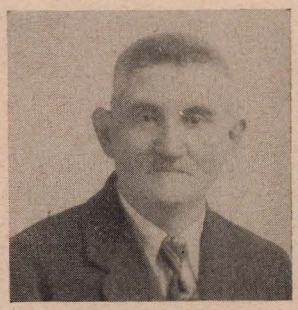

אברהם לייב פאלאנקער

אין אָנדענק פון די עלטערען
שמואל און ציפּע סילווערשמיט

דער זון, מעקס סילווערסמיד

אין אָנדענק פון די עלטערען
גאָדעל און חיה ווענגער

טאָכטער אינדע און איצעק טייבעל

חבל על דאבדין ולא משתכחין

מיט געבויגענע קעפּ און אין טיפן טרויער נטייען מיר און דריקן אויס אונדזער האַרציקן מיטגעפיל און גרויס סימפּאַטיע צו די חשובע קונדער, ברודער און משפחה פון דעם פאַר־שטאָרבענעם

מר. זעליג ברויטמאַן ע״ה.

אויף דעם גרויסן פאַרלוסט פון זייער פאָטער, ברודער און פריינד. אויפן נפטר מוז געזאָגט ווערן, אַז ער איז געווען אַ גרויסער נדבן און איבערגעגעבענער טוער פון הילפס אינסטיטוציעס, געוועזענער פּרעזידענט פון בענדערער סאָסייעטי און כלל־טוער, אויך געוועזענער פּרעזידענט פון די Three B Clothes. זיין ברודער מאַקס ברויטמאַן איז זיין שטעל־פאַרטרעטער סיי אויפן געביט פון פילאַנטראָפּיע, דער טשערמאַן פון בענדערער רעליף קאָמיטעט און דער פּרעזידענט פון די Three B Clothes. בכלל האָבן די ברויטמאַנס זיך דערוואָרבן אַ פיינעם נאָמען.

THREE B CLOTHES

80 Delancey Street **New York, N. Y.**

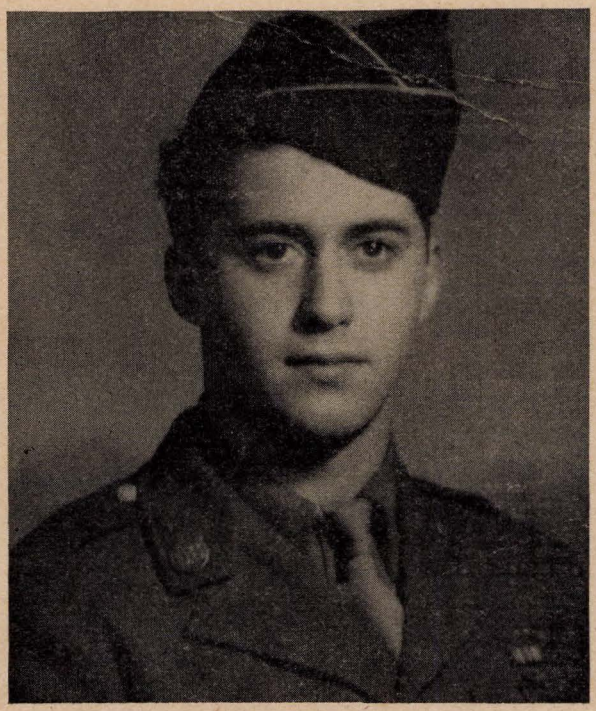

פּרייוועט סימאָר פלאַמענבוים

מיר, די מיטגלידער פון בריטשאַנער רעליף, דריקן אויס אונדזער טיפן טרויער אויפן גרויסן פאַרלוסט פון

אליעזר און דינה פלאַמענבוים ע״ה.

פאַר אַלע יאָרן, וואָס דער רעליף עקזיסטירט, האָבן זיי ביידע זיך באַטייליקט אין אַלע אַקציעס פון אונדזער אָרגאַניזאַציע מיטן גאַנצן האַרצן און ברייטער האַנט. ווען דער טויט האָט צוגענומען דעם האַרציקן יידן, אליעזר פלאַמענבוים, האָט די טייערע דינה פאָרגעזעצט איר איבערגעגעבנקייט צו העלפן אונדזערע לאַנדסלייט אין בריטשאַן ביזן לעצטן טאָג פון איר לעבן.

מיר דריקן אויס אונדזער האַרציקסטן מיטגעפיל צו זייערע געטרייע קינדער, וועלכע גייען אין די זעלבע וועגן ווי זייערע עלטערן.

מיר שיקן אויך אונדזער מיטגעפיל צו זייער זון איסאַק און זיין פאַמיליע אויפן גרויסן פאַרלוסט פון זייער יונגן זון סימאָר, וועלכער איז געפאַלן אין דינסט פון זיין לאַנד אַמעריקע.

בריטשאַנער בעסאַראַבער רעליף

יוסף קעסלער, פּאַרזיצער **וויליאַם קירזנער**, סעקרעטאַר

ערשטע פעלעשטער סאָסייעטי

•

באַגריסט האַרציק די פריינט און דעלעגאַטן צו דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער יידן. — מיר שיקן איבער אונדזערע ברידערלעכע גרוסן צו די לעבן־געבליבענע יידן אין פעלעשט און פאַרזיכערן אייך, העלפן אין אייער ווידער־אויפבוי פון אַ יידיש לעבן.

ערשטע רייע פון רעכטס, זיצנדיק: צדיק דרוקער, חיים אַקערמאַן, מאיר פאַקאַראַר, יצחק מאַלעסטער.

צווייטע רייע פון רעכטס, שטייענדיק: הרב גודמאַן, משה גרינבערג, צבי גרינבערג, נאַטאַן ראָטמאַן, פיליפּ פליגעל, יעקב קרעמער.

חברה קדישא קאָמיטעט

מיר, סאַראָקער יידן

פון מאַרים סעלצער

פאָרזיצער פון דער רעהאַביליטאַציע קאָמיטע

אין דעם היסטאָרישן טאָג, ווען די בעסאַריביער יידן קומען זיך צוזאַמען פון אַלע עקן פון דער גאָרער וועלט, צו מאַכן אַ חשבון הנפש איבער דעם גרויסן אומגליק, וואָס עס האָט געטראָפן מיט אונדזערע יידישע שוועסטער און ברידער אין דער אַלטער היים, וועט די ערשטע וועלט־קאָנפערענץ האָבן פאַר זיך צוויי הויפּט־פּונקטן, וואָס זיינען פאַר אונדז ברענענ־דיק: 1) בעטן די סאָוועטישע אויטאָריטעטן פאַר דערמעגלעכן פון אַ שנעלן איינשטעלן יידישע קאָמיטעטן (קהילות), כדי צו האָבן דעם דירעקטן קאָנטאַקט מיט די יידן, עס זאָל זיין פאַר אונדז קלאָר צו וויסן וואָס מיר דאַרפן פאַר זיי טאָן בכדי צו העלפן אין דעם ווידער־אויפבוי פון דעם חרוב־געוואָרענעם יידישן לעבן, און 2) בעטן ביי די לאָקאַלע סאָוועטישע אינסטאַנצן פאַר באַפרייען פון טעקס די שפּייז און קליידער פעקלעך וואָס ווערן געשיקט אויפן באַזיס פון רעליף צו די מענטשן, וואָס האָבן ניט קיין מעגלעכקייטן צו צאָלן.

מיר, די סאָראָקער יידן אין ניו־יאָרק, זיינען געווען כמעט די ערשטע וואָס האָבן געשאַפן דעם רעליף און צענדליקער יאָרן אויסגעהאַלטן יידישע אינסטיטוציעס אין סאָראָקע. עס איז מיר אויסגעקומען צו פאָרן אין יאָר 1925 קיין סאָראָקע און זען דאָרט מיט מיינע אויגן דאָס אָרעמקייט און עלנט. איך האָב דאָרט איינגעשטעלט אָרדענונג ביים פאַרטיילן פּראָ־פּאָרציאָנעל די געלטער צו די אינסטיטוציעס. איך האָב אויך געשאַפן אַ האַרמאָנישע בריק צווישן די יידן און קריסטן און פון מיינע געלטער בייגעשטייערט פאַרן דערנייערן די שול, שפּיטאָל, קירכע און אַנדערע וויכטיקע אַנשטאַלטן.

די סאָראָקער זיינען געווען פון די ערשטע וואָס האָבן אויפגענומען די אידייע פון שאַפן אַ בעסאַראַביער פעדעראַציע, וואָס זאָל זיין די רעפּרעזענטאַנץ און די שטים פון בעסאַראַביער יידנטום פאַר זיינע רעכטן און פאַר צענטראַליזירן די נויטיקע הילף, וואָס די געשיכטע האָט אויף אונדז אַרויפגעלייגט צו זיין די זאָרגער פאַר דעם גורל פון די לעבן־געבליבענע יידן אין דער אַלטער היים....

זאָל די היינטיקע קאָנפערענץ באמת ווערן דאָס וואָס מיר האָבן זיך געשטעלט פאַר אונדזער ציל. זייט געגריסט, פריינט דעלעגאַטן — זאָל אייער אַרבעט זיין דערפאָלגרייך!

אַ גרופּע סאָראָקער טוער אין ניו יאָרק

מאַרים סעלצער, ערן־פּרעזידענט פון סאָראָקער סאָסייעטי, זיין ברודער, יוסף מיט די זין און לואיס בראָדסקי, דער איצטיקער פּרעזידענט פון דער סאָראָקער יאָנג פּרענדס בענעוואָלענט און עדיוקיישאָנעל ליג.

באַגריסונג פון כאָטינער בעסאַראַביער רעליף

מיר באַגריסן דעם 5טן צוזאַמענקונפט פון בעסאַראַביער פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער יידן און ווינטשן דער קאָנווענשאָן דערפאָלג אין דורכפירן די וואונטשן און צילן פון די אָנגעשלאָסענע שוועסטער אָרגאַניזאַציעס, נעמלעך: צו העלפן אויסבילדן און צוריק אויפשטעלן דאָס רואינירטע שארית הפליטה אין אַלע געגנטן אין בעסאַראַביע.

דער כאָטינער רעליף איז אַן אָרגאַניזאַציע, וואָס איז געגרינדעט געוואָרן אין ניו־יאָרק מיט 3 צענדליק יאָר צוריק. אין פאַרלויף פון די אַלע יאָרן האָט דער רעליף מיט דער מיטהילף פון די כאָטינער לאַנדסלייט געשטיצט מיט מאָנאַטלעכע סובסידיעס די פאָלגענדע אינסטיטוציעס אין כאָטין: האָספיטאַל, מושב זקנים, הכנסת אורחים, תלמוד תורה און אַנד.

דער רעליף באַטראַכט די אַרבעט אַלס צייטווייליקע און האָפט, אַז ווען די אומשטענדן וועלן דאָס דערלויבן, וועט ניט זיין קיין אָפּהאַלט מצד דעם כאָטינער רעליף צו שטיצן די לעבן־געבליבענע מיט מער ווירקזאַמע מיטלען, וואָס די צייט וועט פאָדערן.

זייט געגריסט, ברידער און שוועסטער דעלעגאַטן! זאָל אונדזער אַלעמענס אַרבעט געקרוינט ווערן מיט דערפאָלג.

פיליפ נוסבוים, פּרעזידענט

רישקאַנער פאַר זייער היים־שטעטל

פון ה. גרינבערג, פּרעזידענט פון רעליף

נאָך היינט שטייט מיר דאָס בילד פאַר די אויגן פון דעם פּאָגראָם אין 1905, וואו מיין פאָטער איז געווען איינער פון די ערשטע קרבנות, — אָבער ווי קען מען דאָס פאַרגלייכן מיט די איצטיקע מאַסן־פּאָגראָמען, כמעט דאָס גאַנצע שטעטל אומגעבראַכט דורך די ווילדע היטלער־האָרדעס.

מיר, די גליקלעכע דאָ, וואָס זיינען דורך די שרעק פון כסדרדיקע רדיפות און עלנט פאַרטריבן געוואָרן פון רישקאַן, האָט דער גורל געוואָלט, אַז היינט זאָלן מיר דאָרפן זיין די, וואָס זאָלן טראָגן אויף זיך די „גרויסע לאַסט" צו היילן די טיפע וואונדן פון דעם קליינעם רעשטל לעבן־געבליבענע נאָענטע, קרובים און פריינט אין רישקאַן.

מיר פאַרזיכערן, אַז צוזאַמען מיט דער בעסאַראַביער פעדעראַציע, דורך פאַראייניקטע כוחות, וועלן מיר ווידער אויפבויען יידישע היימען פאַר אַ נאָרמאַל גייסטיק און עקאָנאָמיש לעבן אין די שטעט און שטעטלעך אין בעסאַראַביע.

מיר ווינטשן, אַז די ערשטע וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער יידן זאָל ווערן די קערפּערשאַפט פון בעסאַראַביער יידנטום אין אויסלאַנד פאַר די רעשטלעך יידן אין בעסאַראַביע — און קענען פאַר זיי דערגרייכן דעם ציל וואָס עס פאָדערט זיך.

משה סווידער

גרינדער פון דער קישינעווער סאָסייעטי, פאָרזיצער פון קישינעווער עמוירדזשענסי רעליף און איינער פון די ערשטע, וואָס האָבן געהאָלפן בויען די בעסאַראַביער פעדעראַציע —

באַגריסט האַרציק אַלע פריינט און דעלעגאַטן צו דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ פון בעסאַראַביער יידן און ווינטשט זיי דערגרייכן דעם ציל וואָס עס פאָדערט זיך.

יצחק בושׁ (בושצאַקער) זוכט: דר. פּאַוועל דאַרדיק, דוד ראַבינאָוויטש, אהרן בושצאַקער, לייב שוואַרטסמאַן, נעסי בושצאַקער.
80 E. 175th Street, Bronx 53, N. Y.

איך באַגריס דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד
צו דעם פינף יאָריגען יובילײ. ווערטער קענען
ניט אויסדריקען די וואונדערליכע אַרבייט וואָס
איר טוט פאַר אונזערע ליידענדיקע אידען אין
דער אַלטער היים.
גייט אָן מיט אייער אַרבייט.
איך ווינש אייך גליק.

סעמועל פאַלאַנקער

פון פערעוואַל-קאָרנעשט, בעסאַראַביע

Compliments of

MR. & MRS.

GEORGE CHUSID

1359 BROADWAY

New York City

A Friend of

RABBI MOSHE Z. BERMAN

מיר גראַטולירן האַרציק דעם בעסאַראַביער פאַרבאַנד צו זיין פינפטן געבורטסטאָג און ווינטשן דער קאָנווענשאָן גרויס דערפאָלג.

אַ האַרציקע באַגריסונג צו די גרינדער פון פאַרבאַנד און ליידיס אָקזילערי, די איצטיקע פאָרזיצער פון ביידע אָרגאַניזאַציעס מר. און מרס. סאַל סערוויץ. מיר ווינטשן זיי נאָך פיל יאָרן פון גליק און טעטיקייט.

מר. און מרס. יוסף קעסלער

יוסף קעסלער

יוסף קעסלער (קעסטילמאַן) פון בריטשאַן, איצי שוחטס זון, זוכט זיין שוועסטער פייגע שטיינהויז, איר מאַן אהרן (הערשל דיינ׳ס זון פון בריטשאַן), זייערע קינדער הערשל און שפרה. מיין אַדרעס:

JOSEPH KESSLER, 1755 Clay Avenue, Bronx, N. Y.

מיר, די **בוקאָווינער** און **קלישקאָוויץ** בעסאַראַביער לאַנדסלייט, באַגריסן די צוריקקומענדיקע פריינט און לאַנדסלייט פון אונדזער געגנט, און דורך די עטלעכע שורות שיקן מיר זיי אונדזער טרייסט און ווינטשן זיי אַ בעסערע און ליכטיקע צוקונפט.

מ. פליישמאַן, פּרעזידענט

ש. סאַדאָף, פּין. סעקרעטאַר.

באַגריסונג

•

יצחק פאָרמאַן פון קישינעוו, בעסאַראַביע, — זוך מיין שוועסטער שפרה האַלטערמאַן, אַן אלמנה, מיט אירע קינדער. איר מאַן האָט מען געהרופן דודל באַראַזש־ניק. ער האָט געהאַט אַ ברודער, האָט מען אים געהרופן בערל בראַזשניק, אויך אין קישינעוו.

I. FORMAN, 309 So. 5th St., Philadelphia, Pa.

באַגריסונג פון

בעלז בעסאַראַביער בענעפישעל אַסאָסיאַיישאָן פון פילאַדעלפיע

אַ גרוס צו אַלע בעלזער פון אַ געבוירענער אַ בעלזער —

מרס. קריימער

401 South St., Philadelphia, Pa.

BLUE BIRD BRIDAL SHOPPE

531 South St., Philadelphia, Pa.

Complete Outfitters

in

Brides and Bridesmaids

•

חוה חאַזאַן פון ראַשקאָוו, אויך יחזקאל און פייסי און גרשון חאַזאַן ווערן געזוכט פון זייער ברודער גדליה, זון לייב חאַזאַן פון אריעוו. אויך מיין פרוי מנוחה, משה חיים יודעלס טאָכטער פון טעלענעשט, זוכט דעם פעטער זעליג מיט די קינדער און אַ קוזינע פראַדעל. זיך ווענדן:

HARRY CHASSEN

1803 So. 5th St., Philadelphia, Pa.

טשאַרלס קאַטש

באַגריסט זיין פריינט ישראל ליפשיץ, פרע־זידענט פון בעסאַראַביער רעליף אין פילאַ־דעלפיע.

Compliments of . . .

MR. CARL SCHAEFFER

1475 BROADWAY

New York City

Compliments of . . .

MASTERS RUBIN BLUM and NAT HIRSCH

1220 BROADWAY

New York City

Greetings from . . .

BLATT & ACKERMAN

363 SEVENTH AVENUE

אַקערמאַן איז פון הערזשאוויץ

באַגריסט די בעסאַראַביער לעבען געבליבענע אידען.

אינדעפענדענט נאָוואָסעליצער בעסאַראַבער קראַנקן-אונטערשטיצונג פאַראיין

באַגריסט האַרציק די בעסאַראַביער פעדעראַציע צו דעם 5־יאָריקן יובילײ און קאָנווענשאָן פון בעסאַראַבער אידנטום. מיר אָנערקענען אייער גוטע אַרבעט, וועלכע איר האָט אויפגעטאָן ביז איצט צו העלפן אונדזערע ברידער און שוועסטער אין בעסאַראַביע. מיר ווינטשן אייך גרויס דערפאָלג אויך אין דער קומענדיקער צייט.

ניסן גאַרען, פּרעזידענט,

זעליק סאַנדלער, פּינ. סעק.

Lipkaner Bessarabier Society, Inc.

•

Max Blumenfeld, *Honorary Pres.*
Harry Wasserman, *Pres.*
Jack Becker, 1*st V. Pres.*
Abe Tabakman, 2*nd V. Pres.*
Carl Grubman, *Treas.*
Morris Morgenstein, *Fin. Sec'y*
Meyer Soipher, *Recording Sec'y*
Harry Eisenberg, *Hospitaler*
George Kleinman, *Mem. Chairman*
Isidore Harris, *Inner Guard*

FREE LOAN FUND

Sam Grubman, *Pres.*
Joseph Spector, *V. Pres.*
Morris Schtrachman, *Treas.*
Stanley Ross, *Sec'y*
Joseph Wasserman, *Director*
Harry Ginsberg, *Director*
Sam Roseman, *Director*
Isidore Liebman, *Trustee*
Louis Morgenstein, *Trustee*

RUBIN SCHECHTER GEN. RELIEF
L L A

Pauline Morgenstein, *Pres.*
Anna Becker, 1*st V. Pres.*
Sarah Miller, 2*nd V. Pres.*
Clara Stoller, 3*rd V. Pres.*
Anna Weinstock, 4*th V. Pres.*
Rose Grubman, *Treas.*
Gussie Zolo, *Fin. Sec'y*
Dora Ackerman, *Rec. Sec'y*
Mary Liebman, *Corr. Sec'y*
Sophie Grubman, *Soc. Sec'y*
Goldie Schekter, *Ch. of Affairs*
Tillie Tannenbaum, *Co-Ch. of Affairs*

MEDICAL BOARD

Dr. Charles Phillips
Dr. Samuel Smelin
Dr. Sidney Smedersman

EXECUTIVE BOARD

Joseph Fishman, *Chairman*
Joseph Hamberger, *Sec'y*
Abe Liebman
Jack Braiman
Harry Morgenstein
Harry Gittleman
Harry Rothman
Sidney Grubman
Hymie Weinstein

SUNSHINE FUND

Anna Schneiderman, *Chairlady*
Sarah Miller, *Treas.*

Board of Directors

Tillie Tannenbaum, *Chairlady*
Pauline Grossman
Libby Spector
Anna Israel
Lena Schwartz
Esther Kushner
A. Weissman
Lena Roseman
Ida Weissman

Trustees

Mrs. M. Held
Lena Schwartz

COUNCIL OF JUSTICE

Lee Morgenstein, *Chairlady*
Dora Ackerman
Sarah Miller
Gertrude Grubman
Gussie Zolo

ROSE EISENBERG BIRTHDAY FUND

Mary Zody, *Pres.*
Minnie Schwartz, 1*st V. Pres.*
I. Tittamin, 2*nd V. Pres.*
Gertrude Grubman, *Treas.*
Rose Levine, *Sec'y*

LIPKANER REHABILITATION FUND

Honorary Presidents

Dr. Michael J. Kaufman
Max Cohen
Moishe Oysher

Harry Schekter, *Pres.*
Morris Liebman, 1*st V. Pres.*
Anna Schechter, 2*nd V. Pres.*
Dave Seidman, *Treas.*
Stanley Ross, *Fin. Sec'y*
Joseph Hamberger, *Sec'y*
Harry Silverman, *Sec'y*

Press Committee

Joseph Fishman
Morris Liebman
Sidney Grubman
Morris Morgenstein

Phila., Pa., Division

Abner Schreiber, *Pres.*

RUBIN SCHECHTER RELIEF

Pauline Morgenstein, *Pres.*
Celia Eisenberg
Bessie Fichtenholtz
Mary Zody
Goldie Schekter
Pauline Kleinman
Gussie Zolo
Minnie Schwartz

Executive Board

Jack Becker
Jack Braiman
Rubin Cogas
Harry Eisenberg
Joseph Fichtenholtz
Jack Groobman
Harry Gittleman
Max Held
George Kleinman
Max Kushner
Harry Rothman
Sam Prepas
Meyer Schechter
Morris Schtrachman
Meyer Soipher
Max Stollerman
Harry Skolnick
Harry Wasserman
Hymie Weinstein

LAckawanna 4-5745

J. LEVENSON

Furs for Matching

119 West 29th Street
New York 1, N. Y.

Greetings from

UNITED NOVOSELITZER RELIEF

D. Polishook, Secretary

2964 Williamsbridge Road
Bronx 67, N. Y.

LAckawanna 4-6496-6497

FLUID FIT FURS, Inc.

135 West 29th Street

New York City

Ben Sherman

HARRY FUCHS

1670 Longfellow Avenue
Bronx, N. Y.

באַגריסט די גוטע אַרבעט פון דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד.

מענדעל יחיאל יוסף׳ס זיידמאַן

פון נאָוואָסעליץ

מיט זיין פאַמיליע

באַגריסען די לעבען געבליבענע אידען פון בעסאַראַביע.

די פירמע

שעכטער ענד סאַללעס

באַגריסען די לעבען געבליבענע אידען פון בעסאַראַביע צום יאָרטאָג פון זייער באַפרייאונג פון די נאַצי רוצחים.

מר. און מרס.
מאָרים מאָרגענשטערן

באַגריסען צו דער פינף יאָריגער קאָנווענשאָן פון דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד.

BRITCHEVER PROGRESSIVE SOCIETY, Inc.

בריטשעווער פּראָגרעסיוו סאָסייעטי, אינק.

CHARLES ROSENTHAL, Chairman

BEN RIVKIN, Vice-Chairman

באַגריסען דעם בעסאַראַבער פאַרבאַנד צו דער אַלוועלטליכע קאָנווענשאָן און ווינשען גליק אין דער אַרבייט.

Compliments of

A. BROITMAN

254 Quentin Road
Brooklyn 23, N. Y.

אברהם ברויטמאַן, דער זון פון יאַנקל ברויטמאַן, זוכט זיין משפחה. ווער פון זיי לעבט זאָל שרייבן צו מיר.

Compliments of . . .

GREELEY STATIONERS, Inc.

370 Seventh Avenue
New York 1, N. Y.

PEnnsylvania 6-9019-9020

Compliments of

MAX TELL

Compliments of

ABRAHAM ALTMAN

Greetings from

MAX WEISMAN

Montreal
Canada

Compliments of

MILTON & LUCILLE
GOLDSMITH

669 East Olive Street
Long Beach, L. I., N. Y.

Greetings from

MORRIS YONOWITZ

Miami, Fla.

Greetings from

MORRIS KLISHOFSKY

1661 Topping Avenue
Bronx, N. Y.

SEND FOOD AND CLOTHING
to your friends and relatives
in the Soviet Union

—Prepay all charges including Soviet Duties. Let them get the package as a gift.
—Buy what you wish, where you wish, and know what they will receive.
—All this through
WORLD TOURISTS, Inc.
1123 Broadway (near 25th Street)
New York, N. Y.
Tel. CHelsea 2-2838

Compliments of . . .

IRMAOS PODCAMENI

Rua Goncalves Dias, 57
Rio De Janeiro
Brazil

Greetings from

KROHN-MANTELL CO., Inc.

100 No. Moore St.

Compliments of . . .

FIRST RISHKONER
BENEVOLENT SOCIETY

The undertaking of the worthy cause deserves praise.

Greetings from the

BESSARABIAN SOCIETY
OF BOSTON

Harry Landman, President
Harry Tapper, Vice-Pres.
Samuel Roffman, Treasurer
Abram Belt, Secretary
Gertrude Weiner, Rec. Sec'y.
Max Milgram, Relief Sec'y.

Compliments of

ADOLPH KIRSCH

Greetings from

MOSHE SCHECHTER

Rio De Janeiro
Brazil

אַ באַגריסונג פון אידיש נאַציאָנאַלן אַרבעטער פאַרבאַנד

מיר באַגריסן האַרציק די פינפטע קאָנווענ־שאָן פון בעסאַראַבער פאַרבאַנד און מיר דריקן אויס דעם גלויבן אַז די קאָנווענשאָן וועט שטיין אויף דער נויטיקער הויך פון דער איצטיקער טראַגישער צייט אין דעם אידישען פאָלקס לעבען.

געניעראַל עקזעקוטיווע פון אידישן
נאַציאָנאַלן אַרבעטער פאַרבאַנד
דוד פינסקי, פּרעזידענט
ל. סיגאַל, סעקרעטאַר

Compliments of . . .

BESSARABIAN BR. 302, I. W. O.
BRONX

E. Hoishman, Secretary

Compliments of

BARGAIN'S STORE

Something New Always
Curtains, Bedspreads, Draperies and Piece Goods

3012 THIRD AVENUE
Bronx, N. Y.

I. TAVEL

Compliments of

CABIN GRILL

35 WEST 33rd STREET

New York City

Compliments of

SIGNAL COFFEE COMPANY

109 EAST 9th STREET

New York City

Greetings from . . .

STEUBEN TAVERN

ON 47th STREET Just East of Broadway
A SIMON ADLER RESTAURANT

Compliments of

EMPIRE STATE CHAIR CO.

600 BROADWAY
New York City

Compliments to

ISAAC MALESTER

STARACE & PAUL, Inc.

Compliments of

S. J. O'BRIEN SALES
Authorized Dealer for
FRIGIDAIRE
Product of General Motors
SALES and SERVICE
124 WEST 124th STREET
New York City
UNiversity 4-3000

Compliments of

A FRIEND OF I. MALESTER

Greetings from . . .

FURRIERS JOINT COUNCIL OF NEW YORK

Locals 101, 105, 110, 115 and 70
250 WEST 26th STREET

IRVING POTASH, Manager
SAMUEL MENCHER, President
MORRIS PINCHEWSKY, Secretary

Greetings from . . .

NUSSEN & FREDA FAMILY CIRCLE

SHAYE BELZER, Chairman

ROSE BUJAKER, Secretary

Greetings from . . .

FIRST ZGURITZER BESSARABIAN SOCIETY

ACADEMY HALL
853 BROADWAY
New York City

Compliments of

WELBY DRESS

1359 BROADWAY
New York City

Compliments of

A FRIEND OF I. MALESTER

Compliments of

BRONX STORE COMMITTEE OF THE BRONX DIVISION

ROSE SCHWARTZ, Chairman
MRS. L. FRIEDENTHAL, Secretary
ROSE WEISFELD
LEON WEISFELD
LENA BARENBAUM
MRS. T. DALIS
MRS. BROOKS
MRS. ROSE SCHISSEL
MRS. GERTRUDE SCHWARTZ
MRS. BERKEL
MRS. S. SAFRAN
MRS. MOLLY SEIDMAN
MRS. I. EINBINDER
MRS. LUBERT

מיר, **די רישקאנער בעס. בענעוו. סאָסייטי**, אינק., באַגריסן האַרציק אונזער בעסאַראַבער פאַרבאַנד צום 5 יאָריקן יובילײ, און אין נאָמען פון אַלע אונזערע מיטגלי־דער און באַאַמטע ווינשען אַז מיר זאָלן דערלעבן צו זען בעסאַראַבער אידן געהאַלפן.

היימאַן גאָלדין, פּרעזידענט; **נייטען שניצער**, וויס־פּרעזידענט; **סעם פּלאַטניק**, סעק.; און די עקזעקוטיוו באָארד, **אָסקאַר קרעמער**, טשערמאַן

ערשטע רישקאַנער בעסאַראַביען רעליעף

באַגריסט דעם פאַרבאַנד פאַר דער גוטער אַרבייט צום פינף יאָריגן יובילײ.

הערי גרינבערג, טשערמאַן; **אָסקאַר קרעמער** 1טער וויס־טשערמאַן; **סאול קרעמער**, 2טער וויס־טשערמאַן; **סאָלאָמאָן פּלאָטניק**, פינ. סעק.; **אוירווינג פּלאָטניק**, רעק. סעק.; **איזראַעל גאָלדין**, טרעזשורער, און **עקזעקוטיוו באָארד**: מר. און מר. פישבאַך, מר. און מרס. סעמועל צווייבאַם, מר. און מרס. ל. ראַסמאַן, מר. און מרס. הערי גרינבערג, מר. און מרס. סאָלאָמאָן פּלאַטנאַק, מר. און מרס. אוירווינג פּלאַטנאַק, מר. און מרס. פיליפּ מעסניק, מר. און מרס. דזשייק סילווער, מר. און מרס. דזשוליוס שניידערמאַן, מר. און מרס. נייטען שניצער, מר. און מרס. מעקס מיימאַן, מר. און מרס. היימאַן גאָלדין, מר. און מרס. איזראַעל גאָלדין, מר. און מרס. סעם פיינגאָלד, מר. און מרס. ראָימישער, מר. און מרס. דזשייק גאַרבער, מר. און מרס. סעם ראָטבערג.

Greetings from . . .

JACK GOLD

2000 LAWNDALE

DETROIT, Mich.

FIRST BELZER BESSARABIER, S. B. A.

I. PERTOFSKY, President
N. KRAMER, Vice-President
M. BURSTEIN, Fin. Sec'y.
WM. J. KAUFMAN, Rec. Sec'y.
L. STRACHMAN, Treasurer
J. NEIDORF, Inner Guard
L. BRONSON, First Trustee
J. SCHERER, Second Trustee
MAX P. KLEIMAN, Third Trustee

Greetings from . . .

BELZER TRUE FRIENDS KNITTING CIRCLE

Compliments of . . .

BELZER TRUE FRIENDS

Meets Every 2nd and 4th Friday
EDISON HALL, HOTEL EDISON
226 WEST 47th STREET, NEW YORK CITY

J. GREEN, President
I. SCHIFRIS, Secretary

Compliments of . . .

SOROCA AND BESSARABIAN SOCIETY
OF PITTSBURGH, PA.

Greetings from . . .

INDEPENDENT YEDENETZER

Compliments of

BESSARABIER UNTERSTUETZUNGS VEREIN

Greetings from . . .

BRICHONER BESSARABIER AMERICAN SOCIETY
CHICAGO, ILL.

LOUIS HAUSER, President
JACK LANDMAN, Vice-President
HYMAN FREEMAN, Treasurer

Compliments of . . .

Florio Ice and Fuel Corp.

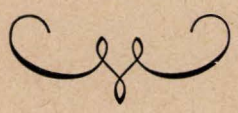

Greetings from . . .

ALTSCHUL-BATTERSON CO., Inc.

102 MAIDEN LANE

New York City

Greetings from . . .

American Lumber Co., Inc.

103 PARK AVENUE
New York 17, N. Y.

Friend of Rabbi M. Berman

Compliments of . . .

Mr. & Mrs. Harry Ackerman

275 CENTRAL PARK WEST
New York City

Greetings from . . .

UNITED BESSARABIANS
OF PITTSBURGH, PA.

CHARLES MESAMED, President
JACOB SEGALL, Secretary

5445 Jackson Street

Greetings from . . .

UNITED BESSARABIAN RELIEF SOC.
OF WASHINGTON, D. C.

MAX CHIDEL, President
MRS. C. SILVER, Vice-President
JACOB SCHWARTZ, Secretary

Greetings from the members of

UNITED BESSARABIAN SOCIETY
OF SYRACUSE

Mr. & Mrs. Samuel Voldman
Mr. & Mrs. Nathan Shapiro
Mr. & Mrs. I. Lavine
Mr. & Mrs. I. Krupman
Mr. & Mrs. N. Bronstein
Mr. & Mrs. I. Bronstein
Mr. & Mrs. Rodney Wallace
Mr. & Mrs. Usher Cohen
Margulies Liquor Store

Greetings from

Ackerman Benevolent Association

Meets Every 1st and 3rd Thursday
at Academy Hall, 853 Broadway, New York

N. GOLDSTEIN, President
M. LEVINE, Secretary

Greetings from . . .

PH. WECHSLER & SON, Inc.

TEA, COFFEE and COCOA

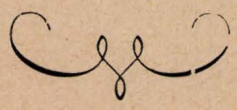

204 EAST 23rd STREET

New York, N. Y.

Compliments of . . .

Dun-Rite Cleaners & Dyers

5824 CHASE ROAD

Dearborn, Mich.

Mr. & Mrs. Peter Gutenberg

Mr. & Mrs. Philip Weiseman

Sincere Greetings

from

THE WOMEN'S DIVISION

New York Council

Bessarabian Federation of American Jews

Greetings

•

I express my sincerest gratitude and appreciation to all who have helped make this banquet a success and have assisted with the preparations for the First World Conference of the Bessarabian Jewish Organizations.

HARRY SHILLER, *Chairman*
CONVENTION COMMITTEE

Seated from right to left: D. Seltzer, J. Kessler, Mrs. J. Cohn, S. Serwitz, H. Schiller, J. Morrison, H. Silverman, Rabbi M. Berman.

First Row: S. Rosenthal, W. Kaufman, O. Bern, A. Cohn, H. Krupnick, M. Simon, J. Teitelbaum, B. Cuttler, B. Pivnick.

Second Row: J. Barbach, Mrs. R. Schwartz, S. Kizner, M. Boikes, D. Carmel, A. Liebman, M. Morgenstein.

My Interview with a Director of Russian Relief

By SOL SERWITZ

Exactly what effect did the victorious end of the war have on the need for the shipment of relief supplies to our friends and relatives in Bessarabia?

Because I wanted to know the answer to this and other questions and because I knew that Bessarabian Jewry through their organizations are eager to expand our relief program, I sought out the people who would know.

On November 21st I called upon Mrs. Sylvia Sheridan, Executive Secretary of the Jewish Council, and Mr. David Weingard, Director of Relief Supplies for Russian Relief.

As I had anticipated, I received the answers, mostly from Mr. Weingard who had just recently returned from a trip to the Soviet Union together with Edward C. Carter, National President of Russian Relief.

Although Mr. Weingard had not visited Bessarabia himself, he was well acquainted with the conditions of our landsleit there. He told me that relief supplies totaling $400,000 had reached Bessarabia during the past few years and complimented our organization for raising one-half of that amount.

Both Mrs. Sheridan and he heartily approved of our plan to raise $250,000 to equip hospitals in Bessarabia. Mr. Weingard immediately took down the details and promised to contact Soviet officials to secure immediate clearance, which should come through for official announcement at our Fifth Convention.

This contribution, Mr. Weingard stated, clearly illustrated how the orientation of relief had changed with the end of the war. He said, "The emphasis was on sustaining our allies, helping them to withstand and throw back the Nazis. Now, however, the emphasis is on construction, the rebuilding of the gutted cities, on the reestablishment of their culture, side by side, dependent and interdependent, the Jew together with his neighbors."

I asked him about conditions in Bessarabia. He minced no words: "There is a shortage of food, fuel, clothing and hospital supplies. Hospitals are ill-equipped. Uncounted wounded, children and adults, need artificial limbs. We must also remember that Bessarabia lay in the path of the invader. First, the Soviet people scorched the earth and the Red Army mined and destroyed the roads and railroads. Second, the Nazis shelled as they advanced..."

As a result, the transportation system, like that of other occupied zones in the Soviet Union, has been greatly disrupted and disorganized. In many places, he said, "Travel is by ox-cart, mule and even by foot. Transportation is so bad throughout the Soviet Union that a citizen of one republic cannot send a package to a friend or relative in another."

But this colossal destruction has not destroyed the faith of the Soviet people. Mr. Weingard witnessed how, in spite of obstructions, the Soviet people, Jew and non-Jew are working together to remove the rubble and rebuild their devastated land.

"There is a bond between them," he said. "Anti-Semitism was thoroughly outlawed and discredited in the Soviet Union before the war and everyone fought the common enemy together. The government officially diverted trains to evacuate the Jews, and Bessarabian peasants risked their lives to hide their Jewish neighbors who could not otherwise escape."

"The best way to help the Jewish people in the Soviet Union," he continued "is to continue the program of the Jewish Council for Russian Relief, to send them food, clothing, books and medical equipment."

In that connection, both Mr. Weingard and Mrs. Sheridan told me that our $250,000 hospital project was a constructive, useful and much awaited contribution. And they assured me that the Bessarabian people will forever be grateful to us. A plaque inscribed with the name of our organization will be permanently placed in the hospital as a lasting monument to our cooperation, eternally testifying to the friendship that exists between our peoples.

pensation for its losses to Austria-Hungary.* On April 8, 1918 the Representative Council of Bessarabia,** *Staful Tari*, by 86 votes to 3, 36 delegates abstaining, decided to become an autonomous part of Rumania. This step was sanctioned by Germany when the Treaty of Bucarest was signed one month later. In November of the same year, 1918, after the Armistice, it was decided at a session of the Representative Council, attended by only 46 delegates, to declare for the unconditional union of Bessarabia with Rumania. The annexation of Bessarabia was not recognized by the Peace Conference at Paris; and although recognition was promised by the Conference of Ambassadors in 1920, this undertaking was never ratified by all the Powers.

During the following years Bessarabia was treated as a conquered province. All district councils and other organs of local government were abolished. The country was ruled by prefects appointed by and responsible to the central government in Bucarest. The province was strongly garrisoned and lived in a continuous state of siege. All communications over the Dniester were destroyed and anybody caught attempting to cross the frontier was either imprisoned or shot. Between 1918 and 1924 there were a hundred and thirty-five uprisings in Bessarabia, which were suppressed by the military with the utmost violence. In the course of these revolts it is estimated that over thirty thousand Bessarabians were killed, many more executed or sentenced to long terms of imprisonment. The peasant revolt of 1924 in the region around the town of Tatar-Bunar was put down after heavy fighting and the burning of many villages.

The political situation in Bessarabia was partly the cause and partly the effect of economic conditions. Agricultural credit for those peasants who had received land was non-existent. Communications were neglected and allowed to fall into complete decay. There was only a small amount of trade, which was largely in the hands of the Jews. This encouraged the spread of anti-Semitic propaganda which was fostered by the Government. The Ukrainian and Russian population was deprived of all cultural rights. The German minority was the best treated, but even the Rumanians in Bessarabia were regarded by the central government with suspicion.

Following a demand by the Soviet government, which had never recognized the annexation of Bessarabia, Bessarabia was ceded by Rumania to the U.S.S.R. in June 1940. When Rumania joined Germany in the attack on the Soviet Union in 1941 Bessarabia and the Northern Bukovina were again occupied by Rumanian troops.

EDITOR'S NOTE: Bessarabia is now forever free!

*Part of Wallachia was to be ceded to the Dual Monarchy. The Treaty of Bucarest (May 1918) also provided for the demobilization of the Rumanian Army, except two divisions needed for the occupation of Bessarabia.

**The Council was composed of 138 deputies of whom 103 were Rumanian, 13 Ukrainian, 7 Russian, 6 Jewish, 5 Bulgarian, 1 Pole and 1 Armenian.

Bessarabia—A Historic Survey

(Reprinted from BRITISH SURVEY HANDBOOKS, Cambridge University Press, 1944, John Eppstein, Editor)

(NOTE: *This article was written at the moment when the Red Army having re-occupied parts of Bessarabia had carried the war with Nazi Germany into the heart of Rumania.*)

For over twenty years the province of Bessarabia was the eastern frontier region of Greater Rumania. It covers an area of 17,760 square miles and has a population of 3,000,000. Bessarabia is surrounded by natural frontiers: in the north and east by the River Dniester, in the south by the Black Sea and the Danube, and in the west by the Pruth.

The north of Bessarabia is formed by a highland about 1,000 ft. high, consisting of fertile arable land which belongs to the 'black-earth' region of the Ukraine. The central area is hilly country, divided by the valleys through which flow the tributaries of the Pruth and Dniester. In the south, beginning near Besarabeasca, extends the Budjak steppe which merges into the sandy soils, salt marshes and lagoons of the delta of the Danube and of the Black Sea coast. The climate of Bessarabia is the same as that of the regions east of the Dniester. The summers are very hot and dry, the winters very cold with icy winds and great snowfalls. Nevertheless, crops grow well in Bessarabia and 61% of the whole area is arable land. The chief products are maize, wheat, tobacco and wine and lately also soya beans. There are few factories and the only source of income for the people, apart from agriculture, is the fishing industry in the south.

The capital of Bessarabia is Kishineff (Chisinau) with a population of over 200,000 (1935). Here are concentrated such industrial enterprises as the province possesses, the most important being flour mills, leather factories and other secondary industries connected with agriculture.

The first colonization of Bessarabia was carried out by the Romans who succeeded in occupying this territory only for a short time. During the great period of migration (seventh to tenth centuries) the province was invaded by a host of tribes. Bessarabia was first occupied by Rumanians in the early fourteenth century and incorporated in Moldavia in 1367. A century and a half later Southern Bessarabia fell to Turkey, but several merchant-colonies were still administered by Genoese and Venetian traders on the Danube delta and the Black Sea coast. In the following centuries Bessarabia was often a battleground for Russian and Turkish armies, who alternated in occuping the province. In 1812 Tsarist Russia annexed the whole of Bessarabia. Three provinces in the south of Bessarabia were returned to Moldavia, which was still under Turkish suzerainty, in 1856; but they were again taken by Russia in 1878 and Rumania received the Dobrudja by way of compensation.

In 1917, after the October Revolution in Russia, an assembly of Bessarabians declared the province to be an autonomous part of the Federation of Socialist Republics and adopted the name of 'Moldavian Democratic Republic'. The Representative Council, however, composed of Rumanian and anti-Bolshevik delegates, frightened by the spread of revolution, appealed to the Rumanian Government for military assistance to deal with revolutionary groups in Bessarabia. This help was forthcoming on condition that the province would eventually join Rumania. As an initial step the 'Independent Moldavian Republic' was proclaimed on January 24, 1918. On March 5th General Averescu declared that the Rumanian troops would be withdrawn within two months. In the meantime his government was conducting peace negotiations with the Central Powers, which had occupied part of the Ukraine and were eager to stem the revolutionary tide. They intimated that they would favor the addition of Bessarabia to the Rumanian Kingdom as com-

awarded the title Hero of the Soviet Union for their intrepid activities.

Once again the Republic has returned to the Soviet family of nations. Its population has resumed its peaceful development interrupted by the war.

All collective and State farms and machine and tractor stations have been restored. The peasants, more than 150,000, who owned little or no land formerly, and who were robbed by the invaders of the land they received from the Soviet Government in 1940-1941, have been reinstated.

The USSR Government has supplied Moldavian agriculture with 3,500,000 rubles worth of tractors and other agricultural machinery, 22,000 poods of seed and tens of thousands of head of cattle. A 300 million ruble subsidy from the USSR Government figures in the Moldavian State budget for 1945.

At the present time Moldavian farmers are bringing in a new harvest. The canning and wine industries are flourishing. Railway transport and communication services have been restored to normal.

More than 330,000 children were attending school before the summer vacation began. The pedagogical, agricultural and teachers' training institutes and the conservatory of music have begun to function. Studies have been resumed in 19 technical schools. Before long the State Institute for Teachers will be opened in Beltsy.

The popular Moldavian and Russian theaters are opening and the Folk Art Center, the State Museum Art School and several music schools are functioning. There are 1,039 village clubs, 54 district and city Houses of Culture and 145 city, district and village libraries.

Medical services are reaching normalcy with 99 hospitals, 529 polyclinics and clinics, 682 obstetric stations and 33 medical consultation centers for women and children.

United We Stand

Extension of Remarks of
HON. SAMUEL DICKSTEIN
In the House of Representatives

(Excerpts from an address which he delivered in January, 1942, at the First Conference of the Bessarabian Federation. Taken from a Reprint in the Congressional Record.)

. . . In a news story, Molotov called attention to the orders issued by a Rumanian commander of the troops who fought with Hitler on the Russian front. This Rumanian soldier is, if anything, even more despicable and cruel than those of Germany. The Germans at least maintain a semblance of civilized activity when they perpetrate their despicable acts. The Rumanians do not even show that much. This is the first time in history where Rumanians were allowed to participate in a victorious march, and the success which they have achieved has undoubtedly gone to their heads. I can just imagine how Bessarabian villages suffered from the outrages perpetrated by the Rumanian armies, and how utterly ignorant and degraded these soldiers must really be. . . .

Your organization as well as other similar organizations have a definite program set out for them by conditions as they develop from day to day. When this war comes to an end, it will be your duty to rebuild the localities destroyed by pogroms and wars. You who have maintained contact with these localities will be in a better position than anyone else to determine the needs of each locality and gather the appropriate funds for the reestablishment of life in the places where the act of the enemy has destroyed all life.

Let us hope that the call for help which will come to you from your fellow countrymen will not remain unheeded. Providence has given us American Jews a real duty to perform. It will undoubtedly be upon us, and the manner in which we perform the task which is laid upon our shoulders as to what we can really accomplish by way of a happy future to those of our former countrymen who appeal to us for help.

Double Celebration in Moldavia

By P. SIDOROV

Reprinted from the Information Bulletin, Embassy of U.S.S.R.

Five years ago the people of Bessarabia, freed from the yoke of the Rumanian boyars, were reunited with their brothers on the left bank of the Dniester.

The fifth anniversary of the formation of the Moldavian Union Republic, into which Bessarabia and the Moldavian Autonomous Soviet Socialist Republic were incorporated, occurs on the first anniversary of Moldavia's liberation from the German and Rumanian invaders.

State Emblem—Moldavian Soviet Socialist Republic

Five years ago a bright new epoch dawned for the Moldavian people who at last acquired an opportunity to build up their Republic in peace and security. During the first weeks after the liberation of Bessarabia, peasants who had formerly owned little or no land received from the Soviet Government more than 250,000 hectares of land, over 2,300 hectares of gardens and vineyards formerly owned by the landed gentry, and cattle and agricultural implements. Moreover, the peasantry was relieved of the heavy burden of taxation.

The Republic's national economy responded to the expansion and advancement open to it. More than 1,000 tractors, some 200 combines and much other modern agricultural machinery appeared in the Bessarabian farmlands. Old industrial enterprises were remodeled and new ones built. Unemployment, which had been a scourge for many years, was eliminated.

A regeneration also occurred in the cultural life of the Republic. Three new higher educational institutions and some 2,000 schools were opened providing tuition for all children of school age.

But all this progress was broken off — the Germano-Rumanian invasion put a stop to the peaceful constructive labors of the Moldavian people. Soviet Moldavia was one of the first to be attacked by Hitlerite Germany and her Rumanian ally. Thousands of innocent people were shot or tortured to death in the dungeons of the Gestapo and the Siguranza. More than 63,000 victims were shot or hanged on the territory of the Moldavian SSR. Over 50,000 young Moldavian men and women were driven off to slave labor in Germany and Rumania.

All branches of the Republic's national economy suffered grave damage at the hands of the occupationists. Kishinev, the capital of Soviet Moldavia, was shattered, 76 per cent of all its buildings destroyed. Tiraspol, Bendery, Orgeyev and hundreds of other inhabited places were similarly wrecked as were all of the power stations, public utilities and medical institutions.

The invaders made havoc of industry, transport and agriculture. Cattle were driven off to Germany and Rumania, and the remaining agricultural machinery and implements were destroyed. The best vineyards and gardens, covering a total area of more than 30,000 hectares, were laid waste. Although the fascists tried to enslave the Moldavian people and form a Rumanian province — Transnistria — the free-spirited Moldavian people did not submit. The sons of Moldavia fought in the ranks of the Red Army on the battle fronts of the Patriotic War. Many of them have been decorated for valor and several have earned the title Hero of the Soviet Union.

During the period of occupation the Moldavian patriots waged a bold and gallant struggle against the invaders. Men and women partisans in the rear of the enemy wiped out tens of thousands of soldiers and officers, wrecked more than 2,500 railway cars and locomotives, blew up 45 bridges and destroyed quantities of enemy materiel. Two Moldavian partisans, Frolov and Timoshuk, have been

The Bessarabian Federation Helps The People of Soviet Bessarabia

By Louis Levine
National Chairman, Jewish Council for Russian War Relief

It is one of my more pleasant assignments to convey to the Bessarabian Federation of American Jews, its affiliates and membership the appreciation of the Jewish Council for Russian War Relief for the work that has been done in amassing relief supplies for shipment to Bessarabia.

The Jewish Council has just held its fourth —and largest—national conference, in which the Bessarabian Federation played a leading role, having assumed full responsibility for the special Bessarabian panel session. The full Conference unanimously adopted a national quota of $3,000,000 worth of supplies for 1945, and the Bessarabian panel, with equal unanimity and enthusiasm, endorsed the Bessarabian Federation's previously agreed upon quota of $250,000 worth of supplies for Bessarabia. These figures are a concrete expression of the desire of every Jewish organization to redouble its relief and rehabilitation efforts in response to the incalculable needs of the people of the U. S. S. R. generally and of Bessarabia in particular.

But for these figures to be translated into supplies — food, medicine, clothing, hospital equipment — we will all have to work and work hard. In every campaign the Jewish Council for Russian War Relief has undertaken in the past, whether for money in the days before the National War Fund, or clothing or kits or other gifts-in-kind, or in planning conferences and meetings, we have always depended on your leadership and membership to carry a substantial share of the responsibility, and they have invariably come through with flying colors. We now ask for your continued cooperation on a still higher level in the future, for your help in shipping the maximum quantity of supplies to the cities and towns of Bessarabia.

There are two points which I might stress somewhat more specifically. Over and above the material assistance to the people of the various Soviet republics which your gifts, and those of many hundreds of other Jewish organizations, represent, there is the equally important factor of helping to unite American Jewry as a dynamic force for American-Soviet friendship. The Bessarabian Federation has shown the way to the landsmanschaften in its efforts to achieve complete unity of effort and purpose among Bessarabian Jews in America. Your program of relief and rehabilitation has been, and will continue to be, the anvil on which unity is forged.

Secondly, we must understand the meaning of our relief work in terms of the future of world Jewry. Our people have been proportionately the worst victims of Nazi terror, and we face the task of complete rehabilitation. For Soviet Jewry, whether in Bessarabia or Lithuania or the Ukraine or elsewhere, this means our assistance now through the overall relief program of Russian War Relief, of which we are an integral part. It also means for the future, when the military situation will permit, special rehabilitation projects, both economic and cultural. The stronger the Bessarabian Federation becomes in the next few months and the greater the volume of food and clothing the Federation ships immediately, the better equipped it will be for the next stage, to help Bessarabian Jewry and the Bessarabian people generally resume their free, creative lives in a world of peace and security.

The Bessarabian Federation and Its Tasks

By ALEX COHN
Secretary, Editorial Board

In 1940, when the Red Army freed Bessarabia from the Rumanian pogromites, a Bessarabian Committee was formed in New York to celebrate the happy event. After the celebration, this Committee endeavored to build a Bessarabian Federation. The United Kishinever Organizations had at this time completed a successful campaign to send a Mobile Kitchen to the suffering peoples of Europe. Through the medium of Michael Millstein, an active member of both groups, the Bessarabian Committee approached the United Kishinever Organizations in an effort to collaborate in the formation of a Federation of Bessarabian Societies.

After several meetings, our President, Sol Serwitz, assumed the leadership, a position which he has filled successfully since that time. Five years have passed since then. At that time, few people believed that the Bessarabian Federation would develop, or remain in existence for even so long as a single year; pessimists pointed out that this was not the first attempt which had been made to create a Federation. Nevertheless, a handful of "dreamers" persisted, never giving up hope. More than once was our Treasury short of rent money.

When the German and Rumanian fascists attacked the Soviet Union and our Bessarabia, when it became an impossibility to maintain any living contact with our brothers and sisters in Bessarabia, the pessimism became even more widespread amongst those who did not believe in Federation. However, we did everything possible to establish ties with our brethren who had been evacuated by the Red Army deep in the Soviet Union. Individual packages were sent to each name and address received in our office; when Russian War Relief was organized, our Federation participated in the campaigns to send help to those who had been rescued. Thousands of relief kits, many tons of clothing, thousands of dollars worth of drugs were shipped through our Federation at the moment when these seemingly minor items meant the difference between life and death.

Carrying on with these menial tasks, our leadership fully recognized the temporary, if vital, nature of this relief. Not for one moment did they lose sight of the fact that one day the *real* task would face them. *That day has come.*

Bessarabia is now free, and our brothers and sisters, with the help of the Soviet Government, are returning from all corners of the Soviet Union to what is left of their homes. The time has come for our Federation to coordinate and centralize the work of all Bessarabians on the American continent in one strong, unified effort. There are approximately 300,000 Jews of Bessarabian extraction on the American continent; working as a unit, the figure assumes huge proportions, and we should be capable of great achievements in the rehabilitation of our Bessarabian motherland. Owing to the political changes that took place in Bessarabia, our help must be planned and carried out on a collective scale in order to be of any real value. Rehabilitation can and must be achieved in collective form — in the final analysis, the individual will thus enjoy greater benefits too.

We can and must ship supplies to build kolkhozes; we can and must ship material to build cooperatives; we can and must raise money to build a hospital; we can and must help build Jewish typographies, and we certainly can ship thousands of Jewish books now rotting away on our bookshelves, which will be eagerly welcomed in Bessarabia. We must also offer aid to those Bessarabians who are scattered over Europe and wish to return to the old homeland.

Our Federation is today in a position to accomplish these tasks. Even the former pessimists have joined our ranks. Our Conference of January, 1946 is more than national — it is world-wide in scope. The Conference is faced with the task of formulating concrete plans for our participation in the rehabilitation of Bessarabia. It is also faced with the task of outlining the role which each country must play in this program of rehabilitation.

The Allied armies have destroyed the fascist monsters. Our task is to rebuild that which the fascist monster destroyed.

worked hard against great odds to send help to Bessarabia. Thanks to the affiliated organizations which put all differences aside and put their shoulders to the wheel, many thousands of Bessarabian Jews were saved from certain death.

Responsible for a great part of this work is the New York Council, which has, through its various divisions, played an important part in every campaign. As President of the New York Council, I am deeply grateful to the entire membership for their untiring and self-sacrificing support. A special vote of thanks to the Women's Division which has performed magnificently.

It is gratifying to see how many organizations are now asserting themselves and joining our ranks. Let us all work together in one great concerted effort to rehabilitate our unfortunate brethren. Let us show the world that we are not selfish, though we are well fed and comfortable we have not forgotten those less fortunate than ourselves. May the Federation continue to grow with the hope and desire that our European Jewry may soon no longer need any physical help, but rather look to us for contributions along cultural and fraternal lines.

Congratulations!

History has proven that in times of strife and stress the truly great people of the period step forth to lead the people.

We wish to nominate as our candidates two of these people, Sol and Rose Serwitz, for this fraction of Bessarabian Jews in America. At the same time we wish to offer our heartiest thanks to those who recognized and helped see their efforts through to success.

Words are futile to express the depth of joy we feel for our parents on this day. To all of you who are responsible for this testimonial dinner and the good people here attending to show their affection and approval for our dear parents we extend our sincerest thanks.

We congratulate you Mother and Dad and also the entire staff of officers who have helped bring the Bessarabian Federation up to its present peak. May you progress as time goes on and within a very short period attain the maximum goal you have set for the organization and its truly noble and worthy work.

CARL AND RITA FISTEL
CHARLES AND RUTH SERWITZ

Just a minute — doesn't the new generation get a chance to say something too? I know I'm kind of little but yet you can't deny that I'm quite smart for my age. How else could I choose such swell grandparents. I don't know too much about what's going on, but you can bet, as I grow bigger and know more, I'll have lots more to say. I'm proud and happy and thank you all for honoring Gramp Sol and Gram Rose and I sure wish I could be with you too.

Lots of luck and all my love,

Granddaughter,

ROBERTA FISTEL
(5 *weeks old*)

The Significance of Federation

By JACK TEITELBAUM
President, New York Council, Bessarabian Federation

Of all the races in the world, the one that has been the victim of most outrages and longest persecution is the Jewish race. There is no fouler blot upon civilization than the treatment that has been visited upon the Jews. After centuries of persecution, the Jewish race has been permitted, in most countries, during the last two or three generations to enjoy the common rights of mankind. It therefore seems inconceivable that in this Twentieth Century the Jews would ever again suffer physical persecution.

Racial antagonisms are likely enough to show themselves even without stimulation, in conditions which are rich in material for their formation. There is danger enough that they will spring up spontaneously without any special incitement. The tendency for peoples to divide into great cliques must be resisted. When men deliberately set themselves to the task of arousing race hatred, with so much combustible material surrounding them, there may easily be kindled a conflagration which becomes hard to control — such as the one from which we have just emerged.

A good illustration of such propaganda material is: when a fault appears in a Jew, it is 'because he is a Jew' — in the case of a non-Jew, no mention of race is made. For example, if a Jew is charged with treason, the entire Jewish race is indicted. In the case of Benedict Arnold, however, he was not identified with the Anglo-Saxon race, certainly not as being typical. Not the least of the wrongs inflicted upon the Jew is judgment of the Jew as one of a mass (of Jews) and not as an individual.

Nevertheless, out of all of these sufferings, the Jews have developed into a people of perseverance, fortitude and great courage to carry on, as the test of time has proven. Given equality of rights, they have risen to great heights of culture and achievement.

The formation and growth of the Bessarabian Federation may be pointed to as one such achievement.

It is therefore my contention that Jewish organizations are the arteries through which Jewish life-blood must flow, for we Jews are a minority people, and as such are always used as a political football. The only way to counterbalance this minority status is through organized leadership. While it may be strictly parliamentary for the majority to rule, there is the unwritten law of the minority creating the majority through leadership.

Subconsciously motivated by this philosophy, the Bessarabian Federation, since its inception in 1940, has supplied clothing, food and medicaments to Bessarabia at a time when no other Jewish agency could have gotten through.

There were those who viewed us with suspicion. They were cynical and have always been on guard against an 'ulterior motive', suspecting contrary political alliances. Nevertheless, the active members of the Federation kept faith, for they knew that this was no time for politics.

In our office, cablegram after cablegram was received, pleading for immediate help, and depicting untold sufferings. The Federation has

able them to occupy positions which require special technical skill and knowledge.

Since the means at the disposal of Jewish organizations are limited, it will be necessary to carefully select the tasks and determine the most economical way to accomplish as much reconstruction work as possible with the means at our disposal. One of the methods best suited for the task of economic reconstruction is the cooperative system.

Every effort should be made to organize the Jews into various kinds of productive, workers', trade, consumer and financial cooperatives. The greatest emphasis should be laid on the cooperatives of the productive, workers' and consumer type. By organizing these types of cooperatives, simultaneously with maximum efforts to provide the Jews with vocational training of every kind, we would be able to secure for Jews work and economic possibilities in various fields, including those which were inaccessible to them before the war.

A Jewish economy built to a great extent around a cooperative movement will better fit into the general framework of the European economy than a purely individualistic small enterprise Jewish economy. There can be little doubt that this form of reconstruction can be accomplished with smaller financial means than a reconstruction effort made on an exclusively individualistic basis.

We may set out on such reconstruction work with confidence in its ultimate success, since past experiences have clearly shown the ability of the Jews to organize the cooperative movement in an efficient and successful way. In various countries and under different conditions, for example in prewar Poland, in Argentina and Palestine, the Jewish cooperatives have proved successful. To the Polish Jews who even before the war had to fight a hard struggle for their economic existence, the cooperative movement in many instances meant economic survival. The cooperatives in Argentina, in farms and cities, can rightfully claim a great part in the economic well-being of Argentinian Jewry. In Palestine the Jews have organized a magnificent cooperative movement which has become one of the chief pillars of the entire economy of the Yishuv.

It will take all the efforts of a united Bessarabian Jewry to provide sustenance and worthwhile aid for the weary landsleit already in or returning to Bessarabia.

Bessarabia—Peace and the Atom

By Alfred H. Schaffer
Chairman of Administrative Board

It took twelve long and eventful years for the Nazis to create a topsy-turvy world in which men lived not as brothers but as beasts, in which men violated all the commandments, all standards of ethics and social intercourse. How completely we would like to forget Nazi principles and everything rotten they represented! Unfortunately it will take a generation and more to recreate what the Nazis have destroyed, to build up what has been torn down.

What has Victory in Europe wrought? Are we to glory in the brilliance of Allied generalship and satiate our lust for peace with military honors? Shall we sit back and rest on our laurels with the knowledge that the common enemy has been defeated in battle? Will our conscience be mollified with the thought of "Thank God that's over"?

Those of us of Bessarabian extraction know what efforts American Jews have expended for their kin in peaceful eras. The ravaging of Bessarabia by the horrors of war, and resultant spoilage of her people will only spur us to redouble our efforts.

We are certain that the occupation of Bessarabia by the U. S. S. R. will eliminate the problem of discrimination. The Russian officials will not trifle with violators. Justice will be meted out with precision and dispatch. Nor will Russia permit her constituents to go hungry or remain emaciated. The "old lady" with her fertile soil will continue to produce as she has produced for generations before.

Two thoughts most prevalent in the minds of men today are "peace" and "atomic energy." If atomic energy could be harnessed to create as much good as it has already caused destruction, both problems would be solved. We would not be concerned about atomic energy or peace if atomic energy were utilized to benefit mankind, for it could satisfy a world and a satisfied people does not want war. If by some feat of magic we had an atomic bomb that would work in reverse, that is, by a terrific explosion could build a city, schools, churches, hospitals, libraries, etc., we would not have to worry about the future of Bessarabia or its people.

What does Victory mean to Bessarabian Jews?

Unfortunately, for a decade the Jews of Bessarabia have been isolated from the rest of the Jewish world. It is important that we complete the liberation of these Jews by restoring their contact with the rest of the Jews here and abroad. No American Jewish paper or publication of any nature has reached them. They have been completely cut off from the body of world Israel.

This isolationism assumes a particularly threatening aspect because all instruments of education and cultural and spiritual life — school books, secular books, religious books — have been destroyed; public and private libraries have been looted. There are neither teachers, nor textbooks for reopening Jewish schools. With the youth eager to rejoin Jewish movements there is little spiritual guidance. If the American Jews do not place on their agenda this most urgent problem of liberating Bessarabian Jews from the isolation which was imposed upon them, we will have failed in our responsibility.

Economic reconstruction of Bessarabian Jews faces us with similar importance. The economic foundations of Jewish life have been totally destroyed. The Germans have eliminated the Jews from all economic positions. As a result the position of the Jews has become unique and separates the Jewish question from the general reconstruction problem.

Due to Nazi concentration on the elimination of Jews from the middle class we must try to broaden the base of their occupational activities. Jews will have to find their way increasingly into the ranks of labor, and to secure a decent standard of living they will have to be given the necessary vocational training to en-

would be on an equal plane with other national groups.

But history quickly disillusioned us. The "liberated nations" forgot their Jewish comrades-in-arms and participants in their struggle for liberty. They in their turn became rulers and instituted many more drastic laws than their predecessors had, which resulted in more numerous forms of persecution against their onetime Jewish comrades.

The Bessarabian villages, with their condensed Jewish population, represented a Jewish spiritual and cultural life which was a source of pride to the Jewish people, in its national creativeness. Jewish life, in the course of a quarter of a century of Rumanian domination, became intolerable. Anti-Jewish laws increased and persecution intensified as the days wore on. The elimination of Jews from economic life reached ever mounting proportions.

The Rumanian rulers pursued a policy of systematic extermination of the Jews, economically and spiritually alike — through taxation and denial of cultural and religious privileges and denial of opportunity to develop along cultural and religious lines. Our sisters and brothers kept crying out to us for aid and pleading with us to rescue them from the Rumanian hell. The Rumanian rulers interpreted every protest of dissatisfaction as anti-Rumanian and those who voiced that protest were persecuted and tortured under the pretext that they were communists and were fomenting communism, in line with Hitler's slogan that Jews were reds.

When we here in America heard that the Soviets recaptured Bessarabia in 1939, we were permeated with a feeling of faith and assurance that finally the pangs of the Jews would cease. The experience of 22 years of Soviet rule which was marked by equality of peoples and legal prosecution of anti-Semitism, filled me with the firm belief that our brothers and sisters in Bessarabia would once again begin life as Jews and equal citizens of the Soviet land, and they would be a people on equal footing with other peoples.

In 1941 when the Rumanian Antonescu hordes, led by the Nazi bandits, again attacked Bessarabia, each of us here was in fear; it was a fear for the fate of our brothers and sisters in the land of our birth. We knew what Rumanian-Nazi collaboration meant for Jews. No sooner did the Rumanian hordes set foot in Bessarabian towns, than Jewish life and property were placed in jeopardy. Jews were robbed, tortured and murdered. Jewish womenfolk were ravaged; men, women and children were dragged into the concentration camps, suffocated in gas chambers, buried alive. Such was the reign of terror and blood of the Rumanian hordes.

Of Bessarabia's onetime 270,000 Jews, 100,000 survive today. That this number does survive, we must be grateful to the U. S. S. R. who rescued them in the two year period of 1939-41.

These facts make it necessary to have a strong, united representation of Bessarabian Jews in America, who will aid the survivors, so that they may once again set up their Jewish life along spiritual, cultural and economic lines, among other nations.

I have the fullest confidence that our brothers and sisters in the Soviet Union will be able to live as free people and good national-minded Jews. That is why it is necessary that a Bessarabian Federation of American Jews shall be closely linked with the fate of our surviving brethren in the land of our birth, to aid them to once again take their rightful place in their country's economic and cultural life. Ours is the task and obligation to rehabilitate them by aiding them in building orphanages, hospitals, workshops, yeshivas, schools and houses of worship. We shall not fail them in this, thereby fulfilling our sacred duty. In the words of our late immortal President, Franklin D. Roosevelt: "We *can*, we *will*, we *must!*"

The Jewish World Tragedy and Bessarabia

By Sol Serwitz
National President of the Bessarabian Federation of American Jews
Executive Member of the World Jewish Congress

What was the driving force, the motive that prompted me to participate in the forming of a representative organization of Bessarabian Jews in America for the purpose of assisting Bessarabia?

As a child of six, I experienced my first wanderings. My parents trekked from Kishinev to America. That was immediately following the Kishinev Pogrom that had been instigated by the Czarist regime. Young as I was, the bloody slaughter of Jews left such a deep imprint upon me that I shall never forget it. True, as a child, I did not yet understand the meaning of a pogrom perpetrated upon human beings because they were Jews. As I grew older and more mature, I tried to find the answer to the query that was ceaselessly plaguing me: Why did we leave Kishinev and what was the Kishinev Pogrom, that sadly-discussed subject among the citizenry of free America for many, many years. My conscience troubled me.

How could I ever forget the Kishinev Pogrom and the Mendel Beilis trial, another Jewish tragedy? That question constantly haunted me especially after I understood the meaning of pogrom and other outrages waged against our people. It motivated me into finding out "who we are." I began to delve into the history of the Destruction of Jerusalem, the Dreyfuss Case, the Kishinev Pogrom and the Mendel Beilis Trial. A veil was lifted and all became clear to me. I remained indifferent no longer. A spark emerged from my very being, a feeling of Jewish pride, an urge to work for unity of the Jewish People in their fight for humanity, for a world of justice and equality for all mankind.

World War I broke loose upon the earth. My eyes were turned to Europe where millions of Jews lived, where persecution, oppression and exile hit the Jewish People, compelling them to seek new avenues of livelihood. It became the duty of us, here in America, pioneers of a better and more just world, providers of the old European Jewish community which had suffered physical and spiritual destruction during the long years of war, to act. We did everything in our power to ease their fate, certain that the destruction visited upon the Jewish People was just a temporary one, and that the newly-created nations and people would bear in mind that the world belonged to everyone, Jews included. We were certain that a new chapter would begin for Jews, as free and equal human beings.

After long years of slavery, Poland became free and independent. Although Jews contributed a great deal towards Poland's freedom, thousands of them perished and thousands more were exiled to far-off Siberia as a sacrifice for the cause of Poland's liberty. The Jews of Lithuania, Estonia, Latvia and Finland also did their share for the liberation of the nations. Bessarabia was forcibly annexed by the Rumanians. We here imagined that finally our brothers and sisters, who had sacrificed their lives for the freedom of the above-mentioned nations would also become a free people and that a new life would begin for them. They

CONTENTS

THE JEWISH WORLD TRAGEDY AND BESSARABIA

By Sol Serwitz 3

BESSARABIA—PEACE AND THE ATOM

By Alfred H. Schaffer 5

THE SIGNIFICANCE OF FEDERATION

By Jack Teitelbaum 7

THE BESSARABIAN FEDERATION AND ITS TASKS

By Alex Cohn 9

THE BESSARABIAN FEDERATION
HELPS THE PEOPLE OF SOVIET BESSARABIA

By Louis Levine 10

DOUBLE CELEBRATION IN MOLDAVIA

By P. Sidorov 11

UNITED WE STAND

By Hon. Samuel Dickstein 12

BESSARABIA—A HISTORIC SURVEY

Reprint from British Survey Handbooks . . . 13

MY INTERVIEW WITH THE DIRECTOR OF RELIEF
SUPPLIES FOR RUSSIAN RELIEF

By Sol Serwitz 15

THE BESSARABIAN JEW

FIRST YEAR BOOK

Published

ON THE OCCASION OF THE FIRST WORLD CONFERENCE OF BESSARABIAN FEDERATIONS, AS A TESTIMONIAL TO THE MOBILIZATION OF OUR FORCES IN CARRYING OUT A BROADER PROGRAM OF RELIEF AND REHABILITATION *OF JEWS IN* BESSARABIA, NOW PART OF THE MOLDAVIAN SOVIET REPUBLIC

New York, January 26 *and* 27, 1946

YEAR BOOK COMMITTEE

HARRY SILBERMAN, *Chairman*
ISAAC MALESTER, *Treasurer*
ALEX COHN, *Secretary*
LEON GARFIELD
ABE LIEBMAN
MORRIS PINCHEWSKY
OSCAR BERN
DAVID CARMEL

TECHNICAL COMMITTEE

DAVID SELTZER
MORRIS SHIFRIS
JULIA COHN

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

אינהאַלט

•

אונדזער יאָר־בוך ..... רעדאַקציע
בעסאַראַבער יידנטום און וועלט־יידנטום ..... דר. אריה טאַרטאַקאָווער
אויפן שוועל פון אַ ניי לעבן ..... פ. נאָוויק
אונדזער חוב צו די בעסאַראַבער יידן ..... יצחק מאַלעסטער
ווער דאַרף זאָרגן פאַר די בעסאַראַבער יידן? ..... איזידאָר ליפשיץ
קול מבשר (ליד) ..... אפרים אויבערבאַך
צו דער געשיכטע פון יידן אין בעסאַראַביע ..... הרב מרדכי שוחטמאַן
אונדזער בעסאַראַבער פאַרבאַנד ..... לעאָן גאַרפילד
בעסאַראַביע (ליד) ..... משה שיפרים
דער בלוטיקער חורבן „טראַנסניסטריע" ..... ד. סאַראָקער
דערינערונגען וועגן דער באַפרייטער בעסאַראַביע ..... דר. שלמה ביקל
די קלאָג־ליד אויף טעלענעשט (פּאָעמע) ..... משה פינטשעווסקי
בעסאַראַביע און אירע יידישע שרייבער ..... בער גרין
משלים ..... אליעזר שטיינבאַרג
יהודה שטיינבערג—דער בעסאַראַבער מייסטער פון קינדער־מעשהלעך..... קלמן מרמר
די בעסאַראַבער יידישע ניגונים און דאָס מאָלדאַווישע פאָלק..... דר. א. בעסאַראַבאָוו
די בעסאַראַבער מאָטיוון אין די ווערק פון אייזיק ראַבאָי ..... דוד סעלצער
בעסאַראַבער ביים אַמעריקאַנער יידישן טעאַטער ..... יעקב מעסטל
צען טויזנט יידן אין דער באַנייטער קישינעוו ..... יאַנקל יאַקיר
בעסאַראַבער יידן אין אַמעריקאַנער טריידס ..... הערי זילבערמאַן
אַ וואָרט צו דער בעסאַראַבער פרוי ..... ראָזע שוואַרץ
בעסאַראַבער יידן ווערן זיך (זכרונות) [בראַזיל] ..... ש. גרוזמאַן
צו אייך, כאַטינער לאַנדסלייט [פילאַדעלפיע] ..... משה פישמאַן
דער פאַראייניקטער בעסאַראַבער רעליף אין פילאַדעלפיע ..... מ. היימאַן
אונדזער געבורטס־שטעטל בריטשאַן ..... ווילאָם קירזנער
דער ערשטער וועלט־צוזאַמענפאָר און באַנקעט פאַר די סערוויצעס ..... יוסף קעסלער
אַ גרוס פון אורוגוואַי ..... הערשל סאַנדלער
בעסאַראַבער פאַרבאַנד אין מאָנטרעאָל (קאַנאַדע) ביי דער אַרבעט..... אהרן שוסטער
מיר קומען צו אַ היסטאָרישער קאָנפערענץ [וואַשינגטאָן] ..... מאַקס שיידעל
פאַראייניקטע בעסאַראַבער יידן אין פיטסבורג ..... מאַקס בעלפער
בעסאַראַבער יידן אין באָסטאָן פאַר דער אַלטער היים ..... הערי לאַנדמאַן
אַקטיוויטעט־באַריכט פון ברוקלינער דיוויזיע ..... אָסקאַר מ. בוירן
צו מיינע ליפּקאַנער שוועסטער און ברידער ..... אברהם ליבמאַן
מיין טאַטע (ליד) ..... ח. ש. קאַראַקושאַנסקי
צו דער וועלט־קאָנפערענץ ..... בנימין פּיוווניק
הילף פאַר בעסאַראַביע ..... ראובן גרינבערג
אַ וואָרט צו די גרינדער און טוער ..... הרב משה ז. בערמאַן
אַ שפּאַציר איבער די בעסאַראַבער לאַנדסמאַנשאַפטן ..... דוד כרמל
בעסאַראַבער פעדעראַציע אין 1945 (איבערבליק) ..... יוסף מאָריסאָן
מיר, סאַראָקער יידן ..... מאָרים סעלצער
בעסאַראַבער יידן אין אַמעריקע זוכן קרובים ..... רשימה
בילדער און רעפּראָדוקציעס

THE BESSARABIAN JEW

JANUARY, 1946